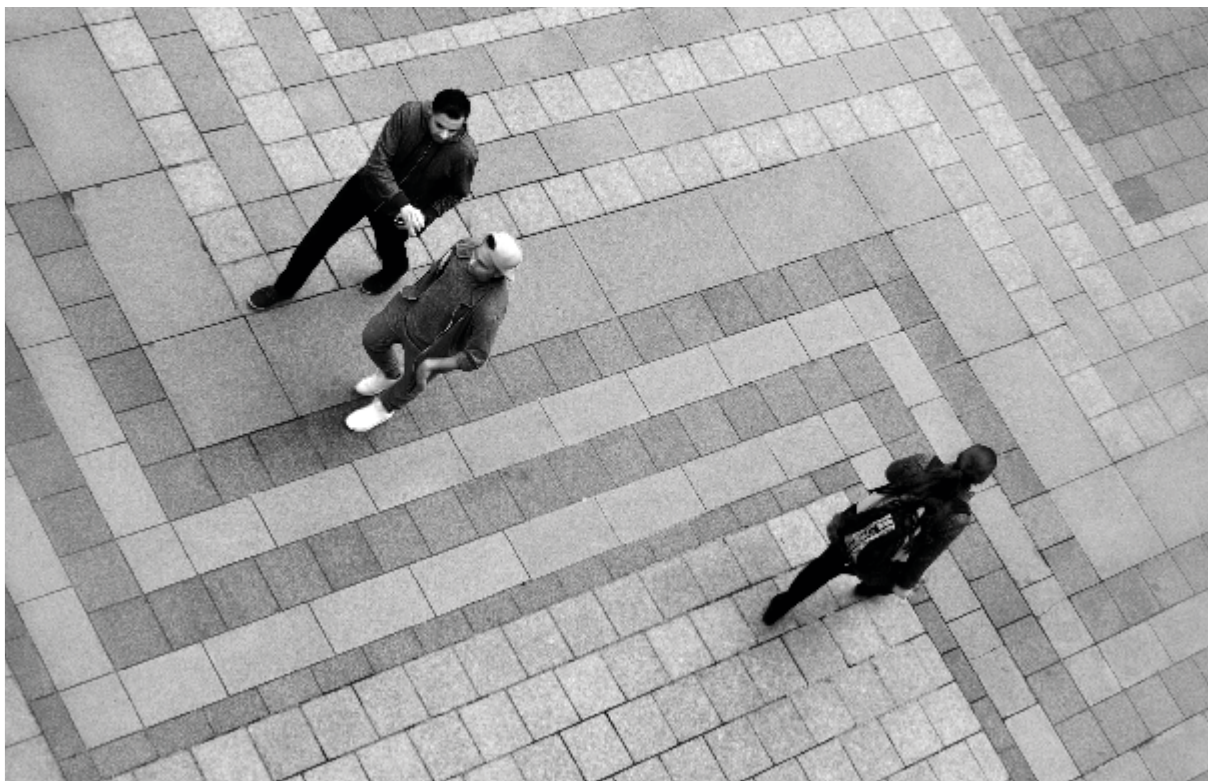
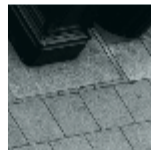
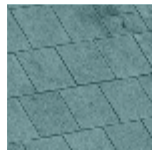
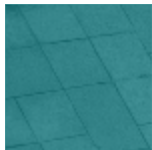

EPADE 2024

Euskadiko biztanleek diskriminazioaren inguruan
dituzten pertzepzioei eta jarrerai buruzko inkesta

CIP. Biblioteca Universitaria

EPADE 2024, Euskadiko biztanleek diskriminazioaren inguruan dituzten pertzepzioei eta jarrerai buruzko inkesta [Recurso electrónico] / Ikuspegi, Immigrazioaren Euskal Behatokia = Observatorio Vasco de Inmigración. – Datos. – [Leioa] : Universidad del País Vasco / Euskal Herriko Unibertsitatea, Argitalpen Zerbitzua = Servicio Editorial, [2025]. – 1 recurso en línea : PDF (164 p.)

Modo de acceso: World Wide Web.

ISBN: 978-84-1319-640-4

1. Discriminación - País Vasco. 2. Discriminación - Opinión pública. I. Ikuspegi, Observatorio Vasco de Inmigración.

(0.034)316.647.82(460.15)

Argitaraldi elektronikoa

Ikertzaile-taldea: Julia Shershneva Zastavnaia (koordinatzailea)
Ane Estebaranz Delgado
Irene Ruiz Ciarreta
Lía González Estepa
Beatriz Otero Gutiérrez

Talde laguntzailea: María Ángeles Cea D'Ancona
Madrilgo Unibertsitate Konplutentsea
José Antonio Oleaga Páramo
Begirune Fundazioa

Urtea eta lekua: 2025, Bilbo

Argitaratzailea: Ikuspegi – Immigrazioaren Euskal Behatokia

Diseinua eta maketazioa: Ikuspegi – Immigrazioaren Euskal Behatokia

Dokumentazioa: Antonio Gómez
Ikuspegi – Immigrazioaren Euskal Behatokia

Azaleko argazkia: Zoltan Tasi

ISBN: 978-84-1319-640-4

AURKIBIDEA

Aurkezpena	5
Metodologiari buruzko oharra	9
1. Aniztasunaren inguruko jarrerak eta sinesteak	13
1.1. Askotariko gizartearen aurrean duten jarrera	13
1.2. Bizikidetza eta aniztasuna: harremanak eta bizikidetza hainbat arlotan ...	15
1.3. Aniztasunarekiko irekitasuna hezkuntzaren, lanaren eta bizitegien esparruetan	23
2. Hautemandako diskriminazioa	39
2.1. Diskriminazioarekiko jarrerak eta pertzepzioak	39
2.2. Diskriminazioa zein esparrutan nabari den	44
2.3. Diskriminazioaren pertzepzioa hainbat ezaugarriren arabera	47
3. Aitortutako diskriminazioa	63
3.1. Zuzeneko diskriminazioa	63
3.2. Ikusitako diskriminazioa	67
4. Diskriminazioaren aurrean egindako salaketak eta jarduerak	73
4.1. Salaketak eta erreklamazio formalak	73
5. Erakundeek diskriminazio ezari begira egiten duten lanaren balorazioa, eskubideak eta erakundeak ezagutzea, eta datuen sorrera	81
5.1. Berdintasunaren eta diskriminaziorik ezaren aldeko erakundeak eta organismoak ezagutzea	81
6. Banakoen eta taldeen aniztasunarekiko irekitasuna	93
6.1. Aniztasunarekiko irekitasunaren indizea EAE-n	93
7. Ondorioak	117
Eranskinak	123
1. Eranskina: Glosategia	123
2. Eranskina: Testuingurua eta metodologia	135
3. Eranskina: Galdetegia	157

Aurkezpena

Txosten honetan, 2024ko *Euskadiko biztanleek diskriminazioaren inguruan dituzten pertzepzioei eta jarrerei buruzko inkestaren* (aurrerantzean, EPADE) analisiaren emaitza nagusiak bildu dira; hala, EPADE 2020 azterlanaren eta *Neurtu. EAEko aniztasunari buruzko barometroaren* aurreko argitalpenen (2021, 2022 eta 2023) bideari jarraitu zaio. Ikerketa horiek, halaber, aldezturik Estatuan eta Europan egindako azterlanetan oinarritzen dira, eta Euskadiko biztanleek aniztasunaren esparru desberdinei dagokienez zer jarrera eta irekitasun-maila duten jorratzen dituzte, bai eta EAEko diskriminazioaren pertzepzio soziala neurtu ere.

Beraz, txosten honen helburua da euskal herritarrek hainbat eremu eta testuingurutan aniztasunean bizitzeari buruz zer pertzepzio eta jarrera dituzten ezagutzea, eta, horretarako, gizarte-talde eta kolektibo desberdinei eragiten dieten errealitateak lantzea. Horrela, euskal gizarteak diskriminazioari eta, oro har, aniztasunari dagokionez zer joera duen jakin nahi da; hau da, zer jokabide dituen eta zer jarrera hartzen dituen talde minoritarioetako eta diskriminazioari aurre egin behar dioten gizarte-taldeetako pertsonekin pentsatzen duenean, hitz egiten duenean eta haiekin harremanak dituen. Gainera, inkestan, diskriminazio aitortua, edo pertsonen zuzenean jasandako diskriminazio-egoera edo -egitateak, jasotzen ditu, eta, horrez gain, diskriminazioari aurre egiteko egiten diren salaketekin eta jardura instituzionalekin lotutako gaiak aztertzen ditu.

Edozein kolektiborekiko edo diskriminazioa jasan dezakeen gizarte-talderekiko jokabide arrazistak eta diskriminatzaileak hautematea beharrezkoa da hainbat mailatan (maila akademikoan, politikoan, sozialean, asoziatiboan, etab.). Izan ere, maila sozialean, diskurtso xenofoboak eta arrazistak detektatzen laguntzeaz gain, haiek kuantifikatzen eta monitorizatzen laguntzen du. Zeregin hori beharrezkoa da, batetik, ikusarazteko gizartearen badagoela ideia baztertzaileren sistema latente bat, eta, bestetik, esparru egoki bat definitu ahal izateko, aukera

emango duena ebidentzian oinarritutako politika publikoak eta estereotipo zein aurreiritzien aurkako ekimen sozialak hobeto bideratzeko (Cortés Gómez eta End, 2019¹; Makkonen 2016²; Open Society European Policy Institute 2017³; Europako Batzordea 2018⁴). Hala, jokabideak neurtzea funtsezkoa da jendearen iritziak sakon eta zehatz ulertzeko, esku-hartze eraginkorrak diseinatzeko, eta gizarteko arazoei era informatuan heltzeko.

Zentzu horretan, “No data, No Progress”⁵ txostenean azpimarratzen da oso garrantzitsua dela datuak eta ebidentziak biltzea politika publikoak hobetzeko eta talde minoritarioen egoera monitorizatzeko; era berean, Europako Kontseiluaren 2000/43/EE zuzentarauak, 2000ko ekainaren 29koak, diskriminazioari buruzko azterketak egiteko beharra nabarmentzen du III. kapituluko 13. artikuluan.

Horretarako, tresna metodologiko bat diseinatu da, EAEko diskriminazioarekiko pertzepzioak eta jarrerak kuantifikatzeko aukera eman diguna. Zehazki, aurrez aurreko eta etxez etxeko 1.200 galdeketa egin dira EAEko hiru lurralde historikoetan.

Aurreko edizioetan bezala, EPADE analisirako galdetegia egiteko, diskriminazioaren aurreko pertzepzioak eta aniztasunarekiko jarrerak neurtzea xede duten nazioarteko eta nazioko beste inkesta batzuk hartu dira oinarritzat, hala nola Oinarritzako Eskubideen Europako Agentziarena (FRA), Europako Batzordearena, Ikerketa Soziologikoen Zentroarena (CIS) eta Arrazismoaren eta Xenofobiaren Espainiako Behatokiarena (OBERAXE). Hala, erabilitako galdetegiak aniztasunaren pertzepzioarekin eta diskriminaziozko bizipenekin loturiko hainbat alderdi biltzen ditu, bai eta gizarte osoaren bizikidetzari buruzko jarrerekin eta pertzepzioekin loturikoak ere, aurreiritzia adierazteko hainbat modu —batzuk agerikoak, eta beste batzuk, berriz, sotilagoak— kontuan izanik. Ildo horretan, inkesta hau, jarreraren argazki finko bat lortzea ahalbidetzen duen tresna izateaz gain, jarrera horiek monitorizatzeko baliabidea ere bada.

¹ Cortés Gómez, Ismael y End, Markus (2019). Introduction: Contemporary Dimensions of Antigypsyism in Europe. En *Dimensions of Antigypsyism in Europe*, editado por Cortés Gómez, Ismael y End, M., European Network against Racism (ENAR) and the Central Council of German Sinti and Roma, pp. 19-28.

² Makkonen, Timo (2016). *European handbook on equality data. 2016 revision, Publications*. Office of the European Union, Luxembourg.

³ Open Society European Policy Institute (2017). *Revisiting the EU Roma Framework: Assessing the European Dimension for the Post-2020 Future*.

⁴ Comisión Europea (2018). *Informe sobre la evaluación del marco de la UE para las estrategias nacionales de integración de los gitanos hasta 2020*. Comunicación de la Comisión al Parlamento Europeo y al Consejo, COM 785 final.

⁵ O’Nions, Helen (2007): *Minority Rights Protection in International Law*, Ashgate Publishing Limited, Hampshire Open Society (2010) No data-no progress: Country findings. Online ikusteko, sartu hemen: <https://www.opensocietyfoundations.org/uploads/165c9e47-6056-4abf-97fb-4fa2d67f695c/no-data-no-progress-20100628.pdf>

Txostenaren edukiari dagokionez, lehenik eta behin, euskal gizarteak aniztasunarekiko oro har dituen jarrerak eta sinesteak deskribatu dira bertan, bai eta hainbat arrazoiengatik (klase soziala, generoa, jatorria, arrazializazioa, etnizitatea, sexu-orientazioa edo genero-identitatea, erlijioa, gaitasuna, adina, itxura fisikoa, eta abar) talde minoritarioekiko eta diskriminazioa jasaten duten gizarte-talde zehatzekiko dituen jarrerak eta sinesteak ere. Bigarrenik, hautemandako diskriminazioan zentratu da txostena, hau da, aipatutako errealitateei dagokienez hainbat egoera edo testuingurutan tratatu desberdina izatearen pertzepzioan. Segidan, aitortutako diskriminazioa edo zenbait pertsonak zuzenean bizitako edo ikusitako diskriminazio-egoerak jaso dira, baita egoera horien aurrean izan daitezkeen erantzunei eta salaketiei buruzko informazioa ere. Diskriminaziorik ez izateko erakundeek egiten dituzten jardueri dagokienez gizarteak zer pertzepzio duen ere aztertu da analisian, hau da, erakundeek diskriminazioarekin amaitzeko egiten dituzten ahaleginak nahikoak diren ala ez baloratu da. Azkenik, bildutako alderdiei dagokienez EAEko biztanleek zer jarrera duten laburbiltzeko, aniztasunarekiko irekitasunaren indize sintetiko baten datuak eman dira, biztanleriaren irekitasun- eta malgutasun-maila laburbiltzen duena. Atal horiek txosten hau irakurtzeko baliagarriak diren dokumentuekin osatu dira, hala nola egindako ikerketa-prozesuaren metodologiari buruzko oharra eta haren metodologia-eranskin zabalagoa, glosario terminologikoa eta galdetegia.

Azkenik, esan behar da txosten honen asmoa ez dela inola ere egoera hermetiko edo ukazina azaltzea; aitzitik, ebidentziak sortzen lagundu nahi du, euskal gizarteak aniztasunarekiko eta diskriminazioarekiko dituen pertzepzioei eta jarrerei lotuta eztabaidarako eta ikerketan eta jakintzan sakontzeko lagungarri izan daitezen. Gure taldearen etorkizuneko lanen helburua izango da analisi konplexuagoak eta ikuspegi intersektionalarekin lotuagoak aurkeztea, ezinbestekoak baitira diskriminazioa modu zabalagoan ulertzeko, hau da, ez soilik zapalkuntza-ardatzen edo -sistemen arteko gurutzaketa kontuan hartuta, baizik eta horien aldiberekotasun, banaezintasun eta elkarrekikotasunari ere erreparatuta.

Guztiarekin ere, jarraian aurkezten den azterlanaren helburua da ebidentziak sortzen laguntzea, lagungarri izan daitezkeenak EAEn aniztasunean bizitzeaz eta bertako diskriminazioaz euskal gizarteak zer pertzepzio eta jarrera dituzten ezagutzen jarraitzeko eta gaiari buruzko eztabaidan aurrera egiteko. Interes eta balio bereziko kontua da, arlo horretan politika publikoak artikulatzeko, bai eta herritarren artean aniztasunari buruzko ezagutza eta haren agerikotasuna sustatzeko ere.

Metodologiari buruzko oharra

Euskal biztanleriak diskriminazioari eta aniztasunari buruz zer pertzepzio eta jarrera dituen ezagutzea da azterlanaren helburua, eta, hori lortzeko, metodologia kuantitatibo bat aukeratu da. Erdi egituratutako galdera-sortaren teknika erabili dugu, eta eskura banatu ditugu galdetegiak.

Aztergaiaren izaerak baldintzatzen du zein teknika aukeratu; izan ere, inkesta teknika kuantitatibo bereziki egokia da diskriminazioa eta baztertzea ezagutzeko eta neurtzeko, aukera ematen baitu, besteak beste, diskriminazioa, aurreiritziak, estereotipoak eta esperientziak aztertzeko. Gainera, gizarte osora estrapola daitezkeen datuak sortzea oso baliagarria da esparru-argazkia izateko. Argazki hori lagungarri eta justifikazio izan daiteke zenbait arazo edo fenomeno soziali arreta emateko edo haiek sakonago aztertzeko, diskriminazioa eta baztertzea justifikatzen duten sinesteak aurkitzean, bai eta aurrez iritzitako jarrerak diskriminazio-jokabide gisa kanporatzea saihesten lagunduko duten neurriak diseinatzean ere.

ZERGATIK DA BEHARREZKOA?

Gizartean eskutuan dagoen sinemen-sistema baztertzaileria agerian jartzen

LAGUNTZEN
duelako

Diskurtso xenofoboak eta arrazistak detektatzeko,

KUANTIFIKATZEKO
eta
MONITORIZATZEKO
ahalbidetzen duelako

Ebidentzietan oinarritutako politika publikoak hobeto bideratzea

AHALBIDETZEN
duelako

Estereotipoen eta aurreiritzien aurka borrokatzeko gizarte-ekimenak justifikatzeko

AUKERA EMATEN
duelako

Diskriminazioaren pertzepzioari eta aniztasunarekiko jarrerei buruzko datu kuantitatiboen eskasia kontuan hartuta, 2020an lehenbizikoz egin zuen Ikuspegik *Euskadiko biztanleek diskriminazioaren inguruan dituzten pertzepzioei*

eta jarrerai buruzko inkesta (EPADE 2020). Inkesta horren ondoren, EAEko aniztasunari buruzko hainbat azterketa egin ziren 2021ean, 2022an eta 2023an. Azterketa horietan, gainera, oro har aniztasunera bideratutako atal orokorraz gain, kolektibo jakin bati eragiten zion gaia aztertu zen bereziki argitalpen bakoitzean (sexu- eta genero-aniztasuna, ijito-arraza eta erlijio-aniztasuna, hurrenez hurren). Argitalpen honetan, EPADE 2020ko galde-sorta erabili da berriro, eta diskriminazioan jarri da arreta, haren adierazpen desberdinetan

EPADE inkestan, nazioarteko eta nazioko beste inkesta batzuk hartu dira oinarritzat, diskriminazioaren aurreko pertzepzioak eta diskriminazioarekiko eta aniztasunarekiko jarrerak neurtzea xede dutenak, hala nola Oinarritzko Eskubideen Europako Agentziarena (FRA), Europako Batzordearena, Ikerketa Soziologikoen Zentroarena (CIS) eta Arrazismoaren eta Xenofobiaren Espainiako Behatokiarena (OBERAXE). Zehazki, inkesta hauetako galderak erabili dira: Europako Batzordeak aldizka egindako inkesta, *Eurobarometro Berezia: Diskriminazioa EBn* izenekoa (2023koa eta aurrekoak); Emakumearen eta Aukera Berdintasunerako Institutuak (IMIO) eta CISEk 2013an eta 2016an egindako *Diskriminazioaren Pertzepzioa Espainian* inkesta; eta, azkenik, Nafarroako Estatistika Institutuaren (Nastat) *Gizarte eta Bizi Baldintzen Inkesta*. Horrenbestez, gure galdetegia egiteko beste inkesta ofizial batzuetan erabilitako metodoen eta galderen egokitzapenetik abiatzean, bildutako datuak fidagarriagoak dira, luze eta zabal baliozkotutako neurketa-tresnak baitira. Bestalde, hainbat testuingurutan bildutako datuen artean konparazioak egiteko aukera ematen du.

1.200 lagunekoa lagina diseinatu da (% 95eko konfiantza-mailarako eta $P=Q$; akatsa $\pm 2,89$ da). Etxez etxeko inkesta pertsonala da, EAEen bizi diren 18 urtetik gorakoei egindakoa, eta aukeratutako laginketa proportziozko laginketa geruzatua izan zen habitat-neurriaren eta adinaren arabera kuotekin, eta esleipen sinplearen bidezkoa sexuaren arabera kuotekin. Ausazko ibilbideen sistemaren bidez hautatu ziren etxeak, 37 udalerritan (6 Araban, 16 Gipuzkoan eta 15 Bizkaian) banatutako 34 laginketa-puntutan. Azkenik, haztapan bat aplikatu da lurralde historikoaren arabera. Landa-lana 2024ko ekainaren 6tik uztailaren 15era bitartean egin zen⁶.

Ikerketa-prozesuari dagokionez, zenbait urrats egin dira prozesu horren zorroztasun zientifikoa bermatzeko. Alde batetik, bai galdetegia, bai inkestatik eratorritako emaitzen analisia, diskriminazioaren neurketan eta ikerketa sozialean adituak diren bi pertsonak berrikusi eta kontrastatu dituzte: María Ángeles Cea D 'Anconak Madrilgo Unibertsitate Konplutentseko soziologiako katedraduna eta diskriminazioaren ikerketan aditua eta José Antonio Oleaga

⁶ Informazio gehiago nahi izanez gero, ikus 2. Eranskina.

Páramok soziologo eta psikologo soziala, soziologoa eta psikologo soziala, jarrerak ikertzen aditua.

Ikuspegiari dagokionez, txosten honek izaera deskriptiboa du, galderak beste aldagai batzuekin gurutzatuta aztertzen baititu; aldagai horiek aztertzean, estatistikoki alde esanguratsuak erakusten dituzte. Nolanahi ere, ikuspegi interseksionala izatera iritsi ez arren, aldagai biko analisisian zenbait aldagairen garrantzia eta elkarreragina egiaztatu ahal izan dugu, hauena, adibidez: sexua/generoa, ikasketa-maila, adina, soldata-maila, sexu-orientazioa/desioa, eta jatorria.

Azkenik, eta aurrez aipatu bezala, ikerketa hau genero-ikuspegia kontuan izanik garatu eta aztertu da. Ikuspegi horren ondorioz, datuak emakumeen eta gizonen arteko desberdintasunak zehaztuz aurkeztu dira, alde horiek estatistikoki esanguratsuak izan diren kasuetan⁷.

⁷ Genero-ikuspegiari dagokionez, inkestak egiteko irizpide “klasiko” batzuk ere aldatu dira; zehazki, sexua/generoa aldagaia hiru erantzun-aukerarekin jaso da (emakumea, gizona eta ez-bitarra), baina azkenean inork ez du hirugarren aukera erantzun.

Aniztasunaren inguruko jarrerak eta sinesteak

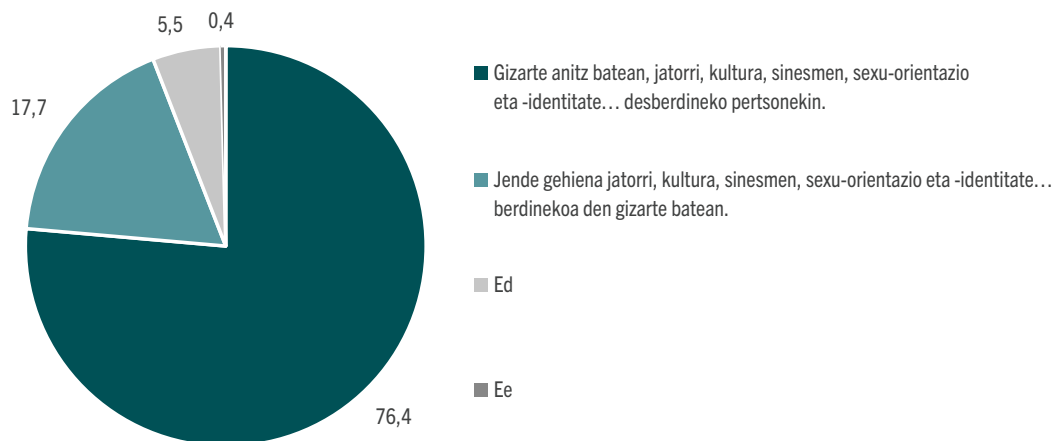
Atal honetan, biztanleek aniztasunarekiko zer jarrera eta sineste dituzten aztertu dugu, kontuan hartuz jatorria, kultura-jarraibideak, erlijio-sinesmenak, gaitasunak, sexu-orientazioa eta identitate sexu-generikoa. Aurrerago, bizikidetzari buruzko alderdietan sakonduko da, hala nola zer lotura eta harreman sozial diren kolektibo minorizatueta eta beste gizarte-talde batzuetako pertsonekin, eta zer posizionamendu den lidergo-roletan dauden eta askotariko ezaugarriak dituzten pertsonetikiko, bai eta hezkuntza-arloarekin lotutako gaiekiko ere. Azkenik, laneko eta etxebizitzako bizikidetzari buruzko jarreretan sakondu da.

Askotariko gizartearen aurrean duten jarrera

Epigrafe honetan, EAEko biztanleek aniztasunari buruz zer jarrera duten aztertu da, haren zentzurik zabalenean, bai eta haien lagunak edo ezagunak zein diren ere.

Euskal herritarrei zer-nolako gizartean bizi nahi luketen galdetzean, gehiengo zabal batek (% 76,4k) adierazi du nahiago duela askotariko gizarte batean bizi, jatorri, kultura, sinesmen, eta sexu-orientazio eta -identitate desberdineko pertsonekin. Aitzitik, gizarte homogeenago batean, gehienek ezaugarri berberak dituzten gizarte batean, bizitzeko nahia agertu duten pertsonak guztizkoaren % 17,7 baino ez dira. Bestalde, % 5,5ek ez du iritzirik eman planteatutako gaiaren aurrean (1. grafikoa).

1. grafikoa. Bizitzeko aukeratutako gizarte-mota (%)

Iturria: geuk egina, EPADE 2024 azterlana oinarri hartuta.

1.G. "Aukeratu ahalko bazenu, zer motatako gizartean bizi nahiko zenuke?"

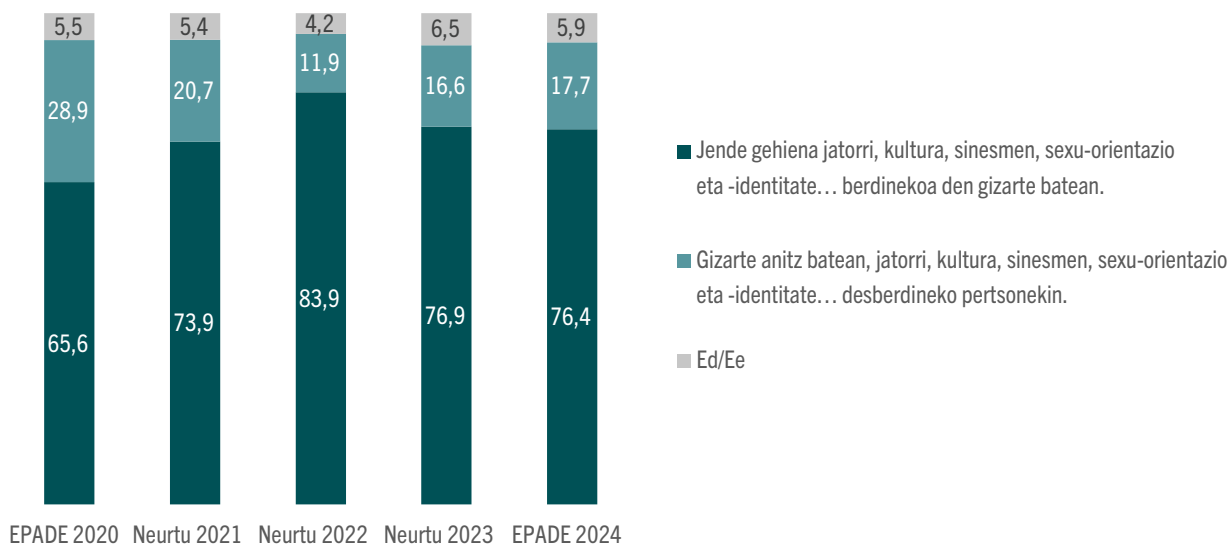
Generoaren arabera, ez dago estatistikoki alde esanguratsurik emakumeen eta gizonen erantzunen artean.

Aurreko urteekin alderatuta (urte horietan ere gai berari buruz galdetu baitzen), ikus dezakegu urte horietan guztietan gehiago izan direla askotariko gizarte batean bizitzearen alde egin dutenak, eta gutxiago gizarte homogeenago bat aukeratuko luketenak (2. grafikoa).

Aurtengo datuak 2023koekin alderatuta, ez da aldaketarik antzeman askotariko gizarte bat lehenesteari dagokionez, eta aukera horren alde agertu diren pertsonen ehunekoari 76 punturen inguruan eutsi zaio. 2022arekin alderatuta beherakada bat izan bada ere, orduan lortu zen balio nabarmen altua lotuta egon daiteke zenbait krisi-egoera direla-eta (Ukrainako gerra, adibidez) orduan bizi izan zen gizarte-sentsibilizazio orokor handiagoko testuinguruarekin. Hala ere, atzerago begiratuta, 2020an⁸ eta 2021ean lortutakoak baino maila handiagoak izan dira.

⁸ EPADE 2020 azterlanaren landa-lana 2020ko urtarriletik uztaileira egin zen, COVID-19ren pandemiak eragindako konfinamendu-aldia tartean zela, eta, beraz, baliteke horrek emaitzetan eragin izana.

2. grafikoa. Bizitzeko aukeratutako gizarte-mota. EPADE 2020⁹, Neurtu 2021, 2022 eta 2023, eta EPADE 2024 azterlanen konparazioa (%)

Iturria: geuk egina, EPADE 2020, Neurtu 2021, 2022 eta 2023, eta EPADE 2024 azterlanak oinarri hartuta.

EPADE 2020: 1.G; Neurtu 2021: 1.G; Neurtu 2022: 3.G; Neurtu 2023: 1.G. EPADE 2024: 1.G. "Aukeratu ahalko bazenu, zer motatako gizartean bizi nahiko zenuke?"

Bizikidetza eta aniztasuna: Harremanak eta bizikidetza hainbat arlotan

Pertsona ezagunak, adiskidetasun-harremanak eta familia-testuingurua

Kolektibo minorizatuekiko edo diskriminazioa jasan dezaketen taldeekiko pertzepzioak eta jarrerak neurtzeko modu bat adiskidetasun-harremanei edo inguru hurbileneko ezagunei buruz galdetzea da. Irekieraren iragarle nagusietako bat da; izan ere, diskriminazio-jarrerak delako gizarte-talde horretako kideekin ahal dela harremanik ez izanez agertzen dira askotan (Tajfel & Turner, 1979¹⁰).

Jasotako erantzunak aztertuta, nabarmentzekoa da gero eta ohikoagoa dela etorkin bat edo atzerritar bat, bai eta baliabide ekonomiko gutxiko pertsonaren bat ere, laguna edo ezaguna izateko; izan ere, hamar pertsonatik lau inguruk (% 41,3k eta % 38,8k, hurrenez hurren) aitortzen dute kapital ekonomiko

⁹ 2020. urtean egindako kontsultaren enuntziatua gainerakoetatik bereizten da, ez baitira berariaz aipatzen sexu-orientazioa eta sexu-identitatea.

¹⁰ Tajfel, H., & Turner, J. C. (1979). "An integrative theory of intergroup conflict". In W. G. Austin & S. Worchel (Eds.), *The social psychology of intergroup relations* (33.-47. or.). Brooks/Cole..

txikiko eta atzeritar jatorriko pertsona edo etorkin asko edo nahikoa dituztela lagun edo ezagun (3. grafikoa). Informazioa jasotzeko unean kolektibo hori euskal biztanleriaren % 13 inguru izan arren (EIN, 2024), nabarmentzekoa da hamarretik ia bederatzik adierazten dutela ezaugarri horiek betetzen dituzten lagunak dituztela, edota kolektibo horretako ezagunen bat dutela; horrek, beraz, interakzio-maila handia dagoela adierazten du.

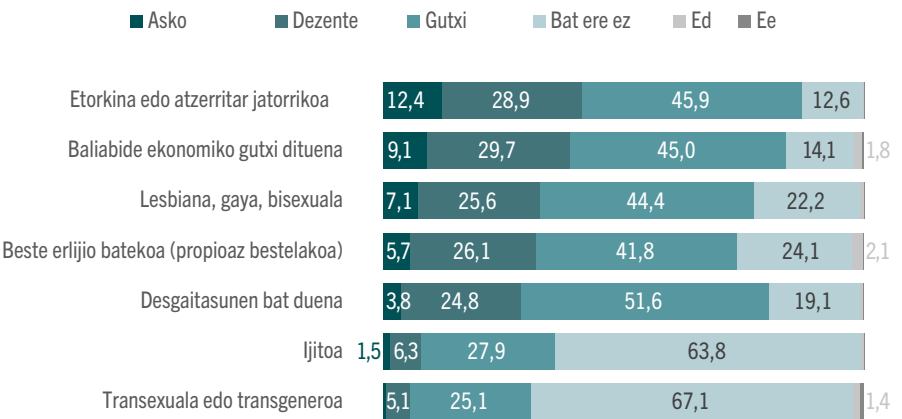
Antzeko egoera ikusten da baliabide ekonomiko gutxi dituzten pertsonetik interakzio-mailari buruz galdetzen denean; kasu horretan, hamarretik zortzik dio norbait ezagutzen duela edo lagun bat duela.

Apur bat baxuagoa da (baina altua, hala ere) sexu-orientazio ez-heterosexualeko pertsonak (lesbianak, gayak edo bisexualak) ezaguntzat edo laguntzat dituzten pertsonen ehunekoa (%32,7kasko edo nahikoa ezagutzen ditu), baita norberarena ez den erlijio bateko pertsonak eta desgaitasunen bat duten pertsonak laguntzat edo ezaguntzat dituztenena ere (% 31,8, eta % 28,6, hurrenez hurren).

Aitzitik, ehunekoan alde handiarekin, hamar pertsonatik batek baino gutxiagok adierazi du adiskidetasun-harremana duela pertsona transexualekin edo transgeneroekin¹¹, edota ezagutzen dituela. Zehazki, % 5,6k adierazi du asko edo nahikoa ezagutzen dituela, % 25,1ek gutxi ezagutzen dituela, eta % 67,1ek ez duela inor ezagutzen.

Bestalde, % 7,8k ijitoren bat ezagutzen du edo adiskidetasuna du ijitoren batekin; % 27,9k gutxi ezagutzen dituela dio; eta, azkenik, % 63,8k ez du adiskidetasun-harremanik ijitoekin edo ez du ijito ezagunik.

3. grafikoa. Adiskidetasun-harremanak edo pertsona ezagunak (%)

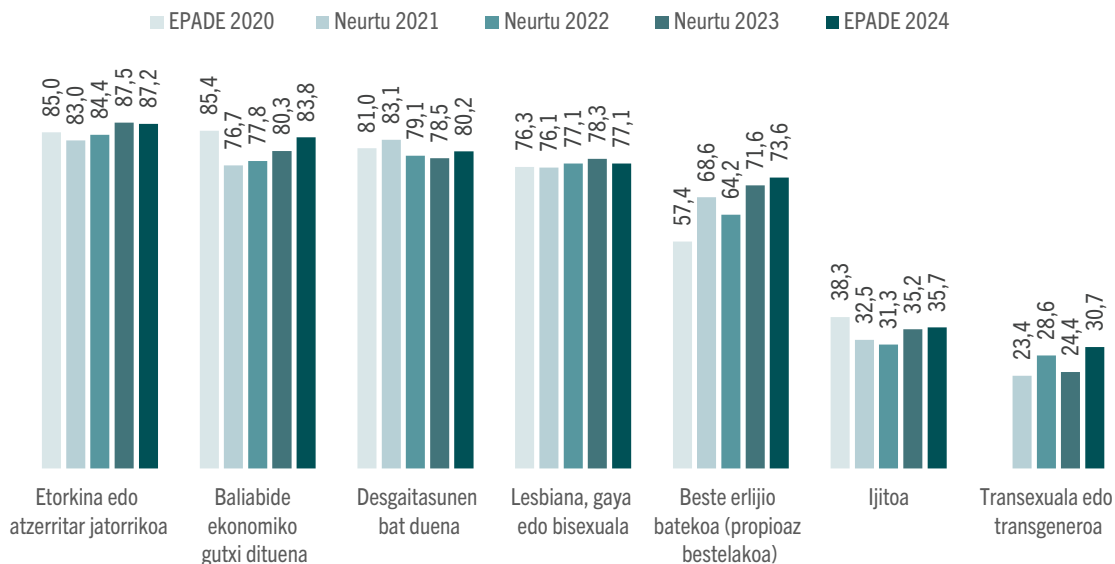
Iturria: geuk egina, EPADE 2024 azterlana oinarri hartuta.
2.G. “Zenbat lagun edo ezagun dituzu ezaugarri hauekin?”

¹¹ Trans bat (transexuala edo transgeneroa) jaiotzean esleitu zitzaion sexuarekin bat ez datorren genero-identitatea duen pertsona da (ikus kontzeptuei buruzko eranskina).

Euskal biztanleriak ijitoekin eta transexualekin dituen laguntasun-harremanak aztertzean, edo haien artean dituzten ezagunak aztertzean, estatistikoki alde esanguratsuak ikusten dira generoaren arabera. Lehenengo kasuan, emakumeek adierazi dute harreman gutxiago dutela ijitoekin gizonen baino: emakumeen % 32,2k ezagutzen ditu asko, nahikoa edo gutxi, eta gizonen % 39,3k. Bestalde, emakumeen % 67,5ek ez du ezagutzen ijitorik; oster, gizonen % 59,8k adierazi du gauza bera. Trans pertsonen dagokienez, egoera kontrakoa da, emakumeek harreman nabarmen handiagoa adierazi baitute: hain zuzen ere, emakumeen % 35,9k du gutxienez ezagun edo lagunen bat, eta gizonen % 25,1ek; bestalde, emakumeen % 62,7k eta gizonen % 72k adierazi dute ez dutela transik ezagutzen.

Bilakaerari dagokionez, harreman-mailari antzera eutsi zaio 2020an kontsulta egiten hasi zenetik; aldaketa txiki batzuk baino ez dira izan. Norberaren erlijioaz bestelako pertsonen loturan izandako gorakada nabarmendu behar da (+16,2 puntu), bai eta transekiko harremanetan izandako igoera txiki bat ere (+7,3) (4. grafikoa).

4. grafikoa. Adiskidetasun-harremanak eta pertsona ezagunak. 2020-2024 aldiko datuen konparazioa (baiezko erantzunen %¹²)

Iturria: geuk egina, EPADE 2020, Neurto 2021, 2022 eta 2023, eta EPADE 2024 azterlanak oinarri hartuta.

EPADE 2020: 18.G; Neurto 2021: 7.G; Neurto 2022: 8.G; Neurto 2023: 7.G. EPADE 2024: 2.G. "Zenbat lagun edo ezagun dituzu ezaugarri hauekin?"

¹² «Gutxi», «nahikoa» eta «asko» aukeren batura, EPADE 2020 azterlanean izan ezik, «bai» aukera aipatzen baita.

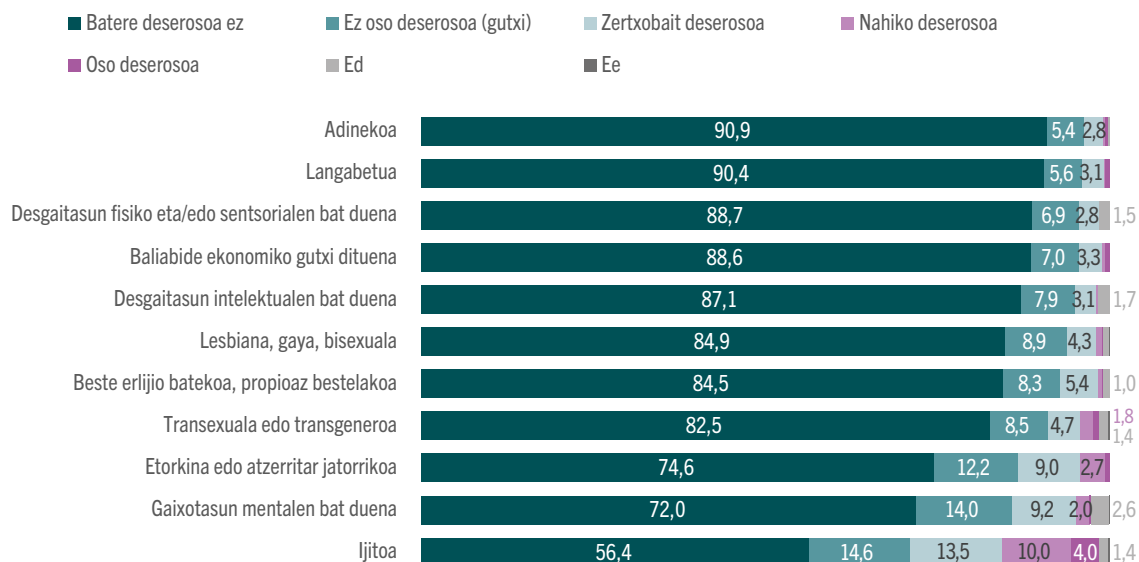
Diskriminazioa jasan dezaketen pertsonetikiko bizikidetzaren aurkako sineste-sistema bat detektatzen lagundu dezakeen beste alderdi bat, garrantzi handikoa, haiekin maila intimoagoetan hurbiltasun edo distantzia soziala izateko alde aurreko jarrera da. Ildo horretan, Bogardusen Distantzia Sozialaren Eskala (1925)¹³ tresna oso baliozkotua da, eta aukera ematen du biztanleriak gizartetalde horietako kideekin zer distantzia sozial izan nahi lukeen neurtzeko eta bazterkeria- edo onarpen-jarrerak hautemateko. Horrela, zenbat eta onarpen-jarrera txikiagoa eta deserosotasun handiagoa izan, orduan eta handiagoa izango da distantzia soziala.

Auzokideen arteko bizikidetzari dagokionez, hamar pertsonatik bederatzik adierazi dute ez liokeela inolako deserosotasunik eragingo honako pertsona hauek beren auzoan izatea: adinekoak (% 90,9), langabeak (% 90,4), desgaitasun fisikoa edo sentSORIALA (% 88,7) edota desgaitasun intelektuala ¹⁴ (% 87,1) dutenak, eta baliabide ekonomiko gutxi dituztenak (% 88,6). Erosotasun-maila txikiagoa sortzen du gaixotasun mentalen bat duten pertsonak eta etorkinak edo atzeritar jatorrikoak auzoan izateak (% 72,0 eta % 74,6, hurrenez hurren). Azkenik, ijitoak bizikide izatearekiko erosotasun-maila neurritsua da. Izan ere, biztanleriaren erdiak (% 56,4k) adierazi du ez litzaiokeela batere deserosoa egingo haiek auzokide izatea, baina % 28,1ek adierazi du deserosotasun gutxi edo zerbait sortuko liokeela eta % 10ek apur bat deseroso sentituko litzatekeela (5. grafikoa).

¹³ Nahiz eta jatorrizko bertsioan Bogardusen Distantzia Sozialaren Eskalak hainbat bizikidetz-egoera barne hartzen dituen (adibidez, adiskidetasuna, auzokidetasuna, lana, etab.), inkesta honetan horietako bi baino ez dira kontuan hartu.

¹⁴ Desgaitasun fisikoak mugitzeko funtzioak edo funtzio fisikoak gutxitzea edo ez izatea adierazten du, eta horrek, aldi berean, eragina du jarduera jakin batzuk egiteko edo haietan moldatzeko moduan, muga eta oztopo zorrotzak dituen gizarte batean. Bestalde, ikusteko edo entzuteko gaitasuna galdu duten eta komunikatzeko edo hizkuntza erabiltzeko unean arazoak dituzten pertsonen dagokio desgaitasun sentSORIALA. Azkenik, desgaitasun intelektuala da pertsona batek ikasten dituen eta bizitzako egoera desberdinei erantzuteko balio dioten eguneroko trebetasunetan mugak eragiten dituen.

5. grafikoa. Kolektibo minoritarioekin edo diskriminazioa jasan dezaketenekin bizitzeak eragiten duen erosotasuna (%)

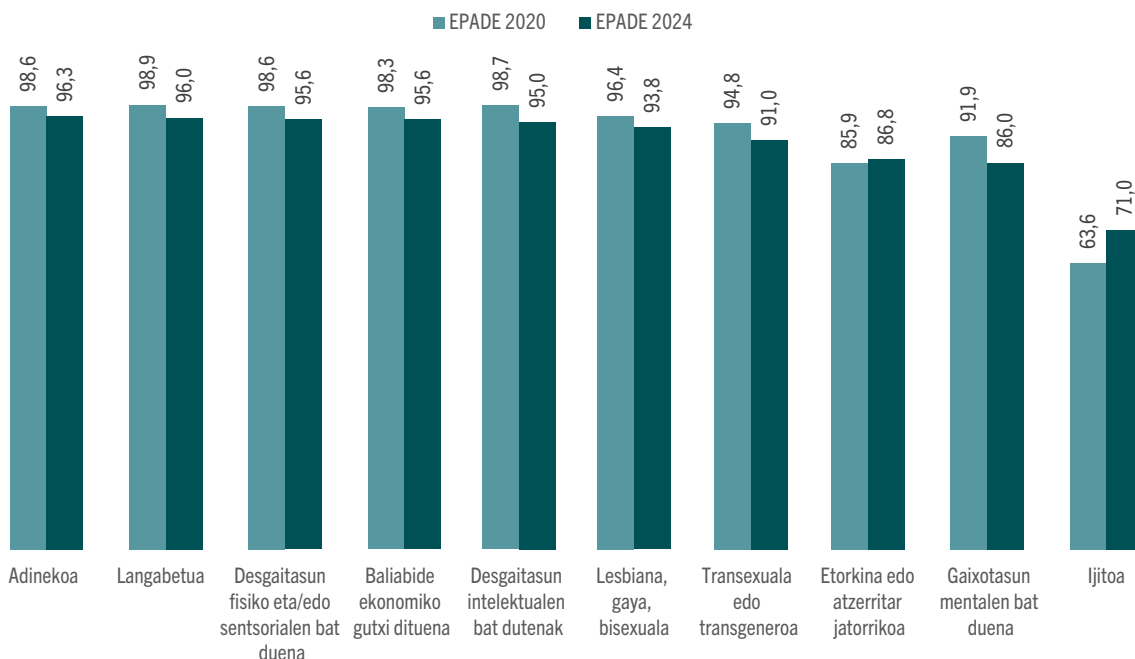
Iturria: geuk egina, EPADE 2024 azterlana oinarri hartuta.

10.G. "Zuri, pertsonalki, zenbateraino irudituko litzaizuke deserosoa (oso, nahiko, zertxobait, gutxi edo batere ez) zure auzoan honelako pertsona bat edukitzea?"

Generoaren arabera, gizonei estatistikoki deserosotasun nabarmen txikiagoa eragiten die bizilagunen artean etorkinak edo atzerritar jatorrikoak izateak (gizonen % 2,1ek adierazi du deserosotasun handia edo nahikoa eragiten diela, eta emakumeen % 4,9k), bai eta ijitoak izateak ere (gizonen % 10,4k adierazi dute, eta emakumeen % 17,3k).

Bilakaeraren ikuspegitik, 2020ko antzeko erosotasun-mailak hauteman dira kasu bakoitzerako. Hauteman daitezkeen aldaketen artean, nabarmentzekoa da ijitoak auzokide izatearekiko erosotasun-mailak gora egin duela (+7,4 puntu). Kontrara, gaixotasun mental bat duten pertsonak auzokide izateak lehen baino erosotasun-maila txikiagoa sortzen du (-5,9 puntu). Gainerako kolektibo edo gizarte-taldeei dagokienez, euskal gizartearen jarrera duela lau urtekoaren antzekoa da (6. grafikoa).

6. grafikoa. Kolektibo minoritarioekin edo diskriminazioa jasan dezaketenekin bizitzeak eragiten duen erosotasuna. 2020ko eta 2024ko datuen konparazioa (deserosotasun gutxi edo batere ez aukeren %)¹⁵

Iturria: geuk egin EPADE 2020 eta EPADE 2024 oinarri hartuta.

EPADE 2020: 14.G.; EPADE 2024: 10.G. "Zuri, pertsonalki, zenbateraino irudituko litzaizuke deserosoa (oso, nahiko, zertxobait, gutxi edo batere ez) zure auzoan honelako pertsona bat edukitzea?"

Bestalde, harreman intimoagoa izateko irekitasunaren beste adierazle bat da zer erosotasun-maila eragiten duen inkestatutako pertsonaren semeak edo alabak harreman sentimentala izatea ezaugarri edo inguruabar desberdinak dituzten pertsonekin; horretarako, 1etik (erabateko deserosotasuna) 10erako (erabateko erosotasuna) eskala bat erabili zen.

Emaitzen arabera, erosotasun-maila handienak ezaugarri hauek dituztenekin lortzen dira: kaukasiarrak (8,58), gehiegizko pisua edo obesitatea dutenak (8,32), gazteak (8,16) eta ateoak (8,06) (7. grafikoa).

Ostera, erosotasun-maila zertxobait apalagoa da (7 puntutik beherakoa) pertsona hauekin: protestante edo ebanjelikoak (6,93), ortodoxoak (6,91), juduak (6,61) eta ijitoak (6,56). Azkenik, 6 puntu inguruko erosotasun-maila lortu da gaixotasun mental bat duten pertsonekin (6,38) eta musulmanekin (6,15).

¹⁵ "Baliabide ekonomiko gutxi" itema bat dator EPADE 2020ko "klase sozial baxuko pertsonak" itemarekin.

Horrenbestez, adierazle honetan adierazitako erosotasuna eta aipatutako kolektibo horiek jasaten duten edo ez duten diskriminazioa bat datozela ikusten da. Hau da, diskriminazio gutxien jasaten duten kolektiboak dira, hain zuzen ere, harreman intimoenen eremuan erosotasun-maila handiena eragiten dutenak, eta, ostera, segregazio handiena jasaten duten kolektibo edo gizarte-taldeekiko erakusten du euskal biztanleriak erosotasun gutxien.

7. grafikoa. Seme-alaba batek ezaugarri hauek dituen pertsona batekin harreman sentimentala izatearekin lotutako jarrera (batez besteko puntuazioa, 1: Batere eroso ez, 10: Oso eroso).

Iturria: geuk egina, EPADE 2024 azterlana oinarri hartuta.

11.G. "Seme-alabarik izan ala ez, esan mesedez, 1etik 10erako eskalan, zenbateraino egongo zinatekeen eroso ala deseroso zure seme-alabak talde hauetako pertsonaren batekin harreman sentimentala izango balu..." "1" zenbakia "Batere eroso ez" litzateke, eta "10" zenbakia, "Oso eroso"

Generoaren arabera, estatistikoki esanguratsuak diren aldeak ikusten dira emakumeen eta gizonen artean. Kategoria hauekin, zehazki, gizonek jarrera irekiagoa dute emakumeek baino: etorkina edo atzerritar jatorrikoa, desgaitasun intelektualen bat duena, judua, beltza, gehiegizko pisua edo obesitatea duena,

zuria/kaukasiarra eta ijitoa. Musulmanei dagokienez, berriz, emakumeek gizonek baino puntuazio altuagoa dute.

Bestalde, aurreko urteekin alderatuta, antzeko erosotasun-mailak erregistratu dira kolektibo edo talde sozial bakoitzerako. 2023arekin alderatuta, talde hauekiko balorazioa hobetu da gehien: ijitoak (+0,65 puntu), desgaitasun intelektualen bat dutenak (+0,54) eta gaixotasun mentalen bat dutenak (+0,48) (1. taula).

1. taula. Seme-alaba batek ezaugarri hauek dituen pertsona batekin harreman sentimentala izatearekin lotutako jarrera. 2021-2024 aldiko datuen konparazioa (batez besteko puntuazioa, 1: Batere eroso ez, 10: Oso eroso)¹⁶.

	Neurtu 2021	Neurtu 2022	Neurtu 2023	EPADE 2024
Zuria/kaukasiarra	8,00	8,00	8,55	8,58
Gehiegizko pisua edo obesitatea izatea		7,69	8,14	8,32
Gaztea	7,90	7,35	8,05	8,16
Atea	7,71	7,79	7,79	8,06
Semearen edo alabaren sexu berekoak*	7,36	7,60	7,69	7,94
Asiarra	7,20	7,15	7,46	7,84
Desgaitasun fisiko bat izatea	7,56	7,58	7,70	7,83
Beltza	7,18	7,01	7,45	7,77
Baliabide ekonomiko gutxi izatea	7,81	7,70	7,55	7,76
Katolika		7,41	7,80	7,68
Etorkina edo atzerritar jatorrikoa izatea		7,69	7,86	7,66
Prestakuntza txikia izatea		7,59	7,38	7,55
Transexuala edo transgeneroa izatea	6,95	7,33	7,26	7,52
Adinekoa izatea	7,49	7,04	7,35	7,38
Desgaitasun intelektualen bat izatea		6,95	6,75	7,29
Protestante edo ebangelikoa			6,78	6,93
Ortodoxa			6,92	6,91
Judua	6,86	6,96	6,81	6,61
Ijitoa	5,95	5,79	5,91	6,56
Gaixotasun mentalen bat izatea		6,35	5,90	6,38
Musulmana	6,27	6,16	6,25	6,15

Iturria: geuk egina, Neurtu 2021, 2022 eta 2023, eta EPADE 2024 azterlanak oinarri hartuta.

Neurtu 2021: 8.G; Neurtu 2022: 10.G; Neurtu 2023: 9.G. EPADE 2024: 11.G. “Seme-alabarik izan ala ez, esan mesedez, 1etik 10erako eskalan, zenbateraino egongo zinatekeen eroso ala deseroso zure seme-alabak talde hauetako pertsonaren batekin harreman sentimentala izango balu...” “1” zenbakia “Batere eroso ez” litzateke, eta “10” zenbakia, “Oso eroso”

¹⁶*Neurtu 2021, 2022 eta 2023an, “gaya, lesbiana edo bisexuala”.

Aniztasunarekiko irekitasuna hezkuntzaren, lanaren eta bizitegien esparruetan

Aniztasunarekiko irekitasuna lidergo politikoko postuetan

Bestalde, talde minorizatuetakako edo diskriminazioa jasan dezaketen taldeetako kideek botere-postuetan (adibidez, kargu politiko batean) duten onarpen-maila ere tresna baliagarria eta oso erabilia da taldeen arteko harremanen onarpena eta giroa neurtzeko (Allport, 1954)¹⁷. Azterketa horri esker, eguneroko testuinguruetakako onarpena ez ezik, erantzukizun eta botere handiko roletan duten onarpena ere uler daiteke. Ebaluazio horiek, oro har, aniztasunarekiko inklusio- eta sentibilizazio-mailari buruzko panorama integrala eskaintzen dute, eta horri esker, bizikidetzaren bidezkoagoa eta inklusiboagoa lortzeko zer erresistentzia-arlo, gizarte-joera eta aukera dauden identifika daiteke. Ildo horretan, ezaugarri desberdinak dituzten pertsonak erakunde publikoen buru (adibidez, Eusko Jaurlaritzako lehendakari gisa) imajinatzean inkestatutako pertsonen zer erosotasun-maila hautematen duten aztertu da.

Lortutako emaitzek (8. grafikoa) lidergo-postuetako aniztasunarekiko jarrera positiboa adierazten dute batez ere, baina desberdintasun esanguratsuak daude kasuan kasuko kolektiboaren edo ezaugarriaren arabera.

Puntuaziorik altuena emakumea izateari dagokio (9,23); beraz, adierazten du herritarrek aho batez onartzen dutela emakume bat izatea Eusko Jaurlaritzaren buru. Hau da, erakusten du nabarmen egin dela aurrera genero-berdintasunean eta emakumeak botere-roletan onartzean.

Gehiegizko pisua edo obesitatea duen pertsona bat edo gazte bat botere-postuan egoteak ere onarpen handia jaso du (8,85 eta 8,71, hurrenez hurren); horrek iradokitzen du ezaugarri horiek alderdi neutraltzat jotzen direla lidergoari dagokionez, gizartean erosotasun-maila handia lortuta.

Gayek, lesbianek edo bisexualek eta desgaitasunen bat dutenek ere erosotasun-puntuazio altuak jaso dituzte (8,59 eta 8,53, hurrenez hurren), eta, horrenbestez, sexu-orientazioari dagokionez, pertzepzio positiboa eta aniztasunarekiko onarpena islatzen ditu. Era berean, lidergo-postuetan adineko pertsonak izateak ere oso balorazio ona jaso du, 8,52 puntu.

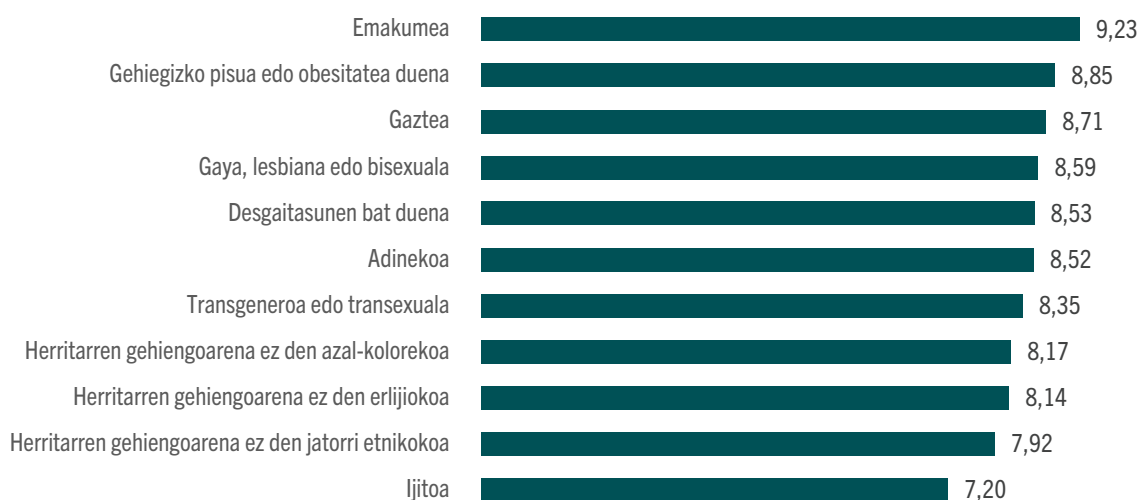
¹⁷ Allport, G. W. (1954). *The nature of prejudice*. Addison-Wesley.

Harremanaren teoriak talde desberdinen arteko harreman-esperientzia positiboak aztertzen ditu, bai eta gutxiengo sozialak botere-postuetan egotea onartzearekin duten lotura ere..

Maila apalagoan, baina oraindik oso altuan, daude transgeneroak edo transexualak (8,35) eta biztanleen gehiengoaren azal-kolore desberdina (8,17) eta erlijio desberdina (8,14) dutenak. Puntuazioak altuak izan arren, jaitsiera txiki horrek errealitate horiekiko zenbait oztopo edo hondar-estigma islatu ditzake. Antzeko mailetan, baina 8 punturen azpitik daude gehiengoaren jatorri etniko desberdina duten pertsonak (7,92). Azkenik, gainerako ezaugarriak dituzten pertsonak baino puntuazio baxuagoa lortu dute ijitoek (7,20). Puntuazio positiboa bada ere, erosotasun erlatibo txikiagoa islatzen du botere-roletan ijitoak egoteak, beste kolektibo eta talde sozial batzuekin alderatuta.

Emaitzek, oro har, lidergo politikoaren aniztasunarekiko irekitasun orokorra erakusten dute, baina halaber nabarmentzen dute lanean jarraitu behar dela kolektibo eta komunitate jakin batzuekiko sentsibilizazioan eta haiekiko harremanaren eta haien lidergoaren normalizazioan, bereziki puntuazio txikiak dituztenekin, hala nola ijitoak eta gehiengoaz bestelako jatorri kultural edo erlijiosoak dituztenak.

8. grafikoa. Eusko Jaurlaritzako lehendakariaren ezaugarriei buruzko balorazioak (%) (batez besteko puntuazioa, 1: Batere eroso ez, 10: Oso eroso).

Iturria: geuk egina, EPADE 2024 azterlana oinarri hartuta.

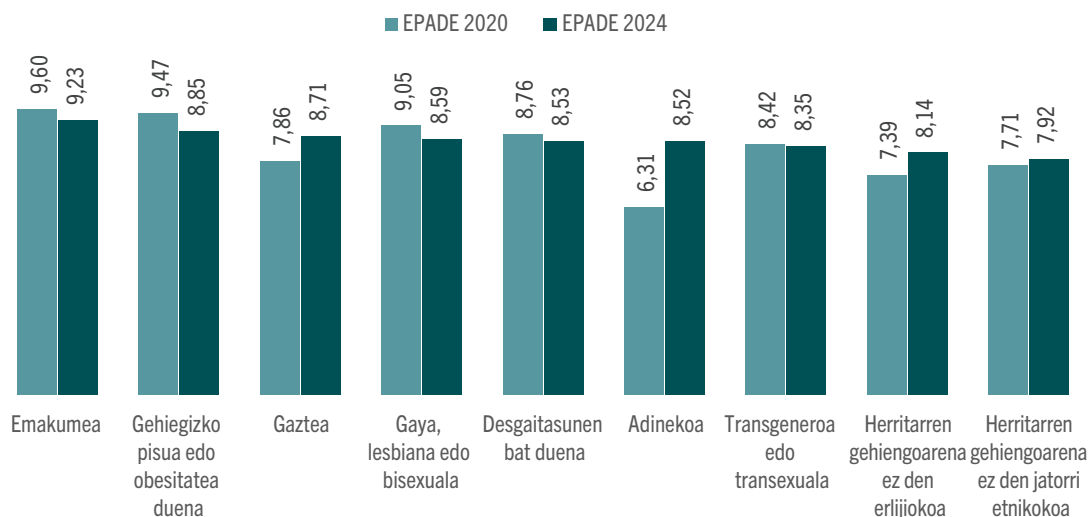
9.G. "Orik 10era bitarteko eskala erabili, esan dezakezu zenbateraino egongo zinatekeen batere eroso ez (0) edo guztiz eroso (10) Eusko Jaurlaritza zuzentzen duen pertsona honelakoa balitz?"

Generoen arabera erantzunen desberdintasunei erreparatzen badiegu, alde batzuk hautematen dira; izan ere, gizonek erosotasun-maila handiagoa erakusten dute emakumeek baino Eusko Jaurlaritzako buru pertsona hauetako bat egotearekin: pertsona heldua (gizonek batez besteko balorazioa 8,09 puntukoa da, eta emakumeena, berriz, 7,77koa), biztanleriaren gehiengoaren jatorri etniko desberdinekoa (7,38 puntu gizonek, eta 7,04 puntu emakumeek) eta ijito arrazakoa (8,65 puntu gizonek, eta 8,41 puntu emakumeek).

EPADE 2020ren eta EPADE 2024ren emaitzak nahiko antzekoak direla ikusten da 9. grafikoan, eta horrek adierazten du lidergo-roletan dauden hainbat kolektiborekiko erosotasun-pertzepzioek nahiko egonkor jarraitzen dutela denborak aurrera egin ahala.

Gainera, lehenetsitako kolektiboek dagokienez eredu koherente bati jarraitu zaio bi urte horietan; onartuenen artean, hain zuzen ere, emakumeak, gazteak eta dibertsitate funtzionala dutenak nabarmentzen dira. Zenbait puntuaziotan aldaketa txikiak identifika badaitezke ere, aldaketa horiek ez dute onarpenaren ordena orokorra nabarmen aldatzen; horrenbestez, pentsa daiteke lidergo politikoan aniztasuna izatearekiko jarrera nahiko sendotuta dagoela euskal gizartean.

9. grafikoa. Eusko Jaurlaritzako lehendakariaren ezaugarriei buruzko balorazioak: 2020ko eta 2024ko datuen konparazioa (%) (batez besteko puntuazioa, 1: Batere eroso ez, 10: Oso eroso).

Iturria: geuk egina EPADE 2020 eta EPADE 2024 oinarri hartuta.

EPADE 2020: 17.G; EPADE 2024: 9.G. "0tik 10era bitarteko eskala erabili, esan dezakezu zenbat eraino egongo zinatekeen batere eroso ez (0) edo guztiz eroso (10) Eusko Jaurlaritza zuzentzen duen pertsona honelakoa balitz?"

Aniztasunarekiko irekitasuna hezkuntzaren esparruan

Hezkuntzaren eremuko aniztasunarekiko jarrerei dagokienez, grafikoan (10. grafikoa) hezkuntzaren eremuan aniztasunarekin lotura duten zenbait gai

sartzearekin herritarrek zer adostasun-maila duten ebaluatzeko galderaren emaitzak erakusten dira.

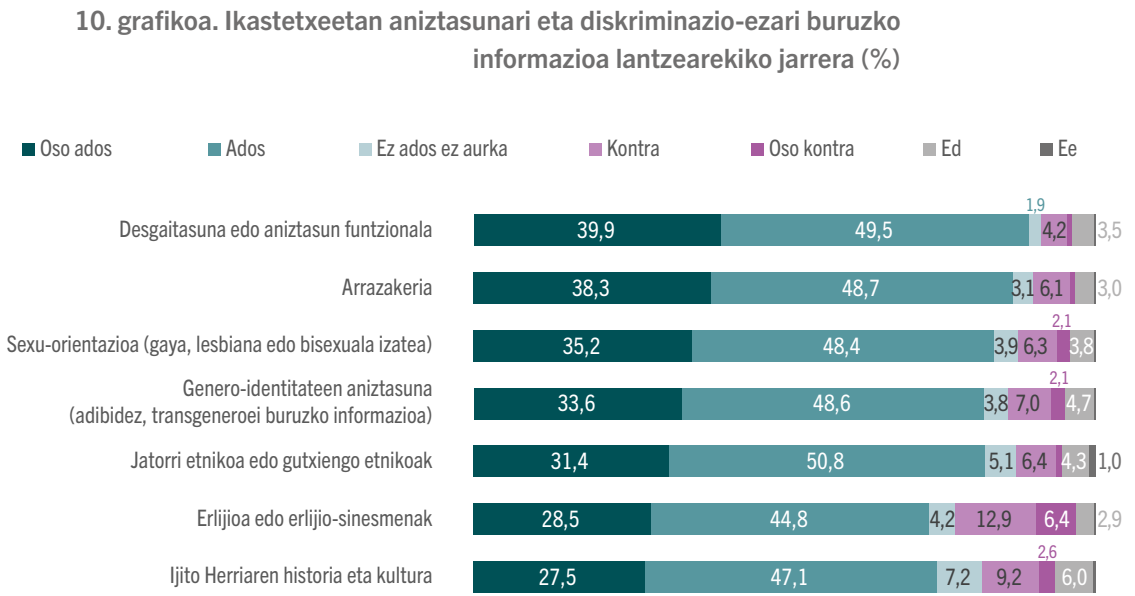
Desgaitasunaren edo dibertsitate funtzionalaren gaiak jaso du babes handiena, % 39,9 oso ados baitaude, eta % 49,5 ados; beraz, biak batuta, % 89,4k aldeko erantzuna izan da. Horrek erakusten du gizartean adostasun zabala dagoela informazio hori hezkuntzan sartzearen garrantziaz.

Bigarren lekuan, arrazakeriari buruzko informazioa dago; gai honek ere babes handia izan du: % 38,3 oso ados dago, eta % 48,7 ados (biak batuta, % 87). Horrek erakusten du gizarte-sentsibilizazio argia dagoela hezkuntza-sisteman arrazakeria lantzeko beharraz, desberdintasunei aurre egiteko eta bizikidetzat sustatzeko modu gisa. Ondoren, sexu-orientazioarekin lotutako informazioa dago, % 35,2 oso ados eta % 48,4 ados baitaude. Biak batuta, % 83,6 lortu da, eta, beraz, informazio hori hezkuntzan sartzeari buruzko onarpen esanguratsua dagoela adierazten du, aurreko kategorietan baino pixka bat txikiagoa izan arren. Genero-identitate ugari izateari buruzko informazioa lantzeari dagokionez, % 33,6k adierazi du oso ados dagoela, eta % 48,6k ados dagoela; biak batuta, % 82,2ko babesak lortu du.

Jatorri etnikoari edo gutxiengo etnikoei dagokionez, % 31,4 oso ados dago gaiari buruzko edukia lantzearekin, eta % 50,8 ados dago (guztira, % 82,2). Hain babes zabala izateak gai horiek sartzeari ematen zaion garrantzia nabarmentzen du. Bestalde, erlijioarekin edo erlijio-sinesmenekin lotutako materialak sartzeak babes txikiagoa jaso du: % 28,5 oso ados dago, eta % 44,8 ados (biak batuta, % 73,3).

Azkenik, Ijito Herriaren historia eta kulturarekin lotutako edukia lantzeak % 74,6ko babesak lortu du guztira; % 27,5 oso ados agertu dira, eta % 47,1 ados. Hala, baloratua izan arren, material horiek hezkuntzan duten ikusgarritasuna eta garrantzia oraindik txikiagoa izan liteke beste gai batzuekin alderatuta.

Laburbilduz, emaitzek erakusten dute gehiengoak babestu egiten duela aniztasunari buruzko zenbait gai hezkuntzan lantzea, eta lehentasun nagusiak desgaitasuna, arrazakeria eta sexu-identitatea direla. Hala ere, beste zenbait gaik, hala nola erlijioak edo Ijito Herriaren historia, babesak lortu arren, adostasun-maila txikiagoa lortu dute.

Iturria: geuk egina, EPADE 2024 azterlana oinarri hartuta.

8.G. “Esan zenbateraino zauden ados edo ez esaldi hauetan adierazitakoarekin (erabat ados; ados; aurka; erabat aurka). Hezkuntzaren arloan, eskoletan eta eskola-materialetan hauei buruzko informazioa landu behar litzakete:...”

Erantzunak generoaren arabera aztertzean, emakumeek desadostasun-maila txikiagoa erakutsi dute aniztasunarekin lotutako eduki hauek sartzeari dagokionez: Ijito Herriaren historia eta kultura (% 9,8ko desadostasuna emakumeen artean, eta % 14,1koa gizonen artean); genero-identitate ugari izatea (% 7,3ko desadostasuna emakumeen artean, eta % 11,1koa gizonen artean); eta sexu-orientazioa (% 6,9koa emakumeen artean, eta % 10,2koa gizonen artean). Ildo beretik, gizonak ez daude hain ados ikasgeletan arrazakeriari buruzko informazioa lantzearekin (% 5,2ko desadostasuna emakumeen artean, eta % 8,3koa gizonen artean).

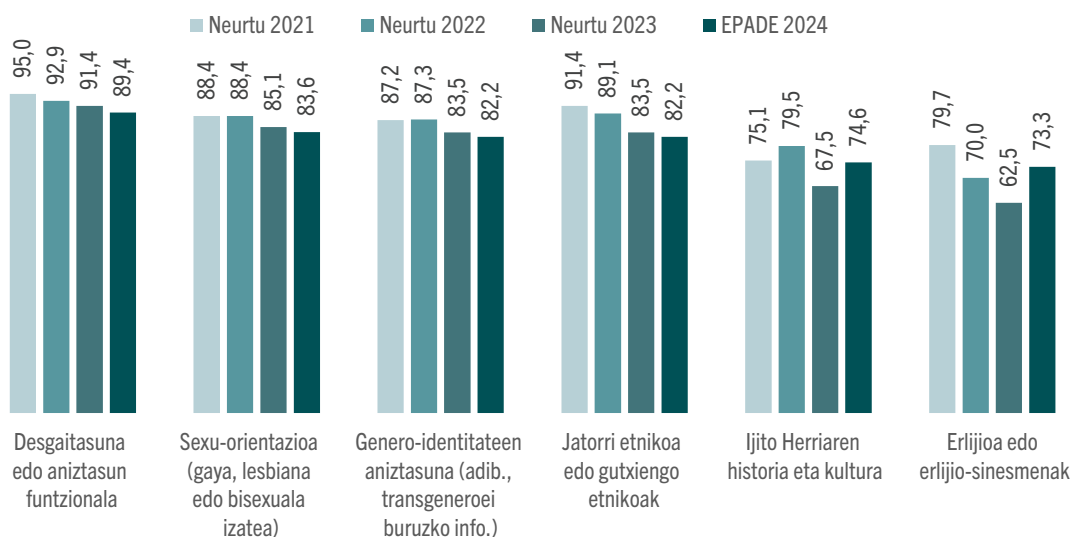
EPADE 2024 azterlanaren datuak kontuan hartuta eta aurreko txostenekin alderatuta, 11. grafikoa ikus daiteke aniztasuna hezkuntza-eremuan sartzeari buruzko gizarte-pertzepzioak aldatu egin direla denborarekin. Azterketa horri esker, onarpen- eta erresistentzia-ereduak identifika ditzakegu, eta gizartean barneratzea lortzeko ahalegin handiagoa eskatzen duten arloei buruz hausnartu dezakegu.

EPADE 2024ren datuek erakutsi arren gizarte-talde, kolektibo edo gai sozial desberdinen errealitatearekin lotutako materialak sartzeak babes zabala duela, datuek erakusten dute urteetan zehar babesa pixkanaka jaitsi egin dela kategoria gehienetan. Horrek aditzera ematen du gizarteratze-printzipioak finkatuta

egon arren, gai batzuek protagonismoa galdu dutela edo polarizazio handiagoa dutela gizarte-eztabaidan.

Adibidez, desgaitasuna edo dibertsitate funtzionala eta arrazakeria adostasun handiko gaiak dira oraindik; horrek erakusten du gai horiekiko sentsibilizazio sozial sendoa dagoela. Hala ere, zenbait alderdik, hala nola sexu-orientazioak, genero-identitateak edo jatorri etnikoak, beherakada nabarmenagoak izan dituzte; horrek adierazten du erresistentziak daudela edo ikuspegi jarraituagoo izan behar dela eduki horien sustapenean eta normalizazioan. Bestalde, Ijito Herriaren historia eta kultura gaiak eta erlijioak edo erlijio-sinesmenen gaiak gorabehera nabarmenak erakusten dituzte, eta adierazten dute haien onarpena testuinguru sozial eta kultural espezifikoaren mende dagoela.

11. grafikoa. Ikastetxeetan aniztasunari eta diskriminazio-ezari buruzko informazioa lantzearekiko jarrera. Neurtu 2021, 2022 eta 2023, eta EPADE 2024 azterlanen konparazioa (%)

Iturria: geuk egina, Neurtu 2021, 2022 eta 2023, eta EPADE 2024 azterlanak oinarri hartuta.

Neurtu 2021: 9.G.; Neurtu 2022: 9.G.; Neurtu 2023: 8.G.; EPADE 2024: 8.G. "Esan zenbateraino zauden ados edo ez esaldi hauekin adierazitakoarekin (erabat ados; ados; aurka; erabat aurka). Hezkuntzaren arloan, eskoletan eta eskola-materialetan hauei buruzko informazioa landu behar litzakete..."

Aniztasunarekiko irekitasuna lan-esparruan

Lan-esparruko diskriminazioa tratu-desberdintasun modu ohikoenetako bat da, eta kolektibo edo gizarte-talde askok jasaten duten egiturazko diskriminazioaren parte da; izan ere, kolektibo edo talde horietako kideak baztertu egiten dituzte kontratazioetan, prestakuntza eta esperientzia berdina izanda ere. Kolektibo minoritarioekiko eta lan-esparruan diskriminazioa jasan dezaketen taldeekiko euskal gizarteak zer irekitasun-maila duen neurtzeko, euskal gizarteari galdetu zaio ea zer prestutasun den¹⁸ beraiek pertsonalki nahiz beraien inguru hurbilean¹⁹, ezaugarri desberdinak dituzten pertsonak kontratatzeke. Adierazle horren bidez, aniztasunarekiko irekitasuna neur dezakegu, baita lanean berdintasunik gabeko tratamendurako alde aurreko zer jarrera dagoen neurtzeko ere.

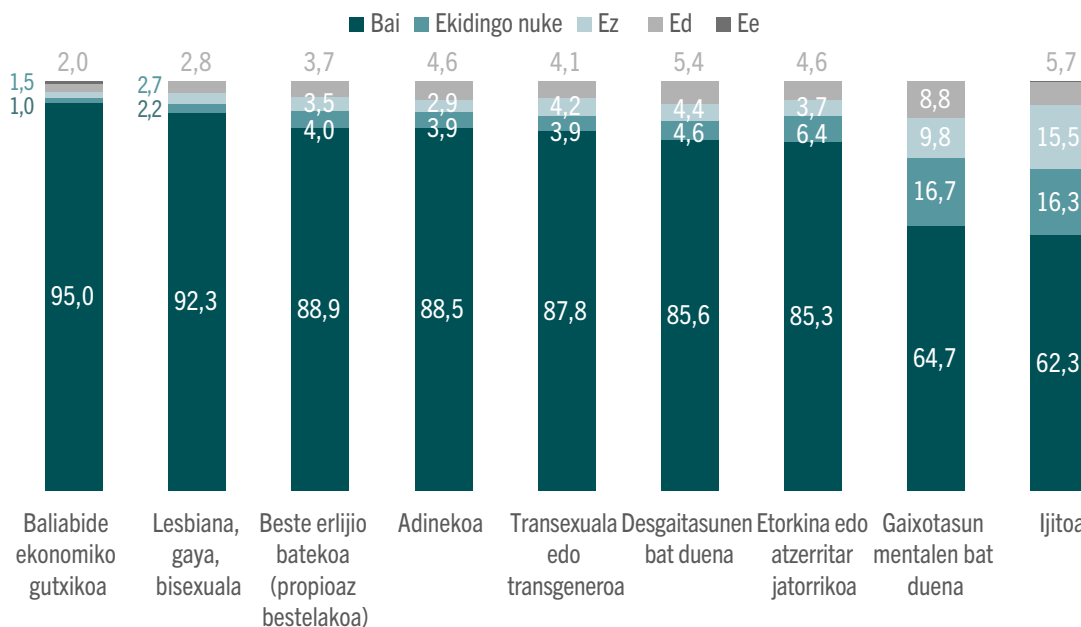
Oro har, euskal gizarteak jarrera irekia du aipatutako kolektibo edo gizarte-talde horiek kontratatzeke; izan ere, baiezeko erantzunen ehunekoa % 62 eta % 95 artekoa da jarrera pertsonalari dagokionez, eta % 45 eta % 87 artekoa gizarte-proiektzioari dagokionez (12. grafikoa).

Nolanahi ere, aldeak daude kontrataziorako alde aurreko jarrerari dagokionez, kasuan kasuko taldearen edo kolektiboaren ezaugarrien edo izaeraren arabera. Hala, hamarretik bederatzik adierazi dute pertsona hauek kontratatuko lituzketela: baliabide ekonomiko gutxiko pertsonak, heterosexuala ez den sexu-orientazioko pertsonak (lesbianak, gayak edo bisexualak), norberarena ez den beste erlijio bat duten pertsonak, adinekoak eta transexualak. Ildo beretik, % 85 inguruk adierazi du ez lukeela inolako eragozpenik izango desgaitasuna duen pertsona bat edo etorkin bat kontratatzeke. Aitzitik, prestutasun gutxiagoko jarrera ikusten da talde hauetako pertsonak kontratatzekeari dagokionez: ijitoak (% 62,3k kontratatuko lituzke; % 16,3k ahal dela ez lituzke kontratatuko; eta % 15,5 ez lituzke kontratatuko) eta gaixotasun mental bat duten pertsonak (% 64,7k kontratatuko lituzke; % 16,7k ahal dela ez lituzke kontratatuko; eta % 9,8k ez lituzke kontratatuko).

¹⁸ Lan Diskriminazioaren Eskalaren egokitzapen bat da.

¹⁹ Proiektzio-teknika asko erabiltzen da jarreraren eta aurreiritzien ikerketan; izan ere, posizionamendua adierazteko aukera ematen du, parte-hartzaileek sineste horiek esplizituki aitortu beharrik izan gabe.

12. grafikoa. Lan-kontrataziorako alde aurreko jarrera, gizarte-taldean arabera (%)

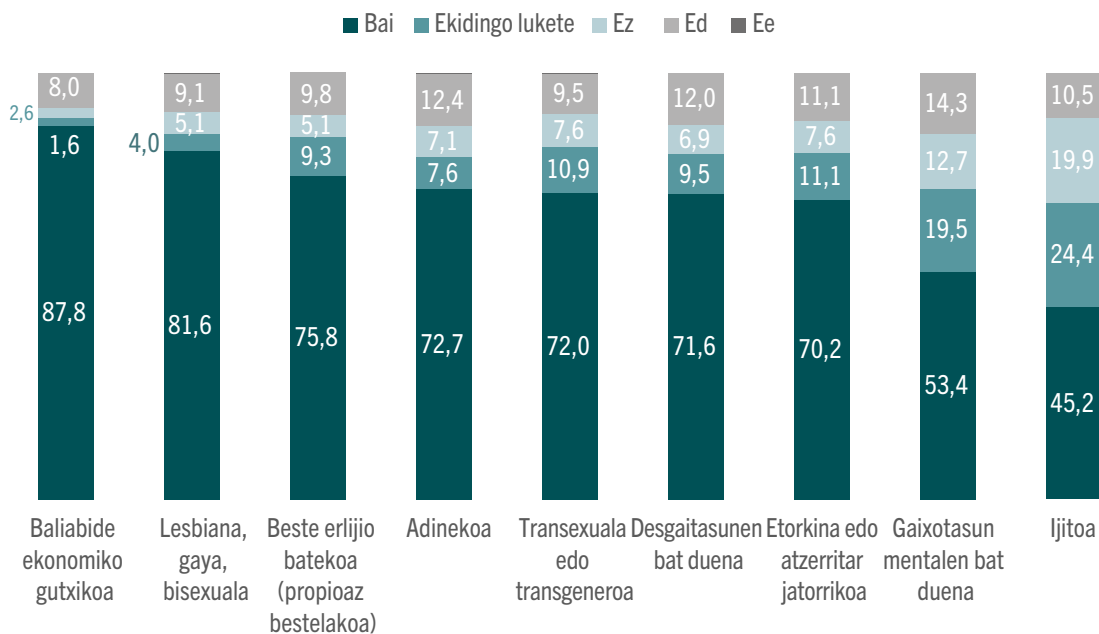

Iturria: geuk egina, EPADE 2024 azterlana oinarri hartuta.

12.G. "Pertsona bat kontratatu beharko bazenu, eta prestakuntza- eta esperientzia-berdintasuna duten zenbait pertsona egotekotan, zein pertsona kontratatuko zenuke?"

Zenbaitetan, euskalgizartearigaldetzenaioeabere familia-etalagun-inguruneke pertsonen gizarte-talde horietako kideak, prestakuntza- eta esperientzia-berdina izanik, kontratatuko lituzketen, eta, horrelakoetan, puntuazioa aldatu egiten da; hain zuzen ere, proiektatutako balorazioa txikiena da planteatutako egoera guztietan. Hala, nabarmen egiten da ez kontratatzearen alde ijitoen kasuan, onarpen-maila % 62,3tik % 45,2ra jaisten baita; bestalde, beren ezagunek pertsona horiek ahal dela ez lituzketela kontratatuko uste dutenen ehunekoa % 16,3tik % 24,4ra igo da, eta ez lituzketela kontratatuko uste dutenak, % 15,5etik % 19,9ra (13. grafikoa).

13. grafikoa. Inguru hurbilaren alde aurreko jarrera lan-kontrataziorako, gizarte-talde arabera (%)

Iturria: geuk egina, EPADE 2024 azterlana oinarri hartuta.

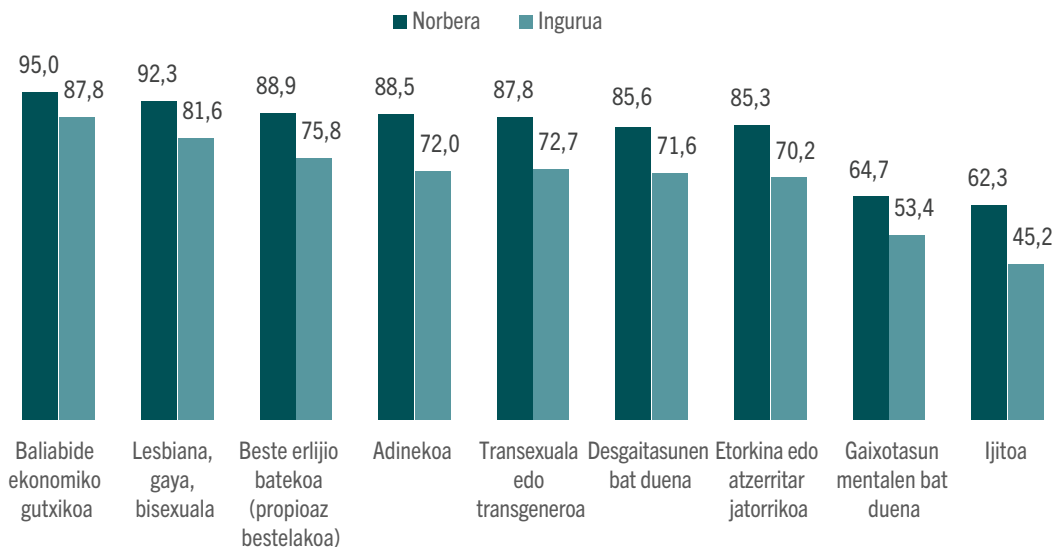
13.G. "Zure familiakoengan eta lagunengan pentsatzen jarrita, haiek pertsona bat kontratatu beharko balute, eta prestakuntza- eta esperientzia-baldintza berdinetan dauden hautagaiak izanez gero, zein pertsona kontratatuko lukete?"

Hala, norberaren eta ingurukoaren irekitasuna alderatzen baditugu, deigarria da lan-kontrataziorako alde aurreko joera txikiagoa dela ingurukoaren kasuan norberaren kasuan baino kontsultatutako gizarte-talde guzti-guztietan. Jarrera intoleranteak adieraztean izaten den desiragarritasun sozialaren eraginak azaldu dezake joera hori. Beraz, jarrera gure lagunarteari edo gizarte osoari egozten diogunean lortzen den emaitza gehiago hurbiltzen da benetako pertzepziora, jarrera ez hain toleranteak agertzeko onargarritasun-maila handiagoa baita. Kasu honetan, aldea ez da oso nabarmena baliabide ekonomiko gutxi dituzten pertsonekin, lesbiana, gay eta bisexualekin, eta gaixotasun mentala duten pertsonekin (7 eta 10 puntu artean); gainerako kasuetan, ordea, 17 puntuko aldea dago onarpenean (14. grafikoa).

14. grafikoa. Norberaren eta inguru hurbilaren alde aurreko jarrera lan-kontratatziorako, gizarte-taldean arabera (baiezko erantzunen %)

Iturria: geuk egina, EPADE 2024 azterlana oinarri hartuta.

12.G. "Pertsona bat kontratatu beharko bazenu, eta prestakuntza- eta esperientzia-berdintasuna duten zenbait pertsona egotekotan, zein pertsona kontratatuko zenuke?". 13.G. "Zure familiarakoengan eta lagunengan pentsatzen jarrita, haiek pertsona bat kontratatu beharko balute, eta

prestakuntza- eta esperientzia-baldintza berdinetan dauden hautagaiak izanez gero, zein pertsona kontratatuko lukete?"

Generoaren arabera, estatistikoki alde esanguratsuak ikusten dira kontratatatziorako norberaren irekitasuna aztertzean. Izan ere, emakumeek aurkako joera apur bat txikiagoa dute sexu-joera ez-heterosexuala duten pertsonak (lesbianak, gayak edo bisexualak) kontratatzeari dagokionez (gizonen % 3,4k eta emakumeen % 1,2k ahal dela ez lituzkete kontratatuko), bai eta transexualak kontratatzeari dagokionez ere (gizonen % 5,4k eta emakumeen % 3,1ek kontratatzeari uko egingo liokete, eta gizonen % 4,5ek eta emakumeen % 3,3k ahal dela ez lituzkete kontratatuko).

Era berean, inguru hurbilaren irekitasunaren pertzepzioari dagokionez ere, desberdintasun esanguratsuak daude generoaren arabera, norberaren irekitasunaren ildo beretik: lan-ingurunean, emakumeek gizonak baino aurkako joera txikiagoa erakusten dute lesbiana, gay, bisexual eta transexualekiko. Inguruko gizonen % 6,4k uko egingo lioke lesbianak, gayak edo bisexualak kontratatzeari (versus emakumeen % 4k), eta inguruko gizonen % 7,9k uko egingo lioke transexualak kontratatzeari (emakumeen % 6,5ek).

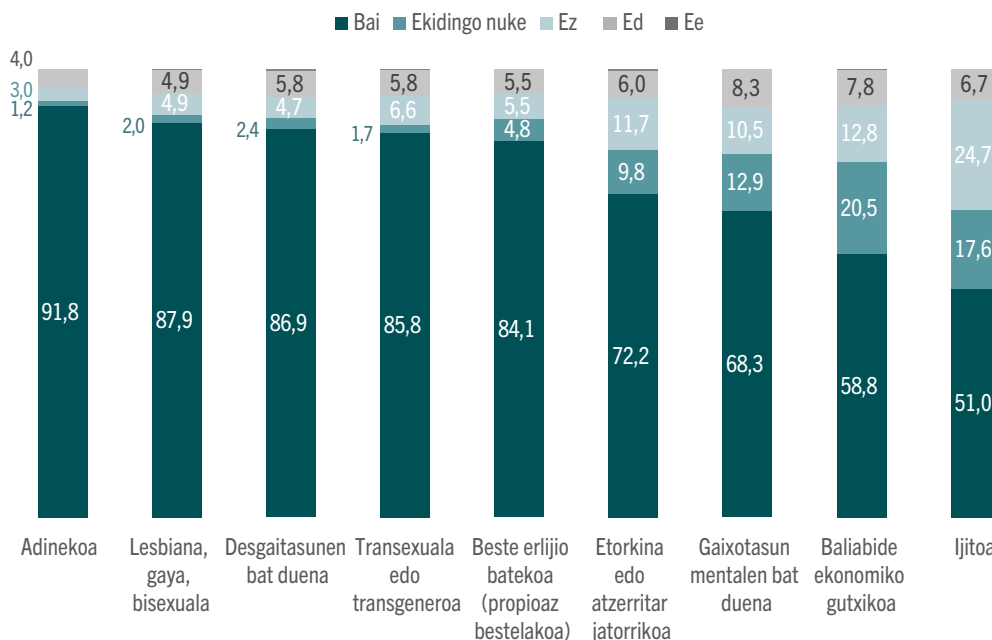
Aniztasunarekiko irekitasuna bizitegi-esparruan

Bizitegi-esparrua ere garrantzi handiko espazio bat da bizikidetzari dagokionez. Hala, azterlan ugari erakusten duten bezala, etxebizitza eskuratzeko diskriminazioa eta berdintasunik eza gizarteko hainbat taldek eta gutxiengok jasaten duten arazo nagusietako bat da. Ildo horretan, lan-esparruan gertatzen den bezala, etxebizitzarekin lotutako testuinguruetan (hala nola jabetzak alokatzean edo erostean) gizartearen gehiengoak gizarte-talde jakin batzuekiko dituen jarrerak diskriminazio-mota hori norainokoa den argitu dezakete. Era berean, norberaren iritzia nahiz hurbileko pertsonei egotzitakoa adierazteko eskatu da.

Datuek erakusten dutenez, bizitegi-esparruarekin lotutako diskriminazioan lan-esparrukoaren antzeko egoera ikusten da, baina onarpen-maila apalagoarekin. Arlo honetan diskriminaziorako den alde aurreko joera neurtzeko, galdetu da ea alokatzeko etxebizitza bat izanez gero diskriminazioa jasan dezaketen gizarte-taldeei edo kolektibo minoritarioei alokatuko lieketen (15. grafikoa).

Norberaren alde aurreko jarrerari edo prestutasunari erreparatzen badiogu, ikusiko dugu hamarretik bederatzik ez lukeela inolako eragozpenik izango pertsona-talde hauei etxebizitza bat alokatzeko: adinekoei (% 91,8), sexu-orientazio ez-heterosexuala duten pertsonei (% 87,9), desgaitasunen bat duten pertsonei (% 86,9), transexualei (% 85,8) eta norberaren erlijioa ez den beste erlijio bateko sinestunei (% 84,1). Hala ere, atzeritar jatorriko pertsona bati etxebizitza alokatu behar izanez gero, onarpen-mailak behera egin du, al-tua izaten jarraitu duen arren (% 72,2k onartuko luke, % 9,8k ahal dela ez luke onartuko, eta % 11,7k ez luke onartuko). Antzeko joera hauteman da gaixotasun mental bat duten pertsonei buruz galdetzen denean (% 68,3k onartuko luke, % 12,9k ahal dela ez luke onartuko, eta % 10,5k ez luke onartuko). Etxebizitza bat alokatzerakoan aurkakotasun-maila handia jaso duen beste gizarte-talde bat baliabide ekonomiko gutxiko pertsonek osaturikoa da (% 58,8k alokatu egingo lieke, % 20,5k ahal dela ez lieke alokatuko, eta % 12,8k ez lieke alokatuko); talde horren atzetik daude ijitoak, diskriminazioa jasateko alde aurreko joera handiena dutenak (% 51k alokatu egingo lieke, % 17,6k ahal dela ez lieke alokatuko, eta % 24,7k adierazi dute ez liekeela alokatuko).

15. grafikoa. Etxebizitza alokatzeko norberaren jarrera, gizarte-taldean edo haien ezaugarrien arabera (%)

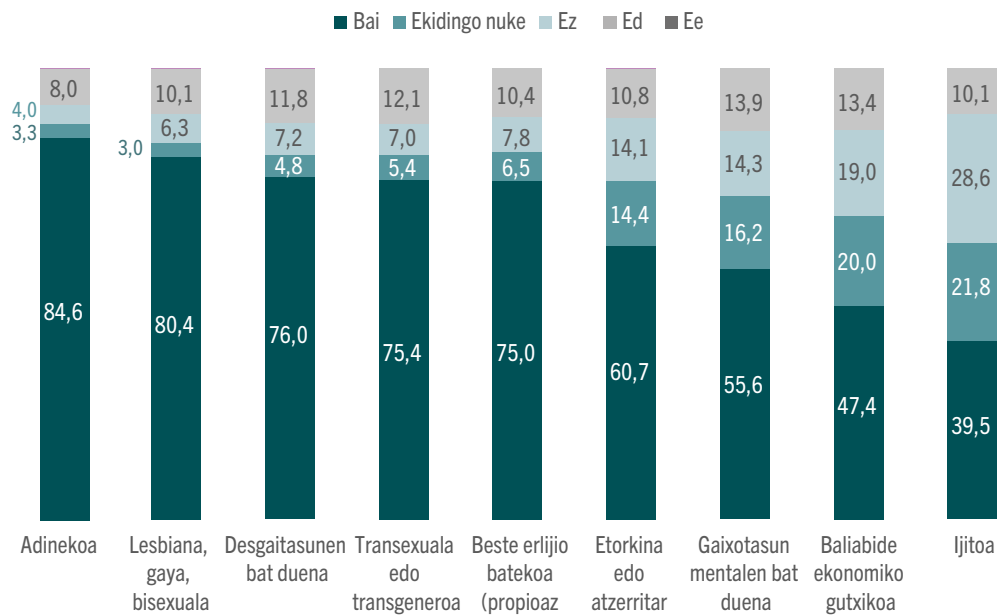

Iturria: geuk egina, EPADE 2024 azterlana oinarri hartuta.

14.G. "Alokatzeko etxebizitza bat izatekotan, pertsona hauei alokatuko zenieke?"

Egoera horretan beren ingurune hurbilak nola jokatu lukeen galdetzen dugunean, euskal gizarteak, lan-esparruan bezala, ikuspegi murritztaileagoa agertzen du planteatutako gizarte-talde eta ezaugarri guztietan. Berriz ere, diskriminazio-mota hori jasateko arrisku gehien duten lau gizarte-talde edo kolektibo nabarmendu dira: atzeritar jatorriko pertsonak (% 60,7k alokatuko lieke, % 14,4k ahal dela ez lieke alokatuko, eta % 14,1ek ez lieke alokatuko), gaixotasun mentala duten pertsonak (% 55,6k alokatuko lieke, % 16,2k ahal dela ez, eta % 14,3k ez), eta, azkenik, ijitoak. Azken kasu horretan, euskal gizartearen iritziz, inguru hurbileko pertsonen % 39,5ek soilik alokatuko lieke etxea, % 21,8k ahal dela ez lieke alokatuko, eta % 28,6k uko egingo lieke haiei etxea alokatzeari (16. grafikoa).

16. grafikoa. Etxebizitza alokatzeko inguru hurbilaren alde aurreko jarrera, gizarte-taldean edo haien ezaugarrien arabera (%)

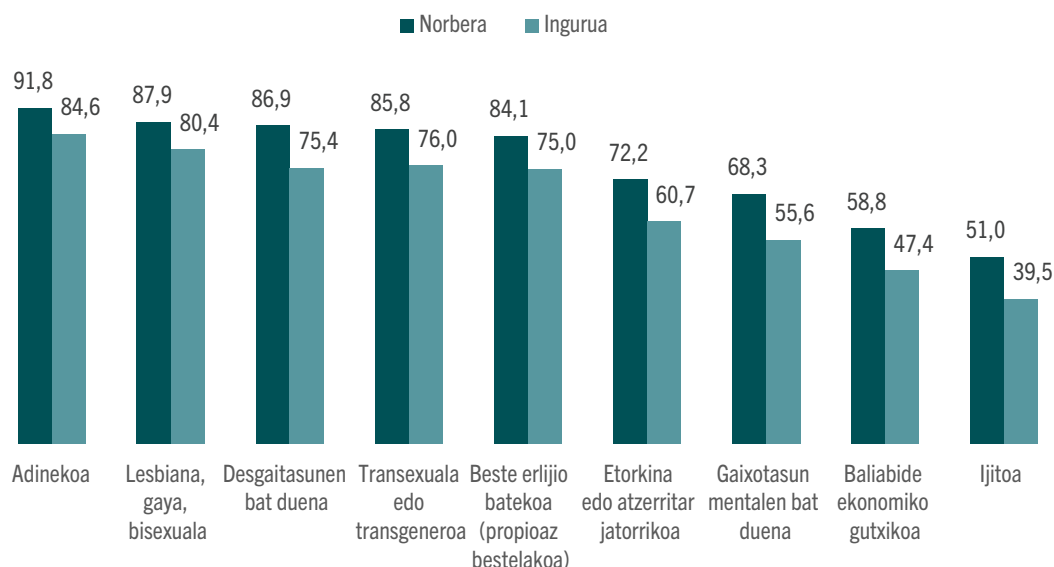

Iturria: geuk egina, EPADE 2024 azterlana oinarri hartuta.

15.G. "Zure familiakoengan eta lagunengan pentsatzen jarrita, haiek alokatzeko etxebizitza bat izatekotan, pertsona hauei alokatuko liekete?"

Hurrengo grafikoan, norberaren alde aurreko jarreraren eta inguru hurbileko pertsonen egotzitakoaren arteko konparazioa egin da. Lan-esparruan bezala, bizitegi-esparruan ere inguru hurbileko pertsonen irekitasun-mailaren pertzepzioa txikiagoa izan da norberarena baino; 11 puntu inguruko batez besteko aldea izan da (17. grafikoa).

17. grafikoa. Etxebizitza alokatzeko norberaren eta inguru hurbileko pertsonen alde aurreko jarrera, gizarte-taldean eta haien ezaugarrien arabera (%)

Iturria: geuk egina, EPADE 2024 azterlana oinarri hartuta.

14.G. "Alokatzeko etxebizitza bat izatekotan, pertsona hauei alokatuko zenieke?". 15.G. "Eta zure familiakoengan eta lagunengan pentsatzen jarrita, haiek alokatzeko etxebizitza bat izatekotan, pertsona hauei alokatuko liekete?"

Generoaren arabera, estatistikoki alde esanguratsuak daude kolektibo desberdinetako pertsonen edo diskriminazioa jasan dezaketen ezaugarriak dituztenei etxebizitza bat alokatzearen inguruan emakumeek eta gizonek emandako erantzunen artean. Norberaren balorazioari dagokionez, emakumeek gizonek baino aurkako jarrera txikiagoa agertzen dute etorkinekin edo atzerritar jatorrikoekin, adinekoekin, lesbiana, gay eta bisexualekin, eta transekin.

Inguru hurbileko pertsonen irekitasunaren pertzepzioari dagokionez, aurkako jarrera izateko pertzepzioa txikiagoa da emakumeen artean, gizonen artean baino, etxebizitza bat sexu-orientazio ez-heterosexuala duten pertsonen edo transexualei alokatzeko aukeraren aurrean. Bestalde, gizonek ez dute hain jarrera ezkorra sumatzen beren inguru hurbilean desgaitasun edo gaixotasun mentala duten pertsonenik. Halaber, berriz ere ikus daiteke gizonek zalantza egiteko edo babes-laukia hautatzeko joera handiagoa dutela hautagaiak lesbianak, gayak edo bisexualak direnean edota baliabide ekonomiko gutxi dituzten pertsonak direnean.

Laburbilduz, datu horiek errealitate kezagarria islatzen dute, eta agerian uzten dute sinesteen egitura bat dagoela, komunitate edo gizarte-talde jakin batzuen diskriminaziorako alde aurreko jarreraren azaleratzen dena; izan ere, urtez urte, haiekiko onarpen- eta irekitasun-balio oso neurritsuak izaten dira. Balio horiek

are gehiago egiten dute behera gizarte-proiekzioaren pertzepzioak edo gizarteari egotzitako jarrerak aztertzean, elkarriketatutako pertsonen jarreraren berri emateaz gain, haien inguruaren jarreraren berri ere ematen baitute.

2

Hautemandako diskriminazioa

Kapitulu honetan, EAEko diskriminazioaren pertzepzioari buruzko emaitza garrantzitsuenak azaldu dira. Bestela esanda, euskal gizartearen arabera tratu-desberdintasunekin eta dituzten aukerekin lotuta gizartean egiten edo zabaltzen diren interpretazioak, usteak eta irudikapenak aztertu dira.

Kapitulua hiru ataletan banatuta dago. Lehenengoan, diskriminazioarekiko jarrera eta pertzepzio orokorrei erreparatu zaie; besteak beste, diskriminazioa euskal gizartean arazotzat hartzen ote den eta diskriminazio-mota desberdinek zer hedapen-maila duten aztertu da. Bigarren atalean, diskriminazio hori hautematen den esparru nagusiak deskribatu dira: bizitegia, lana, legeria, zerbitzu publikoak eta gizarte-babesa. Azkenik, hirugarren atalean, esparru horietako bakoitzean diskriminazio-joera areagotzea eragiten duten zer ezaugarri edo alderdi nagusitzen diren aztertu dugu.

Diskriminazioarekiko jarrerak eta pertzepzioak

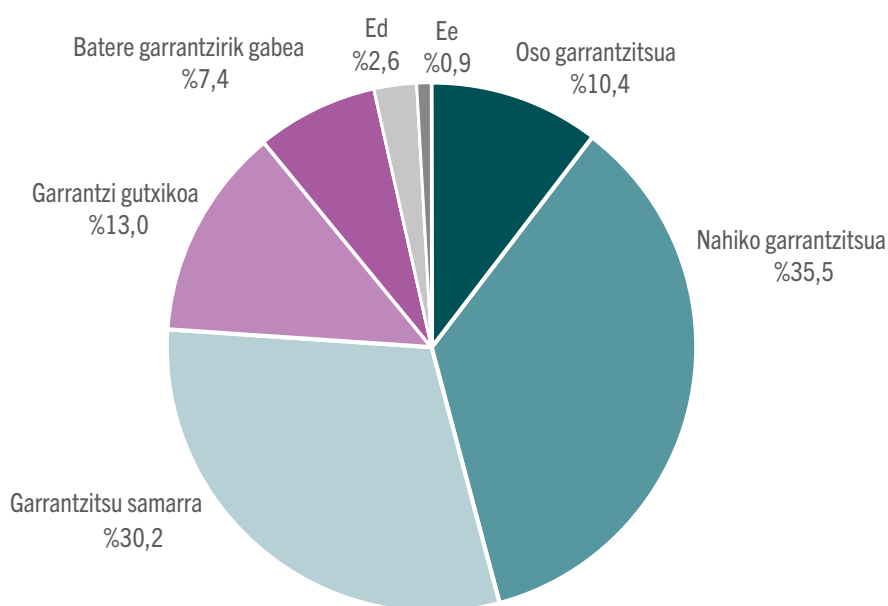
Diskriminazioaren pertzepzioa eta gizartean duen hedapena ere jarreraren beste adierazle bat da; izan ere, diskriminazioa dagoela ukatzeko edo minimizatzeko joerak (“aurreiritzirako itsutasuna” edo “diskriminaziorako itsutasuna” deritzon fenomenoak) ukazioa edo aurkako jarrera adieraz dezake, batez ere aurreiritzi sotilak edo inplizituak²⁰ direnean.

Herritarrei galdetzean zenbateraino den arazo euskal gizartean kolektibo jakin batzuekiko diskriminazioa, pertsonen ehuneko handienak (% 45,9k) adierazi

²⁰ Fiske, S. T. (2004). *Social beings: A core motives approach to social psychology*. Wiley.

du oso edo nahiko arazo garrantzitsua dela. Pertsonen talde txikiago batek “garrantzitsu samarra” dela dio (% 30,2k), eta EAEko biztanleriaren zati txikiago batek, berriz, uste du diskriminazioa garrantzi gutxiko edo batere garrantzirik gabeko gaia dela (% 20,4k). Beraz, ondoriozta dezakegu biztanle gehienentzat diskriminazioa garrantzi handiko arazoa dela (18. grafikoa).

18. grafikoa. Diskriminazioaren pertzepzioa arazo gisa (%)²¹

Iturria: geuk egina, EPADE 2024 azterlana oinarri hartuta.

3.G. “Zure iritziz, kolektibo jakin batzuen bazterketa zenbateraino da arazo euskal gizartean? Puntuatu 0tik 10era: ‘0 = Batere garrantzirik gabea’ ‘10 = Oso garrantzitsua’”

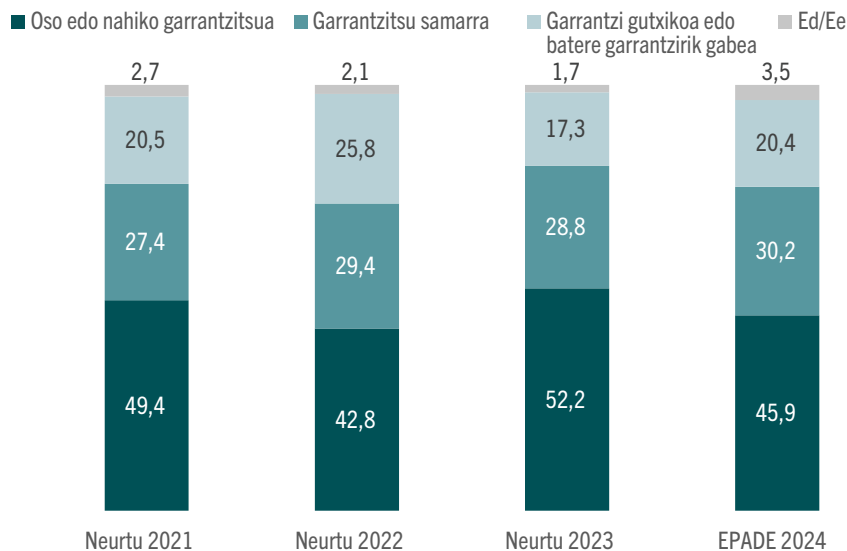
Eraitza horiek generoaren arabera aztertuz gero, estatistikoki alde esanguratsuak ikus ditzakegu; izan ere, emakumeek gizonek baino joera handiagoa dute diskriminazioa euskal gizartearen arazo oso garrantzitsutzat hartzeko (% 13,2k eta % 7,4k, hurrenez hurren).

2021ean gai horri buruz galdetzen hasi zirenetik, antzeko maiztasunak izan dira; hau da, biztanle gehienek diskriminazioa oso edo nahiko arazo garrantzitsutzat hartzen dute euskal gizartean, aldaketa batzuekin bada ere. 2023an, diskriminazioaren garrantziaren pertzepzio-maila handia izan zen, % 50etik gorakoa izan baitzen gaiari garrantzi handia edo nahikoa eman zioten pertsonen kopurua. Nolanahi ere, kontsultatutako azken urteko balorazioan beherakada

²¹ Eskala birkodetua: 0-2, batere garrantzirik gabea; 3-4, garrantzi gutxikoa; 5-6, garrantzitsu samarra; 7-8, nahiko garrantzitsua; 9-10, oso garrantzitsua (Eurobarometroan erabilitako sailkapena).

txiki bat izan da diskriminazioa gizarteko fenomeno garrantzitsutzat hartzeari dagokionez (19. grafikoa).

19. grafikoa. Diskriminazioaren pertzepzioa arazo gisa. 2021-2024 aldiko datuen konparazioa (%)

Iturria: geuk egina, Neurtu 2021, 2022 eta 2023, eta EPADE 2024 azterlanak oinarri hartuta.

Neurtu 2021: 3.G. Neurtu 2022: 2.G. Neurtu 2023: 3.G. EPADE 2024: 3.G. "Zure iritziz, kolektibo jakin batzuen bazterketa zenbateraino da arazo euskal gizartean? Puntuatu Otik 10era: '0 = Batere garrantzirik gabea' '10 = Oso garrantzitsua'."²²

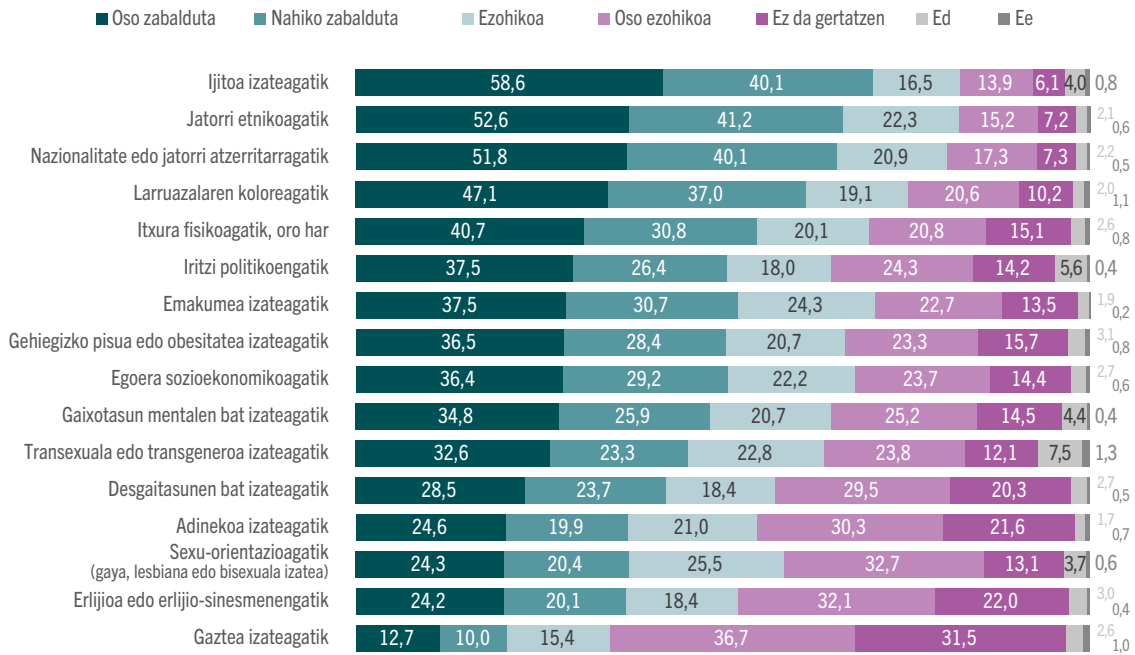
Euskal gizarteak diskriminazioaz dituen pertzepzioak eta jarrerak neurtzen jarraitzeko, zenbait kolektibo eta gizarte-talderekiko diskriminazioa zenbateraino zabaldua dagoela uste den aztertu nahi izan da (20. grafikoa). Euskal biztanleriaren iritziz, diskriminazio-arrazoi zabalduena ijitoa izatea da, biztanleriaren % 58,6k uste baitu diskriminazio-mota hori oso edo nahiko zabaldua dagoela. Zabalduen dauden hurrengo arrazoiak dira jatorri etnikoa (% 52,6k uste du oso edo nahiko zabaldua dagoela), nazionalitatea edo atzerritar jatorrikoa izatea (% 51,8k) eta larruazalaren kolorea (% 47,1k). Horien atzetik daude, garrantziaren arabera ordenatuta, itxura fisiko orokorra (% 40,7k), iritzi politikoak (% 37,5k), emakumea izatea (% 37,5k), obesitatea edo gehiegizko pisua izatea (% 36,5k), egoera sozioekonomikoa (% 36,4k), gaixotasun mental bat izatea (% 34,8k), eta transexuala edo transgeneroa izatea (% 32,6k).

Bestalde, beste muturrean, ezaugarri hauek dituztenekiko diskriminazioa dago ustez gutxien zabaldua: gaztea izatea (% 12,7k uste du nahiko zabaldua edo

²² Aurreko edizioetan, erantzun-aukerak eskala honen arabera jaso ziren: oso garrantzitsua; nahiko garrantzitsua; garrantzitsu samarra; garrantzi txikikoa; batere garrantzirik gabea..

oso zabaldua dagoela), erlijioa edo erlijio-sinesmenak (% 24,2k), sexu-orientazioa (% 24,3k), adineko pertsona izatea (% 24,6k) eta desgaitasunen bat izatea (% 28,5ek).

20. grafikoa. Diskriminazioaren hedapenaz gizarteak duen pertzepzioa, gizarte-taldean eta haien ezaugarrien arabera (%)

Fulturria: geuk egina, EPADE 2024 azterlana oinarri hartuta.

4.G. "Esango zenidake, zure iritziz, arrazoi hauetan oinarritutako diskriminazioak zenbateraino dauden zabaldua Euskadin? Hauek dira aukerak: oso zabaldua, nahiko zabaldua, ezohikoa, oso ezohikoa eta ez da gertatzen"

Estatistikoki, generoaren arabera alde esanguratsuak ikusten dira. Zehazki, emakumeek joera nabarmen handiagoa dute diskriminazio-mota batzuek gizartean hedapen handia dutela hautemateko, eta horrek mahai gainean jartzen du datu horiek interpretatzeko orduan ikuspegi intersektionalak duen garrantzia.

Hala, emakumeek diskriminazio-arrazoi hauek ikusten dituzte zabalduen: emakumea izatea (emakumeen % 43,4k uste du oso edo nahiko zabaldua dagoela, eta gizonen % 31,1ek; oster, emakumeen % 11,4k uste du ez dela halakorik gertatzen, eta gauza bera pentsatzen du gizonen % 15,7k), desgaitasunen bat izatea (emakumeen % 32,2k uste du oso edo nahiko zabaldua dagoela; gizonen % 24,7k), gehiegizko pisua edo obesitatea izatea (emakumeen % 41,9k eta gizonen % 30,6k uste dute oso edo nahiko zabaldua dagoela; bestalde, emakumeen % 40,3k eta gizonen % 47,9k uste dute oso edo nahiko ezohikoa

dela), eta itxura fisikoa, oro har (emakumeen % 45,6k eta gizonen % 35,5ek uste dute nahiko zabaldua edo oso zabaldua dagoela; oster, emakumeen % 37,1ek eta gizonen % 45,0k uste dute oso edo nahiko ezohikoa dela

Gai horrek azken lau urteetan izan duen bilakaera aztertuz gero, diskriminazio gehien prebalentziaren pertzepzioa pixkanaka handituz doala ikus dezakegu; hala, 2023an jo zuen goia, eta, 2024an, berriz, behera egin du. Fenomeno horrek aniztasunarekiko sentsibilizazioa areagotu izana adieraz dezake, zenbait gertaera koiunturalek bultzatuta, hala nola pandemiak eta Ukrainako gerrak. Dena den, behin egoera horiek sortutako sentsibilizazio-jarrera bizia gaindituta, diskriminazioaren pertzepzioari lotutako balioak murriztu egin dira zertxobait (2. taula).

2024ko datuak 2020ko datuekin alderatzean (azken horretan diskriminazio-arrazoi bakoitzari buruz galdetu zen), ikusten da euskal biztanleriak diskriminazioaren hedapen handiagoa sumatzen duela lesbiana, gaya edo bisexual izateagatik, transak²³ izateagatik eta jatorri etniko jakin bat izateagatik; antzeko diskriminazioa sumatzen da erlijio-sinesmenengatik, emakumea izateagatik²⁴ edo larruazalaren koloreagatik; eta diskriminazio-maila txikiagoa hautematen da zaharregitza edo gazteegitza hartzeagatik, ijitoa izateagatik, edo desgaitasun edo gaixotasun mental bat izateagatik. Zenbait kolektiborekiko diskriminazioaren hedapenaz den pertzepzioan atzemandako desberdintasunek arrazoi hauek izan ditzakete: alde batetik, talde jakin batzuekiko diskriminazioaren ikusgaitasun edo kontzientzia handiagoa edo txikiagoa izatea gizartean, eta, bestetik, zenbait gutxiengo sozialekiko diskriminazio-gertakariak egiaz areagotu edo gutxitu izana.

²³ EPADE 2020n, "sexu- edo genero-identitatea".

²⁴ Neurtu 2023 azterlanaren aurreko inkestetan, generoagatiko diskriminazioaz galdetu zen, oro har, eta, beraz, balioak ezin dira alderatu emakume izateko berariazko arrazoiarekin: EPADE 2020 azterlanean, "sexua/generoa" (% 27,1); Neurtu 2021 azterlanean, "gizona edo emakumea izatea" (% 34,2); eta Neurtu 2022 azterlanean, "generoa" (% 33,6)..

2. taula. Diskriminazioaren hedapenari buruz gizarteak duen pertzepzioa.
2020-2024 aldiko datuen konparazioa (oso edo nahiko zabaldua erantzunen %)²⁵

	EPADE 2020	Neurtu 2021	Neurtu 2022	Neurtu 2023	EPADE 2024
Ijitoa izateagatik		65,8	66,3	71,4	58,6
Jatorri etnikoagatik	48,8	50,6	49,3	53,2	52,6
Larruazalaren koloreagatik		46,3	45,7	51,3	47,1
Emakumea izateagatik				35,2	37,5
Gaixotasun mentalen bat izateagatik			39,4	49,3	34,8
Transexuala edo transgeneroa izateagatik	25,2	47,4	42,5	50,4	32,6
Desgaitasunen bat izateagatik	33,1*	29,1	23,3	32,6	28,5
Sexu-orientazioagatik (gaya, lesbiana edo bisexuala izatea)	18,7	31,2	28,4	35,6	24,3
Erlijioa edo erlijio-sinesmenengatik	21,6	20,1	19,5	19,5	24,2
Zaharregitza edo gazteegitza hartzeagatik	35,4	26,5	18,2	34,1	18,7*

Iturria: geuk egina, Neurtu 2021, 2022 eta 2023, eta EPADE 2020 eta 2024 azterlanak oinarri hartuta.

Neurtu 2021: 4.G.; Neurtu 2022: 5.G.; Neurtu 2023: 4.G.; EPADE 2024: 4.G. “Esango zenidake, zure iritziz, arrazoi hauetan oinarritutako diskriminazioak zenbateraino dauden zabaldua Euskadin? Hauek dira aukerak: oso zabaldua, nahiko zabaldua, ezohikoa, oso ezohikoa eta ez da gertatzen”

Diskriminazioa zein esparrutan nabari den

Atal honetan, diskriminazioaren prebalentziaren pertzepzioa aztertu da honako esparru hauetan: bizitegia, lana, legeria, zerbitzu publikoak eta gizarte-babesa. EAEko biztanleek uste dute tratu-berdintasunaren maila desberdinak daudela, kasuan-kasuan dagokion gizarte-espazioaren arabera.

Hala, biztanleriaren erdiak baino gehiagok uste du aldeak daudela tratuan, kasuan kasuko pertsonaren ezaugarrien arabera, tratu desberdinaren pertzepzioa % 37,2 eta % 74,1 artekoa baita. Diskriminazioaren eragin handiena bizitegi-esparruan sumatzen da, bai etxebizitza bat alokairuan hartzean, bai etxe bat erostean; izan ere, % 74,1en ustez, aldeak daude pertsonaren arabera, eta, oster, % 22,3k uste du ez dagoela alderik. Ildo beretik, erantzukizuneko postu bat lortzeki dagokionez, % 70,4ra iristen da tratu-desberdintasuna

²⁵ EPADE 2020 azterlanean, oso edo nahiko ohikoa.
* Balioen batez bestekoa. “Zaharregitza edo gazteegitza hartzea” erantzunari dagokionez, EPADE 2024 azterlanaren balioa “gaztea izatea” eta “adinekoa izatea” aukeretakako lortutako balioen batez besteko aritmetikoa da; “desgaitasunen bat izatea” erantzunari dagokionez, EPADE 2020 azterlaneko balioa “desgaitasun fisiko eta/edo sentzoriala izatea” eta “desgaitasun intelektual izatea” aukeretakako lortutako balioen batez besteko aritmetikoari dagokio.

dagoela uste duten pertsonen kopurua, eta % 26,4k, berriz, kontrakoa uste du (21. grafikoa).

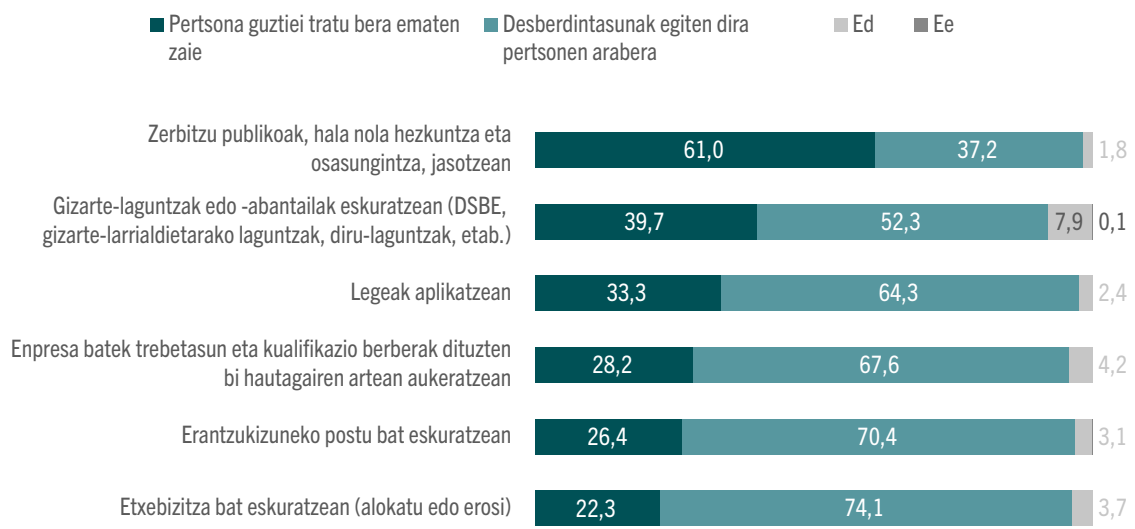
Lan-esparruan, desberdintasun horien pertzepzioa pixka bat txikiagoa da. Izan ere, % 67,6k uste du, enpresa batek trebetasun eta kualifikazio berberak dituzten bi hautagaien artean aukeratu behar duenean, desberdin jokatzeko delat aniztasunari lotutako ezaugarri jakin batzuen arabera; % 28,2, berriz, ez dator bat uste horrekin.

Lege-esparruan, hamarretik seik (% 64,3k) uste dute tratu-desberdintasuna dagoela legeak aplikatzerakoan, baina beste heren batek uste du tratua bera ematen dela, desberdintasunak egin gabe (% 33,3k).

Gizarte-babesa jasotzeko aukerari dagokionez, iritzia zatituta dago; izan ere, gutxi gorabehera erdiak (% 52,3k) uste du desberdintasunak daudela gizarte-laguntzak edo -abantailak (DSBE, gizarte-larrialdietarako laguntzak, diru-laguntzak, etab.) eskuratzeari dagokionez, eta % 39,7k, aldiz, kontrakoa uste du.

Azkenik, zerbitzu publikoak (adibidez, hezkuntza edo osasungintza) jasotzeko aukera da tratu-desberdintasunaren pertzepzio txikiena den esparrua: % 61,0k uste du tratu-desberdintasuna dagoela, eta % 37,2k uste du desberdintasunak daudela, pertsona nor den arabera.

21. grafikoa. Hautemandako tratu-desberdintasuna, esparruen arabera (%)

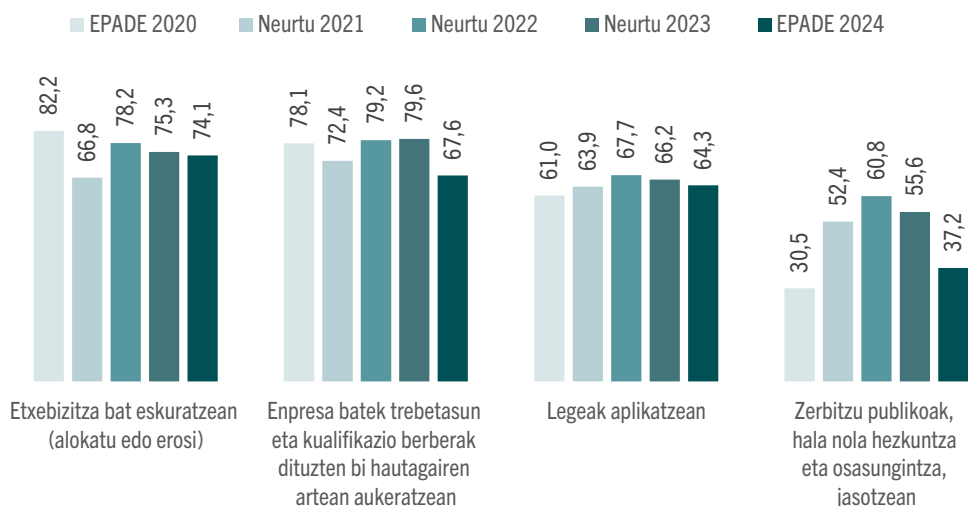

Iturria: geuk egina, EPADE 2024 azterlana oinarri hartuta.
5.G. "Zure ustez Euskadin tratua berdina ematen zaie pertsona guztiei edo desberdintasunak egiten dira pertsonen arabera kasu hauetan?"

Erantzunak generoaren arabera aztertzen baditugu, desberdintasun estatistiko-ki esanguratsuak daude zenbait kasutan. Emakumeek sentsibilizazio handiagoa erakusten dute desberdintasunaren pertzepzioarekiko zenbait esparrutan. Zehazki, joera txikiagoa dute gizarte-esparru hauetan tratu-berdintasuna dagoela adierazteko: gizarte-laguntzak edo -abantailak eskuratzea (emakumeen % 35,2k eta gizonen % 44,5ek); etxebizitza eskuratzea (emakumeen % 19,7k eta gizonen % 25,1ek); lanpostu baterako hautatua izatea (emakumeen % 25,7k eta gizonen % 30,9k); eta erantzukizuneko postu bat eskuratzea (emakumeen % 23,3k eta gizonen % 29,8k).

Bilakaera aintzat hartuta, azaldutako zenbait esparrutan²⁶ berezitasunak ikus daitezke tratu-berdintasunaren pertzepzioaren bilakaeran 2020 eta 2024 artean. Etxebizitza bat erosteari eta enpresa batek bi hautagairen artean bat aukeratzeari²⁷ sdagokienez, desberdintasunaren pertzepzioak behera egin duela ikusten da: -8,1 eta -10,5 puntu, hurrenez hurren, 2020tik 2024ra. Bestalde, zerbitzu publikoak eskuratzeko aukerari dagokionez, desberdinkeriazko eremutzat hartu zuten pertsonen kopurua % 60,8ra iritsi zen 2022an, eta, gero, egungo % 37,2ra jaitsi da; nolanahi ere, 2020an baino 6,7 puntu altuagoa da oraindik. Azkenik, lege-esparruari antzeko mailan eutsi zaio bilakaera-aldi osoan; +3,3 puntuko igoera txiki bat izan da 2020 eta 2024 artean (22. grafikoa).

22. grafikoa. Tratu-desberdintasuna esparruen arabera. 2020-2024 aldiko datuen konparazioa (“desberdintasunak egiten dira pertsonen arabera” aukeraren %)

Iturria: geuk egina, EPADE 2020, Neuritu 2021, 2022 eta 2023, eta EPADE 2020 eta 2024 azterlanak oinarri hartuta.

EPADE 2020: 5.G.; Neuritu 2021: 2.G.; Neuritu 2022: 4.G.; Neuritu 2023: 2.G.; eta EPADE 2024: 5.G. “Zure ustez Euskadin tratu berdina ematen zaie pertsona guztiei edo desberdintasunak egiten dira pertsonen arabera kasu hauetan?”

²⁶ Erantzukizuneko lanpostu bat eskuratzea eta gizarte-laguntzak edo -abantailak eskuratzea esparruetan, ez dago konparaziorik.

²⁷ Neuritu 2021, 2022 eta 2023 azterlanetan, “lanpostu bat eskuratzea”, eta EPADE 2020 azterlanetan, “lanpostu baterako hautatua izatea”.

Diskriminazioaren pertzepzioa hainbat ezaugarriren arabera²⁸

Atal honetan, EAEko biztanleek diskriminazioaz dituzten pertzepzioetan eta jarreretan sakonduko dugu, eta, esparru bakoitzean (etxebizitza bat alokatzea edo erostea, erantzukizun-postu bat izatea, lanpostu bat lortzea, gizarte-babeseko sisteman sartu eta zerbitzu publikoak eskuratzea, edota lege-esparrua), diskriminaziorako motibotzat har ditzaketen ezaugarriak²⁹ edo kategoriak aztertuko ditugu.

Etxebizitza bat alokatzea edo erostea

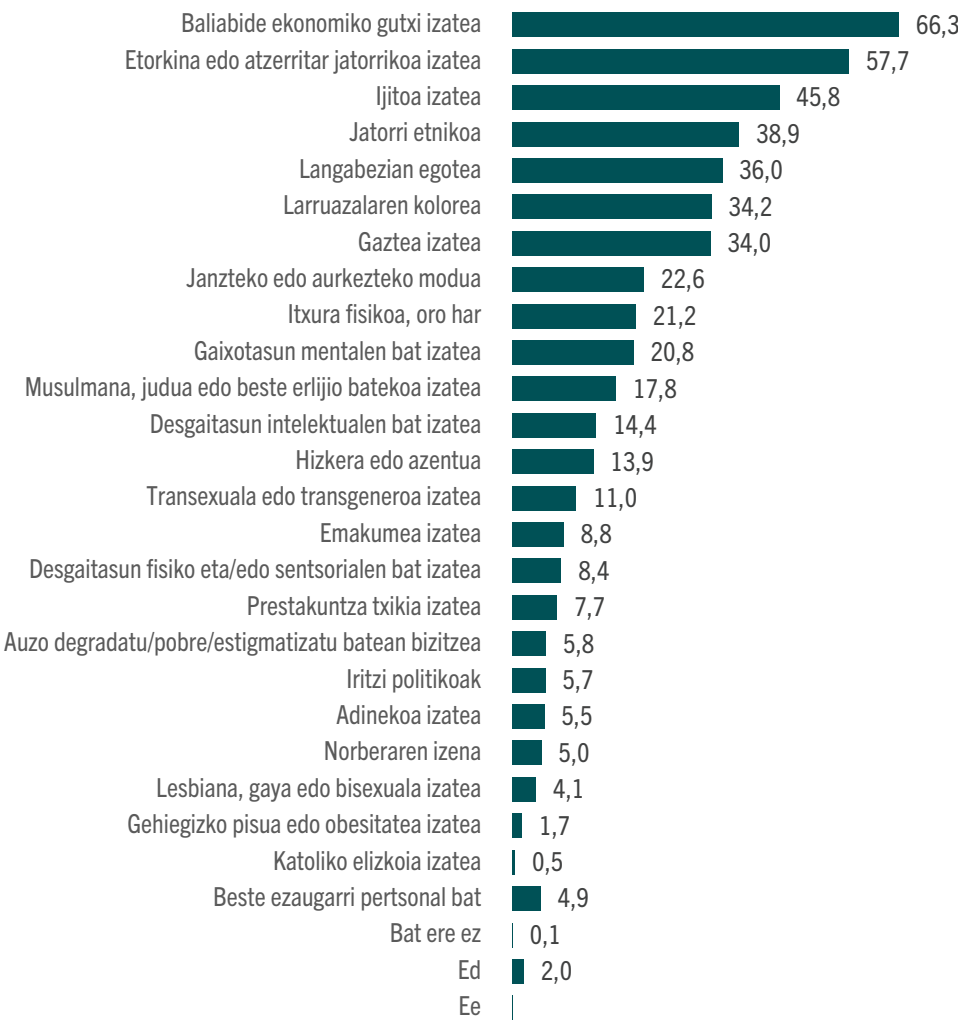
Azpiatal honetan, euskal gizartearen ustez etxebizitza bat alokatzeko edo erosteko orduan kalte gehien egin dezaketen ezaugarriak aztertuko ditugu. Hala, baliabide ekonomiko gutxi izatea hartzen da ezaugarri kaltegarrientzat, % 66,3k hala hautematen baitu. Ildo beretik, etorkina edo atzerritar jatorrikoa izatea eta ijitoa izatea ezaugarriak etxebizitza bat eskuratzean diskriminazioa jasateko probabilitate handiagoa izatearekin lotzen dira; hurrenez hurren, % 57,7k eta % 45,8k uste dute hori. Jatorri etnikoa (% 38,9), langabezian egotea (% 36,0), larruazalaren kolorea (% 34,2) eta gaztea izatea (% 34,0) ere agertzen dira esparru horretan diskriminazioa jasateko arrisku edo aukera handiagoa duten ezaugarrien artean (23. grafikoa).

Aitzitik, esparru horretan, ezaugarri hauek ez dira hain kaltegarritzat jotzen (aipamenen % 10 baino gutxiago dute): katoliko elizkoia izatea (% 0,5), gehiegizko pisua edo obesitatea izatea (% 1,7), lesbiana, gaya edo bisexuala izatea (% 4,1), norberaren izena (% 5,0), adinekoa izatea (% 5,5), iritzi politikoak (% 5,7), auzo degradatu, pobre edo estigmatizatuan bizitzea (% 5,8), prestakuntza txikia izatea (% 7,7), desgaitasun fisiko eta/edo sentsoziala izatea (% 8,4) eta emakumea izatea (% 8,8).

²⁸ EAEko biztanleei egindako kontsulta honetan aurkezten diren ezaugarriak aldezturik Estatuan (CISen ikerketak) nahiz Europan (Eurobarometroa) egindako beste inkesta batzuetan erabilitako zerrendetatik abiatuta hautatu dira..

²⁹ Aurreko atalean esparruren batean tratu-desberdintasunak daudela adierazi zutenei soilik galdetu zaie.

23. grafikoa. Diskriminazioaren ezaugarri nagusiak: etxebizitza bat alokatu edo erostea (%)

Iturria: geuk egina, EPADE 2024 azterlana oinarri hartuta.

7AG. “Zein ezaugarri gerta daiteke kaltegarria pertsona batentzat etxebizitza bat alokatzeko orduan?”

Estatistikoki alde esanguratsuak ikusten dira generoaren arabera; izan ere, emakumeek kaltegarriagozat ikusten dituzte zenbait ezaugarri, hala nola musulmana, judua edo beste erlijio bateko fededuna izatea (emakumeen % 19,9k eta gizonen % 15,3k), desgaitasun intelektuala izatea (% 16,1ek eta % 12,5ek, hurrenez hurren) eta, generoaren arabera alde handiarekin, emakume izatea (% 13,3k eta % 3,7k, hurrenez hurren, bi zifrak esanguratsuak izanik).

EPADE 2020 eta EPADE 2024 inkesten artean zifra horiek izan duten bilakae-rari erreparatuz, kaltegarritzat jotzen diren ezaugarrien hurrenkerak antzera

jarraitzen du, oro har. Hala ere, etxebizitza bat eskuratzeko orduan eragin handiagoa izan dezaketela iritzita, zenbait ezaugarri nabarmendu daitezke, hauek, besteak beste: gaztea izatea (+17,6 puntu), etorkina edo atzerritar jatorrikoa izatea (+13,1), baliabide ekonomiko gutxi izatea (+10,2), emakumea izatea (+6,3), desgaitasun intelektual bat izatea (+5,6) edo gaixotasun mental bat izatea (+5,4). Aitzitik, langabezian egotea ez da duela lau urte uste zen bezain kaltegarritzat hartzen (-6,4) (3. taula).

3. taula. Diskriminazioaren ezaugarri nagusiak: etxebizitza bat alokatu edo erostea. 2020ko eta 2024ko datuen konparazioa (%)

	EPADE 2020	EPADE 2024
Baliabide ekonomiko gutxi izatea	56,1	66,3
Etorkina edo atzerritar jatorrikoa izatea	44,6	57,7
Ijitoa izatea	46,0	45,8
Langabezian egotea	42,4	36,0
Gaztea izatea	16,4	34,0
Gaixotasun mentalen bat izatea	15,4	20,8
Musulmana, judua edo beste erlijio batekoa izatea	21,2	17,8
Desgaitasun intelektualen bat izatea	8,8	14,4
Transexuala edo transgeneroa izatea	10,7	11,0
Emakumea izatea	2,5	8,8
Desgaitasun fisiko eta/edo sentsorialen bat izatea	5,4	8,4
Prestakuntza txikia izatea	4,1	7,7
Auzo degradatu/pobre/estigmatizatu batean bizitzea	4,1	5,8
Adinekoa izatea	3,2	5,5
Lesbiana, gaya edo bisexuala izatea	5,0	4,1
Gehiegizko pisua edo obesitatea izatea	1,5	1,7
Beste ezaugarri pertsonal bat	4,5	4,9
Bat ere ez	2,5	0,1
Ed/Ee	6,5	2,1

Iturria: geuk egina EPADE 2020 eta EPADE 2024 oinarri hartuta.
EPADE 2020: 8.G; EPADE 2024: 7A.G. “Zure ustez Euskadin tratu berdina ematen zaie pertsona guztiei edo desberdintasunak egiten dira pertsonen arabera etxebizitza bat alokatzean?”

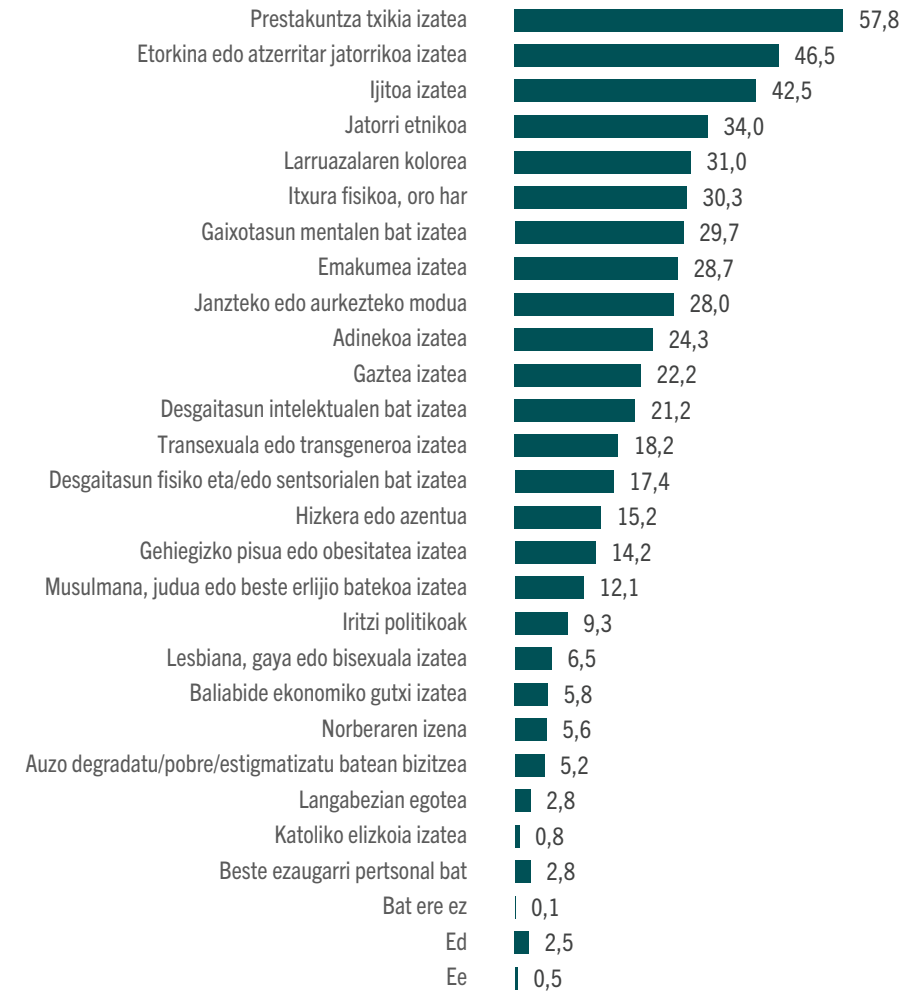
Lanpostu bat eskuratzea

Lanpostu bat eskuratzeari dagokionez, prestakuntza gutxi izatea jotzen da ezaugarri kaltegarrientzat; inkestatuen % 57,8k aipatu du. Gehien aipatzen diren hurrengo ezaugarriak etorkinak izatea eta ijitoak izatea dira (% 46,5ek eta % 42,5ek, hurrenez hurren). Aipatutako beste faktore batzuk, beheranzko hurrenkeran, honako hauek dira: jatorri etnikoa (% 34,0), azalaren kolorea (% 31,0k), itxura fisikoa (% 30,3k),

gaixotasun mental bat izatea (% 29,7k), emakumea izatea (% 28,7k) eta janzteko edo aurkezteko modua (% 28,0k) (24. grafikoa).

Aitzitik, ezaugarri hauek ez dira hain kaltegarritzat hartzen enpresa batek pertsona bat lanpostu baterako hautatzerako orduan: katoliko elizkoia izatea (% 0,8), langabezian egotea (% 2,8), auzo degradatu, pobre edo estigmatizatu batean bizitzea (% 5,2), norberaren izena (% 5,6), baliabide ekonomiko gutxi izatea (% 5,8), lesbiana, gaya edo bisexuala izatea (% 6,5) eta norberaren iritzi politikoak (% 9,3).

24. grafikoa. Diskriminazio-ezaugarri nagusiak: lanpostu bat eskuratzeko (%)

Iturria: geuk egina, EPADE 2024 azterlana oinarri hartuta.

7B.G. “Zure ustez, zein ezaugarri gerta daiteke kaltegarria pertsona batentzat enpresa batek trebetasun eta kualifikazio berberak dituzten bi hautagairen artean aukeratu behar duenean?”

Lanpostu bat lortzeari dagokionez ere, estatistikoki alde esanguratsuak ikusten dira emakumeen eta gizonen erantzunen artean. Berriz ere, emakumeek uste dute, neurri handiagoan, testuinguru horretan honako ezaugarri hauek eragin kaltegarria izan dezaketela: lesbiana, gaya edo bisexuala izatea; transak izatea; desgaitasun fisiko edo sentsorialen bat izatea; gaixotasun mental bat izatea; katoliko elizkoa izatea; musulmana, judua edo beste erlijio batekoa izatea; auzo degradatu, pobre edo estigmatizatu batean bizitzea; baliabide ekonomiko gutxi izatea; langabezia egotea; gehiegizko pisua edo obesitatea izatea, eta norberaren izena.

Emakume izateari lotutako diskriminazioaren pertzepzioari dagokionez, emakumeen artean sentsibilizazioa nabarmen handiagoa dela ikusten da (emakumeen % 37,5ek eta gizonen % 18,5ek. Bestalde, “adinekoa izatea” aukeraren pertzepzioari dagokionez, gizonek aipamen gutxiago egiten dituzte.

2020ko datuekin alderatuta, nabarmentzekoa da faktore kaltegarri gisa prestakuntza faltaren aipamenetan izandako gorakada handia (+20,9 puntu); horren atzetik daude gaztea izatea (+11,0), etorkina izatea (+7,7) eta gaixotasun mentala izatea (+6,0). Aitzitik, aurreko kasuetan bezala, emakume izatea da enplegu bat lortzeko oztopo gisa jaitsiera handiena izan duen ezaugarria (-7,7), musulman, judu edo beste erlijio bateko fededun izatearekin batera (-7,4) (4. taula).

4. taula. Diskriminazio-ezaugarri nagusiak: lanpostu bat eskuratzea.
2020ko eta 2024ko datuen konparazioa (%)

	EPADE 2020	EPADE 2024
Prestakuntza txikia izatea	36,9	57,8
Etorkina edo atzerritar jatorrikoa izatea	38,8	46,5
Ijitoa izatea	42,4	42,5
Gaixotasun mentalen bat izatea	23,7	29,7
Emakumea izatea	36,4	28,7
Adinekoa izatea	26,9	24,3
Gaztea izatea	11,2	22,2
Desgaitasun intelektualen bat izatea	19,4	21,2
Transexuala edo transgeneroa izatea	18,7	18,2
Desgaitasun fisiko eta/edo sentsozialen bat izatea	15,0	17,4
Gehiegizko pisua edo obesitatea izatea	17,2	14,2
Musulmana, judua edo beste erlijio batekoa izatea	19,5	12,1
Lesbiana, gaya edo bisexuala izatea	6,6	6,5
Baliabide ekonomiko gutxi izatea	5,5	5,8
Auzo degradatu/pobre/estigmatizatu batean bizitzea	2,7	5,2
Langabezian egotea	2,7	2,8
Katoliko elizkoia izatea	0,5	0,8
Beste ezaugarri pertsonal bat	8,3	2,8
Bat ere ez	5,9	0,1
Ed/Ee	8,1	3,0

Iturria: geuk egin EPADE 2020 eta EPADE 2024 oinarri hartuta.

EPADE 2020: 10.G ³⁰; EPADE 2024: 7B.G. “Zure ustez, zein ezaugarri gerta daiteke kaltegarria pertsona batentzat enpresa batek trebetasun eta kualifikazio berberak dituzten bi hautagairen artean aukeratu behar duenean?”

Erantzukin-postu bat eskuratzea

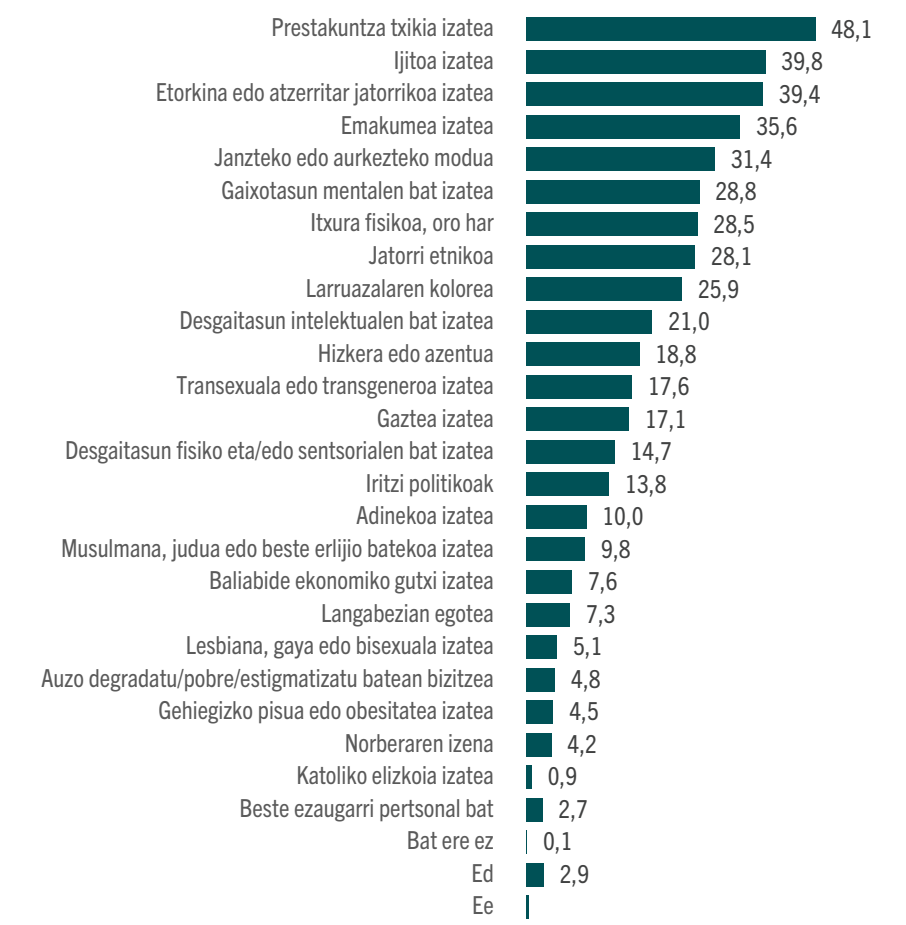
Erantzukizuneko lanpostu bat eskuratzeko orduan biztanleriak diskriminazioa jasateko aukeratzat gehien aipatzen dituen ezaugarriei dagokienez, prestakuntza gutxi izatea nabarmentzen da, pertsonen % 48,1ek kaltegarritzat jo baitute. Ijitoa izatea (% 39,8), etorkina edo atzerritar jatorrikoa izatea (% 39,4), emakumea izatea (% 35,6), edo janzteko edo aurkezteko modua (% 31,4) ezaugarriak ere esparru horretan diskriminazioa jasateko aukera handiagoa izatearekin lotu ditu euskal biztanleriaren zati handi batek (25. grafikoa).

Beste muturrean, honako hauek dira erantzukizuneko lanpostu bat lortzean us-tez kalte gutxien egin dezaketen ezaugarriak: katoliko elizkoia izatea (% 0,9);

³⁰ EPADE 2020: “Zein ezaugarri gerta daiteke kaltegarria pertsona batentzat lanpostu baterako hau-tatua izateko orduan?”

norberaren izena (% 4,2); gehiegizko pisua edo obesitatea izatea (% 4,5); auzo degradatu, pobre edo estigmatizatu batean bizitzea (% 4,8); lesbiana, gaya edo bisexuala izatea (% 5,1); langabezian egotea (% 7,3); baliabide ekonomiko gutxi izatea (% 7,6); edo musulmana, judua edo beste erlijio batekoa izatea (% 9,8).

25. grafikoa. Diskriminazio-ezaugarri nagusiak:
erantzukizuneko lanpostu bat eskuratzea (%)

Iturria: geuk egina, EPADE 2024 azterlana oinarri hartuta.
7C.G. “Zure ustez, zein ezaugarri gerta daiteke kaltegarria pertsona batentzat erantzukizuneko postu bat eskuratzeko orduan?”

Etxebizitza eskuratzeko esparruan bezala, emakumeek sentsibiltate handiagoa erakusten duten zenbait kasutan. Hala, emakumeek nabarmen gehiago uste dute ezaugarri hauek eragin kaltegarria izan dezaketela esparru honetan: lesbiana, gaya edo bisexuala izatea; trans izatea; gaztea izatea; desgaitasun intelektualen bat izatea; gaixotasun mental bat izatea; auzo degradatu, pobre edo estigmatizatu batean bizitzea; baliabide ekonomiko gutxi izatea; eta norberaren izena. Hurrengo bi kasuetan, emakumeek sentiberatasun nabarmen

handiagoa erakustez gain, gizonak ere nabarmentzen dira, hain sentsibiltate txikia agertzeagatik: emakumea izatea (% 44,5ek eta % 25,1ek, hurrenez hurren) eta musulmana, judua edo beste erlijio bateko sinestuna izatea (emakumeen % 13,1ek eta gizonen % 5,9k aipatu dute).

Bilakaerari dagokionez, ustez tratu-desberdintasun handiagoarekin edo txikiagoarekin lot daitezkeen ezaugarriek berdinak izaten jarraitzen dute, oro har (5. taula). Azpimarratzekoa da emakume izatea aukerak izan duela beherakada handiena erantzukizuneko postu bat eskuratzeko kaltegarritzat hautematen diren ezaugarrien artean; izan ere, 2020an kaltegarrientzat jotzen zen arrazoia izatetik (aipamenen % 47,6rekin) 2024an laugarren postuan egotera igaro da, aipamenen % 35,6 jasota (-12,0 puntu). Bestalde, nabarmentzekoa da indar handia hartu dutela prestakuntza txikia izateak (+9,1) eta etorkin edo atzerritar jatorria izateak (+7,0) erantzukizuneko postu bat eskuratzeko kaltegarritzat jotzen diren ezaugarrien artean.

5. taula. Diskriminazio-ezaugarri nagusiak: lanpostu bat eskuratzeko. 2020ko eta 2024ko datuen konparazioa (%)

	EPADE 2020	EPADE 2024
Prestakuntza txikia izatea	39,0	48,1
Ijitoa izatea	42,9	39,8
Etorkina edo atzerritar jatorrikoa izatea	32,4	39,4
Emakumea izatea	47,6	35,6
Gaixotasun mentalen bat izatea	26,9	28,8
Desgaitasun intelektualen bat izatea	21,8	21,0
Transexuala edo transgeneroa izatea	20,4	17,6
Gaztea izatea	10,6	17,1
Desgaitasun fisiko eta/edo sentsorialen bat izatea	10,9	14,7
Adinekoa izatea	11,9	10,0
Musulmana, judua edo beste erlijio batekoa izatea	14,8	9,8
Baliabide ekonomiko gutxi izatea	5,7	7,6
Langabezian egotea	4,3	7,3
Lesbiana, gaya edo bisexuala izatea	6,0	5,1
Auzo degradatu/pobre/estigmatizatu batean bizitzea	3,2	4,8
Gehiegizko pisua edo obesitatea izatea	7,1	4,5
Katoliko elizkoia izatea	0,3	0,9
Beste ezaugarri pertsonal bat	5,1	2,7
Bat ere ez	4,0	0,1
Ed/Ee	8,9	3,3

Iturria: geuk egina EPADE 2020 eta EPADE 2024 oinarri hartuta.
EPADE 2020: 12.G; EPADE 2024: 7C.G. “Zure ustez, zein ezaugarri gerta daiteke kaltegarria pertsona batentzat erantzukizuneko postu bat eskuratzeko orduan?”

Lege-esparrua

Legeak aplikatzean den tratu-berdintasunari dagokionez, hauek dira kaltegarrientzat jotzen diren ezaugarriak: baliabide ekonomiko gutxi izatea (biztanleriaren % 44,2k uste du kaltegarria dela) eta etorkina edo atzerritar jatorrikoa izatea (% 40,7k du uste hori). Horien ondoren dago ijitoa izatea (% 31,4k), bai eta norberaren larruazalaren kolorea eta jatorri etnikoa ere (% 28,1ek eta % 24,3k, hurrenez hurren). Puntuazio txikixeagoak dituzte ezaugarri hauek: emakume izatea (% 19,8k) eta prestakuntza gutxi izatea (% 19,6k) (26. grafikoa).

Bestalde, euskal gizartearen ustez, ezaugarri hauek ez dira hain kaltegarriak lege-esparruan: katoliko elizkoia izatea (% 0,7), gehiegizko pisua edo obesitatea izatea (% 2,9), gaztea izatea (% 5,2), adinekoa izatea (% 6,7), lesbiana, gaya edo bisexuala izatea (% 7,8) eta desgaitasun fisiko edo sentsorial bat izatea (% 9,7).

26. grafikoa. Diskriminazioaren ezaugarri nagusiak: legeak aplikatzea (%)

Iturria: geuk egina, EPADE 2024 azterlana oinarri hartuta.

6A.G. “Zein ezaugarri gerta daiteke kaltegarria pertsona batentzat legeak aplikatu behar zaizkionean?”

Generoaren arabera, berriz ere estatistikoki alde esanguratsuak ikusten ditugu; izan ere, emakumeek uste dute ezaugarri hauek eragina izan dezaketela legeak aplikatzerakoan berdintasunezko tratatua ez izateko: emakumea izatea (emakumeen % 22,3k aipatu du ezaugarri kaltegarri gisa, eta gizonen % 16,9k); gaixotasun mental bat izatea (emakumeen % 17,6k eta gizonen % 10,5k aipatu dute); musulmana, judua edo beste erlijio batekoa izatea (emakumeen % 17,4k eta gizonen % 11,6k); desgaitasun intelektual bat izatea (emakumeen % 16,8k eta gizonen % 7,9k); eta desgaitasun fisiko edo sentzorial bat izatea (emakumeen % 13,5k eta gizonen % 5,4k³¹). Hala ere, bada emakumeak nabarmentzen diren beste aipamen bat; izan ere, gehiagotan adierazi dute ezaugarri bakar batek ere ezin diola kalte egin pertsona bati legeak aplikatzerakoan (emakumeen % 0,5k aipatu du, eta, gizonak, aldiz, apenas aipatu dute).

Lege-esparruan kaltegarritzat jotzen diren ezaugarrien pertzepzioan izandako bilakaerari dagokionez, nabarmen jaitsi da “bat ere ez” kategoria aukeratu duten pertsonen ehunekoa, % 15,8tik 2024an % 0,3 izatera igaro baita. Gauza bera gertatzen da “ez daki” eta “ez du erantzuten” kategoriekin; horrenbestez, duela lau urte inkestatutako pertsonak gai horren inguruan zuten ezjakintasuna edo jarrera falta islatzen dute datu horiek (6. taula).

Hala, oro har igo egin da legeak aplikatzerakoan zenbait ezaugarri kaltegarriak izan daitezkeen pertzepzioa. Zehazki, diskriminazioaren pertzepzioa gehien handitu den faktoreak hauek izan dira: baliabide ekonomiko gutxi izatea (+26,2), ijitoa izatea (+22,1), etorkina edo atzerritar jatorrikoa izatea (+19,7) eta prestakuntza txikia izatea (+18,0).

³¹ Kasu honetan, aipamenei ehunekoa nabarmen txikiagoa izategatik ere nabarmentzen dira estatistikoki gizonak

6. taula. Diskriminazioaren ezaugarri nagusiak:
legeak aplikatzea. 2020ko eta 2024ko datuen konparazioa (%)

	EPAD 2020	EPAD 2024
Baliabide ekonomiko gutxi izatea	18,0	44,2
Etorkina edo atzerritar jatorrikoa izatea	21,0	40,7
Ijitoa izatea	9,3	31,4
Emakumea izatea	10,7	19,8
Prestakuntza txikia izatea	1,6	19,6
Musulmana, judua edo beste erlijio batekoa izatea	3,6	14,7
Transexuala edo transgeneroa izatea	0,8	14,5
Gaixotasun mentalen bat izatea	0,2	14,3
Desgaitasun intelektualen bat izatea	0,4	12,7
Auzo degradatu/pobre/estigmatizatu batean bizitzea	1,8	12,5
Langabezian egotea	0,9	10,1
Desgaitasun fisiko eta/edo sentsozialen bat izatea	0,7	9,7
Lesbiana, gata edo bisexuala izatea	0,7	7,8
Adinekoa izatea	1,5	6,7
Gaztea izatea	1,3	5,2
Gehiegizko pisua edo obesitatea izatea	0,1	2,9
Katoliko elizkoia izatea	0,1	0,7
Beste ezaugarri pertsonal bat	8,6	5,9
Bat ere ez	15,8	0,3
Ed/Ee	21,5	4,3

Iturria: geuk egin a EPAD 2020 eta EPAD 2024 oinarri hartuta.
EPAD 2020: 3.G; EPAD 2024: 6A.G. “Zure ustez, zein ezaugarri gerta daiteke kaltegarria pertso-
na batentzat legeak aplikatu behar zaizkionean?”

Gizarte-babeseko sisteman sartzeko aukera

Galdera hori bera gizarte-babeseko sisteman sartzeko aukeraren kasuan aztertzean, ikus dezakegu gehien aipatu diren erantzunak “beste ezaugarri pertsonal bat” kategorian bildu direla; kategoria horretan, aipamen hauek jasotzen dira, batez ere: “hemengoa izatea”, “bertakoa izatea” edo antzekoak. Hala, biztanleriaren % 27,1ek uste du bertakoa izateak eragin kaltegarria izan dezakeela gizarte-laguntzak edo -abantailak lortzerakoan. Hala, pertzepzio hori bat dator Ikuspegiaren Barometroa 2024. Jatorri atzerritarra duten biztanleen inguruko pertzepzioak eta jarrerak³² azterlanean jasotako datuekin; izan ere, urte urte jasotzen du etorkinak edo atzerritar jatorriko pertsonak eta

³² Txostenean adierazten den bezala, hori da, hain zuzen ere, gaur egun zabalduen dauden estereo-
tipo negatiboetako bat; inkestatuen % 36,5 ados dago uste horrekin.

gizarte-laguntzak eskuratzeko ustezko abusu edo erraztasunak lotzen dituen estereotipoa gizartean garrantzi gehien dutenen artean.

Gizarte-babeseko sisteman sartzea zaildu dezaketen beste faktore batzuei dagokienez, gaztea izatea nabarmendu da (aipamenen % 21,7). Era berean, etorkina edo atzerritar jatorrikoa izatea oztopotzat jo dute biztanleen % 21,1ek. Ezaugarri horren ondoren ageri dira prestakuntza txikia izatea (% 15,2), adineko pertsona izatea (% 12,7), ijitoa izatea (% 11,3) eta jatorri etnikoa (% 11,0) (27. grafikoa).

Kontrara, euskal gizarteak hain kaltegarritzat jotzen ez dituen ezaugarrien artean, hauek aipatu behar dira: katoliko elizkoia izatea (% 1,1), gehiegizko pisua edo obesitatea izatea (% 1,4), lesbiana, gaya edo bisexuala izatea (% 2,8), auzo degradatu, pobre edo estigmatizatu batean bizitzea (% 4,6) eta norberaren itxura fisikoa (% 5,4).

27. grafikoa. Diskriminazio-ezaugarri nagusiak: gizarte-laguntzak edo -abantailak eskuratzeko (%)

Iturria: geuk egina, EPADE 2024 azterlana oinarri hartuta.

6C.G. “Zure ustez, zein ezaugarri gerta daiteke kaltegarria pertsona batentzat gizarte-laguntzak edo -abantailak (DSBE, gizarte-larrialdietarako laguntzak, dirulaguntzak, etab.) eskuratzekoan?”

Esparru honetan ere estatistikoki alde esanguratsuak aurkitzen ditugu emakumeen eta gizonen erantzunen artean; izan ere, emakumeek gehiagotan adierazten dute ezaugarri hauek gizarte-laguntzak edo -abantailak eskuratzean eragin negatiboa izan dezaketenean: ijitoa izatea (emakumeen % 12,9k eta gizonen % 9,4k), gaixotasun mental bat izatea (% 11,7k eta % 7,3k, hurrenez hurren), emakumea izatea (% 11,5ek eta % 3,3k³³), hurrenez hurren), langabezian egotea (% 8,5ek eta % 5,5ek, hurrenez hurren), musulmana, judua edo beste erlijio bateko sinestuna izatea (emakumeen % 8,2k eta gizonen % 4,2k), sexu-orientazio ez-heterosexuala izatea (emakumeen % 4,2k eta gizonen % 1,0k) eta, azkenik, katoliko elizkoia izatea (emakumeen % 1,9k eta gizonen % 0,1k).

Zerbitzu publikoak jasotzeko aukera

Zerbitzu publikoak (hezkuntza edo osasungintza, kasu) jasotzeari dagokionez, kaltegarritzat jotzen diren ezaugarriak jatorri etnikoarekin edo jatorrizko herrialdearekin edota Ijito Herrikoa izatearekin lotuta daude. Hala, euskal biztanleen % 35,4k uste du etorkina edo atzerritar jatorrikoa izateak eragin kaltegarria izan dezakeela kasu honetan. Distantzia batera daude inkestatuen % 25,5, ijitoa izatea kaltegarria izan daitekeela uste dutenak, eta inkestatuen % 22,0, jatorri etnikoa ezaugarri kaltegarritzat aipatu dutenak. Kaltegarritzat nabarmentzen diren beste ezaugarri batzuk dira prestakuntza txikia izatea (% 18,1), larruazalaren kolorea (% 17,4) eta baliabide ekonomiko gutxi izatea (% 16,0) (28. grafikoa).

Bestalde, zerbitzu publikoak jasotzerakoan eragin gutxien izan dezaketenean faktoreen artean, hauek aipatu dira: katoliko elizkoia izatea (% 1,9), lesbiana, gaya edo bisexuala izatea (% 3,8), eta gehiegizko pisua edo obesitatea izatea (% 3,8).

³³ Kasu honetan, aipamenen ehunekoa nabarmen txikiagoa izategatik ere nabarmentzen dira estatistikoki gizonak.

28. grafikoa. Diskriminazio-ezaugarri nagusiak:
zerbitzu publikoak jasotzeko aukera (%)

Iturria: geuk egina, EPADE 2024 azterlana oinarri hartuta.

6B.G. “Zein ezaugarri gerta daiteke kaltegarria pertsona batentzat zerbitzu publikoak jasotzeko orduan?”

Zerbitzu publikoak jasotzeko aukeran eragin dezaketen diskriminazio-arrazoiak aztertzean ere, estatistikoki alde esanguratsuak aurkitu ditugu generoaren arabera. Emakumeek neurri handiagoan uste dute ezaugarri jakin batzuk kaltegarriak izan daitezkeela pertsona batentzat, hauek, hain justu: emakumea izatea, homosexual edo bisexual gisa identifikatzea, transak izatea, gaztea izatea, adinekoa izatea, desgaitasun intelektuala izatea, gaixotasun mental bat izatea, katoliko elizkoia izatea, edota islama, judaismoa edo beste erlijio batzuk praktikatzea, edo gehiegizko pisua edo obesitatea izatea.

Emaita horiek duela lau urte lortutakoekin alderatzean, deigarria da zein altua zen garai hartan zerbitzu publikoak eskuratzeko orduan ezaugarri pertsonal bat

ezin zitekeela oztopo izan uste zuten pertsonen ehunekoa (% 36,3); 2024an, berriz, % 0,0 izan da (6. taula).

Zerbitzu publikoak jasotzeko aukera oztopa dezakeen ezaugarririk ez dagoela uste duten pertsonen kopuruak behera egin duenez, 2020tik 2024ra gora egin dute kaltegarritzat jotzen diren faktoreen aipamenek. Nabarmentzekoa da, bereziki, etorkina edo atzerritar jatorrikoa izatea ezaugarri kaltegarritzat hartzen dutenen gorakada (+19,3 puntu), bai eta ijitoa izatea edo prestakuntza gutxi izatea kaltegarritzat hartzen dituztenen gorakada ere (+15,9 eta +13,3, hurrenez hurren).

7. taula. Diskriminazio-ezaugarri nagusiak: zerbitzu publikoak jasotzeko aukera. EPADE 2020 eta 2024 azterlanen konparazioa (%)

	EPADE 2020	EPADE 2024
Etorkina edo atzerritar jatorrikoa izatea	16,1	35,4
Ijitoa izatea	9,6	25,5
Prestakuntza txikia izatea	4,8	18,1
Baliabide ekonomiko gutxi izatea	11,7	16,0
Gaixotasun mentalen bat izatea	3,9	13,4
Adinekoa izatea	3,1	12,0
Desgaitasun intelektualen bat izatea	2,8	11,5
Musulmana, judua edo beste erlijio batekoa izatea	3,8	11,3
Transexuala edo transgeneroa izatea	2,7	10,7
Desgaitasun fisiko eta/edo sentsozialen bat izatea	2,8	9,7
Emakumea izatea	1,8	9,2
Gaztea izatea	1,0	8,9
Langabezian egotea	2,7	8,9
Auzo degradatu/pobre/estigmatizatu batean bizitzea	3,2	8,8
Lesbiana, gaya edo bisexuala izatea	1,5	3,8
Gehiegizko pisua edo obesitatea izatea	1,6	3,8
Beste ezaugarri pertsonal bat	8,6	10,1
Bat ere ez	36,3	0,0
Ed/Ee	21,3	6,3

Iturria: geuk egina EPADE 2020 eta EPADE 2024 oinarri hartuta.
EPADE 2020: 6.G; EPADE 2024: 6B.G. “Zein ezaugarri gerta daiteke kaltegarria pertsona batentzat zerbitzu publikoak jasotzeko orduan?”

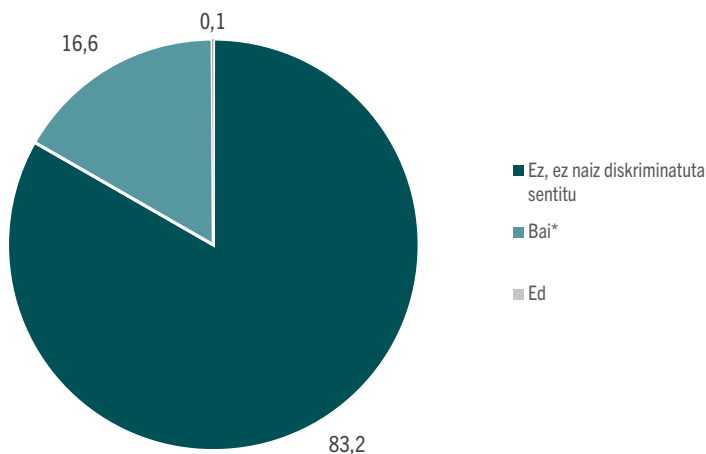
Aitortutako diskriminazioa

Atal honetan, aitortutako diskriminazioari buruzko informazioa aztertu da, hau da, pertsonak bizi izan duten diskriminazioari buruzko informazioa. Lehenik eta behin, zuzeneko diskriminazioari dagozkion datuak aurkeztu dira, hau da, lehen pertsonan bizitakoari buruzkoak. Bigarrenik, pertsonak lekuko izan diren diskriminazio-egoerei buruzko datuak aztertu dira. Eta azkenik, zuzeneko zein zeharkako diskriminazioa pairatzen diren esparru espezifikoak berrikusi dira.

Zuzeneko diskriminazioa

Elkarrizketatutako pertsonen azken hamabi hilabeteetan diskriminatuta sentitu diren galdetzean, oro har, % 83,2k adierazi zuen ez zuela diskriminaziorik jasan, eta % 16,6k, berriz, kontrakoa adierazi zuen (29. grafikoa). Horrek esan nahi du, azken urtean, hamar pertsonatik ia bik diskriminazio-motaren bat sentitu izana adierazi duela.

29. grafikoa. Azken hamabi hilabeteetan lehen pertsonan jasandako diskriminazioa (%)³⁴

Iturria: geuk egina, EPADE 2024 azterlana oinarri hartuta.

18.G. "Zergatik sentitu zara diskriminatuta azken 12 hilabeteetan?"

Aldagai hori generoaren arabera bereizita aztertzean, agerian geratzen da alde esanguratsuak daudela emakumeen eta gizonen artean. Zehazki, emakumeen % 23,3k adierazi zuten diskriminazioa jasan zutela, eta gizonen % 9,4k. Horrek agerian uzten du, oro har, zuzenean jasandako diskriminazioak eragin handiagoa duela emakumeengan gizonengan baino.

30. grafikoa aurkeztutako datuen arabera —bertan aztertzen dira azken hamabi hilabeteetan diskriminazioaren bat jasan dutela adierazi zuten pertsonen aipatutako diskriminazio-arrazoiak—, emakumea³⁵ izateagatik diskriminazioa da ohikoena (kasuen % 40,2). Bigarren lekuan daude gaztea izateagatik eta etorkina edo atzerritarra³⁶ izateagatik diskriminazioak (biak ala biak % 9,5ekin), eta horien atzetik daude itxura fisiko orokorra (% 8,5) eta adineko pertsona izatea (% 7,5). Segidan ageri dira hizkuntzarekin³⁷ lotutako diskriminazioa (% 7,0), jatorri etnikoagatik diskriminazioa (% 6,5) eta desgaitasunen bat izateagatik diskriminazioa (% 6,0).

³⁴ * Diskriminazio-arrazoi bakoitzari emandako baiezkotza erantzun guztien batura.

³⁵ Kategoria honetan sartzen dira emakumea izateagatik, ama izateagatik edo haurdun egoteagatik jasandako diskriminazioari egindako zuzeneko aipamenak.

³⁶ Kategoria honetan sartzen dira etorkina edo atzerritar jatorrikoa izateagatik eta dokumentaziorik ez izateagatik jasandako diskriminazioari egindako aipamen esplizituak.

³⁷ Kategoria honetan, hizkuntzari oro har egindako aipamenak biltzen dira, bai eta euskaraz hitz egitearekin edo hitz egiteko aukerarik ez izatearekin lotutako diskriminazioen edo, aitzitik, ez hitz egiteagatik jasandako diskriminazioen aipamenak ere.

30. grafikoa. Azken hamabi hilabeteetan lehen pertsonan jasandako diskriminazioa, ezaugarrien arabera (baiezko erantzun guztien %)

Iturria: geuk egina, EPADE 2024 azterlana oinarri hartuta.

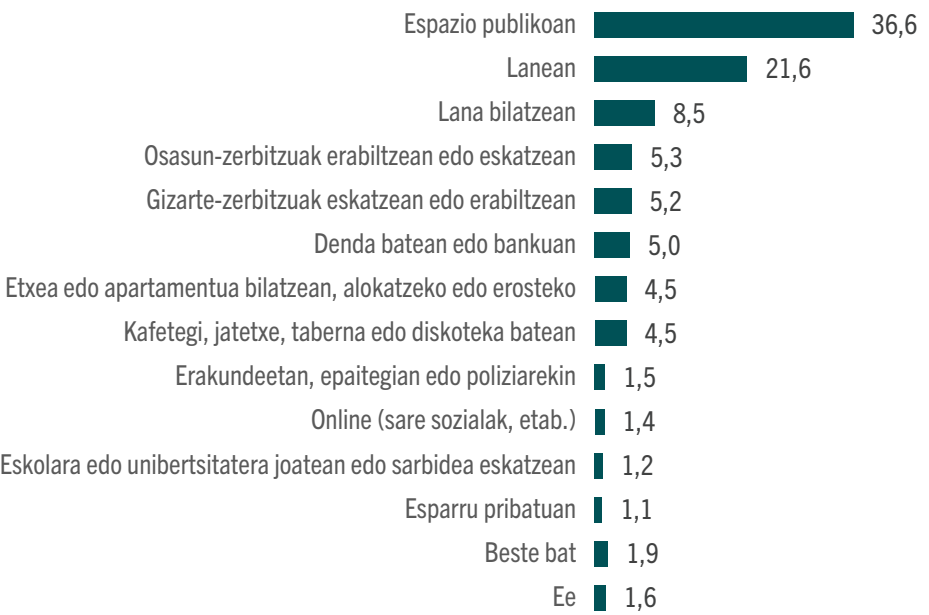
18.G. "Zergatik sentitu zara diskriminatuta azken 12 hilabeteetan?"

Estatistikoki alde esanguratsuak ikusten dira emakumeen eta gizonen diskriminazio-bizipenen artean. Hain zuzen ere, azken urtean diskriminazio-gertaeraren bat jasan duten emakumeen artean, % 50,5ek adierazi du emakume izate hutsagatik jasan duela diskriminazioa. Aldiz, gizonen erantzunetan, beste diskriminazio-arrazoi batzuk nabarmendu dira: gaztea izatea (gizonen % 15,8k eta emakumeen % 6,9k), iritzi politikoak (% 8,6k eta % 2,0k, hurrenez hurren), edo auzo edo udalerrri degradatu, pobre edo estigmatizatu batean bizitzea (gizonen % 2,9k; emakumeek apenas aipatu dute).

Hurrengo grafikoa (31. grafikoa), lehen pertsonan bizitako azken diskriminazio- edo jazarpen-egoera zer inguruabarretan gertatu zen adierazi da. Datu horietan ikusten denez, zenbait inguruneetan joera handiagoa dago diskriminazio-egoerak gertatzeko. Gertakari gehienak espazio publikoetan gertatu zirela ikus daiteke (% 36,6), eta, ondoren, lan-eremuan. Azken kasu horretan sartzen dira bai lan-eremuan gertatutako jazarpena edo diskriminazioa (% 21,6), bai lana bilatzeko prozesuan jasandakoa (% 8,5). Bigarren maila batean, ehuneko txikiagoekin, egoera hauetan gertatutako diskriminazio- edo jazarpen-egoerak daude: osasun-zerbitzuak edo gizarte-zerbitzuak erabiltzean, dendetan edo bankuetan arreta ematean, alokatzeko edo erosteko apartamentu edo etxe bat bilatzean, eta aisialdiko inguruneetan, hala nola tabernetan, diskoteketan

edo jatetxeetan. Testuinguru horiek, hain ohikoak ez badira ere, diskriminazio-egoerak izaten diren agertoki gisa nabarmentzen dira.

31. grafikoa. Lehen pertsonan jasandako azken diskriminazio-egoeraren inguruabarrak (%)

Iturria: geuk egina, EPADE 2024 azterlana oinarri hartuta.

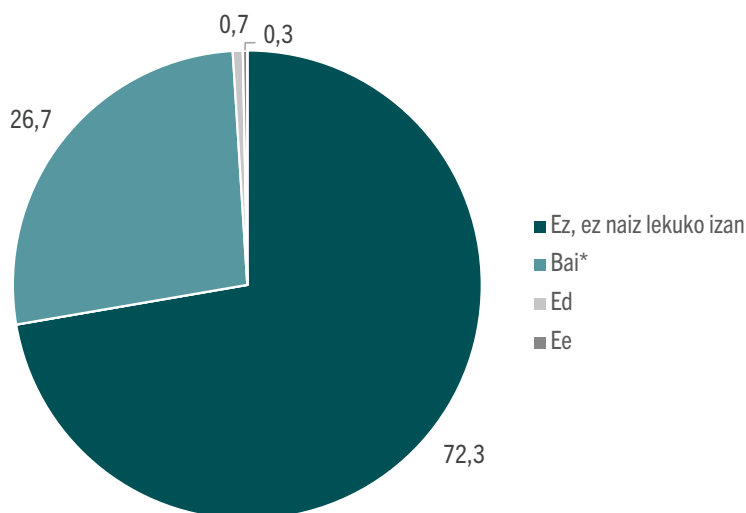
19.G. “Diskriminatuta sentitu zinen edo jazarpena jasan zenuen azken aldian pentsatzen jarrita, zer egoeratan gertatu zen?”

Estatistikoki esanguratsuak diren zenbait desberdintasun ere antzeman dira generoaren arabera; izan ere, gizonak diskriminatuago sentitu dira honako testuinguru hauetan: alokatzeko edo erosteko etxebizitza bat bilatzean (azken urtean diskriminazioaren bat jasan duten gizonen % 10,6k adierazi du, eta emakumeen % 3,2k) eta eskolara edo unibertsitatera joatean edo haietan sarrera eskatzean (gizonen % 5,3k; emakumeek ez dute horren aipamenik egin).

Ikusitako diskriminazioa

32. grafikoa, EAEko biztanleek azken hamabi hilabeteetan ikusi dituzten diskriminazio-ekintzei buruzko datuak aurkeztu dira, hau da, herritarrek ikusi edo entzun dituzten eta hurbileko pertsonari eragin dieten diskriminazio-egoerei buruzkoak. EAEko biztanleen % 72,3 ez da diskriminazio-egoera baten lekuko izan azken urtean; ostera, % 26,7k dio diskriminatua izan dela.

32. grafikoa. Azken hamabi hilabeteetan zeharka ikusitako diskriminazioa (%)³⁸

Iturria: geuk egina, EPADE 2024 azterlana oinarri hartuta.

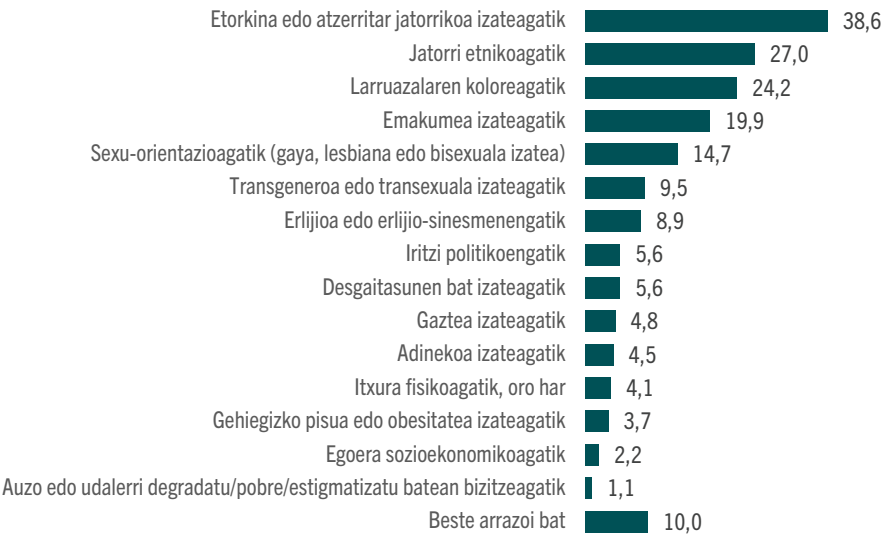
23.G. "Zure egoera pertsonala gorabehera, ikusi edo entzun al duzu azken 12 hilabeteetan pertsonaren batek honako arrazoi hauetako bat dela-eta diskriminazioa jasan duela?"

Generoaren arabera, ez dago estatistikoki alde esanguratsurik emakumeen eta gizonen erantzunen artean.

Hurrengo grafikoa (33. grafikoa), azken hamabi hilabeteetan beste pertsona batzuek jasandako eta zeharka ikusitako diskriminazioaren arrazoiak aurkeztu dira. Lehenengo postuetan ageri dira etorkina edo atzerriar jatorrikoa izatea (% 38,6), jatorri etnikoa (% 27) edo larruazalaren kolorea (% 24,2) arrazoiak. Arrazoi horien atzetik daude emakumea izatea (% 19,9), sexu-orientazioa (% 14,7), genero-identitatea (transgenero edo transexuala izatea, % 9,5) eta erlijioa edo erlijio-sinesmenak (% 8,9). Gainerako ezaugarriak ehuneko horren azpitik daude.

³⁸ Diskriminazio-arrazoi bakoitzari emandako baiezkotako erantzun guztien batura.

33. grafikoa. Azken hamabi hilabeteetan zeharka ikusitako diskriminazioa, ezaugarrien arabera (baiezko erantzun guztien %)

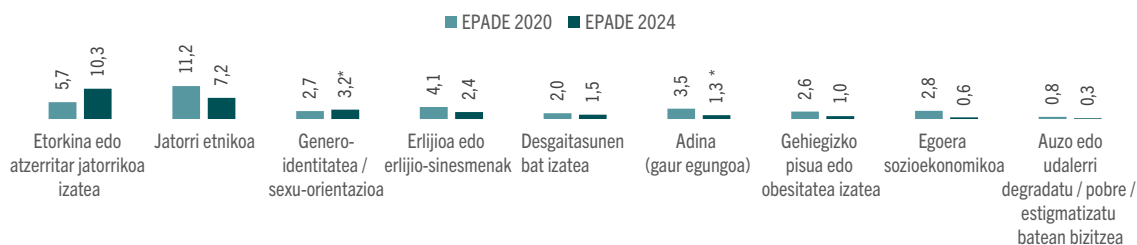
Iturria: geuk egina, EPADE 2024 azterlana oinarri hartuta.

23.G. “Zure egoera pertsonala gorabehera, ikusi edo entzun al duzu azken 12 hilabeteetan pertsonaren batek honako arrazoi hauetako bat dela-eta diskriminazioa jasan duela?”

Kasu honetan ere ez da estatistikoki alde esanguratsurik hauteman generoaren arabera.

2024ko datuak EPADE 2020 azterlaneko datuekin alderatzean, antzeko egoera ikusten da azken urtean diskriminazio-gertaeraren baten lekuko izan diren pertsonen ehunekoan. Desberdintasun aipagarri gisa, etorkin izateagatik edo atzerritar jatorria izateagatik ikusitako diskriminazio-gertaeren gorakada arina aipatu behar da (+4,6 puntu), bai eta jatorri etnikoarekin lotutako diskriminazio-gertaeretan izandako beherakada arina ere (-4,0) (34. grafikoa).

34. grafikoa. Azken hamabi hilabeteetan zeharka ikusitako diskriminazioa, ezaugarrien arabera. 2024ko eta 2024ko datuen konparazioa (guztizkoaren %)³⁹

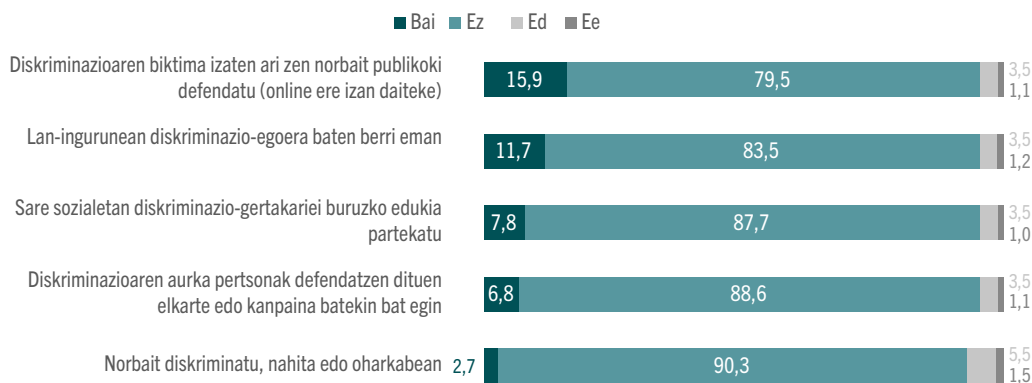

Iturria: geuk egina EPADE 2020 eta 2024 oinarri hartuta.

EPADE 2020: 43.G.; EPADE 2024: 23.G. “Zure egoera pertsonala gorabehera, ikusi edo entzun al duzu azken 12 hilabeteetan pertsonaren batek honako arrazoi hauetako bat dela-eta diskriminazioa jasan duela?”

Bestalde, diskriminazio-egoerekin lotuta biztanleriak azken hamabi hilabeteetan egin dituen askotariko ekintzei buruz galdetu da. Hala, diskriminazioaren biktimia izaten ari zen norbait —aurrez aurre nahiz Internet bidez— publikoki defendatzea izan da ekintza ohikoena; biztanleriaren % 15,9k aitortu du. Horren ondoren ageri da lan-ingurunean diskriminazio-egoera baten berri ematea; % 11,7k aipatu du. Horrez gain, % 7,8k adierazi du diskriminazio-gertakariei buruzko edukia partekatu duela sare sozialetan, eta beste % 6,8k bat egin duela diskriminazioaren aurkako kanpainaren batekin. Azkenik, inkestatutako pertsonen % 2,7k onartu du inoiz inor diskriminatu izan duela, nahita edo oharkabean, eta % 90,3k uste du ez duela inor diskriminatu (35. grafikoa).

35. grafikoa. Diskriminazio-egoeren aurrean emandako babes eta norberak gauzatutako diskriminazioa (%).

Iturria: geuk egina, EPADE 2024 azterlana oinarri hartuta.

24.G. “Azken 12 hilabeteetan, honelako ekintzarik egin duzu?”

³⁹ EPADE 2020 azterlaneko “baliabide ekonomiko gutxi izatea” aukera egungo “egoera sozioekonomikoa” aukeraren parekoa da.

* Balioen batez bestekoa. “Genero-identitatea/sexu-orientazioa” aukeraren kasuan, EPADE 2024 azterlanaren datua “transgenero edo transexual izatea” eta “sexu-orientazioa (lesbiana, gaya edo bisexuala izatea)” aukeretan lortutako balioen batez besteko aritmetikoa da; “adina (gaur egungoa)” aukeraren kasuan, berriz, EPADE 2024 azterlanaren datua “gaztea izatea” eta “adinekoa izatea” aukeretan lortutako balioen batez besteko aritmetikoa da.

Desberdintasun esanguratsuak ikusten dira generoaren arabera. Izan ere, emakumeek joera handiagoa dute pertsonak diskriminazioaren aurrean defendatzen dituzten elkarte edo kanpaineekin bat egiteko (emakumeen % 14,2k eta gizonen % 8,9k), bai eta lantokian diskriminazioaren gaia publikoki planteatzeko ere; azken kasu horretan, gizonen erantzuna ere esanguratsua da, zifra txikia izateagatik (emakumeen % 9,6k eta gizonen % 3,9k).

4

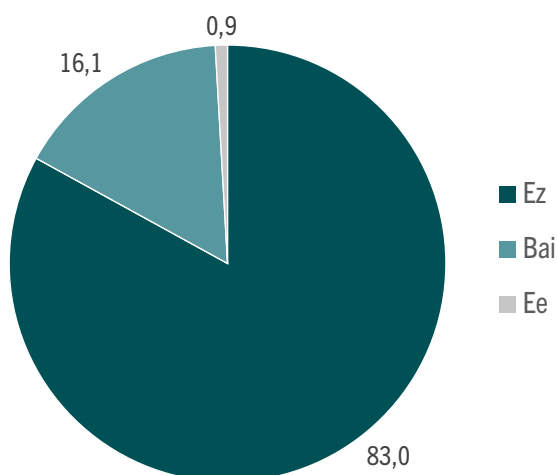
Diskriminazioaren aurrean egindako salaketak eta jarduerak

Atal honetan, diskriminazio-egoerei erantzuteko egindako salaketa eta erreklamazio formalei buruzko azterketa zehatza egin da, bai eta salaketa eta erreklamazio horiek bultzatzen dituzten arrazoiei buruzkoa ere. Azterketa horri esker, ekintza horien maiztasuna eta horiek aurkezteko edo ez aurkezteko arrazoiak identifika daitezke. Horrez gain, jokabide horiek salatzerakoan biztanleriak erreferentziatzat hartzen dituen erakunde edo pertsonen buruzko azterketa bat egin da, eta, diskriminazioaren aurrean, eskubideak defendatzeko egiten diren dinamiken ikuspegi integrala eman da.

Salaketak eta erreklamazio formalak

Lehen pertsonan jasandako diskriminazio-egoerekin lotutako salaketak edo erreklamazio formalak aztertuta, ikusten da gehiengo zabal batek (% 83k) ez duela inolako salaketarik aurkeztu jasandako diskriminazioaren aurrean. Bestalde, diskriminazioa jasan zuten pertsonen % 16,1ek baino ez zuen formalizatu erreklamazioa. Datu horiek diskriminazio-esperientziaren eta diskriminazioari aurre egiteko ekintza formalaren arteko arrakala handia islatzen dute (36. grafikoa).

36. grafikoa. Lehen pertsonan jasandako diskriminazio-egoeraren aurreko salaketa edo erreklamazio formala (%)

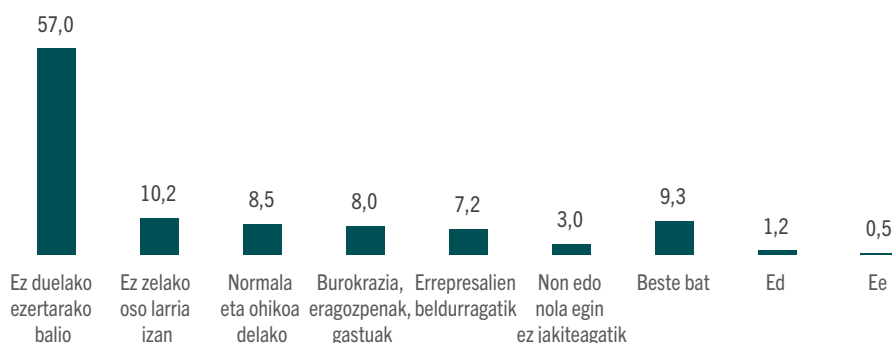
Iturria: geuk egina, EPADE 2024 azterlana oinarri hartuta.

20.G. "Egin edo jarri al zenuen inolako kexa, erreklamazio formal edo salaketarik diskriminazio-egoera hori zela-eta?"

Gai horri dagokionez, estatistikoki ez da alde esanguratsurik hauteman gene-roaren arabera.

Pertsonak lehen pertsonan jasandako diskriminazio-egoera baten aurrean salaketa edo erreklamazio formalik ez egiteko arrazoi nagusiak aztertzean, hainbat arrazoi nabarmentzen dira, oztopo esanguratsuak islatzen dituztenak. Salaketa edo erreklamazio formalak "ez duelako ezertarako balio" izan da arrazoi edo pertzepzio ohikoena; % 57k adierazi du. % 10,2k uste du egoera ez zela neurriak hartzeko bezain larria, eta % 8,5ek dio ez zuela salatu, diskriminazioa ohikoa delako gizartean. Horiez gain, % 8k prozesuak dakarren burokraziari egozten dio bere erabakia, eta % 7,2k errepresalien beldurra aipatu du faktore erabakigarri gisa. Bestalde, pertsonen % 3k adierazi du ez dakiela nola jokatu salaketa bat aurkezteko, eta % 9,3k, berriz, beste arrazoi batzuk aipatu ditu, froga edo datu falta eta ez aurkezteko aholku juridikoak, besteak beste (37. grafikoa).

37. grafikoa. Lehen pertsonen jasandako diskriminazio-egoeraren aurrean salaketa edo erreklamazio formalik ez egiteko arrazoia (%)

Iturria: geuk egina, EPADE 2024 azterlana oinarri hartuta.

21.G. "Zergatik ez zenuen kexa formalik edo salaketarik egin diskriminazio-egoera hori zela-eta?"

Kasu honetan, ez dago alde esanguratsurik emakumeen eta gizonen erantzunen artean.

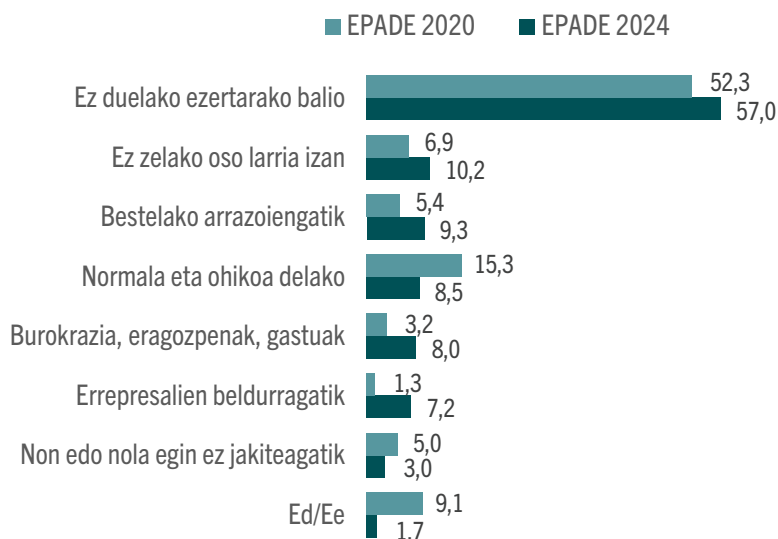
2024ko datuak eta EPADE 2020 azterlanean lortutakoak alderatuta, jarraitutasuna eta desberdintasun esanguratsuak erakusten ditu diskriminazio-egoeren aurrean infrasalaketa izateko arrazoen artean. Bi aldi horietan, salaketarik ez jartzeko arrazoi nagusia da ez duela ezertarako balio. 2020an, inkestatuen % 52,3k adierazi zuen arrazoi hori, eta egungo datuek erakusten dutenez, aipatu berri den bezala ehunekoa igo egin da, % 57ra, zehazki; beraz, horrek adierazten du salaketen eraginkortasunarekiko mesfidantza areagotu egin dela (38. grafikoa).

Beste arrazoi batzuei dagokienez, 2020an, inkestatutako pertsonen % 15,3k diskriminaziozko jokabideak ohikoak edo normalak direla iriztearekin arrazoitu zuen ekintzarik egin ez izana. Egungo datuetan, honela banatu da ehuneko hori: % 8,5ek ohikotasuna aipatu du, eta % 10,2k larritasunik ez izatea argudiatu du. Aldaketa horrek jokabide horien normalizazioa zertxobait murriztu dela erakusten du, baina baita ekintzaren larritasunaren pertzepzioarekin lotuta emandako arrazoiak ugaritu egin direla ere.

Horrez gain, egungo datuek 2020an azpimarratu ez ziren oztopo espezifikoak nabarmentzen dituzte, hala nola prozesuaren burokrazia eta errepresalien beldurra.

Laburbilduz, arrazoi nagusiak antzekoak badira ere, egungo datuetan salaketak alferrikakoak diren ustea ugaritzeak eta oztopo espezifikoak gehiago aipatzeak erakusten dute areagotzen ari dela erakundeekiko mesfidantza eta ekintza formalerako oztopoek bere horretan jarraitzen dutela.

38. grafikoa. Lehen pertsonan jasandako diskriminazio-egoeraren aurrean salaketa edo erreklamazio formalik ez egiteko arrazoia. 2020ko eta 2024ko datuen konparazioa (%)

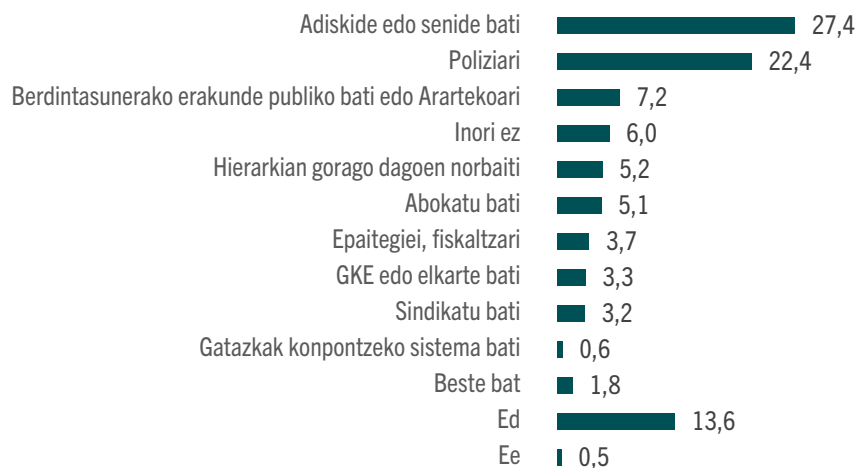
Iturria: geuk egina EPADE 2020 eta 2024 oinarri hartuta.

EPADE 2020: 39.G.; EPADE 2024: 21.G. "Zergatik ez zenuen kexa formalik edo salaketarik egin diskriminazio-egoera hori zela-eta?"

Berriz ere diskriminazioaren biktimak izanez gero informazioa nori eman nahi zieketen galderaren erantzunak modu esanguratsuan banatu dira aukera desberdinen artean. Inkestatutako pertsonen ia erdiek bi aukera nagusi aukeratu dituzte: % 22,7k adierazi du gertuko adiskide bati esango liokeela, eta % 22,4k poliziarengana joko lukeela (39. grafikoa).

Horiez gain, % 17,2k adierazi du berdintasunerako erakunde publiko batera edo Arartekora joko lukeela; beraz, erakunde horiekiko nolabaiteko konfiantza adierazten dute erantzun horiek. Bestalde, % 6k adierazi du ez liokeela inori kontatuko, eta horrek erakusten du oraindik ez dagoela konfiantzarik edo etsipena dela nagusi ekintzarako aukeren aurrean. Azkenik, % 13,6k ez daki norengana jo biktima izanez gero, eta, beraz, agerikoa da ezinbestean hobetu behar direla diskriminazioari aurre egiteko eskura dauden baliabideen informazioa eta ikusgaitasuna.

39. grafikoa. Lehen pertsonan jasandako diskriminazio-egoeraren berri eman nahi liokeen pertsona edo erakundea (%)

Iturria: geuk egina, EPADE 2024 azterlana oinarri hartuta.

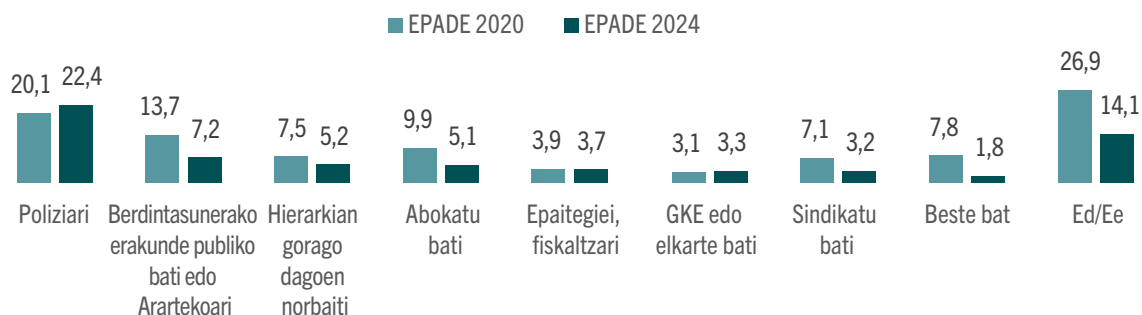
22.G. "Diskriminazio-egoera bat pairatuko bazenu (edo berriz pairatuko bazenu), nori jakinaraziko zenioke?"

Generoaren arabera, ez dago estatistikoki alde esanguratsurik galdera honen erantzunen artean.

EPADE 2020 eta EPADE 2024 azterlanetako datuak alderatzean, lehentasunez poliziari jakinarazteko aukerak gora egin du pixka bat (+2,3); ostera, berdintasunerako erakunde publikoekiko edo Arartekoarekiko konfiantzak behera egin du (-6,7). Era berean, jaitsi egin da lehentasunez hierarkian gorago dauden pertsonengana jotzeko aukera (-2,3) (40. grafikoa).

Horrez gain, abokatuengana, auzitegira edo fiskaltzara, edo GKE edo elkarteetara jotzea oraindik ere ez dituzte oso aintzat hartzen herritarrek. Bestalde, diskriminazioari aurre egiteko baliabide gisa sindikatuetara jotzeko aukerak gorakada txiki bat izan du (+6,0). Azkenik, erantzunik ez dakiten edo erantzuten ez duten pertsonen ehunekoa nabarmen murriztu da, eta jaitciera hori, hain zuzen, diskriminazio-egoerei aurre egiteko eskura dauden baliabideei buruzko erantzunetan argitasun edo erabakitasun handiagoz jokatu izanarekin interpreta daiteke.

40. grafikoa. Lehen pertsonan jasandako diskriminazio-egoeraren berri eman nahi liokeen pertsona edo erakundea: 2020ko⁴⁰ eta 2024ko datuen konparazioa (%)

Iturria: geuk egin a EPADE 2020 eta EPADE 2024 oinarri hartuta.

EPADE 2020: 42.G.; EPADE 2024: 22.G. "Diskriminazio-egoera bat pairatuko bazenu (edo berriz pairatuko bazenu), nori jakinaraziko zenioke?"

Laburbilduz, datuek agerian uzten dute erronka handiak daudela diskriminazioaren aurkako borrokan, batez ere infrasalaketari eta pertsonen kexak edo salaketak egiteko dituzten oztopoei dagokienez. Ez salatzeak arrazoi nagusiek (ezertarako balio ez duen pertzepzioak, adibidez) aurreko azterlanarekin alderatuta bere horretan jarraitzen duten arren, pertzepzio horren gorakadak islatzen du instituzioek horrelako egoerei aurre egiteko duten ahalmenarekiko gero eta mesfidantza handiagoa dagoela.

Horrez gain, oztopo berriak identifikatu dira, hala nola burokrazia eta errepresalien beldurra, eta horiek indartu egiten dute salaketa-mekanismoen eskuragarritasuna eta eraginkortasuna hobetzeko beharra. Gainera, diskriminazioaren biktima izanez gero lehentasunez norengana jo nahi luketen aztertzean, konfiantza banatuta dagoela ikusten da, poliziaren, gertuko lagunen eta, neurri txikiagoan, berdintasunerako erakunde publikoen artean, hain zuzen ere; nolanahi ere, norengana jo ez dakien jende asko dago oraindik.

⁴⁰ EPADE 2020 azterlaneko datuak lehen aukeratzat aitortutako erantzunei dagozkie.

Erakundeek diskriminazio ezari begira egiten duten lanaren balorazioa, eskubideak eta erakundeak ezagutzea, eta datuen sorrera

Atal honetan, lehenik eta behin, berdintasunaren eta diskriminaziorik ezaren alde lan egiten duten erakundeen ospea landu da, herritarrek zer neurritan ezagutzen dituzten aztertuta. Bigarrenik, diskriminazioari aurre egiteko erakundeek egiten dituzten ahaleginen eraginkortasunaren pertzepzioa aztertu da, eta ekintza horiek nahikotzat jotzen diren ebaluatu da hainbat esparrutan, hala nola hezkuntzan, enpleguan, etxebizitzan eta zerbitzu publikoetan.

Azkenik, estatistiketarako, diskriminazioarekin zerikusia duten ezaugarriak eta bizi-inguruabarrei buruzko informazio pertsonal anonimoa biltzeari buruzko balorazioak aipatuko ditugu.

Berdintasunaren eta diskriminaziorik ezaren aldeko erakundeak eta organismoak ezagutzea

Hurrengografikoan (41. grafiko), Euskadin berdintasunaren eta diskriminaziorik ezaren alde lan egiten duten erakunde eta instituzioei buruz herritarrek zer ezagutza-maila duten adierazi da. Zehazki, Emakunde⁴¹, Emakumearen Euskal Erakundea, ezagutzen dute gehien herritarrek, inkestatutako pertsonen % 80,9k esan baitu inoiz entzun izan duela. Euskal gizartean duen presentzia sendoa islatzen du ehuneko handi horrek, bai eta emakumeen eta gizonen arteko berdintasunaren sustapenean erreferente gisa duen posizionamendua ere; % 18,5ek baino ez du adierazi ez duela ezagutzen.

⁴¹ Emakunde (Emakumearen Euskal Erakundea) Eusko Jaurlaritzaren erakunde autonomoa da, eta hari dagokio berdintasunerako politikak diseinatzea, bultzatzea, aholkatzea, koordinatzea eta ebaluatzea, gizartea sentibilizatzeaz gain Euskal Autonomia Erkidegoan emakumeen eta gizonen berdintasuna –benetakoa eta eraginkorra– lortzeko (informazio gehiago eskuragarri hemen: www.emakunde.euskadi.eus).

Aitzitik, gainerako erakundeekiko ezagutza-maila nabarmen txikiagoa da. Berdindu⁴², sexu- eta genero-aniztasunarekin lotutako gaietako buruzko informazio- eta arreta-zerbitzu publikoa, inkestatuen % 21,2k ezagutzen du. Antzeko ezagutza-maila lortu du Ijito Herriaren Euskal Kontseilua⁴³, (% 19,2), eta segidan daude Eusko Jaurlaritzaren Migrazio eta Asiloaren Euskal Foroa⁴⁴ eta Migraziorako Euskal Itun Soziala⁴⁵ (biak ere % 11,4ko ezagutza-maila eskasarekin). Gutxien ezagutzen duten erakundea Eraberean Sarea⁴⁶ da, ozta-ozta lortu baitu % 9,3ko ezagutza-maila; horrek erakusten du ikusgaitasun mugatua duela euskal herritarren artean.

Bestalde, ezezagutza-maila handia da erakunde guztientzat, Emakunderentzat izan ezik. Esate baterako, % 88,7k adierazi du ez duela inoiz entzun Eraberean Sarearen berri, eta segidan daude Eusko Jaurlaritzaren Migrazio eta Asiloaren Euskal Foroa eta Migraziorako Euskal Itun Soziala, % 86,9k eta % 86,1ek adierazi baitute, hurrenez hurren, ez dituztela ezagutzen. Berdinduk eta Ijito Herriaren Euskal Kontseiluak ere ezezagutza-maila handiak dituzte, % 77,2 eta % 78,4, hurrenez hurren.

Azterketak erakusten duenez, Emakunderen lanak ibilbide luzea du, eta gai zabalagoak hartzen ditu bere baitan, hala nola emakumeen eta gizonen arteko berdintasuna, EAEko biztanleriaren erdiari zuzenean eragiten diona; oster, gainerako erakunde edo ekimenen zeregina talde minoritarioagoei eta espezifikoagoei eragiten dieten errealitateen desparekotasunari eta diskriminazioari aurre egiteko borrokan oinarritzen da, eta, beraz, ez dira ezagunak euskal herritar gehienentzat.

⁴² Berdindu Eusko Jaurlaritzaren zerbitzua da, informazioa eta arreta ematen diena lesbiana, gay, trans, bisexual eta intersexualei (LGTBI), bai eta horien ingurukoei ere. Beste zenbait eragilerek ere lan egiten du, hala nola hezkuntza-komunitatearekin, gizarte-arloko eragile eta profesionalekin, eta komunikabideekin, eta, oro har, gizarte osoarekin, LGTBIfobia desagerrarazteko eta LGTB pertsonen eskubide eta askatasun osoz jarduteko izan ditzaketen oztopoak baztertzeko. (Informazio gehiago hemen: <https://www.euskadi.eus/gobierno-vasco/berdindu/>).

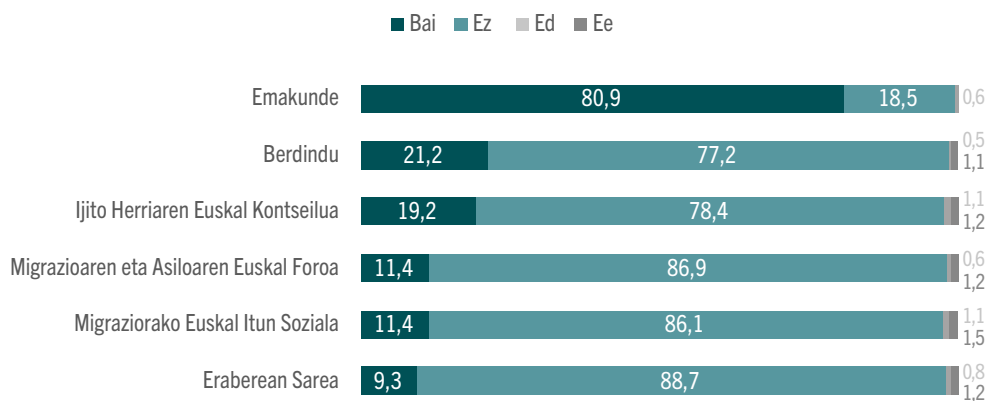
⁴³ El Consejo para la promoción integral y participación social del pueblo gitano en el País Vasco se adscribe al Departamento competente en materia de asuntos sociales del Gobierno Vasco y con tituye un órgano de asesoramiento que tiene como objetivos servir de cauce de participación y diálogo, recoger las aspiraciones y demandas de la población gitana y las propuestas tendentes a promover la promoción integral de la población gitana, a fin de posibilitar la participación social, la consulta, información, asesoramiento en la planificación de las actuaciones de la Administración y seguimiento de esas actuaciones en los temas que les afectan (Véase: Decreto 289/2003).

⁴⁴ Migrazioaren eta Asiloaren EAEko Foroa herri-administrazioen, gizarte-erakundeen eta etorkin-elkarteen kontsultarako eta haien arteko elkarriketarako bide bat da, dagozkien gaietan (Ikus: Migrazioaren eta Asiloaren EAEko Foroa Sortzeko Dekretu proiektua egiteko prozedurari hasiera ematen dion Agindua).

⁴⁵ Migraziorako Euskal Itun Sozialaren helburu praktikoa da migrazio-erronkari aurre egitea, Euskadiko hazkunde eta gizarte-aurrerapenerako prozesu baten parte gisa. Ikus: https://www.euskadi.eus/contenidos/informacion/migrazioituna/es_def/adjuntos/ITUNA.pdf

⁴⁶ Eraberean Eusko Jaurlaritzak bultzatutako sarea da, jatorri etniko edo nazionalagatik, sexu-orientazioagatik eta/edo sexu- eta genero-identitateagatik eta diskriminazioaren aurka borrokatzeko. Eraberean Sarea Eusko Jaurlaritzak (Familia Politikako eta Aniztasuneko Zuzendaritzaren bidez) eta immigrazioaren, ijito herriaren eta LGTB kolektiboen esparruan lan egiten duten hainbat gizarte-erakunde osatzen dute (Informazio gehiago hemen: <https://www.euskadi.eus/erabereansarea/>).

41. grafikoa. Berdintasunaren eta diskriminaziorik ezaren aldeko erakundeak eta organismoak ezagutzea (%)

Iturria: geuk egina, EPADE 2024 azterlana oinarri hartuta.

25.G. "Entzun al duzu hitz egiten honako hauei buruz?"

Estatistikoki, ez dago alde esanguratsurik emakumeen eta gizonen erantzunen artean.

Bilakaerari erreparatuta, 2020 eta 2024 artean egindako aurretiko inkestetan ikusten denez, bilakaera bat izan da Euskadin berdintasunaren eta diskriminaziorik ezaren alde lan egiten duten erakundeek ezagutzen. 8. taulan, Euskadin berdintasunaren eta diskriminaziorik ezaren alde lan egiten duten erakunde eta instituzioen ezagutza-mailaren bilakaera adierazi da, inkesta horien emaitzen arabera.

Arestian aipatutakoaren ildotik, Emakunde izan da aztertutako aldi osoan gehien ezagutu den erakundea, % 80 inguruko zifrekin. 2024an, % 80,9ko ezagutza-maila izan du; horrenbestez, agerian geratu da emakumeen eta gizonen arteko berdintasunean eta diskriminazioaren aurkako borrokan erreferentzia izaten jarraitzen duela, posizioari egonkor eutsita.

Berbinduren ezagutza-maila, berriz, haziz joan da etengabe herritarren artean, 2020an % 13,5 izatetik 2024an % 21,2 izatera igaro baita.

Kontrara, Ijito Herriaren Euskal Kontseiluak beheranzko joera erakusten du. 2021ean inkestatuen % 23,4k ezagutu arren, zifra hori % 19,2ra jaitsi da 2024an.

Bestalde, Migraziorako Euskal Itun Sozialaren kasuan ez da aldaketa aipagarriarik ikusten, eta Eraberean Sareak, berriz, erakunde ezezagunena izaten jarraitzen

du, lehen baino ezagunagoa bada ere (2020an % 2,7 izatetik 2024an % 9,3 izatera igaro da).

Azkenik, Migrazioaren eta Asiloaren Euskal Foroak beherakada nabarmena izan du ezagutza-mailan, 2021ean % 25,4koa izatetik 2023an % 9,5ekoa izatera pasatu baitzen; 2024an, % 11,4koa izan da.

8. taula. Berdintasunaren eta diskriminaziorik ezaren aldeko erakundeak eta organismoak ezagutzea. 2020-2024 aldiko dauten konparazioa (%)

	EPADE 2020	Neurtu 2021	Neurtu 2022	Neurtu 2023	EPADE 2024
Emakunde	83,2	79,6	83,4	82,3	80,9
Berdindu	13,5	15,8	15,2	19,8	21,2
Ijito Herriaren Euskal Kontseilua			23,4	20,8	19,2
Migrazioaren eta Asiloaren Euskal Foroa				10,3	11,4
Migraziorako Euskal Itun Soziala			25,4	9,5	11,4
Eraberean Sarea	2,7	4,3	3,8	7,1	9,3

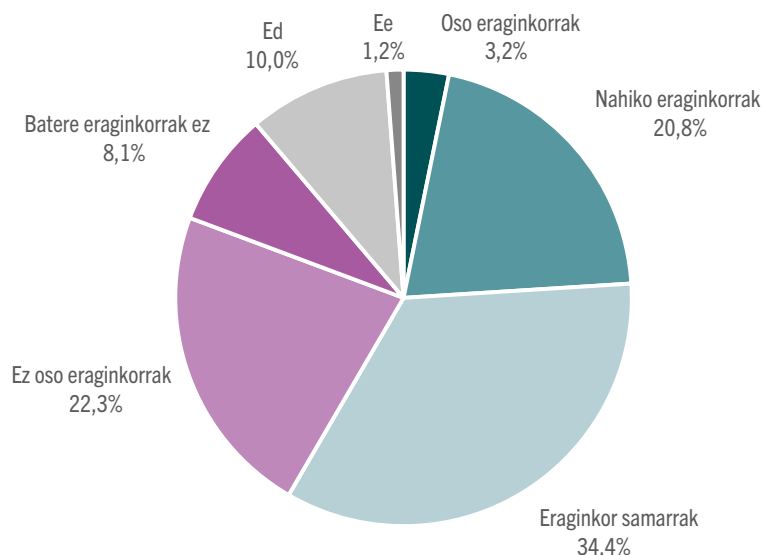
Iturria: geuk egina, EPADE 2020, Neurtu 2021, 2022 eta 2023, eta EPADE 2024 azterlanak oinarri hartuta.

EPADE 2020: 46.G.; Neurtu 2021: 27.G.; Neurtu 2022: 27.G.; Neurtu 2023: 36.G.; eta EPADE 2024: 25.G. “Entzun al duzu hitz egiten honako hauei buruz?”

Erakunde-esparrutik egiten den lanaren balorazioa

Atal honen helburua da gizartean hainbat arrazoiengatik gertatzen den diskriminazioaren aurkako borrokan erakundeek egiten dituzten ahaleginen eraginkortasunaren pertzepzioa baloratzea. 43. grafikoan ikusten denez, biztanleriaren % 24k uste du ahalegin horiek oso edo nahiko eraginkorrak direla; % 34,4k uste du eraginkor samarrak direla, eta, horrenbestez, lortutako emaitzen pertzepzio neurritsua dutela adierazten du; % 22,3ren iritziz, erakundeak ez dira oso eraginkorrak; eta % 8,1ek uste du ez direla batere eraginkorrak. Gainera, kontsultatutako pertsonen % 10ek adierazi du ez dakiela zer erantzun; beraz, agerian geratzen da gaiari buruzko nolabaiteko ezjakintasuna. Ikus dezakegunez, euskal gizartea hauen artean zatituta dago: balorazio positiboa ematen duten pertsonak, eraginkor samarrak direla adierazten dutenak eta ez direla eraginkorrak uste dutenak.

42. grafikoa. Diskriminazioari aurre egiteko erakundeen ahaleginen eraginkortasunaren pertzepzioa (%)

Iturria: geuk egina, EPADE 2024 azterlana oinarri hartuta.

26.G. "Zure ustez, Euskadin diskriminazio-mota guztiei aurre egiteko egiten diren ahaleginak eraginkorrak al dira? Adierazi 1etik 10erako eskala batean. Eskala horretan, "1" zenbakiak esan nahi du ahalegin horiek "ez direla batere eraginkorrak" eta "10" zenbakiak esan nahi du ahalegin horiek "oso eraginkorrak" direla"

Generoaren arabera, estatistikoki ez da alde esanguratsurik ikusten erakundeek diskriminazioari aurre egiteko egiten dituzten ahaleginak baloratzerakoan.

43. grafikoa, hainbat esparrutan diskriminazioari aurre egiteko erakundeek egiten dituzten ahaleginen nahikotasunaren pertzepzioa aztertu da. Oro har, pertsona gehienek arabera, sinesmen erlijioso guztietako pertsonak beren fedea bizi ahal izatea bermatzeko erakundeek egiten dituzten ahaleginak dira nahikoak; izan ere, baiezkua adierazi du % 51,6k, eta kontrakoa uste du % 32,8k. Segidan dago gayak, lesbianak edo bisexualak diskriminatuak ez egotea lortzeko egindako ahaleginak; % 47,2k baloratu ditu positiboki, eta % 38,6k nahikotzat jo ditu.

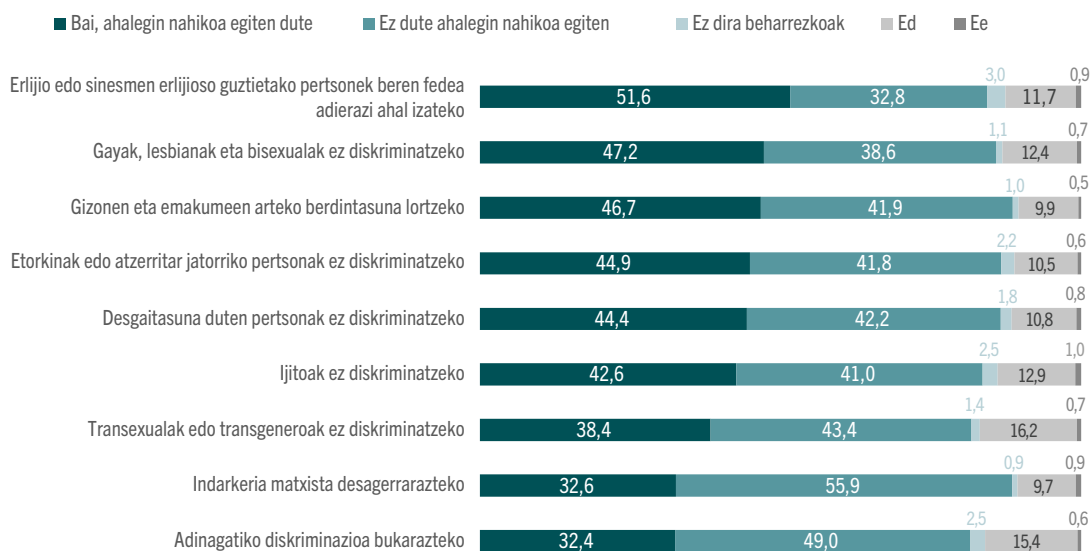
Emakumeen eta gizonen arteko berdintasuna lortzeko ahaleginei dagokienez, % 46,7k uste du nahikoak direla, baina % 41,9ri ez zaio horrela iruditzen. Oso antzeko banaketa ikusten da etorkinen edo atzerriar jatorriko pertsonen diskriminazioari aurre egiteko ahaleginen balorazioan, % 44,9k uste baitu ahaleginak nahikoak direla; eta segidan dago desgaitasuna duten pertsonak diskriminatuak ez izateko ekintzak positiboki baloratzea ere, % 44,4k adierazi baitu hori.

lido beretik, % 42,6k nahikotzat jo ditu ijitoak ez diskriminatzeko egiten diren ahaleginak, baina % 41ek uste du ahaleginak ez direla nahikoak.

Antzeko zerbait gertatzen da transexualen kasuan; zehazki, gehiago dira erakundeen ahaleginak nahikoak ez direla uste duten pertsonak, ahalegin horiek positiboki baloratu dituztenak baino (% 43,3 versus % 38,4).

Azkenik, erakundeen ahaleginen nahikotasun-pertzepzioaren ehuneko txikiak bi arlo hauetan izan dira: adinagatiko diskriminazioarekin amaitzeko ahaleginak (% 32,4) eta indarkeria matxistarekin amaitzeko ahaleginak (% 32,6). Emaitza horiek adierazten dutenez, herritarren iritziz erakundeek ez diete behar besteko arreta ematen bi diskriminazio-mota horiei.

43. grafikoa. Diskriminazioari aurre egiteko erakundeen ahaleginak nahikoak diren, esparruen arabera (%)

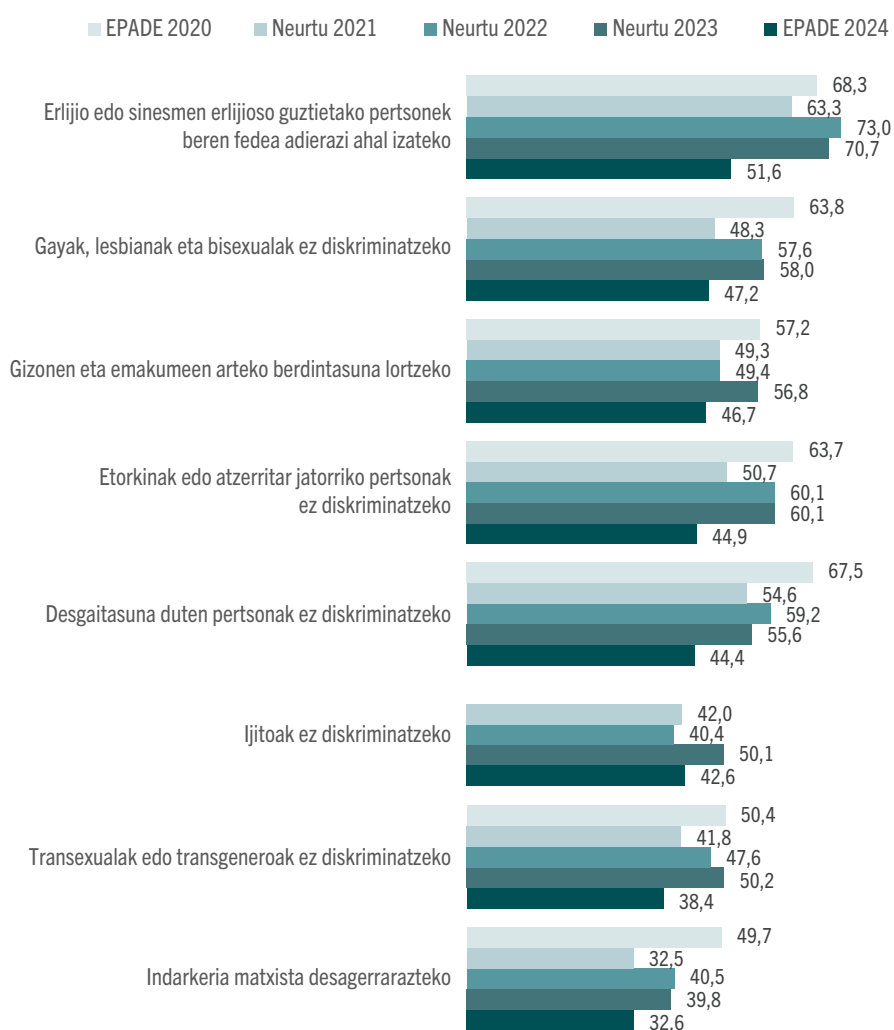
Iturria: geuk egina, EPADE 2024 azterlana oinarri hartuta.

27.G. "Zure iritziz, euskal erakundeak ahalegin nahikoa egiten ari al dira honako hauek lortzeko?"

Estatistikoki alde esanguratsuak ikusten dira generoaren arabera; izan ere, diskriminazioari aurre egiteko erakundeek egiten dituzten ahaleginak behar ez diren ustea sarriago agertzen da gizonen artean, kolektibo espezifiko hauei aplikatzen zaienean: etorkinak edo atzerritar jatorrikoak; gayak, lesbianak edo bisexualak; eta desgaitasuna duten pertsonak. Bestalde, indarkeria matxistarekin amaitzeko erakundeek egindako ahaleginak baloratu behar direnean, gizonak hobeto baloratzen dute egindako lana: gizonen % 36,9k eta emakumeen % 28,6k uste dute nahikoa dela, eta, oster, gizonen % 50,4k eta emakumeen % 61,0k uste dute ez dela nahikoa.

Bilakaerari dagokionez, diskriminazioari aurre egiteko erakundeek egindako ahaleginak nahikoak diren pertzepzioa jaitsi egin da oro har, 2020ko eta 2024ko zifrak alderatuta. Zenbait arlotan, balorazioak gora egin zuen 2022an eta 2023an, baina, oro har, erakunde ofizial arduradunek berdintasunaren alde eta bazterkeria desagerrarazteko egindako lanarekiko begirada kritikoagoa hautematen da. Ijitoen aurkako diskriminazioari aurre egiteko egindako ahaleginei dagokionez soilik lortu da antzeko balorazioa 2020an eta gaur egun (44. grafikoa).

44. grafikoa. Diskriminazioari aurre egiteko erakundeek ahaleginak nahikoak diren, esparruen arabera. 2020-2024 aldiko datuen konparazioa (baieztatu erantzunen %)

Iturria: geuk egina, EPADE 2020, Neurtu 2021, 2022 eta 2023, eta EPADE 2024 azterlanak oinarri hartuta.

EPADE 2020: 47.G.; Neurtu 2021: 23.G.; Neurtu 2022: 28.G.; Neurtu 2023: 37.G.; eta EPADE 2024: 27.G. "Zure iritziz, euskal erakundeak ahalegin nahikoa egiten al dira honako hauek lortzeko?"

Informazio anonimoa erabiltzea datu estatistikoak sortzeko

Azkenik, edizio honetan, diskriminazioa jasan dezaketen ezaugarri eta bizi-inguruabarrei buruz informazio anonimoa erregistratzeari buruz zer iritzi duten ere galdetu diegu herritarrei, horri buruz datu estatistikoak sortzeko.

45. grafikoan, Euskadiko diskriminazioari aurre egiteko errolden edo inkesten testuinguruan ezaugarri pertsonalei edo beste bizi-egoera batzuei buruzko informazio anonimoa biltzeari buruz biztanleriak duen pertzepzioa eta jarrera islatu da.

Oro har, joera handiagoa dago informazio hori biltzearen alde egoteko ia kategorია guztietan, baina aldeak daude kasuan kasuko gaiaren arabera. Adibidez, osasunarekin lotutako datuek dute onarpen handiena, % 68,2ra iritsi baita ('erabat alde 'eta' pixka bat alde' kontuan hartuta).

Desgaitasunari buruzko datuak emateak ere babes-maila handia lortu du (% 66,9), ziurrenik irisgarritasun- eta inklusio-politikak ezartzearekin lotzen delako. Nazionalitateak eta jatorri etnikoak ere babes-maila handia dute, baita azalaren koloreak ere; % 63,7ko, % 61,8ko eta % 59,7ko babesa lortu dute, hurrenez hurren. Kontuan izan behar da euskal gizartearen gehiengoak ez duela diskriminaziorik agertzen gai horietan.

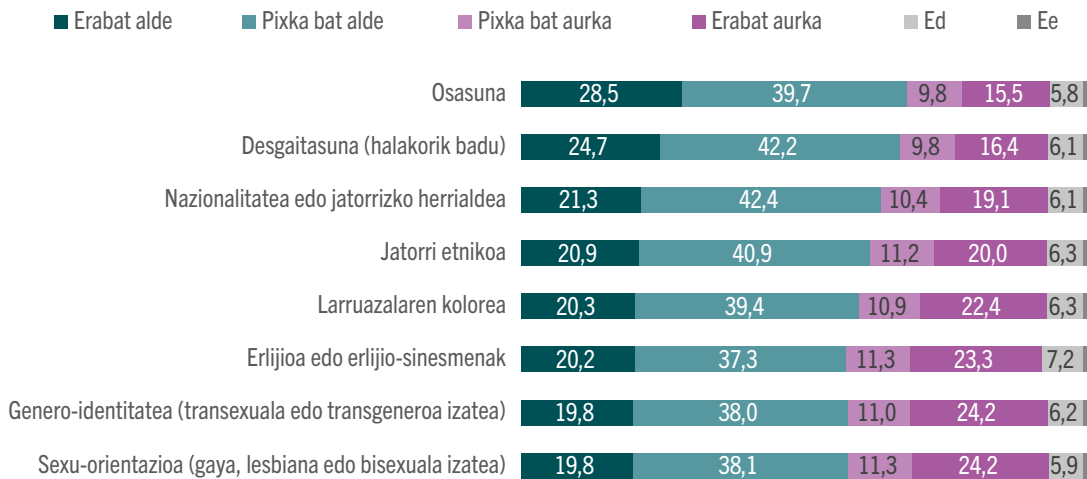
Sexu-orientazioari eta genero-identitateari dagokionez, babesa apalagoa da (% 57,9), eta horrek esan nahi du gai horiek, oraindik ere, eztabaida handiagoa sortzen dutela. Bestalde, erlijioa edo sinesmenak kategoriak % 57,5eko babesa lortu du. Hiru kasu horietan, hamarretik lau helburu estatistikoekin informazio anonimoa emateko aukeraren guztiz aurka agertu dira.

Diskriminazioari aurre egin ahal izateko datuak biltzeari dagokionez, emaitzek, oro har, nahiko onarpen handia izan dute, osasuna, desgaitasuna eta jatorri etnikoa esparruetan, batez ere.

Dena den, sexu-orientazioa eta genero-identitatea kategoriek jaso dute aurkakotasun erlatibo handiena, gehienen babesa izan arren. Zenbait kategoriak, hala nola azalaren koloreak, jatorri etnikoak eta nazionalitateak, babesa jaso dute, eta horrek adierazten du ezaugarri horiei lotutako egiturazko desberdintasunak aitortzen direla; hori, hain zuzen ere, Euskadiko migrazio-testuinguruarekin eta kultura-aniztasunarekin lotuta egon daiteke.

Azken batean, emaitzek erakusten dute euskal gizartearen gehiengoak bat egiten duela diskriminazioari aurre egiteko datu anonimoak biltzearekin, gaiaren arabera oraindik alde nabarmenak dauden arren.

45. grafikoa. Informazio anonimoa erabiltzea datu estatistikoak sortzeko (%)

Iturria: geuk egina, EPADE 2024 azterlana oinarri hartuta.
28.G. “Errolda edo inkesta baten esparruan ezaugarri pertsonal hauei buruzko informazio anoni-
moa ematearen alde edo aurka zaude, Euskadiko diskriminazioari aurre egiteari dagokionez?”

Estatistikoki, ez dago alde esanguratsurik emakumeen eta gizonen erantzunen artean.

46. grafikoan, erroldetan edo inkestetan ezaugarri pertsonalei buruzko datu anonimoak biltzea babesteari dagokionez 2023ko eta 2024ko inkestetan izandako emaitzen arteko konparazioa ikusten da (“erabat alde” eta “pixka bat alde” kategoriak batuta). Konparazio horrek agerian uzten du ebaluatutako kategoria guztietan praktika horrekiko babesak gutxitzeko joera orokorra dela, eta horrek adieraz dezake aldaketak izan direla gizarte-pertzepzioan edota gai horiek lehenestean.

Lehen lekuan dago osasuna kategoria, horrek jaso baitu babes gehien bi inkestetan; nolana ere, jaitziera esanguratsua izan du, 2023an % 75,6 izatetik 2024an % 68,2 izatera igaro baita. Oraindik nabarmentzen jarraitzen badu ere, gai honetan hautemandako lehentasuna apur bat galdu egin dela adieraz dezake emaitza horrek. Desgaitasunen bat izatea kategoria ere jaitsi egin da, % 73,8tik % 66,9ra; hau da, ia 7 ehuneko gutxitu da babesak.

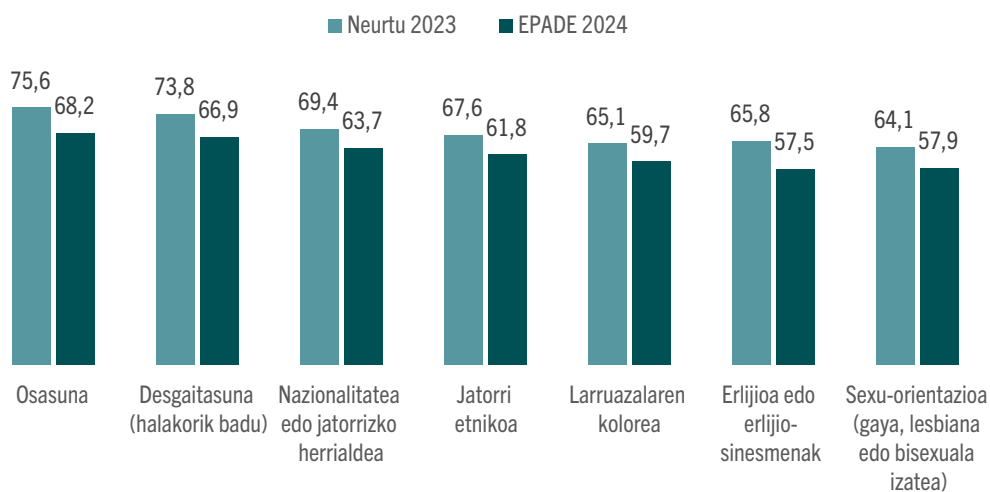
Beharakada esanguratsuak izan dituzte kultura- eta jatorri-alderdiekin lotutako kategoriek ere, hala nola nazionalitateak edo jatorrizko herrialdeak (2023ko % 69,4tik 2024ko % 63,7ra) eta jatorri etnikoak (% 67,6tik % 61,8ra). Jaitziera horiek ikusita, ezaugarri horiekin lotutako desberdintasunei aurre egiteko datu horiek biltzeko interes edo premia-pertzepzio txikiagoa dela uler daiteke. Era

berean, azalaren kolorea % 65,1etik % 59,7ra jaitsi da, babesak gutxitzeko joera orokor hori berretsita.

Bestalde, bi inkestetan babes txikiena duten kategorietan ere (hau da, erlijioak edo sinesmen erlijiosoak eta sexu-orientazioa) beherakada nabarmenak izan dira. Erlijioari dagokionez, 2023ko % 65,8tik 2024ko % 57,5era jaitsi da babesak, eta sexu orientazioari dagokionez, berriz, % 64,1etik % 57,9ra.

Laburbilduz, emaitzek agerian uzten dute bi kontsulten artean beherakada orokorra izan dela ezaugarri pertsonalei buruzko datuak biltzeak duen babesari dagokionez, ehuneko 5 eta 8 arteko jaitsierak izan baitira ebaluatutako kategoriatan guztietan. Beraz, osasunarekin eta desgaitasunarekin lotutako gaiek oraindik ere babes handiagoa jasotzen duten arren, beherazko joera dute. Bestalde, erlijioarekin eta sexu-orientazioarekin lotutako kategoriek, oraindik gehiengoaren babesak badute ere, eztabaidagarrienak izaten jarraitzen dute.

46. grafikoa. Informazio anonimoa erabiltzea datu estatistikoak sortzeko. 2023ko eta 2024ko datuen konparazioa (%)

Iturria: geuk egin a Neurtu 2023 eta EPADE 2024 oinarri hartuta.

Neurtu 2023: 38.G.; EPADE 2024: 28.G. "Errolda edo inkesta baten esparruan ezaugarri pertsonal hauei buruzko informazio anonimoa ematearen alde edo aurka zaude, Euskadiko diskriminazioari aurre egiteari dagokionez?"

Banakoen eta taldeen aniztasunarekiko irekitasuna

Atal honetan, banakoen eta taldeen aniztasunarekiko irekitasuna aztertuko da, modu sintetikoan. Horretarako, herritarrek kolektibo eta errealitate desberdinen aurrean kokatzea xede duten galderak aztertu dira, haien jarrerak eta onarpen-mailak ebaluatzeko. Pertsonak eguneroko bizitzako hainbat egoeratan kokatzeko diseinatu daude galdera horiek, eta aukera ematen dute hainbat desberdintasun-motarekiko irekitasun-maila identifikatzeko. Hala, begiratzeko modu horrek ikuspegi zehatzagoa ematen du gizarteak errealitate horiei nola erantzuten dien jakiteko, eta onarpen handieneko esparruak eta erresistentzia edo eztabaida gehien dituzten esparruak nabarmentzen ditu.

Banakoei eta taldeek hainbat kolektiborekiko zer irekitasun-maila duten neurtzen du aztertutako galdera-multzoak, Otik (batere irekia) 10era (guztiz irekia) arteko eskala baten bidez. Emaitei esker, zenbait ezaugarri dituzten pertsonen batez besteko onarpen-mailak identifika daitezke, eta gizarteak osatzen duten gizarte-taldeak eta komunitate minoritarioak herritarrek, oro har, nola hartzen dituzten eta haiekin nola erlazionatzen diren azaltzen dute; hala, informazio hori baliagarria da euskal gizarteak haiekiko zer iritzi eta jarrera dituen laburbiltzeko.

Irekitasun pertsonalari dagokionez, puntuazio handienak adinekoen hauteman dira (8,62), eta horren ondoren geratu dira desgaitasunen bat duten pertsonen eta baliabide ekonomiko urriak dituzten pertsonen irekitasun-mailak (8,57 eta 8,55 punturekin, hurrenez hurren). Emaite horiek, hain zuzen, aipatutako kolektibo edo gizarte-taldeekiko sentsibilitate-maila handia adierazten dute (47. grafikoa).

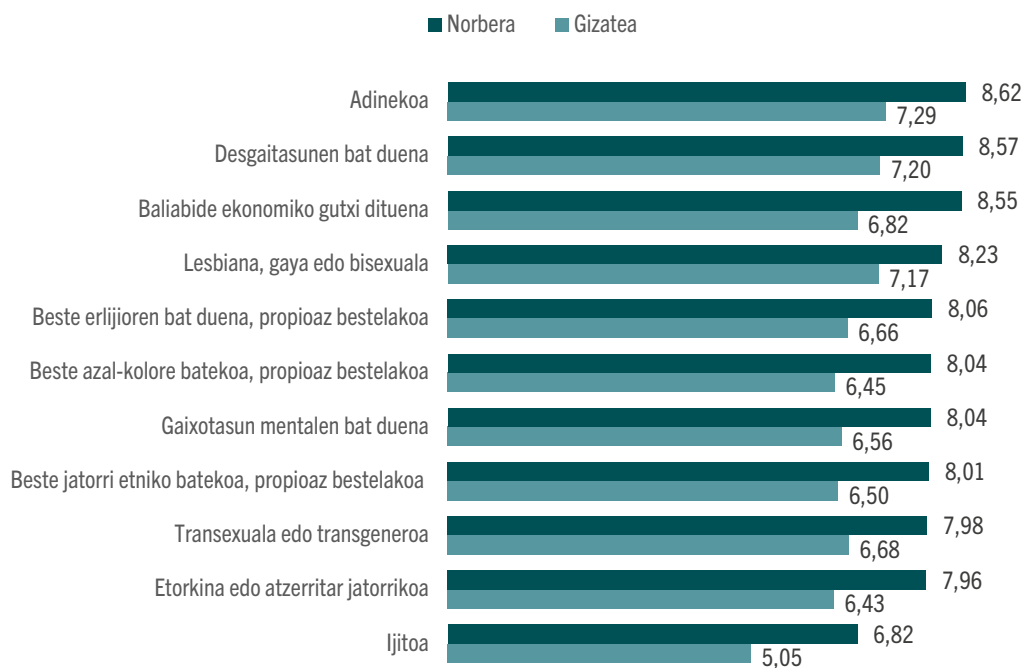
Maila pixka bat apalagoan, baina oraindik ere altuetan aurkitzen dira pertsona-talde hauek: sexu-orientazio ez-heterosexuala dutenak (8,23), gehiengoarekiko erlijio desberdinak dituztenak (8,06), gaixotasun mentalak dituztenak (8,04),

larruazalaren kolorea gehienekiko desberdina dutenak (8,04) eta jatorri etniko desberdinekoak (8,01). Talde horietatik gertu daude transak eta etorkinak edo atzerritar jatorrikoak ere (7,98 eta 7,96 puntu, hurrenez hurren).

Azkenik, puntuaziorik txikiena (positiboa izan arren) ijitoekiko irekitasunaren pertzepzioan izan da (6,82). Eraitza horrek erakusten du Ijito Herriarekiko aurreiritziek edo estigmek bere horretan jarraitzen dutela, eta adierazten du pertsona horiek arrisku handiagoa dutela gizarte-onarpenarekin eta diskriminazioarekin lotutako erronkei aurre egin behar izateko.

Bestalde, gizarteari proiektatutako pertzepzioari dagokionez —hau da, inkestatutako pertsonen gizarteari oro har egozten dioten irekitasun-mailari dagokionez—, ikusten da pertzepzio hori nabarmen jaisten dela aurrez aipatutako banakoen balorazioekin alderatuta; 1,46 puntuko batez besteko aldea dago bien artean. Beraz, pertzepzio positiboagoa hauteman da diskriminazioa jasan dezaketen kolektibo minoritarioekiko eta gizarte-taldeen jarrera pertsonala aztertzean, talde horiekiko gizarte osoak duen jarrera aztertzean baino, aurrez landutako antzeko galderetan gertatu den bezala.

47. grafikoa. Gizartearen irekitasun-maila kolektibo minoritarioekiko edo diskriminazioa jasan dezaketen taldeen (%) (batez besteko puntuazioa, 0 “batere irekia” eta 10 “guztiz irekia”)

Iturria: geuk egina, EPADE 2024 azterlana oinarri hartuta.

16.G. “Ezaugarri hauetakoren bat duten pertsonen irekitasun-mailaren eskala batean, non kokatuko zinateke, kontuan izanik 0 “batere irekia” eta 10 “guztiz irekia” direla?”.

17.G. “Bestalde, ezaugarri hauetakoren bat duten pertsonen irekitasun-mailaren eskala batean, non kokatuko zenuke zuk euskal gizartea, kontuan izanik 0 “batere irekia” eta 10 “guztiz irekia” direla?”

Generoaren arabera, estatistikoki alde esanguratsuak ikusten dira, bai irekitasun pertsonala aztertuta, bai irekitasun kolektiboa aztertuta. Lehenengoari dagokionez, gizonek emakumeek baino irekiera-maila handiagoa dute ijitoekiko; izan ere, batez beste 7,02ko balorazioa egin dute gizonek, eta 6,64koa emakumeek. Euskal gizartearen irekitasunaren balorazioari dagokionez, alde nabarmena dago gizonen eta emakumeen artean kontsultatutako ezaugarri edo kolektibo guztiekiko, norberarena ez bestelako jatorri etnikoa duten pertsonetikiko irekitasunean salbu; kategoria horretan ez da estatistikoki alde esanguratsurik hauteman.

Aniztasunarekiko⁴⁷ irekitasunaren indizea EAE-n

EPADE 2024 azterlana konplexutasun eta sakontasun handiko termino batzuen gainean eraiki da, hala nola aniztasuna, desberdintasunaren onarpena edo diskriminazioa. Eta kontzeptu horiek mugatu ezean, horien esanahia lausotu egiten da.

Euskal gizartearen, gizarte-aniztasuna azeleratu egin da azken urteotan. Hala, askotariko errealitateak bereiz ditzakegu, hala nola kultura-aniztasuna, erlijio-aniztasuna, etnia-aniztasuna, hizkuntza-aniztasuna, sexu- eta genero-aniztasuna, eta aniztasun funtzionala, eta, ildo beretik, baita tratu-berdintasunarekin eta haren aurkakoa den diskriminazioarekin lotutako ñabardura garrantzitsuak ere. Azken gai horiek —tratu-berdintasuna edo diskriminazioa— beste pertsonengan desberdintasuna onartzeko dugun gaitasunarekin eta horretarako erakusten dugun prestasunarekin dute zerikusia. Desberdintasunak edo diferentziak aipatutakoak bezalako gaitan: praktika kulturaletan, genero-identitatean, gai funtzionaletan, sexu-orientazioan, adinean, erlijio-sinesmenetan, etab.

Euskal gizartearentzat —lehendik ere gizarte-konplexutasun jakin batekoa, eta gero eta askotarikoagoa—, garrantzitsua da ingurua aztertzea eta bizikide ditugun pertsonen desberdintasunak nola onartzen ditugun jakitea. “Bestearekiko” errespetuan oinarrituta desberdintasun horiek naturalki onartzeak gizartearen elkarreragin positibora, tratu-berdintasunera eta diskriminaziorik ezara⁴⁸ garamatza; bada, era berean, desberdintasun horiek onartzeko ezintasunak edo

⁴⁷ Oberaxek editatutako gida baliatu da: Prestakuntza-hiztegia. Kulturartekotasunerako, inklusiorako eta arrazakeriaren, xenofobiaren eta intolerantziaren aurkako terminoak eta proposamenak. Azterlan honetan, aniztasunarekiko irekitasuna landu da, aniztasunarekiko errespetuaren ideiarekin lotuta. Ideia horrek, hain zuzen ere, berekin dakar “aniztasuna aitortzea eta errespetatzea, bere forma guztietan, hau da, aniztasun etnikoa, kulturala, erlijiosoa, genero-aniztasuna eta beste desberdintasun indibidual eta kolektibo batzuk barne hartuta, baina horietara mugatu gabe” (Oberaxe, 2024:18).

⁴⁸ Garrantzitsua da nabarmentzea tratu-berdintasuna (eta, beraz, diskriminaziorik eza) Garapen Jasangarrirako Helburuen edo 2030 Agendako helburu estrategikoen (Eusko Jaurlaritzak, 2021) ardatz egituratzailea dela.

gogo ezak gatazkara, bazterketara eta pertsona eta/edo pertsona-talde batzuen diskriminaziora eraman gaitzake.

Euskal gizarteak hainbat gizarte-talderen eta kolektiboren inguruan esparru jakin batzuetan dituen pertzepzioak, jarrerak eta portaerak aztertu ditugu aurreko ataletan. Bada, atal honetan, gizarte-elkarreraginaren oinarri gisa tratu-berdintasunaren eta diskriminaziorik ezaren gaiari heltzen diogunean behin eta berriz egiten ditugun galderei erantzuten saiatuko gara: Gizarte inklusiboa al gara? Jokabide intolerantea al dugu gure desberdinak direla uste dugun pertsonekiko? Gizarte moduan, zer alderdi hobetu behar ditugu bidegabekeria sozialean ez erortzeko?

Ezinbestekoa da gizarte moduan geure burua ezagutzeko aukera emango digun tresna bat izatea, beste pertsona batzuen desberdintasunarekiko zer iritzi eta jarrera dugun adieraziko duena, gizarte-hobekuntzarako guneak detektatzeko eta tratu-berdintasunaren eta diskriminaziorik ezaren arloko gizarte-politikak bideratzeko. Ezaugarri horiek dituen tresna analitiko bat izateak aukera emango digu, halaber, gure pertzepzioak eta jokabideak denboran zehar nola aldatu diren jakiteko eta neurri egokiak hartzen joateko, tratu-berdintasunean oinarritutako eta diskriminaziorik gabeko gizarte justu eta inklusiboago baterako bidean egiten ditugun okerrak zuzentzeko.

Helburu horrekin egin da inkesta hau, gizarte-ikerketako tresnarik zehatzena delako fenomeno sozial bat dimentsionatzeko eta haren bilakaeran izandako aldaketak detektatzeko. Eta gizarte gisa ditugun iritzi, pertzepzio eta jarrerai modu panoramiko eta laburtuan erantzuteko asmoz, indize bat sortu dugu. Indize horri Aniztasunarekiko Irekitasunaren Indizea jarri diogu izena, euskal gizarteak huraosatzen duten gainerako pertsonen aniztasunarekiko eta desberdintasunarekiko zer jarrera hartzen duen eta zer neurritan onartzen edo baztertzen dituen neurtzen baitu.

Azken batean, kapitulu honen helburua da euskal biztanleriak hainbat gizarte-talde eta kolektiborekiko erakusten duen irekitasun- eta onarpen-maila laburbilduko duen indize bat izatea, hura ulertzea, komunikatzea eta izandako bilakaeraren jarraipena egitea errazteko. Espiritu horrekin sortu da Aniztasunarekiko Irekitasunaren Indizea; alde batetik, euskal gizarteak desberdintasunen aurrean duen irekitasun- eta onarpen-maila neurtzeko termometro izan nahi duen baliabidea da, eta, bestetik, aukera emango digu hainbat testuingurutan izaten duen bilakaera zehazteko. Horrez gain, indize horrek badu bigarren mailako beste helburu bat: beste pertsonen aniztasunarekiko eta desberdintasunekiko iritzi eta jarrera negatiboak dituzten eta aurkakotasuna erakusten duten pertsonak eta pertsona-taldeak hautemateari buruzko informazio garrantzitsua ematea, jarrera horiek aldaraziko dituzten eta erresistentzia horiek astinduko dituzten gizarte-politikak abian jarri ahal izateko. Beste pertsonen desberdintasunak erabat onartuko dituen euskal gizarte baterantz bidea egitea da kontua, gizarte-

aniztasunarekiko irekiagoa izango den eta diskriminazioak (arrazoi batekoak zein besteak) tokirik izango ez duen gizarte malguago, inklusiboago eta justuago baterantz joatea.

a. Aniztasunarekiko jarreraren dimentsioak

Indize sintetikoa lortzeko aukera ematen du modu sinplean monitorizatzeko euskal biztanleek, oro har, eta gizarte-politiketarako interesgarriak diren zenbait segmentuk dituzten jarrerak denboran zehar izan dezaketene bilakaera.

Indize horri *Aniztasunarekiko Irekitasunaren Indizea* esan diogu. Galdetutako pertsona bakoitzak inkestako 72 itemi emandako erantzunetan oinarritu da, eta balio bakarrean laburbiltzen da, 0 eta 100 puntu artean. Beraz, 0 puntutik hurbil dauden puntuazioak hainbat gizarte-talde, kolektibo eta/edo ezaugarriarekiko posizio, jarrera, jokabide, iritzi eta portaera erabat oldarkorrak, itxiak eta baztertzailak adieraziko lituzke, eta 100 puntutik hurbil dauden puntuazioek, berriz, jarrera eta jokabide guztiz irekiak eta inklusiboak.

Jarreraren azterketan diseinu kuantitatiboak mugak dituela jakinda ere, oso ezaguna da horren sendotasuna, baliozkotasuna eta fidagarritasuna gizarte-zientzien ikerketaren ikuspuntu metodologikotik begiratuta, hala ematen baitu aditzera neurketa-eskalak egiteari eta garatzeari buruz dagoen literatura zientifiko⁴⁹ aberatsak. Hemen aurkezten dugun indize sintetikoak jarraipena ematen dio jarrerak inkesta bidez neurtzeko tradizioari, eta abantaila nabarmenak ditu, bai ikertzailearentzat, bai erabaki sozialak eta politikoak hartu behar dituztenentzat. Izan ere, zenbakizko neurketa jakin bat ahalbidetzen digu (puntuazioa ematea); aldagaien artean erlazio estatistikoki esanguratsuak hautematen laguntzen digu; profilak, segmentuak eta tipologia ezartzeko eta horien osaera kuantifikatzeko aukera ematen digu; eta, azkenik, aztertu beharreko fenomenoak denboran izandako bilakaera monitorizatzen laguntzen digu.

Bestalde, indize kuantitatiboa eraikitzeak honako birtualtasun hau du: informazio asko lantzeko eta laburtzeko aukera ematen du, portaera iragartzeko aldagaiak hautematen ditu (aldagai bereizleak), posizio eta jarrera bereizgarriei lotutako tipologia soziodemografikoak ezartzen ditu, eta etorkizunean izango duen bilakaeraren luzetarako jarraipena egiteko aukera ematen du.

Horrela, indizeak puntuazio bat eman dio inkestan parte hartu duen pertsona bakoitzari, eta, aldi berean, euskal gizarteak, oro har, duen jarrera laburbildu

⁴⁹ Jarrerak metodologia kuantitatiboaren bidez neurtzearekin lotutako gizarte-zientzietako literatura zientifikoan, adibide asko ditugu jarrera-eskalak egiteko, eta, horien artean, nabarmentzekoak dira honako hauen ekarpenak: Likert (batuketa-eskala), Thurstone (tarte itxuraz berdinen eskala), Osgood (diferentzial semantikoa) edo Guttman (eskalograma).

da 0tik 100 puntura doan eskalan. Gure asmoa ez da puntuazio horrek zehatz-mehatz azaltzea, zenbaki hamartarrekin, euskal gizarteak aniztasunaren aurrean duen irekitasun-maila, baina esan dezakegu jarrera horren estimazio erreala dela (tresnaren baliozkotasuna). Eta, gainera, esan dezakegu tresna hori hurrengo urteetan modu jarraituan erabiliz gero, fenomenoaren bilakaera ezagutzeko aukera emango digula (tresnaren fidagarritasuna).

Laburbilduz, uste dugu EPADE 2024 inkestako 72 aldagaietan (itemetan) oinarritutako gure indizea nahikoa baliagarria dela euskal biztanleek Euskadiko aniztasunarekiko duten posizioa eta jarrerak une jakin batean neurtzeko (zeharkako neurketa), eta tresna fidagarria dela etorkizuneko bilakaera monitorizatzeko (luzetarako neurketa).

Osagai nagusien lehen faktore-analisiak oinarritzko sei dimentsio⁵⁰ eman dizkigu guztira, 47. grafikoan adierazi diren aldagaiez osatuak. Bigarren faktore-analisiari esker, berriz, euskal biztanleriak gizarte-aniztasunarekiko duen posizioan dimentsio bakoitzak zer pisu duen jakin ahal izan dugu.

Osagai nagusien analisitik ondorioztatu da EAEko biztanleek aniztasunarekiko duten jarrerak, irekitasunak edo aurkakotasunak funtsezko sei dimentsio dituela oinarri:

1. Aniztasunaren onarpenaren dimentsioa familia-mailan: euskal biztanleria gehien bereizten duen dimentsioa da (haien jarreretan bariantza edo aldakortasun handiena azaltzen duena), eta, batez ere, seme edo alaba baten balizko harreman sentimental batean aniztasuna onartzeari edo harekiko erresistentziari dagokionez euskal gizarteak agertzen dituen jarrerak eta posizioek osatzen dute. Guztira, 21 egoera desberdin biltzen ditu, pertsona-kategoria desberdinekin, eta aztertutako esparrurik intimoena da. Dimentsio honi EAEko biztanleen artean gertatzen den guztizko aldakortasunaren % 18,36 dagokio⁵¹.
2. Aniztasun materialaren onarpenaren dimentsioa, maila praktikoa: euskal biztanleriak egoera oso zehatz eta praktikoa (etxebizitza bat alokatzeko orduan edota lan baterako kontratatzerakoan) kolektibo eta gizarte-taldeekiko duen jarrera, posizioa eta onarpen- edo erresistentzia-maila jasotzen ditu. Guztira, 7 egoera desberdin biltzen ditu, pertsona-kategoriekin. Bariantza osoaren % 14,08 hartzen du dimentsio honek.
3. Aniztasunaren onarpenaren dimentsioa erakundeetan: Eusko Jaurlaritzaren buru kolektibo, gizarte-talde edo ezaugarri desberdinetako

⁵⁰ Sei dimentsio horiek bariantza totalaren % 64,47 azaltzen dute; beraz, erabaki dugu dimentsioen kopuru handiago batekin ez lan egitea, horixe aholkatzen baitigu sei dimentsioen benetako interpretazioak.

⁵¹ Aurrerantzean, faktore-errotazioa egin ondoren azaldutako bariantza izango da.

pertsona bat izango balitz, egoera horren aurrean euskal gizarteak agertuko lukeen onarpen edo erresistentzia handiagoko edo txikiagoko posizioa jasotzen duten itemek osatzen dute dimentsio hau; guztira, 11 egoera desberdin biltzen dira. Aldakortasun osoaren % 11,99 hartzen du dimentsio honek.

48. grafikoa. Aniztasunarekiko Irekitasunaren Indizearen dimentsioak, 2024

Aniztasunarekiko Irekitasunaren Indizea

Onarp. familian (% 18,36)	Onarp. materiala (% 14,08)	Onarp. erakundeetan (% 17,32)	Onarp. subjektiboa (% 15,28)	Onarp. komunitatean (% 7,89)	Onarp. kulturala (% 9,58)
11_1G. Harreman sentimentala atzeritar jatorriko pertsonarekin 11_2G. Har. sent. per. beltz batekin 11_3G. Har. sent. per. asiar batekin 11_4G. Har. sent. pertsona zur/kaulkasiko batekin. 11_5G. Har. sent. jito batekin 11_6G. Har. sent. sexu bereko pertsona batekin 11_7G. Har. sent. per. transexual edo transgenero batekin 11_8G. Har. sent. per. gazte batekin 11_9G. Har. sent. per. zahar batekin 11_10G. Har. sent. desgaitasunen bat duen pertsona batekin 11_11G. Har. sent. desgaitasun intelektuala duen pertsona batekin 11_12G. Har. sent. gaixotasun mental bat duen pertsona batekin 11_13G. Har. sent. judu batekin 11_14G. Har. sent. musulman batekin 11_15G. Har. sent. katoliko batekin 11_16G. Har. sent. ortodoxo batekin 11_17G. Har. sent. protestante edo ebanjeliko batekin 11_18G. Har. sent. ateo batekin 11_19G. Har. sent. prestakuntza gutxioko pertsona batekin 11_20G. Har. sent. baliabide gutxioko pertsona batekin 11_21G. Har. sent. gehiegizko pisua duen pertsona batekin	14_3G. Ebebizitza alokatzea lesbiana, gay, bisexual bati 14_4G. Etx. alok. per. transexual edo transgenero bati 14_5G. Etx. alok. adineko bati 14_6G. Etx. alok. desgaitasunen bat duen pertsona bati 14_7G. Etx. alok. gaixotasun mentalen bat duen pertsona bati 14_8G. Etx. alok. norberarena ez den beste erlijio bateko per. bati 14_9G. Etx. alok. baliabide ekonomiko gutxioko pertsona bati 12_3G. Lesbiana, gaya edo bisexuala kontratatzea 12_4G. Transexual edo transgenero bat kontratatzea 12_5G. Adineko pertsona bat kontratatzea 12_6G. Degaitasunen bat duen pertsona bat kontratatzea 12_7G. Gaixotasun mentalen bat duen pertsona bat kontratatzea 12_8G. Norberarena ez den beste erlijio bateko pertsona bat kontratatzea 12_9G. Baliabide ekonomiko gutxioko pertsona bat kontratatzea 10_4G. Auzoan pertsona transexual edo transgenero bat izatea	9_1G. Lehendakaria: enakume bat 9_2G. Lehendakaria: biztanleriaren gehiengoaren jatorri etniko desberdineko pertsona bat 9_3G. Lehendakaria: biztanleriaren gehiengoaren azal-kolore desberdineko pertsona bat 9_4G. Lehendakaria: jito bat 9_5G. Lehendakaria: gay, lesbiana edo bisexual bat 9_6G. Lehendakaria: pertsona transgenero edo transexual bat 9_7G. Lehendakaria: gazte bat 9_8G. Lehendakaria: adineko bat 9_9G. Lehendakaria: biztanleriaren gehiengoaren erlijio desberdina duen pertsona bat 9_10G. Lehendakaria: desgaitasunen bat duen pertsona bat 9_11G. Lehendakaria: gehiegizko pisua edo obesitatea duen pertsona bat	16_1G. Irekitasuna norberarena ez den jatorri etniko desberdineko pertsonarekin 16_2G. Irekitasuna etorkinekiko edo atzeritar jatorriko pertsonarekin 16_3G. Irekit. norberarena ez den azal-kolorea duten pertsonarekin 16_4G. Irekitasuna jitoekiko 16_5G. Irekitasuna lesbiana, gay edo bisexualarekin 16_6G. Irekitasuna transexual edo transgeneroekin 16_7G. Irekitasuna adinekoekin 16_8G. Irekitasuna desgaitasunen bat duten pertsonarekin 16_9G. Irekitasuna gaixotasun mentalen bat duten pertsonarekin 16_10G. Irekitasuna norberarena ez den erlijioa duten pertsonarekin 16_11G. Irekitasuna baliabide ekonomiko gutxi dituzten pertsonarekin	10_3G. Lesbiana, gayak edo bisexualak auzoan 10_5G. Adinekoak auzoan 10_6G. Degaitasun fisiko eta/edo sentsorialen bat duten pertsonak auzoan 10_7G. Degaitasun intelektuala duten pertsonak auzoan 10_9G. Norberarena ez den erlijioa duten pertsonak auzoan 10_10G. Baliabide ekonomiko gutxioko pertsonak auzoan 10_11G. Langabetuak auzoan	10_1G. Etorrkinak edo atzeritar jatorriko pertsonak auzoan 10_2G. Jitoak auzoan 10_8G. Gaixotasun mentalen bat duten pertsonak auzoan 12_1G. Etorrkinak edo atzeritar jatorriko pertsonak kontratatzea 12_2G. Jitoak kontratatzea 14_1G. Ebebizitza alokatzea etorkinekiko edo atzeritar jatorriko pertsonei 14_2G. Ebebizitza alokatzea jitoei 16_4G. Irekitasuna jitoekiko

Iturria: Geuk egina

4. Onarpen pertsonalaren dimentsioa: dimentsio hau jatorri, azal-kolore, jatorri etniko, sexu-orientazio, adin, gaitasun edota erlijio desberdineko pertsonetako irekitasunari edo erresistentziari dagokionez pertsona bakoitzak bere buruaz duen pertzepzioa (subjektiboa) jasotzen duten itemek osatzen dute; guztira, 11 kategoria aztertzen dira. Aldakortasun osoaren % 15,28 hartzen du dimentsio honek.
5. Aniztasunaren onarpenaren dimentsioa komunitatean: auzoko esparru komunitarioa partekatzen duten pertsonen artean dagoen aniztasunaren onarpen handiagoaren edo txikiagoaren inguruan euskal gizarteak adierazten duen jarrera agertzen du dimentsio honek. Guztira, 7 egoera desberdin biltzen ditu, pertsona-kategoriek. Aldakortasun osoaren % 7,89 hartzen du dimentsio honek.
6. Kultura-aniztasunaren onarpenaren dimentsioa: kulturalki desberdinak diren kolektibo eta gizarte-taldeen desberdintasuna onartzeko EAEko biztanleek zer prestasun-maila duten adierazten digu dimentsio honek, hainbat egoeratan: esparru komunitarioa partekatzea, haiek kontratatzea, etxebizitza bat alokatzea, etab. Dimentsio honek aldakortasun osoaren % 9,58 biltzen du.

Bigarren mailako osagai nagusien faktore-analisiari esker, dimentsio horiek haztatu ahal izan ditugu Aniztasunarekiko Irekitasunaren Indizea lortzean (ikus 49. grafikoa).

Sei dimentsioetako bakoitza osatzen duten aldagaien zerrenda osoa dago eranskinean.

b. Aniztasunarekiko Irekitasunaren Indizearen emaitzak

Atal honetan, datuen prozesutik jasotako informazioa garatuko dugu, aniztasunaren aurreko irekitasunaren indize partzialak, ezarritako sei dimentsioei dagozkienak, eta Aniztasunarekiko Irekitasunaren Indizea euskal gizarte osoan kalkulatu ondoren.

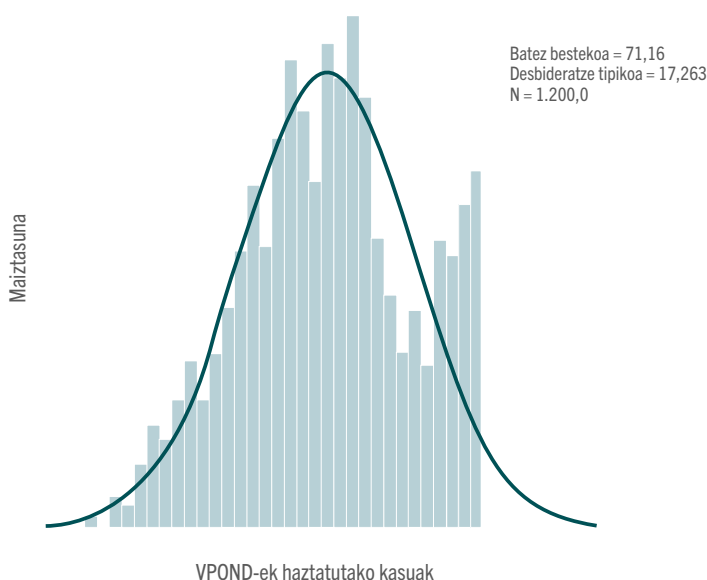
Indizearen balioa kalkulatzeko prozesu metodologikoa eta estatistikoa zehaztu ondoren, euskal gizarte osorako batez besteko balioa 71,16 puntukoa dela ikusi dugu. Balio horrek adieraziko ligu euskal gizartearen jarrerek 0 eta 100 bitarteko eskala batean duten posizioa, hau da: aniztasunaren onarpenarekiko erabateko erresistentzia (0), eta euskal gizartearen aniztasunarekiko erabateko onarpena (100).

Gure ustez, bitarteko balioa da; hau da, gero eta handiagoa den aniztasunarekiko gure gizartean den jarrera positibo samarra adieraziko luke, irekia, malgua eta inklusiboa. Zalantzarik gabe, jarrera horiek hobetzeko tartea badago, baina egia da, halaber, positiboa dela EAEko biztanleria osoaren jarrera.

Gainera, lortutako balioa bateragarria da euskal biztanleek beste kolektibo eta gizarte-talde jakin batzuekiko duten jarrera ezagutzeko Ikuspegik egiten dituen beste indize batzuetan lortutako emandako balioekin. Honako hauei buruz ari gara:

- Jatorri atzerritarreko pertsonen dagokienez euskal gizarteak duen irekitasunaren indizea, 2007az geroztik urtero kalkulatzen dena. 2024an 63,54 puntu lortu zituen.
- LGTBI pertsonen irekitasunaren indizea, EAEko biztanleek kolektibo horrekiko duten jarrera neurtzen duena. Lehen inkestan eta indize sintetikoarekiko lehen hurbilketan, 2021ean, 75,77 puntuko balioa lortu zuten EAEko biztanleek.
- Ijito Herriaren gizarte-errealitatearekiko eta bertako pertsonen irekitasunaren indizeak, EAEko biztanleek ijitoekiko dituzten jarrerak neurtzen dituenak, 54,36 puntuko balioa izan zuen 2022an.
- Erlijio-aniztasunerako irekitasunaren indizeak, erlijio-kredoan gero eta aniztasun handiagoarekiko euskal gizarteak dituen pertzepzioak eta jarrerak neurtzen dituenak, 65,03 puntuko balioa lortu zuen 2023an.

49. grafikoa. Aniztasunarekiko Irekitasunaren Indizea

Iturria: Geuk egina

Beraz, uste dugu lortutako balioak modu egokian adierazten duela euskal gizarteak aniztasunari eta beste pertsonen desberdintasunei dagokienez duen posizio positiboa, anibalentziekin bada ere. Zalantzarik gabe, euskal gizarte osoa zifra

bakar batean laburbiltzen duen batez besteko balioa denez, ez ditu hautematen aldagai soziodemografikoen arabera gerta daitezkeen aldeak, baina horrek ez du baliogabetzen indizearen balioa, euskal herritarrek datozen urteetan dituzten jarrerak nora eta nola mugituko diren adierazten duen luzetarako adierazle den heinean. Adierazle hori baliagarria zaigu, halaber, tipologiak ezartzeko edo/eta esparruak edo kolektiboak bereizteko, aniztasuna onartzeko edo baztertzeko oinarri hartzen diren dimentsioak ezagutzeko baliagarria izateaz gain.

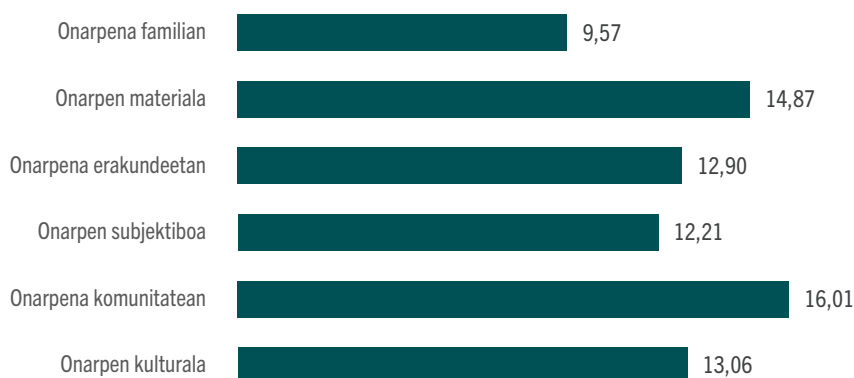
Ikusi dugu oinarritzko sei dimentsio hauetan oinarritzen dela gizarte-aniztasuna onartzeko prestasun handiagoa izatea edo horren aurrean erresistentzia handiagoa agertzea:

1. Onarpena familian
2. Onarpen materiala
3. Onarpena erakundeetan
4. Norbere buruari ezarritako onarpena
5. Onarpena komunitatean
6. Onarpen kulturala

Aniztasunarekiko Irekitasunaren Indizea lortu aurretik, hura osatzen duten zazpi dimentsioen indize partzialak landu eta kalkulatu behar izan ditugu. Indize partzialek 0 eta 16,66 puntu arteko ibilbidea edo tarte dute. Horrela, sei dimentsioak konpara ditzakegu, eta biztanleriak dimentsio horiekiko dituen posizioetan eta jarreretan desberdintasunak ezarri.

50. grafikoan ikus dezakegu komunitate-esparrua (auzo edo bizilagunena) eta esparru materiala (etxebizitza alokatzea eta kontratatzea) nabarmentzen direla, balio oso altuak baitituzte; hala, EAEko biztanleek aniztasunaren onarpen handia dutela adierazten dute.

50. grafikoa. Aniztasunarekiko jarreraren dimentsioen puntuazioak
(batez besteko puntuazioa 0tik 16,66ra)

Iturria: Geuk egina

Beste muturrean, esparru intimo eta familiarreko aniztasunarekiko irekitasuna nabarmentzen da (seme-alaben bikote sentimentalari dagokiona), hor ikusten baita erresistentzia gehien euskal gizartearen aldetik.

Eta tartean ageri dira euskal gizarteak kultura- eta erakunde-esparruetako nahiz esparru subjektiboko (autopertzepzioa) aniztasunarekiko duen onarpen-maila.

c. Aldagai bereizleak: onarpen- eta erresistentzia-profilak

Indize sintetiko bat egin izanak eta pertsona bakoitzari azken puntuazio bat eman ahal izateak, bai aniztasunarekiko irekitasunaren sei dimentsio partzialetan, bai azken zenbaketan, pertsonen kategoria edo azpitalde batzuen eta besteen artean desberdintasunak ezartzeko aukera ematen digu. Izan ere, euskal gizarte osoak ez du jarrera bera. Kontua da ea aldagai soziodemografikorik (gizarte-kategoriarik) ote dagoen talde horiek kolektibo, gizarte-talde eta ezaugarri desberdineko pertsonen aurrean dituzten erreakzioen arteko desberdintasunak azaltzeko.

Beste era batera esanda, euskal gizartea osatzen dugun pertsonen ezaugarri soziodemografikoak ezagututa, jokabideak bereizten dituzten aldagaiak antzeman ditzakegu, eta norberaren desberdinak diren pertsonak hobeto onartzen dituzten pertsona-taldeak zehaztu ditzakegu; horrez gain, kargu har diezaiekegu pertsonen arteko desberdintasunekiko gero eta erresistentzia handiagoa agertzen duten beste talde batzuei.

Pertsonen aniztasunarekiko duten irekitasunaz hitz egitean posizio desberdina azaltzeko gai diren aldagaiak aurkitzen baditugu, portaera iragartzeko aldagai bihurtuko dira, eta horrek lagunduko digu erresistentziarik handiena duten pertsona-taldeak hautematen eta haien tipologiak zehazten.

Hori lortzen badugu, pertsona-talde horiek EAEn bizi diren pertsona guztien eskubide-berdintasunaren (eta betebeharr-berdintasunaren) inguruan informatzera eta sentsibilizatzera bideratutako ekintza hainbat esparrutatik gidatu ahal izango dugu (politikoa, soziala, akademikoa), haien sexua, jatorria, kultura edota sexu-orientazioa edozein direla ere; eta adieraziko diegu bestela jokatzeko jokabide diskriminatzaileak izatea baino ez dela, eta indarrean dagoen legeriak ez dituela horrelakoak onartzen.

Portaerak bereizteko, hasiera batean, Aniztasunarekiko Irekitasunaren Indizea zenbait aldagai soziodemografikorekin gurutzatu dugu. Aldagai soziodemografikoen kategorien artean alde esanguratsuak dauden egiaztatzea da helburua. Hauek dira aldagaiak: sexua, adina, bizi den lurraldea, ikasketa-maila, gizarte-klase subjektiboa, euskara-maila, erlijioa, ideologia, identitate-sentimendua, etxeko diru-sarrerak, gogobetetze ekonomikoa, jarduera, gizarte-talde edo -kolektibo minorizatu bateko kide izatea, jatorrizko herrialdea eta estatusa. 8. taulan,

aldagai gehienek, kategorien arabera, portaera-desberdintasun esanguratsuak dituztela adierazten duten datuen laburpena aurkeztu dugu. Aldagai hauek soilik ez dute estatistikoki alde esanguratsurik kategorien artean: sexua, gizarte-klase subjektiboa, euskararen ezagutza eta talde minorizatu bateko kide izatea.

9. taula. Aniztasunarekiko irekitasun-mailan alde esanguratsuak dituzten aldagaiak⁵²

Aniztasuna onartzeko erresistentzia handienak dituzten pertsonen profila	Aldagaia	Sig.	Aniztasuna gehien onartzen duten pertsonen profila
65 urte edo gehiago	Adina	.000	18 eta 64 urte artean
Bizkaia	Lurraldea	.000	Araba eta Gipuzkoa
Lehen mailakoak	Ikasketak	.000	Bigarren mailakoak eta unibertsitatekoak
Katolikoa	Erligioa	.000	Agnostikoa eta atea
Zentrokoa eta eskuinekoa	Ideologia	.000	Ezkerrekoa
Euskalduna eta/edo espainiarra	Identitate-sentimendua	.000	Ez euskal herritarra, ez espainiarra
Hilean 2.800 eta 5.000 € arteko diru-sarrerak	Diru-sarrerak	.000	Hilean 5.000 €-tik gorako diru-sarrerak
Pozik egoera ekonomikoarekin edo interesik ez gaian	Gogobetetze ekonomikoa	.000	Ez oso pozik egoera ekonomikoarekin
Erretiratuak eta etxeko zaintzaren arduradunak	Jarduera	.000	Ikasleak
Espainian jaioak	Jatorria	.000	Atzerritar jatorrikoak
Estatus baxua	Estatusa	.000	Estatus altua eta ertaina

Iturria: geuk egina.

Hala, baieztatu dezakegu aniztasunarekiko irekitasun handiagoa duten pertsonen ezaugarri bereizgarriek honako hauekin dutela zerikusia:

- 64 urtera arteko pertsonak, Araban edo Gipuzkoan bizi direnak, unibertsitateko edo bigarren mailako ikasketak dituztenak, agnostikoak edo ateoak, ezkerreko ideologiakoak, ez euskal herritar eta/edo ez espainiar sentitzen ez direnak, etxean hilean 5.000 €-tik gorako diru-sarrera dutenak, beren egoera ekonomikoarekin oso pozik ez daudenak, ikasten ari direnak, atzerritar jatorrikoak, eta, beren iritziz, estatus sozioekonomiko ertaina edo altua dutenak.

Bestalde, pertsonen arteko desberdintasunak eta aniztasuna onartzeko erresistentzia nabarmen handiagoa duten pertsonen ezaugarri hauek dituzte funtsean:

- 65 urte eta gehiagoko pertsonak, Bizkaian bizi direnak, lehen mailako ikasketak dituztenak, katolikoak, zentroko edo eskuineko ideologiakoak,

⁵² Faktore baten aldagai bakarreko ANOVA analisiaren emaitza. Mendeko aldagaia Aniztasunarekiko Irekitasunaren Indizea da, eta aldagai independentea, berriz, ikerketan jasotako aldagai soziodemografikoetako bakoitza (ikus metodologiari buruzko eranskina)

euskal herritar eta/edo espainiar sentitzen direnak, etxean hilean 2.801 eta 5.000 € arteko diru-sarrera dutenak, beren egoera ekonomikoarekin pozik daudenak edo gaian interesik ez dutenak, erretiratuak edo etxea zaintzeko ardura dutenak, Espainiako estatuan jaiotakoak, eta, beren iri-tziz, estatus sozioekonomiko baxua dutenak.

d. Aniztasunaren onarpenaren edo erresistentziaren profilak: tipologia bat

Deskribatutako profiletan sakontzeko, aldagai anitzeko analisi bat egin dugu, Interakzioen Detektagailu Automatikoa (AID)⁵³ izenekoa. Gure kasuan, teknika horrek, segmentazio-zuhaitz baten bidez, euskal gizartea bereiziko du, ezaugarri soziodemografiko desberdinak dituzten eta pertsonen aniztasunarekiko eta haiekin erlazionatzearrekiko irekitasunaren inguruan jarrera desberdinak dituzten pertsonen osatutako segmentu edo tipologietan. Bereizketa hori aldagarritasun handiena azaltzen duten aldagaietan oinarrituta egingo dugu, hau da, aldagai horien kategorien artean diskriminazio handiena egiten duten aldagaietan oinarrituta.

Aldagai anitzeko analisi honek aukera emango digu beste pertsonen ikuspegi desberdintasunak eta aniztasuna onartzen edo baztertzen dituzten pertsonen profiletan sakontzeko, bai eta lortutako tipologietan zehatzagoak izateko ere. Gainera, aniztasuna onartzeko edo baztertze muturreko jarrerak iragartzen dituzten aldagaiei zerrenda hierarkizatua emango digu.

Ateratzen den segmentazio-zuhaitzak ezaugarri soziodemografiko desberdina eta/edo desberdintasuna onartzeko prestasun desberdina duten 12 pertsona-mota edo -segmentu desberdin eskaintzen dizkigu, 51. grafikoan ikus dezakegunez.

Grafiko horretatik, gainera, iragarpenak egiteko aldagaiak atera ditzakegu, hau da, pertsonak gehien polarizatzen dituztenak, eta pertsona horiek onarpenerako edo bazterketarako duten jarrera hobekien iragar dezaketena. Garrantzi handienetik txikienera, iragarpen-ahalmen handienetik txikienera, honako aldagai hauetan oinarritzen da gure zuhaitzaren eraikuntza:

⁵³ AID analisia (*Automatic Interaction Detection*) aldagai anitzeko metodologia bat da, bariantzaren analisi sinplean oinarritutakoa, baina teilkatuta egina. Aldagai anitzeko teknika edo metodologia da, mendekotasun-tekniken artean kokatua; izan ere, mendeko aldagai bat eta aldagai independenteen multzo bat bereizten dituen analisi-eredu bat behar du. Lehena aldagai numeriko bat da (arrazoia edo tarte), eta bigarrenak aldagai nominalak edo kategoriakoak dira. Teknika honen helburua da kasuen tipologia batzuk ezartzea, segmentazio- edo erabaki-zuhaitz (answer tree) deritzenen bidez. Gure analisirako, Aniztasunarekiko Irekitasunaren Indizea aldagaia erabili dugu mendeko aldagai gisa, eta aldagai independente gisa sartu ditugu aurretik bi aldagairen arabera aztertu ditugunak eta lehendik aipatu ditugunak: sexua, adina, bizileku-lurraldea, ikasketa-maila, gizarte-klase subjektiboa, euskara-maila, erlijioa, ideologia, identitate-sentimendua, etxeko diru-sarrerak, gogobetetze ekonomikoa, jarduera, gutxiengo bateko kide izatea, jatorrizko herrialdea eta estatusa.

1. Lehen maila: *ideologia* aldagaia: aniztasuna⁵⁴ onartzeko edo baztertzeko orduan maila desberdina azaltzeko gaitasun handiena duen aldagaia da, jarrera desberdinak gehien bereizten dituen (0.000 esangura).
2. Bigarren maila: garrantziaren bigarren maila honetan, lurraldea (0.000 esangura) eta *gizarte-klase* subjektiboa (0.009 esangura) aldagaiak ageri dira.
3. Hirugarren maila: maila honetan *jatorria* (0.000 esangura) eta adina (0.000 esangura) aldagaiak ageri dira.
4. Laugarren maila: maila honetan, aldagai hauek bereizten dira: estatus sozioekonomikoa (0.000 esangura) eta *erlijio baten praktikantea* izan ala ez (0.001 esangura).
5. Bosgarren maila: maila honetan, *ikasketa-maila* (0.017 esangura) eta berriro ere *ideologia* (0.000 esangura) aldagaiak bereizten dira.
6. 6. Seigarren maila: azkenik, seigarren mailan, *euskararen ezagutza* soilik ageri da aldagai diskriminatzaile gisa (0.033 esangura).

Portaera iragartzeko aldagai horiek dira 51. grafikoko segmentazio-zuhaitzaren eraikuntzaren oinarriak, bereizteko ahalmena baitute. Mota edo segmentu guztiak gizarte-desberdintasunaren onarpen handienetik txikienera ordenatu ditugu; batez bestekoaren gainetik daudenak zenbaki ordinal berdeekin nabarmendu ditugu (onarpen handiagoa), eta, bestalde, aniztasunaren onarpen-mailari dagokionez batez bestekoaren azpitik gelditzen direnak gorrix nabarmendu ditugu (beste pertsonaren desberdintasunak onartzeko erresistentzia handiagoa).

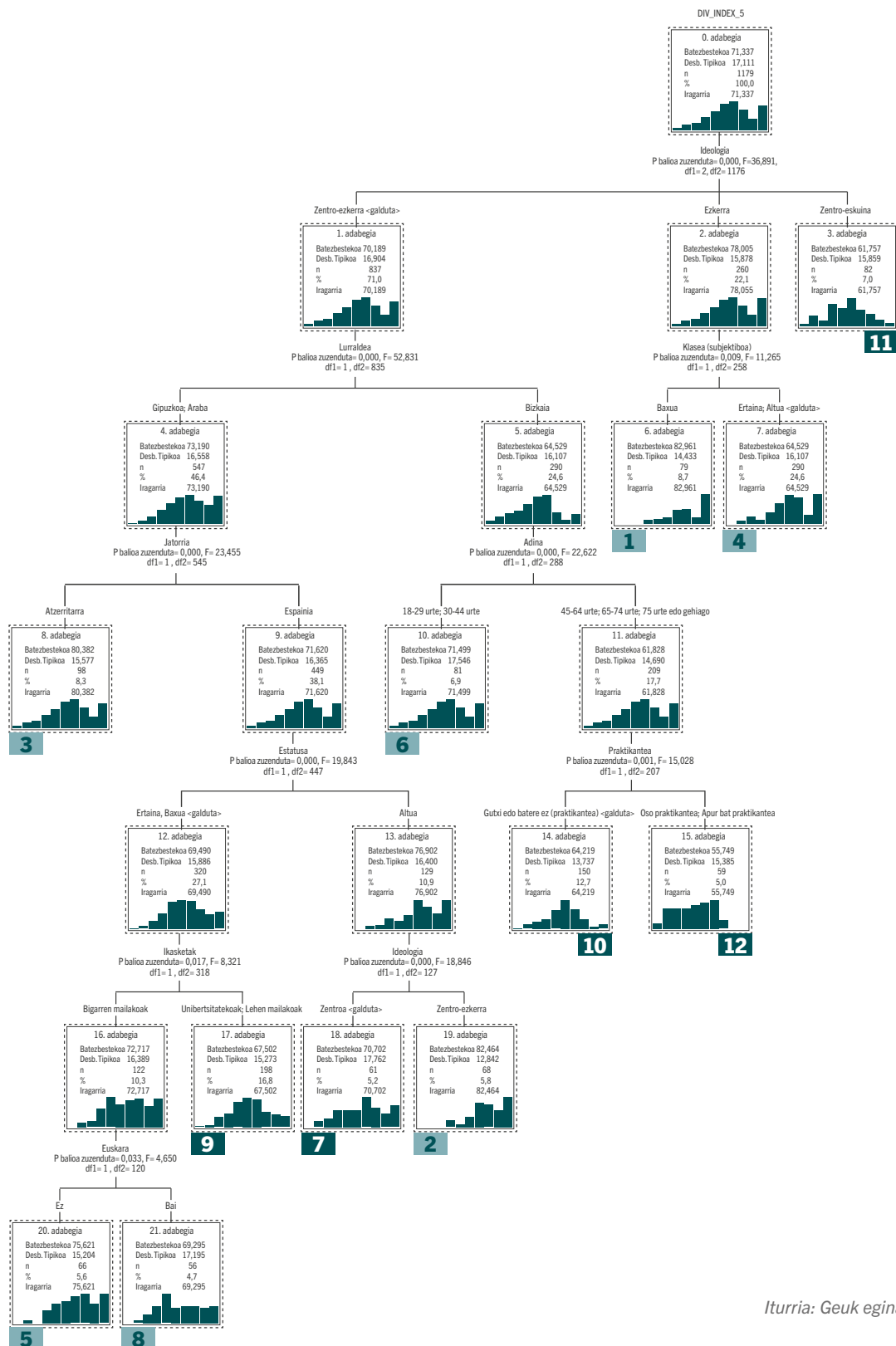
Hauek dira 12 segmentuen ezaugarriak, irekitasun handienetik txikienera ordenatuta:

1. 1. mota. Ezkerreko ideologia eta gizarte-klase subjektibo baxua duten pertsonak osatua. Aniztasunarekiko irekitasun-maila handiena duen taldea da, 82,96 puntuko indizearekin. Euskal biztanleriaren % 6,7 biltzen du.
2. 2. mota. Ezaugarri hauek dituzten pertsonak osatzen dute: zentro-ezkerreko ideologia, Araban edo Gipuzkoan bizi, jatorriz Estatu espainiarrekoak, eta estatus altua. Talde honek 82,46 puntu eskuratu ditu, eta euskal biztanleriaren % 5,8 hartzen du.

⁵⁴ AID analisia aplikatzeak kolektiboaren aldakortasun osoa murriztu du, taldeen arteko aldakortasuna, mota edo segmentu desberdinen artean dagoena, bereiziz; hau da, aldagai independenteekin azaltzen dugun bariantza, talde barruko aldakortasuna, segmentu edo mota bereko osagaien barruan oraindik ere dagoen gizarte-desberdintasunaren onarpen-maila desberdina, hots, existitzen den azken bariantza, gure aldagai independenteekin azaltzen ez duguna. Hasierako bariantza edo aldakortasuna eta amaierakoa, talde barrukoa, kontuan hartuta, egiaztatu dugu gure eredu bariantza osoaren % 19,92 soilik azaltzeko gai dela.

3. 3. mota. Ezaugarri hauek dituzten pertsonak osatzen dute: zentroko edo zentro-ezkerreko ideologia, Araban edo Gipuzkoan bizi, eta atzerritar jatorria. Talde honen puntuazioa 80,38 da, eta euskal biztanleriaren % 8,3 dira.
4. 4. mota. Ezkerreko ideologia eta gizarte-klase subjektibo ertaina edo altua duten pertsonak osatua. Talde honek 75,91 puntu eskuratu ditu indizean, eta euskal biztanleriaren % 15,4 hartzen du.
5. 5. mota. Ezaugarri hauek dituzten pertsonak osatzen dute: zentroko edo zentro-ezkerreko ideologia, Araban edo Gipuzkoan bizi, jatorria Espainiako estatuan, estatus ertain edo baxua, bigarren mailako ikasketak, eta erdaldunak. Talde honen puntuazioa 75,62 da, eta euskal biztanleriaren % 5,6 dira.
6. 6. mota. Ezaugarri hauek dituzten pertsonak osatzen dute: zentroko edo zentro-ezkerreko ideologia, Bizkaian bizi, eta 18 eta 44 urte artean. Talde honen puntuazioa 71,49 da, eta euskal biztanleriaren % 6,9 dira.
7. 7. mota. Ezaugarri hauek dituzten pertsonak osatzen dute: zentroko ideologia, Araban edo Gipuzkoan bizi, jatorria Espainiako estatuan, eta estatus altua. Talde honek 70,70 puntu ditu, eta euskal biztanleriaren % 5,2 hartzen du.
8. 8. mota. Ezaugarri hauek dituzten pertsonak osatzen dute: zentroko edo zentro-ezkerreko ideologia, Araban edo Gipuzkoan bizi, jatorria Espainiako estatuan, estatus ertaina edo baxua, bigarren mailako ikasketak eta euskaldunak. Talde honen puntuazioa 69,29 da, eta EAEko herritarren % 4,7 dira.
9. 9. mota. Ezaugarri hauek dituzten pertsonak osatzen dute: zentroko edo zentro-ezkerreko ideologia, Araban edo Gipuzkoan bizi, jatorria Espainiako estatuan, estatus ertaina edo baxua, eta lehen mailako ikasketak edo unibertsitatekoak. Talde honen puntuazioa 67,50 da, eta euskal biztanleriaren % 16,8 dira.
10. 10. mota. Ezaugarri hauek dituzten pertsonak osatzen dute: zentroko edo zentro-ezkerreko ideologia, Bizkaian bizi, 45 urte edo gehiago, eta erlijioaren bat gutxi praktikatzeko dutenak, edo batere ez. Talde honek 64,21 eskuratu ditu, eta euskal biztanleriaren % 12,7 hartzen du.
11. 11. mota. Eskuineko edo zentro-eskuineko ideologia duten pertsonak osatzen dute. Talde honek 61,75 puntu eskuratu ditu aniztasunaren onarpenean, eta biztanleriaren % 7,0 dira.
12. 12. mota. Ezaugarri hauek dituzten pertsonak osatzen dute: zentroko edo zentro-ezkerreko ideologia, Bizkaian bizi, 45 urte edo gehiago, eta erlijioaren bat asko praktikatzeko dutenak. Talde honek 55,74 puntu eskuratu ditu, eta euskal biztanleriaren % 5,0 hartzen du.

51. grafikoa. Segmentazioaren eta tipologien zuhaitza

e. Talde handiak euskal biztanlerian

Erabili den aldagai anitzeko segmentazio-teknika oso bisuala da, eta aldagai soziodemografikoek portaera iragartzeko aldagai gisa duten funtzioan sakontzeko ere balio du. Baina, halaber, adierazi behar da sailkapen-teknika horiek ez direla oso sendoak estatistikaren ikuspegitik, eta, horrenbestez, baliteke (eta gertatzen da) guk ezarritako analisi-parametroek azken moten kopurua eta profila baldintzatzea.

Aniztasunarekiko duten irekitasunaren inguruan euskal biztanleak zer jarrera duten ezagutzen jarraitzeko, “talde handiak euskal biztanlerian” izendatu duguna zehazteari ekin diogu, eta, horretarako, Aniztasunarekiko Irekitasunaren Indizean duten puntuazioa ez ezik, lehen aipatutako sei dimentsioetan lortutako puntuazioak ere aintzat hartu dira, jarrera eta posizio orokorragoak biltzen dituztenak: onarpena familian, onarpen materiala, onarpena erakundeetan, onarpen pertsonala (norbere buruari ezarritakoa), onarpena komunitatean, eta kultura-aniztasunaren onarpena.

Horrela, aipatutako sei dimentsioei dagozkien indize partzialak aldagaitzat hartuta, aldagai anitzeko sailkapen-analisia —ez-hierarkikoa⁵⁵— aplikatu diegu. Hala, datuek adierazten dute euskal biztanleria hiru multzo handitan sailkatu dezakegula, aipatutako sei dimentsio horietan⁵⁶ dituzten jarreraren eta posizioen arabera.

10. taula. Hiru taldeen batez besteko puntuazioa sei dimentsioetan (Otik 16,66ra bitarteko batez besteko puntuazioa)

	Aniztasuna onartzea	Aniztasunari buruzko zalantza	Aniztasuna baztertzea
Onarpena familian	15,28	8,34	6,07
Onarpen materiala	15,95	15,78	12,39
Onarpena erakundeetan	15,52	13,81	8,95
Norbere buruari ezarritako onarpena	14,85	12,38	9,44
Onarpena komunitatean	16,55	16,36	14,93
Onarpen kulturala	15,47	14,54	8,37

Iturria: Geuk egina

⁵⁵ Ikus metodologiari buruzko eranskina.

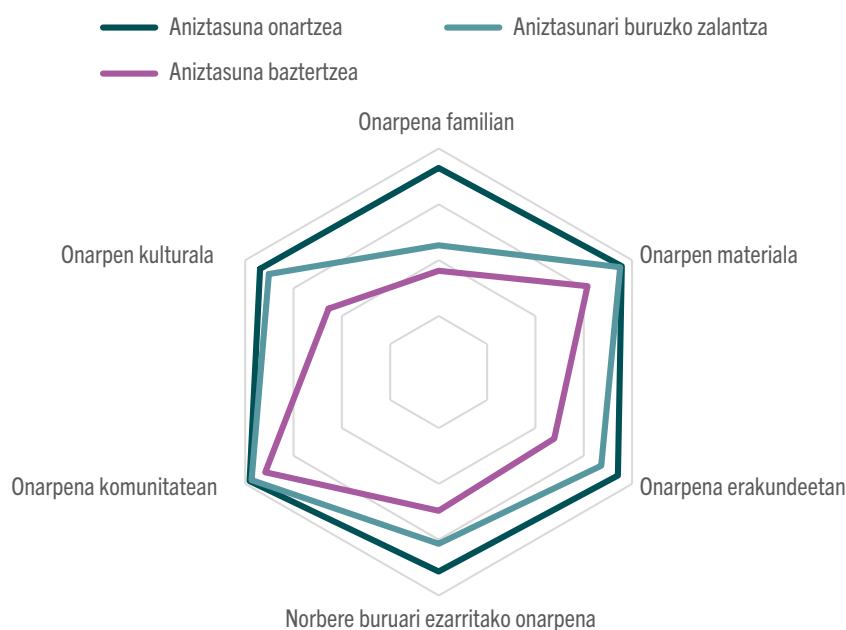
⁵⁶ Sailkapen horrek aipatutako teknikak eskatzen dituen bi baldintzak betetzen ditu: 1) behar besteko homogeneotasuna talde barruan (talde bakoitzaren barne-osaera homogeneoa, sei dimentsioei dagokienez) eta 2) taldeen arteko behar besteko homogeneotasuna (onarpenari dagokienez alde esanguratsuak sorturiko taldeen artean).

9. taulan, hiru taldeetako bakoitzak sei dimentsioetan lortu dituen emaitzak jaso dira, indize partzialak 0 eta 16,66 puntu artekoak direla kontuan hartuta.

Taula honetan ikus dezakegunez, talde batek —“Aniztasuna onartzeko jarrera” esan diogu— oso jarrera toleranteak eta irekiak ditu esparru guztietan (15 puntu inguruko edo hortik gorako puntuazioak). Aniztasuna onartzeari dagokionez, oso jarrera irekiak eta positiboak ditu aztertutako esparruetan: familia, materiala, erakundeak, norbere burua, komunitatea eta kultura.

“Zalantza aniztasunaren aurrean” izendatu dugun bigarren taldean, pertsona anibibalenteak biltzen dira, ia dimentsio guztietan aniztasunarekiko irekitasunezko iritziak eta jarrerak dituztenak (12 puntutik gora), baina esparru intimoenetan, familia-esparruan, jarrera epelagoa erakusten dutenak (8 puntu inguruko batez besteko puntuazioa).

52. grafikoa. Hiru taldeen batez besteko puntuazioa sei dimentsioetan (0tik 16,66ra bitarteko batez besteko puntuazioa)

Iturria: geuk egina

Azken taldea “Aniztasuna baztertzeke jarrera” duen talde gisa definitu dugu, aniztasuna onartzeko erresistentzia gehien agertzen duena izateagatik. Talde honek posizio eta jarrera anibibalenteak edo tartekoak ditu 3 dimentsiotan (8 edo 9 puntu inguruko puntuazioak), irekitasunerako jarrera agertzen du bi dimentsiotan (12 puntutik gorako puntuazioak) eta baztertzeke jarrera agertzen du dimentsio batean (6 puntu inguruko puntuazioa). Beste pertsona batzuen aniztasunarekiko

jarrera positiboa agertzen du komunitatean (auzoan eta bizilagunekin) edo esparru materialean (etxebizitza alokatzean eta norbait kontratatzean). Dena den, jarrera epelagoa erakusten du zenbait kolektibo eta gizarte-talderekin, haiek erakundeetan onartzearekin, bai eta aniztasunarekiko duen posizio subjektiboan ere. Azkenik, talde honek bazterketarako jarrera erakusten du familian.

Hiru talde horiek Aniztasunarekiko Irekitasunaren Indizean lortzen dituzten guztizko puntuazioak desberdinak dira oso; horrenbestez, ondoriozta dezakegu talde horiek estatistikoki desberdinak direla bai jarreretan, bai posizioetan.

Aniztasunarekiko irekitasun-maila handia duen taldeak beste biek baino puntuazio nabarmen handiagoa lortu du. Talde horren puntuazio altuak (92,91 puntu) talde horrek irekitasun handiko posizioak dituela adierazten du.

Beste pertsonen aniztasuna eta desberdintasunak onartzeko jarrera itxiena agertzen duten pertsonen taldeak, berriz, beste biek baino puntuazio nabarmen txikiagoa izan du. Zehazki, 51,94 puntu eskuratu ditu, gizarte osoaren batez bestekoaren azpitik, argi eta garbi; hala, pertsonen arteko aniztasuna eta desberdintasunak onartzeko erresistentzia argiak dituen kolektibo gisa sailkatzen da.

Talde anibalenteak, aniztasunaren aurrean zalantza egiten duenak, testuinguru batzuetan onartu baina beste batzuetan onartzen ez duenak, edota bere portaeretan epel agertzen denak, euskal gizartearen tarteko puntuan kokatzen da, gutxi gorabehera (70,17 puntu).

53. grafikoa. Taldeen puntuazioak Aniztasunarekiko Irekitasunaren Indizean (0tik 100era bitarteko batez besteko puntuazioa)

Iturria: geuk egina

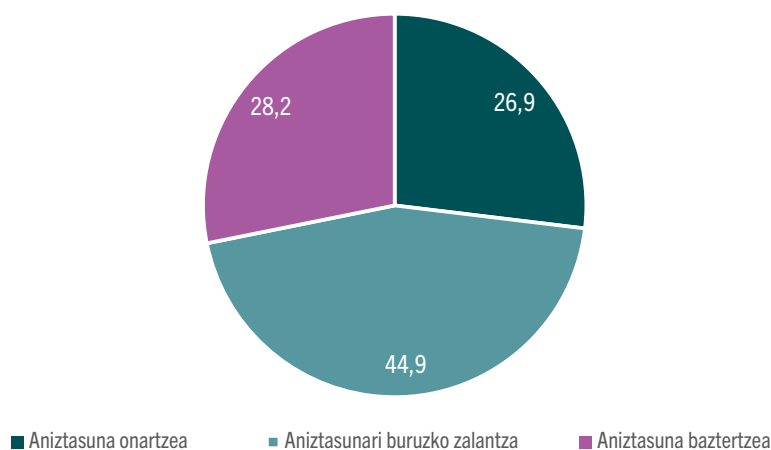
Analisi bereizlea⁵⁷ aplikatzeak analisi horiek berresteko aukera eman digu, bai eta euskal biztanleria hiru talde horietan banatuz egin dugun sailkapena onargarria ote den egiaztatzeko ere.

Analisiak adierazten digu aldagai guztiak bereizleak direla; lehen funtzio bereizlea aniztasunak familian, erakundeetan eta norberaren baitan duen onarpenaren dimentsioek osatzen dute. Bariantza osoaren % 85 biltzen du, eta aniztasuna onartzen duen taldea eta hura baztertzeko jarrerak edo harekiko aurkakotasuneko jarrerak dituen bereizten ditu. Bigarren funtzioa aniztasunak kulturean, esparru materialean (etxebizitza alokatzea eta norbait kontratatzea) eta komunitatean (auzoan edo bizilagunen artean) duen onarpena neurtzen duten dimentsioek osatzen dute; bariantza osoaren % 14,7 biltzen du, eta talde anbibalentea (zalantzazkoa) bereizten du beste bi taldeetatik.

Funtzioek ondo asko bereizi dituzte hiru taldeak; izan ere, analisi bereizleak zuzen sailkatu ditu taldekatutako jatorrizko kasuen % 96,8 eta balidazio gurutzatu bidez taldekatutako kasuen % 96,6.

Bestalde hiru taldeen pisua —tamaina— desberdina da. Talde anbibalenteak, aniztasunaren aurrean zalantza egiten duenak, lagin osoaren ia % 45 biltzen du; aniztasuna baztertzen duen taldea lagin osoaren % 28,2 da; eta, azkenik, irekitasun handia duen taldeak lagin osoaren % 26,9 biltzen du.

54. grafikoa. Taldeen tamaina (hiru taldetan sailkatzea), %

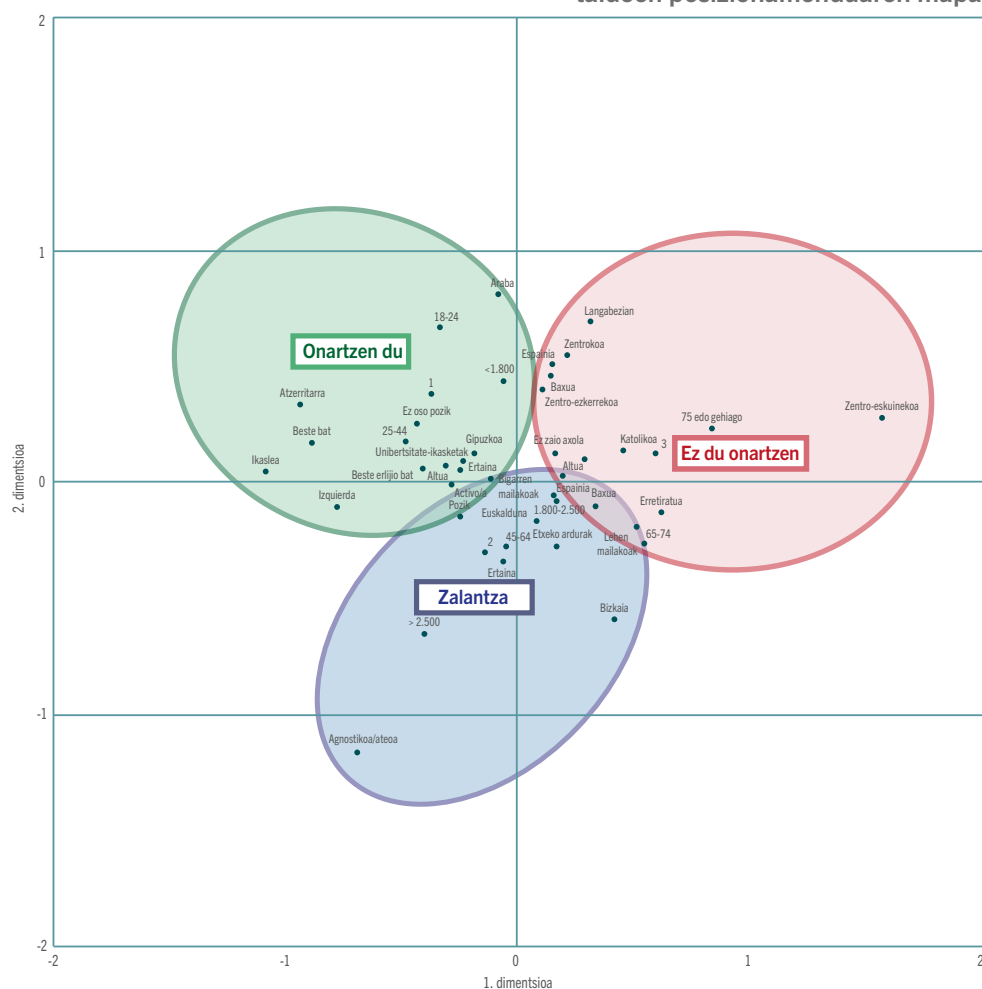
Iturria: geuk egina

⁵⁷ Ikus 2. Eranskina.

Era berean, korrespondentzien analisi sinple⁵⁸ batek, kontingentzia-taulen analisisian oinarrituta, aukera ematen digu jakiteko kategoria horietako zeinek duten lotura gehien hiru taldeetako bateko edo besteko kide izatearekin. Teknika horiek erabiltzeari esker, soluzio grafiko oso argigarria eta intuitiboa lortu dugu, beste analisi batzuetan definitzen joan garen profilak berretsiz. Hala, honako lotura hauek hauteman ditugu:

- Aniztasunari irekitako pertsonen taldea. Batez ere, pertsona hauekin du lotura: 18 eta 44 urte bitarteko pertsonak, Gipuzkoan edo Araban bizi direnak, bigarren mailako edo unibertsitateko ikasketak dituztenak, estatus sozioekonomiko ertaina edo altua dutenak, katolikoa ez den beste erlijio bat dutenak, ezkerreko ideologia dutenak, ez espainiar ez euskal herritar sentitzen ez direnak, 1.800 eurotik beherako diru-sarrerak dituztenak, etxeko egoera ekonomikoarekin pozik ez daudenak, lan egiten edo ikasten duten pertsonak, eta jatorri atzeritarreko pertsonak.

55. grafikoa. Korrespondentzien analisi sinplea; taldeen posizionamenduaren mapa

⁵⁸ Ikus 2. Eranskina.

- Aniztasunaren aurrean zalantza egiten duen taldea. Pertsona-talde hauekin lotzen da bereziki: 45 eta 64 urte bitarteko pertsonak, Bizkaian bizi direnak, subjektiboki klase ertainean kokatzen direnak, agnostikoak, ateoak, euskal herritar edo espainiar sentitzen direnak, 2.500 eurotik gorako diru-sarrerak dituztenak, etxeko egoera ekonomikoarekin pozik daudenak, lan egiten dutenak edo etxeaz arduratzen direnak, eta Espainian jaioetakoak.
- Aniztasuna baztertzen duen taldea. Batez ere, pertsona hauekin du lotura: 65 urteko eta gehiagoko pertsonak, lehen mailako ikasketak dituztenak, beren burua gizarte-maila altuan edo baxuan kokatzen dutenak, erlijio katolikoko pertsonak, zentro-ezkerreko, zentroko edo zentro-eskuineko ideologiako pertsonak, espainiar sentitzen direnak edo horri garrantzirik ematen ez diotenak, 2.500 eurotik beherako diru-sarrerak dituztenak, etxeko egoera ekonomikoarekin pozik ez dauden pertsonak, erretiratuak edo langabeak, eta estatus sozioekonomiko baxuko pertsonak.

Laburbilduz, euskal biztanleriak gizarte-aniztasuna onartzeko edo baztertzeko dituen jarrerak oinarrizko sei dimentsio dituzte oinarri. Hala, euskal biztanleriak aniztasunarekiko duen posizioa edo jarrera digitu bakar batean laburbiltzen duen indize bat kalkulatu ondoren, gizartearen irekitasunak 72,78 puntuko batez bestekoa eskuratu du, 0 eta 100 puntu arteko eskala batean.

Printzipioz, esan dezakegu euskal herritarrek puntuazio aipagarria lortu dutela. Aipatutako desiragarritasun sozialaren balizko joera hori gorabehera, uste dugu indize horrek behar bezala jasotzen duela euskal gizarteak aniztasunarekiko duen batez besteko posizioa, eta aukera ematen digu euskal gizartearen portaeraren bilakaera monitorizatzeko eta egiaztatzeko ea hurrengo urteetan gizarte-aniztasunaren gero eta onarpen handiagorako bidean aurrera egingo dugun edo inboluzio-zantzuak izango ditugun, gero eta jarrera intrantsigente eta intoleranteagoetara.

Euskal gizarteak aniztasunarekiko duen jarrera eta posizioa laburbiltzen duen puntuazioa dugu alde batetik, eta, bestetik, gure gizarte-aniztasuna onartzeko edo baztertzeko gure jarrerak oinarri dituen sei dimentsioei dagozkien puntuazioak ere lortu ditugu. Puntuazio horiek adierazten digute jarrera irekiagoak ditugula eta askoz ere hobeto onartzen dugula askotariko aniztasuna auzo-ingurunean aniztasun horrek kultura-kutsurik ez duenean eta sexu- edo genero-aniztasunarekin lotuta dagoenean.

Aitzitik, jarrera intoleranteagoak eta erresistentzia handiagoak ditugu egoera hauek onartzeko: kultura-aniztasuna auzoko egunerokotasunean, aniztasun makrosoziala (arauei, erregulazioei eta eskubideei dagokiena), gizarte-aniztasunaren aurrean dugun jarrera subjektiboa, pertsonen ingurune intimoenean (lagunak) aniztasuna txertatzeko zailtasunak, eta diskriminazioa jasateko aukera gehien duten gizarte-taldeetako pertsonak erakundeetako goiko mailletara iristea. Hala, ikerketa honen

bidez egiazta dezakegu desiragarritasun sozialaren osagaiak ez duela horrenbesteko pisurik kultura-aniztasunaren kasuan; hau da, ijitoekiko edota atzerriar jatorriko pertsonetikiko jarrerak garbiago agertzen dira. Hortik ondoriozta daiteke oraindik ere diskurtso arrazista jakin batzuk gizartean onartuta eta zabalduta daudela, eta argiago agertzen direla.

Normala denez, euskal herritarren artean portaera-desberdintasun nabarmenak antzeman ditugu, pertsonak gizarte-aniztasunarekiko dituzten jarrerak eta posizioak hein batean azaltzen dituztenak. Funtsean, eta garrantziaren arabera, esan dezakegu euskal herritarren jarrerak hobekien iragartzen dituzten aldagaiak honako hauek direla: pertsonen adina (zenbat eta adin txikiagoa, orduan eta irekitasun handiagoa, eta alderantziz), habitata (oso txikiak diren udalerrietan edo ertainetan onarpen handiagoa du gizarte-aniztasunak), ikasketak (oro har, onarpena handiagoa da prestakuntza handiagoa dutenen artean, eta alderantziz) eta estatus sozioekonomikoa (zenbat eta estatus handiagoa, orduan eta onarpen handiagoa, eta alderantziz).

Ondorioak

Euskal gizartearen irekitasuna aniztasunarekiko

Inkestaren emaitzak zehatz-mehatz aztertu ondoren, eta, azken batean, Euskadiko diskriminazioaren fenomenoaren ezaugarritu ondoren, azterlanaren aurkikuntza garrantzitsuenen laburpen bat egingo da hurrengo lerroetan, helburu nagusiari lotuta, hau da: euskal biztanleriak diskriminazioaren eta aniztasunaren inguruan, bai eta hainbat gizarte-talde eta kolektiboren inguruan ere, dituen pertzepzioak eta jarrerak ezagutzea hainbat esparrutan, eta norberak bizi izandako diskriminazioa erregistratzea.

Lehenik eta behin, herritar gehienek adierazi dute nahiago dutela askotariko gizarte batean bizi, hau da, jatorri, kultura, erlijio-sinesmen eta sexu-orientazio eta -identitate desberdineko pertsonekin, alderdi horietan guztietan homogeneotasuna nagusi den gizarte batean baino. Gainera, zifra horrek hazkunde handia izan du 2020tik, ia ehuneko 11 puntukoa.

Bestalde, herritarrek gizarte-harremanei eta bizikidetzari dagokienez dituzten jarrerak neurtu dira. Diskriminazioa jasan dezaketen kolektibo eta gizarte-taldeen artean, herritarrek aitortzen dute harreman handiagoa dutela etorkinekin edo atzerriar jatorrikoekin, bai eta gay, lesbiana eta bisexualekin ere. Bestalde, harreman-intentsitate neurritsuagoa hautematen da ijitoekin; kasu horretan, % 60k baino gehiagok adierazi du ez duela lagun edo ezagun ijitorik. Ildo beretik, hamarretik seik esan dute ez dutela trans pertsonarik ezagutzen.

Auzoko bizikidetzari dagokionez, euskal biztanleriak, oro har, erosotasun-maila handia du gizarte-talde gehienekin, baina erosotasun-maila hori handiagoa da adinekoekin, langabeekin, desgaitasun fisikoa, sentsoriala edo intelektuala dutenekin, eta baliabide ekonomiko gutxi dituztenekin. Bestalde, erosotasuna

neurritsuagoa da atzeritar jatorriko pertsonak eta gaixotasun mentalen bat dutenak bizilagun izatean, eta irekitasun-adierazle horrek nabarmen egiten du behera bizilagunak ijitoak direnean. Datu horiek adierazten dute aurkakotasun edo erresistentzia handiagoa egon daitekeela bizitegi-espazioa aipatutako gizarte-taldeekin partekatzerakoan.

Harreman intimoago batek, hala nola harreman sentimental batek, sortzen duen erosotasunari dagokionez, irekitasun handiagoa ikusten da LGBTI pertsonekin, desgaitasun fisikoa edo sentsoriala dutenekin, edota atzeritar jatorrikoekin. Hala ere, zifra horrek behera egiten du norberarena ez den erlijio bateko pertsonetikiko, desgaitasun intelektuala duten pertsonetikiko eta, azkenik, ijitoekiko harremanaz ari garenean.

Azkenik, gizarteari galdetu zaio ea zer erosotasun-maila duen diskriminazioa jasan dezaketen hainbat gizarte-taldetako pertsonaren batek politikoki ordezkatua izatearekin —Eusko Jaurlaritzako lehendakaritzan, adibidez—, eta maila handienak kasu hauetan izan dira: emakume batek (9,23), gehiegizko pisua edo obesitatea duen pertsona batek (8,85) eta gazte batek (8,71). Nolanahi ere, puntuazioa oraindik handia bada ere, jaitsi egin da beste kasu hauetan: gehiengoaren jatorri etnikoa ez duten pertsonak izatea (7,92) eta ijitoak izatea (7,20).

Hezkuntzaren arloan, babes handia jaso du ikastetxeetan aniztasunari eta diskriminaziorik ezari buruzko edukiak lantzeak, bereziki aniztasun funtzionalari eta arrazakeriari loturikoak. Segidan, adostasun-maila handiarekin, gai hauek ageri dira: sexu-orientazioa, askotariko genero-identitateak, eta jatorria edo gutxiengo etnikoetako kide izatea. Azkenik, irekitasun-maila txikiagoarekin bada ere, gehiengoak babestu du Ijito Herriaren historiari eta kulturari eta erlijio-sinesmenei buruzko edukiak lantzea.

Diskriminazioarekiko pertzepzioak eta jarrerak

Txosten honetan, euskal gizarteak tratu- eta aukera-desberdintasunen inguruan duen pertzepzioa ere aztertu da. Horri dagokionez, biztanleriaren ia erdiak uste du gizarte-talde batzuekiko diskriminazioa oso edo nahiko arazo garrantzitsua dela.

EAEn hedatuen dauden diskriminazio-arrazoiei dagokienez, hauek nabarmentzen dira: ijitoa izatea (% 58,6), jatorri etnikoa (% 52,6), nazionalitatea edo atzeritar jatorrikoa izatea (% 51,8), azalaren kolorea (% 47,1) eta itxura fisikoa (% 40,7).

Bestalde, gizartea banatuta ageri da zenbait gaitan, antzeko ehunekoak izan baitituzte diskriminazioa dagoela eta halakorik ez dela uste dutenek; besteak beste, gai hauek aipa daitezke: iritzi politikoengatikoko diskriminazioa (% 37,5ek

baietz adierazi du, eta %38,2k uste du ez dela gertatzen edo oso arraroa dela), emakumea izateagatik diskriminazioa (% 37,5ek baietz, eta % 36,2k ezetz) eta pisuagatik diskriminazioa (% 36,5ek baietz, eta % 39,1ek ezetz).

Beste muturrean, arrazoi hauek hautematen dira gutxien hedatutzat: gaztea izatea (% 12,7k dio hedatuta dagoela, eta % 68,2k, aldiz, uste du ez dela gertatzen edo oso arraroa dela), erlijio-sinesmenak (% 24,2k eta % 54,1ek, hurrenez hurren), sexu-orientazioa (% 24,3k eta % 45,8k, hurrenez hurren), adinekoa izatea (% 24,6k eta % 51,9k, hurrenez hurren) eta desgaitasunen bat izatea (% 28,5ek eta % 49,8k, hurrenez hurren).

Tratu-desberdintasuna hautematen den esparruei dagokionez, etxebizitza bat eta erantzukizun-postu bat eskuratzea nabarmentzen dira, hamar lagunetik zazpik uste baitute desberdintasunak egiten direla pertsonaren arabera. % 60k baino gehiagok desberdintasuna hautematen du enplegua lortzerakoan eta legegintza-esparruan ere, eta % 52,3k, berriz, gizarte-laguntzak edo -onurak eskuratzean hautematen du desberdintasuna. Zerbitzu publikoak eskuratzean hautematen da diskriminazio gutxien, % 37,2k uste baitu ez dagoela tratu-berdintasunik.

Bestalde, etxebizitza eskuratzeko diskriminazio gehien jasaten duten ezaugarriak dagokionez, hauek aipatu dira: baliabide ekonomiko gutxi izatea (% 66,3), atzeritar jatorria izatea (% 57,7), ijito herrikoa izatea (% 45,8) eta langabezia egotea (% 36).

Lanaren testuinguruan, hauek dira desberdintasunarekin gehien lotu diren arazoak: prestakuntza txikia (% 48,1 erantzukizuneko lanpostuak eskuratzean, eta % 57,8 enplegua, oro har, eskuratzean), ijitoa izatea (% 39,8 eta % 42,5, hurrenez hurren) eta atzeritar jatorrikoa izatea (% 39,4 eta % 46,5, hurrenez hurren). Aipatzekoa da, bestalde, "emakumea izatea" nabarmentzen dela erantzukizuneko lanpostuak eskuratzekoan.

Gizarte-laguntzak eskuratzeari dagokionez, gaztea izatea hauteman da faktore kaltegarrientzat (% 21,7), eta, ondoren, atzeritar jatorria izatea (% 19,6). Azkenik, zerbitzu publikoak eskuratzeari dagokionez, atzeritar jatorria (% 35,4), ijitoa izatea (% 25,5) eta jatorri etnikoa (% 22,0) izan dira gehien nabarmendu diren diskriminazio-arazoak.

Jarrera diskriminatzaileak

Bizitegi- eta lan-esparruetan zenbait egoera onartzeko edo saihesteko aldeaz aurreko jarrera ere aztertu da, balizko diskriminazio-jarreraren zeharkako adierazle gisa.

Lan-esparruan, gehienak prest daude pertsona-talde hauek kontratatzeko, prestakuntza- eta esperientzia-baldintza berdinetan: baliabide ekonomiko gutxi dutenak, sexu-orientazio ez-heterosexuala duten pertsonak, beste erlijio batekoak, adinekoak, transexualak, desgaitasuna dutenak edo atzerriar jatorriko pertsonak. Hala ere, prestasun hori gutxitu egiten da gaixotasun mentala duten pertsonen kasuan (% 64,7). Azkenik, ijitoen kasuan da baiezeko erantzunen ehuneko txikiena, % 62,3k esan baitu kontratatuko lituzkeela.

Diskriminazioa jasan dezakeen gizarte-talde bateko pertsona bat edo horretarako bide ematen duten ezaugarriak dituen pertsona bat kontratatzeko prestasuna are gehiago murrizten da ingurune hurbilari dagokionean (lagunak edo senideak). Gertatu ohi den bezala, alde hori handiagoa da lehendik ere onarpen txikiagoa zuten kolektibo edo gizarte-taldeetan. Hala, beren ingurune hurbilean ijito bat kontratatuko luketela uste duten pertsonen ehunekoa % 62,3tik (norberarena) % 45era (proiektatua) jaisten da. Ildo beretik, alde handia dago norberaren balioespenaren eta balioespen proiektatuaren artean gaixotasun mentala duten pertsonak kontratatzeko orduan (% 64 eta % 53, hurrenez hurren).

Antzeko joera ikusten da bizitegi-esparruan etxebizitza alokatzeari dagokionez; nolanahi ere, ehunekoak txikiagoak dira. % 80k baino gehiagok adierazi du etxea alokatuko liekeela adinekoei, heterosexualak ez direnei, desgaitasuna dutenei, transei edo beste erlijio batekoei. Baina kopuru horiek jaitsi egiten dira kasu hauetan: atzerriar jatorriko pertsonak direnean (% 72,2), gaixotasun mentala dutenean (% 68,3), baliabide urriak dituztenean (% 58,8) eta ijitoak direnean (% 51). Eta prestasun hori are baxuagoa da egoera horiek ahaideengan edo lagunengan proiektatzean; ijitoen kasuan, esate baterako, % 51etik % 39,5era jaisten da. Hau da, horrek adierazten du erabaki horiek hirugarrenei esleitzean pertsonak errazago adierazten dituztela gaitzespen-jarrerak.

Bizitako diskriminazioa, salaketa eta erakundeen balorazioa

Inkestaren beste helburu bat izan da lehen pertsonan edo aurrez aurre bizi izandako diskriminazioa neurtzea. Bildutako datuen arabera, biztanleriaren % 16,6k adierazi du azken hamabi hilabeteetan diskriminazio-gertaeraren bat jasan duela; kasu horietan, gainera, emakumeek gizonak baino maila altuagoak izan dituzte (% 23,3 emakumeek eta % 9,4 gizonak). Diskriminazioa bizi izan dutenen artean, % 37,2k emakume izateari egotzi dio gertaera. Gertaera gehienak espazio publikoetan (% 36,6) eta lan-eremuan (% 21,6 lanean bertan eta % 8,5 lana bilatzean) gertatu ziren.

Nolanahi ere, diskriminazioa jasan zutenen % 16,1ek soilik aurkeztu zuen kexa, erreklamazio edo salaketaren bat. Halakorik egin ez zutenen artean (% 83),

hamarretik seik adierazi zuten ez zutela salatu “ez duelako ezertarako balio”; hori izan zen salaketarik ez jartzeko arrazoia. Diskriminazio-kasuren bat gertatzen denean, berriz, batez ere lagunengana edo senideengana jotzen da (% 27), eta, ondoren, poliziarengana (% 22,7). Horrekin lotuta, nabarmentzekoa da % 13,6k adierazitakoa, norengan jo ez dakiela esan baitu.

Bestalde, ikusitako diskriminazio-gertaerei dagokionez, biztanleriaren % 26,7k adierazi du diskriminazio-egoeraren baten lekuko izan dela; gertaera horiek, gainera, arrazoi hauengatik izan ziren bereziki: atzeritar jatorria izateagatik (% 38,6), jatorri etnikoagatik (% 27), larruazalaren koloreagatik (% 24,2), emakumea izateagatik (% 19,9) edo lesbiana, gaya edo bisexuala izateagatik (% 14,7).

Diskriminazio-mota guztiei aurre egiteko eta berdintasuna sustatzeko euskal erakundeek edo organismoek egiten duten lana baloratzean, euskal biztanleriaren laurdenak (% 24,0) uste du helburu horrekin egindako ahaleginek eraginkortasun handia edo nahikoa dutela; % 34,4k uste dute eraginkor samarrak direla, eta beste herenak (% 30,4k), berriz, eraginkortasun gutxi edo batere ez dutela. Jarduera-esparruen arabera, diskriminazioari aurre egiteko erakundeek egiten duten ahalegina nahikoa dela uste da arlo hauetan: erlijio-askatasuna bermatzea (% 51,6), gay, lesbiana edo bisexualen aurkako diskriminazioari aurre egitea (% 47,2) eta emakumeen eta gizonen arteko berdintasuna sustatzea (% 46,7). Bestalde, ez da hain erangikortzat hartzen edadismoari edo adinagatiko diskriminazioari (% 32,4) eta indarkeria matxistari (% 32,6) aurre egiteko erakundeek egiten duten ahalegina.

Aniztasunarekiko Irekitasunaren Indizea

Azkenik, Aniztasunarekiko Irekitasunaren Indizetik lortutako datuak zehaztasunez aztertuz, hainbat ondorio garrantzitsu atera daitezke; izan ere, diskriminazioa jasan dezaketen zenbait kolektibo eta gizarte-talderekiko euskal biztanleriak zer onarpen-maila duen islatzen du indize horrek.

Indize honek zifra bakar batean biltzen du euskal gizarteak aniztasunarekiko duen jarrera orokorra (sei dimentsiotan aztertua); hala, indize hori kalkulatzeko, 72,78 puntu lortu dira 100etik, eta, beraz, balorazioa ona dela esan daiteke.

Indize orokor horretaz gain, gizarte-arloan aniztasuna onartzeko edo baztertzeko oinarri hartzen diren sei dimentsioetako bakoitzerako emaitza espezifikoak lortu dira. Emaitza horiek agerian utzi dute aniztasunarekiko irekitasun handiagoa dagoela aniztasun hori kultura-alderdiekin lotuta ez dagoenean; aldiz, erresistentzia handiagoa hauteman da kultura-aniztasunarekiko, batez ere hurbileko testuinguruetan (hala nola auzoan edo bizilagunekin), gizarte-arau eta

-eskubideetan, aniztasunaren pertzepzio pertsonalean, harreman intimoetan eta lagunartekoetan, eta erakundeetako ordezkaritza-guneetan.

Horrela, badirudi desiragarritasun sozialaren eragina ez dela hain nabarmena kultura-aniztasunari dagokionez. Hau da, ijitoekiko eta atzerritar jatorrikoekiko jarrerak zintzotasun handiagoz adierazi ohi dira, eta horrek iradokitzen du diskurtso arrazista batzuek oraindik ere onarpen sozial kezkarria dutela, eta erreparo gutxiagorekin aipatzen direla aniztasun funtzionalari, genero-orientazioari eta -identitateari, adinari edo alderdi fisikoari buruzko iritziekin loturiko diskurtsoak baino.

Azkenik, alde esanguratsuak hauteman dira euskal biztanleriaren portaeran, eta horrek, neurri batean, aniztasunarekiko dauden jarrera desberdinak azaltzen ditu. Hauek dira, garrantziaren arabera ordenatuta, jarrera horiek ondoen azaltzen dituzten aldagaiak: adina (gazteak irekienak dira), habitat-mota (udalerrri txiki edo ertainetan onarpena handiagoa da), hezkuntza-maila (onarpen handiagoa prestakuntza handiagoa dutenen artean) eta estatus sozioekonomikoa (zenbat eta maila altuagoa, orduan eta jarrera irekiagoa).

1. Eranskina.

Glosategia

Adinkeria. Adina dela-eta pertsona nahiz talde batek tratatu bereiztua jasaten duen egoera edo gertakaria. Askotan, desberdintasun-mota horien oinarrian kolektiboa desitxuratzen duten estereotipoak egoten dira. Egoera hori bereziki larria da lanaren testuinguruan, baina beste esparru eta arlo batzuetan ere gerta daiteke (Europako Batzordea, 2005).

Akatsezko diskriminazioa. Pertsona edo talde bat diskriminatua izan daiteke hari buruzko edo haren ezaugarriei buruzko asoziazio oker bategatik, ez dagokion kolektibo bateko kide zela onartuz (Tratu Berdintasuna eta Arraza edo Etniagatiko Bereizkeriarik eza Sustatzeko Kontseilua, 2012).

Amabakartasuna. Amak eta seme edo alaba batek edo gehiagok osatzen duten familia gunea, umeak ama bakarraren kargu eta haren menpeko ekonomikoak direlarik.

Anti-ijitokeria. Arrazakeriaren forma zehatza da, tradizio historiko luze batetik elikatua, azaltzen dena beldurrezko hitzetan, esplotazioan, eta kasurik okerreanean, ijitoekiko bortizkerian (Arrazakeriaren eta Intolerantziaren aurkako Europako Batzordea, 2011).

Aporofobia. Pertsona behartsu eta babes gabekoekiko beldurra eta errefusa, irtenbide, bitarteko edo baliabide materialik gabe daudelarik (Martínez Navarro, 2002).

Arraza. Eraikuntza soziohistorikoa, denboran eta espazioan aldakorra, desberdintasun fisikoetatik abiatuta gizarte-desberdintasun jakin batzuk justifikatu nahi dituen (Stolcke, 2020, Parellan aipatua, 2020).

Arrazakeria. Mendebaldeko doktrina modernoa, hainbat iturritan elikatua, baina oso formulazio zehatza duena, aldarrikatzen baitu arraza deritzen giza talde batzuen ezaugarri fisiko jakin batzuek izaera intelektual eta moraleko ezaugarri kultural eta indibidual jakin batzuk zehazten dituztela (Ramírez, 2011).

Asoziazioagatiko diskriminazioa. “Beste pertsona edo talde batekin duen harremanagatik pertsona edo talde batek tratatu diskriminatzailea jasotzen duenean” gertatzen da (Eraberean, 2018). Diskriminazioa pairatzen duten pertsonen eta kolektiboen gain, horiekin harremanak dituzten pertsonak ere izan daitezke jokabide horien xede.

Beirazko sabaia. “Hesi ikusgaitz eta sotila, emakumeek beren lanbide-garapeneko une zehatz batean aurkitzen dutena, eta lanpostu garrantzitsuetara edota erantzukizun handiagokoetara iristea galarazten diena, gizonen menperatzen dituzten erakundeetan izaten den egitura-bilbadura konplexu baten ondorioz” (Emakunde, 2015b).

Bifobia. “Pertsona bisexualen aurkako diskriminazio-, bazterketa-, arbuio- edo indarkeria-ekintzak” (Ikusgune, 2020).

Bisexuala. Historikoki, “bi sexutako pertsonen emozionalki eta/edo sexualki erakartzen duten pertsona” dela ulertu izan da (García eta Exposito, 2019). Gaur egun, aldiz, definizioa berrikusi eta berreraiki egin da, eta sexu edo genero bat baino gehiagoko pertsonetikiko erakarpem emozionala eta/edo sexuala sentitzen duten pertsonak direla ulertzen da.

Desgaitasun fisikoa. Mugitzeko funtzioak edo funtzio fisikoak gutxitzea edo ez izatea, eta horrek, aldi berean, eragina izatea muga eta oztopo zorrotzak dituen gizarte batean jarduera jakin batzuk egiteko moduan edo garapenean (COCEMFE, 2019).

Desgaitasun intelektual. Pertsona batek bere eguneroko bizitzan funtzionatzeko ikasten dituen eta egoera eta leku desberdinen aurrean erantzuteko aukera ematen dien trebetasunetan muga batzuk dituen desgaitasuna (COCEMFE, 2019).

Desgaitasun sentsoriala. Ikusmen- edo entzumen-gaitasun osoa edo handia galtzea; horrek arazoak sortzen ditu komunikatzeko edo hizkuntza erabiltzeko unean.

Diskriminazioa. Bereiztea, baztertzeta edo mugatzea da, arrazoiak direla hazpegiak, arraza-etnia, genero-orientazioa edo -identitatea, edo erlijioa, besteak beste, horren ondorioz murrizten direlarik pertsona horien funtsezko eskubideak eta askatasunak.

Diskriminazio anizkoitza. Batzuetan, pertsona bat aldi berean hainbat arrazoiengatik diskriminatu daiteke, desabantaila-egoeran dauden hainbat taldetako kide izateagatik, eta horrek diskriminazio-modu partikularrak eragiten ditu (Rey, 2008). Kontua da diskriminazio anizkoitza identifikatzeko modurik zailenetako bat dela, beharrezkoa baita frogatzea diskriminazio-ekintza bat gutxienez bi arrazoiaren ondorioa dela aldi berean (Eraberean, 2018).

Diskriminazio erlijiosoa. Pertsona edo kolektibo bat era okerragoan tratatzea eta funtsezko zerbitzuak (irakaskuntza publikoa, osasun-zerbitzuak, etab.) jasotzeko duen aukera mugatzea, haien erlijio-sinesmenengatik, mutur-muturreko kasuetan kartzelara eramatera edo hiltzera iritsiz (Nazio Batuen Erakundea, 2009).

Diskriminazio estrukturala. Gizarte egituraren beraren “dispositibo orokorretatik”, haien jardunbideetatik eta berez dituzten desberdintasunetatik isurtzen diren diskriminazio-egoerak dira, eta zeharka identifikatu daitekeena bigarren iturriek emandako datuen bidez, eta batez ere, estatistiken bidez.

Diskriminazio instituzionala. Egoera hau sortzen da tratu-berdintasuna betetzen ez denean instituzioen esparruan, eta administrazioaren arau eta jardunbideetatik planteatzen denean instituzio-esparru diskriminatzaile bat.

Eraberean. Eusko Jaurlaritzak sustatutako sarea, helburu duena arraza-etnia, jatorria, sexu-orientazioa edo -identitatea eta genero-identitatea oinarrian dituen diskriminazioaren aurka borroka egitea (Eusko Jaurlaritza, 2018).

Errepresalia diskriminatzailea. Diskriminazioa edo jazarpena salatzeko prozesu batean parte hartu edo errekurtsio bat aurkeztu izanagatik, pertsona edo talde diskriminatzailearen aldetik errepresalia bat sortzen denean gertatzen da (Tratu Berdintasuna eta Arraza edo Etniagatiko Bereizkeriarik eza Sustatzeko Kontseilua, 2012).

Etnizitatea. Gizarte-antolaketaren edo kategorizazioaren printzipioa, identitate etniko bereko edo desberdineko pertsonen arteko elkarrekintzan indarrean zer dagoen definitzeko (Barth, 1976).

Etorkina. Lurralde batetik lekualdatzen den pertsona beste batean finkatzeko. Lekualdatzea izan daiteke: herrialde baten barruan (barne-migrazioa) edo herrialde batetik bestera (nazioarteko migrazioa) (Gabinet d’ Estudios Socials, 2007).

Ez-normatiboa. Genero-kontzeptu normatiboetatik kanpokogenero-adierazpenak. Pertsona batek adierazten duen portaera edo itxura esleitu zaion generoari dagokion ereduarekin bat ez datorrenean, pertsona horrek diskriminazioa jasateko aukerak dauzka.

Feminismoa. Emakumea aintzat hartzea eta emakume eta gizonen arteko eskubide-berdintasuna helburu dituzten doktrina eta mugimendu politiko, kultural, ekonomiko eta sozialen multzoa.

Gaixotasun mentala. Pertsona baten kognizioaren, emozioen erregulazioaren edo portaeraren alterazio klinikoki esanguratsua. Oro har, larritasunari edo desgaitasun funtzionalari lotuta dago beste arlo garrantzitsu batzuetan (MOE, 2022).

Gaya. Erakarpen emozional edo fisikoa genero bereko norbaitekiko sentitzen duen gizona. Anglosaxoien mailan, batez ere, sexu edo genero bereko pertsonen sexualki edo emozionalki erakarrita sentitzen den edozein pertsona izan daiteke; kasu horretan, homosexualitatearen sinonimoa izango litzateke. (García eta Exposito, 2019; Gizarte Bazterketaren Azterketarako eta Ikusgaitasunerako Behatokia, 2019).

Gehiegizko pisua. Gorputzaren pisuari dagokionez, normaltasun haztatua gainditzen duen kategoria, gehiegizko pisua osasunerako arrisku-faktore bezala hartuta (García, 2011).

Generoa. “Pertsonen espektatiba kulturalak eta sozialak esleitu zaion sexuaren arabera kokatzen dituen eraikuntza soziala” (Gizarte Bazterketaren Azterketarako eta Ikusgaitasunerako Behatokia, 2019).

Genero-identitatea. Norberaren barneko eta banako esperientzia aitortzen edo beretzat hartzen duen generoarekin, berdin dio genero hori jaiotzean esleitutako sexuarekin bat datorren edo ez. Genero-identitate desberdinak aurki daitezke, gizon-emakume identitatean mugatzen ez direnak (García eta Expósito, 2019; Gizarte Bazterketaren Azterketarako eta Ikusgaitasunerako Behatokia, 2019).

Hautemandako diskriminazioa. Tratu bidegabea sumatzea da, egoera edo testuinguru desberdinetan (lana, etxebizitza, eskubideak eta zerbitzuak izateko aukera), tartean daudelarik sexua, arraza-etnia, jatorria, erlijioa edo sinesmenak, desgaitasuna, adina edo sexu-orientazioa.

Heterosexuala. “Erakarpen fisiko eta emozionala aurkako sexu/generoko pertsonetikiko sentitzen duen gizona edo emakumea” (García eta Expósito, 2019).

Homofobia. Beldurra, herra, hira irrazionala edo intolerantzia sentitzea gizon gayekiko eta emakume lesbianekiko. Lesbianen aurkako diskriminazioaren kasuan, lesbofobia izena ere har dezake (García eta Expósito, 2019; Gizarte Bazterketaren Azterketarako eta Ikusgaitasunerako Behatokia, 2019).

Infrasalaketa. Egoera hori gertatzen da hainbat arrazoi tartean direla diskriminazioaren biktimek gertatutakoa salatzen ez dutenean, eta ondorioz,

erreklamazioen kopurua nabarmen urriagoa denean, egiazko diskriminazioen kopurua baino (Cidalia, 2013).

Islamofobia. “Islam, musulman eta haiekin lotura duen guztiarekiko beldurra edo aurre-juzkua da. Arrazakeriazko eta diskriminaziozko eguneroko adierazpenen forman agertu, nahiz beste forma bortitzagoetan agertu, islamofobia giza eskubideen urraketa da, eta gizartearen kohesioarekiko mehatxua” (Europako Kontseilua, 2005).

Jazarpen diskriminatzailea. Nahita edo nahi gabe, pertsona baten duintasuna urratzen duen edozein ekintza, intimidazioa, etsaitasuna edo degradazioa eragiten duen ingurunea sortuz (Eraberean, 2018). Horrez gainera, baditu jazarpen moralaren⁵⁹ zenbait ezaugarri, eta ondorio kaltegarriak eragin ditzake jazarpena pairatzen duenaren osasunean.

Kapazitismoa. Desgaitasunean oinarritutako bazterkeria, desgaitasun mental, emozional edo fisikoa duten pertsonak zapaltzen dituen sistema bat ezartzen duena, erro sakonak dituzten eta osasunaren, produktibitatearen, edertasunaren edo giza bizitzaren balioaren gaineko sinesmen batzuetatik abiatuta (Hehir, 2002).

Klase soziala. Gizarte-estratifikazioaren forma, ekoizpen-funtzioarekin, erosteko ahalmenarekin edo baliabideak eskuratzearekin lotzen dena. Egungo testuinguruan, beste adierazle batzuk izan daitezke diru-sarrerak, jabetzak, baliabideak jasotzeko aukera, prestakuntza edo kapital kulturala (Rodó-Zárate, 2021).

Lesbiana. Beste emakumeekiko erakarpen afektibo edo sexuala sentitzen duen emakumea. (García eta Expósito, 2019)

LGTBI. Lesbiana, gay, bisexual, trans, intersexual eta sexu- zein genero-disidentziarekin lotuta dagoen beste edozein identifikazioaren akronimoa. Badira beste hainbat formulazio, esaterako LGTB, LGTBQ, LGTB+, LGTTTBIQ... Letren hurrenkera eta kopurua une historiko eta kulturalaren arabera da (Nafarroako Berdintasuneko Institutua, 2020; García eta Expósito, 2019; Gizarte Bazterketaren Azterketarako eta Ikusgaitasunerako Behatokia, 2019).

LGTBIfobia. Beren burua LGTBI gisa aitortzen duten emakume edo gizonekiko gaitzespena, beldurra, arbuioa, aurreiritzia edo diskriminazioa (3/2016 Legea, uztailaren 22koa, Madrilgo Erkidegoan LGTBIfobiaren eta sexu-orientazio eta -identitateagatiko diskriminazioaren aurkako babes integralari buruzkoa).

⁵⁹ Langileen Batasun Orokorraren arabera (2013), jazarpen morala edo jazarpen psikologikoa pertsona bat psikikoki ezegonkortzeko helburuz pertsona horrek jasotzen duen tratu iraingarriari dagokio.

Lodifobia. Pertsona batek bere gainpisua dela-eta jasotzen duen tratu bereiztua. Horren oinarrian estereotipo negatiboak daude, esaterako borondate falta, diziplina falta, aktibitate eta adimen urriagoak, erakargarritasun eta lagunarte eskasagoak, alferkeria, utzikeria edo gula (Ogden & Clementi, 2010; Rivas Vallejo, 2015).

Matxismoa. “Gizonak sortutako lege, arau, jarrera eta ezaugarri soziokulturalen multzoa da, haren helburua, esplizitua eta/edo inplizitua, izan delarik eta orain ere badelarik emakumearen zapalkuntza eta sumisioa eragitea, mantentzea eta betikotzea, maila guztietan: sexuala, ugaltzekoa, lanekoa eta afektiboa” (Sau, 1981).

Norberak bizi izandako diskriminazioa. Pertsonak berak jasan dituen bereizkeria-egoerak edo -gertakariak.

Obesitatea. Estatu Batuetako Osasun Institutu Nazionalak 1985ean gaixotasun gisa aitortu zuen arren, eta Gaixotasunen Nazioarteko Sailkapenak (GNS-9, 9. edizioa, eta GNS-10) harentzako sarrerak barne hartzen baditu ere, zenbait egilek adierazi dute ez dituela betetzen patologia bat zer den ezartzen duten irizpideak. Hala eta guztiz ere, obesitatea duten pertsona gisa diagnostikatutako edo hautemandako pertsonen diskriminazioa jasan dezakete ezarrita dauden gorputz-eta edertasun-estandarrak direla-eta (García, 2011).

Pertsonen arteko diskriminazioa. Pertsonen artean berariaz gertatzen diren bereizkeria-ekintzak; norbanakoaren bereizkeria, askotan irekia eta eite askotako antzezleen parte-hartzea izan dezakeena.

Sexismoa. Sistema patriarkalaren barruko metodo-multzo bat da, haien bidez pribilegioak esleitu edo pertsona diskriminatzen delarik, haren sexuagatik, duen ahalmen humano osoa gauzatzea galaraziz (Emakunde, d.g.).

Sexua. “Funtsean biologikoak diren hainbat elementu eta gertakariren segida konplexu baten (elementu sexuatzailak) emaitza da. Pixkanaka loturik, ar edo eme gisa definitzen dute gizakia (ikuspegi binaristaren barnean)” (García eta Expósito, 2019).

Sexu-orientazioa. Beste pertsona batzuekiko erakarpen emozional, afektibo eta sexualaz jarduteko terminoa, pertsona horien generoa edozein izanik ere; genero bateko edo gehiagoko pertsonetikiko sor daiteke.

Transa. “Trans esaten zaien pertsonen genero-identitatea eta/edo -adierazpena ez dator bat jaiotzean esleitutako sexuari egotzi ohi zaizkion gizarte-arau eta -itxaropenekin” (García eta Expósito, 2018). Hitz hori aterki moduan erabiltzen da, eta, horren barnean, askotariko errealitateak eta bizipenak sartzen dira: transexualitatea, transgenderismoa, trabestismoa, binarioak ez diren pertsonak,

etab.); horregatik, pertsonak bere burua deskribatzeko erabiltzen duen hitza erabili behar da.

Transexuala. “Adjektibo horren bidez (medikuek darabilte maiz), lehen mailako sexu-ezaugarriak edo bigarren mailakoak medikuntza baliatuz (hormonak edo kirurgia) aldatu nahi dituzten edo aldatu dituzten pertsonak deskribatzen dira, xedea feminizatzea edo maskulinizatzea izanik” (García eta Expósito, 2019)

Transgeneroa. “Genero-identitatea edo -adierazpena eta jaiotzean esleitutako sexua bat ez datozkien pertsonak. Terminoaren barnean transexualak sartzen dira, baina ez haiek soilik. Transgenero diren guztiek ez dute gorputza hormonak edo kirurgiaren bidez aldatzen” (García eta Expósito, 2019).

Transfobia. Pertsona transexualen aurkako diskriminazio-, bazterketa-, arbuio- edo indarkeria-ekintzak (Ikusgune, 2020).

Xenofobia. Atzerritarrekiko edo beste herrialde batzuetako pertsonakiko beldurra da. Gaur egun, xenofobia kontzeptua lehenesten da arrazakeriaren aldean, kontzeptu zabalagoa baita, barne hartzen dituelako “herritar autoktonoen antzeko ezaugarri etnikoak dituzten baina bestelako ezagutza soziokulturala duten etorkinak” (Cea D ‘Ancona, 2007). Adibidez, xenofobiaren barruan sartzen dira eskubide sozialak eta herritartasun-eskubideak ukatzea, migrazio-politikak gogortzea, edo jatorriagatiko diskriminazioa badela baztertzea (Cea D ‘Ancona, 2009).

Zeharka bizi izandako diskriminazioa. Inguruko pertsonak berek jasan dituzten bereizkeria-egoerak edo -gertakariak.

Zeharkako diskriminazioa. Egoera hau azaltzen da xedapen, irizpide edo jardunbide batek, itxuraz neutrala, desabantaila partikularra eragiten duenean, tartean daudelarik arraza-etnia, erlijioa edo sinesmenak, desgaitasuna, adina edo sexu-orientazioa (Eraberean, 2018).

Zuzeneko diskriminazioa. Pertsona bat tratatzea beste bat baino hobeto egoera berdinean edo antzekoan, arrazoia delarik arraza-etnia, erlijioa, desgaitasuna, adina edo sexu-orientazioa (Eraberean, 2018).

Bibliografia

13/2005 LEGEA, uztailaren 1ekoa, ezkontzeko eskubidearen arloan Kode Zibila aldatzen duena, EAO, 157. zk.a. (2005eko uztailaren 2a), 23632-23634 or.

Arrazismo eta intolerantziaren aurkako Europako Batzordea (2011). Recomendación de política general nº13 de la ECRI sobre la lucha contra el antigitanismo y las discriminaciones contra los romaníes/gitanos.

Barth, Fredrick (1976). *Los grupos étnicos y sus fronteras*. Fondo de Cultura Económico.

Cea D'Ancona, María Ángeles (2009). Filias y fobias ante la imagen poliédrica cambiante de la inmigración: Claves en la comprensión del racismo y la xenofobia. *Lan eta Immigrazio Ministerioaren aldizkaria*, 80, 39-60.

Cea D'Ancona, María Ángeles. (2007). *Inmigración, racismo y xenofobia en la España del nuevo contexto europeo*. Madril: Lan eta Gizarte Gaietarako Ministerioa.

Emakunde (s.f.). *Glosario de términos* [Online]. Hemendik berreskuratuta: <https://www.emakunde.euskadi.eus/emakunde/-/glosario-emakunde/>

Eraberean (2018). *Igualdad de trato y no discriminación*, Guía Básica [Online].

Gabinet d'Estudis Socials et al. (2007). *Glosario de términos de integración de inmigrantes*. Consejería de Política Social, *Mujeres Inmigrantes de la Región de Murcia*. <https://conocimientoabierto.carm.es/jspui/bitstream/20.500.11914/1323/1/>

García Dafonte, Zaira eta Exposito Alberdi, Jone (2019). *Bizikidetza aniztasunean: LGBTI+ populazioaren errealitateen diagnostikoa Gipuzkoan 2018*. Donostia: Gertu.

[Glosario%20de%20t%C3%A9rminos%20de%20integraci%C3%B3n%20de%20inmigrantes.pdf](#)

Gobierno Vasco. (2018). *Eraberean*. <https://www.euskadi.eus/red-igualdad-trato/web01-a2eraber/es/>

Gracia Arnaiz, Mabel. (2011). La medicalización de la obesidad. Concepciones y experiencias sobre la gordura en jóvenes con “exceso” de peso. *Zainak*, 34, 225-241.

Hehir, Thomas (2002). Eliminating ableism in education. *Harvard Educational Review*, 72(1), 1-32.

Hemendik berreskuratuta: https://www.euskadi.eus/contenidos/informacion/eraberean_guia_basica/es_observat/adjuntos/ERABEREAN_GUIA.pdf

<https://dialnet.unirioja.es/descarga/articulo/2775864.pdf>

Ikusgune (2020). Gasteizen sexu-orientazioaren eta genero-identitatearen aurka izandako gertakariei buruzko Txostena [Online]. Hemendik berreskuratuta: <https://ikusgune.eus/es/actividades/https-ikusgune-eus-files-2020-05-informe-2-pdf>

Martínez Navarro, Emilio (2002). Aporofobia. En Jesús Conill (Ed.), *Gloria para una sociedad intercultural* (17-23 orr.). Valentzia: Bancaja.

Nazio Batuen Erakundea (2009). Discriminación basada en la religión o en las creencias [Online]. Hemendik berreskuratuta: https://www.un.org/es/events/humanrights-day/2009/discrimination_religious.shtml

Observatorio para el Análisis y Visibilidad de la Exclusión Social (2019). Estudio Sociológico de las PERSONAS LGTBI SIN HOGAR en la Comunidad de Madrid. Madril: FACIAM.

Ogden, Jane y Clementi, Cecelia (2010). The experience of being obese and the many consequences of stigma. *Journal of Obesity*, libk. 2010.

Osasunaren Mundu Erakundea. (2022). *Buru-nahasteak*. <https://www.who.int/es/news-room/fact-sheets/detail/mental-disorders>

Parella Rubio, Sònia. (2020). *Raza, etnia y racismos en un mundo global. Un enfoque sociológico*. Rachid El Quaroui (koord.). Racismo, etnicidad e identidad en el siglo XXI, *AnthropiQa* 2.0., 37-64. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/libro?codigo=778912>

Ramírez Goicoechea, Eugenia. (2011). *Etnicidad, identidad, interculturalidad. Teorías, conceptos y procesos de la relacionalidad grupal humana*. Universitaria Ramón Areces.

Rey Martínez, Fernando. (2008). La discriminación múltiple, una realidad antigua,

Rivas Vallejo, Pilar (2015). ¿Es la obesidad causa de discriminación tutelable en el ámbito laboral?. *Iuslabor*, 1(2015), 1-29.

Rodó-Zárate, Maria. (2021). *Interseccionalidad. Desigualdades, lugares y emociones*. Edicions Bellaterra.

Sau Sánchez, Victoria (1981). Diccionario ideológico feminista. Bartzelona: Icaria.

Stolcke, Verena. (2000). ¿Es el sexo para el género como la raza para la etnicidad?
Política y Cultura, 14, 25-60. <https://www.redalyc.org/pdf/267/26701403.pdf>

2. Eranskina.

Testuingurua eta metodologia

1. Testuingurua

1.1. Nondik eta nola ikertzen dugun

EPADE 2020tik Euskadin egiten den inkesta bat da, eta EAEn diskriminazioarekin eta elkarbizitzan dagoen aniztasunarekin lotutako errealitateak aztertzeke dagoen gero eta premia handiagoari erantzuten dio; horrez gain, euskal biztanleriaren jarreraren bilakaera monitorizatzeko eta jasaten den diskriminazioa biltzeko aukera ematen du. Inkesta batetik abiatuta ikertzea erabaki da, euskal biztanleriaren pertzepzioetan eta jarreretan arreta jartzea egokia dela iritzita, gizarte-talde eta -kolektibo desberdinen aurka dauden jarrera diskriminatzaileak hautemateko, neurtzeko eta monitorizatzeko. Hein batean, gizarteari “azterketa” bat eginaraztea da asmoa, ebidentziak agerian uzteko, eta elkarbizitzan dagoen aniztasuna onartzeko eta “desberdintzat” hartzen ditugunekin harremanak izateko ditugun moduei buruz hausnartzeko eta lanketa bat egiteko. Izan ere, Europar Batasuneko Kontseiluaren 2000/43/EE Zuzentarauak, 2000ko ekainaren 29koak, diskriminazioaren ikerketa sustatzeko eta datu estatistikoak biltzeko beharra azpimarratzen du.

Hori ez da inola ere estrategia berritzailea; Ikuspegik bat egiten du Oinarrizko Eskubideen Agentziak (FRA), Europako Batzordeak, Ikerketa Soziologikoen Zentroak (CIS), Enplegu eta Gizarte Segurantzako Ministerioak eta Europako Gizarte Inkestak erabili ohi duten diskriminazioa aztertzeke eta salatzeke metodoarekin.

Teknikoki, lanabes gisa inkesta erabiltzeko hautua egiteak ezagutza ziurra sortzea ahalbidetzen dio Ikuspegiari; izan ere, eskarmentu handia du esparru horretan, eta datu estatistikoen analisisian adituak diren langileak ditu. Era berean, funtzio praktiko garrantzitsu bat betetzen du, EAE osoko datu adierazgarriak sortzeke gai

diren inkestak diseinatzeko eta garatzeko gaitasuna duenez gero. Hori horrela, dituen ahalmenetatik abiatuta ekarpenak egiteko modu bat da, beste eragile batzuek —kalitatezko ezagutza sortzen dutenak— jada lantzen dituzten espazioak bereganatzen saiatu gabe.

Aukeratutako ikerketa-metodoari dagokionez, inkesta teknika kuantitatibo bereziki egokia da “bizi eta hautematen den diskriminazioa ezagutzeko eta neurtzeko”, aukera ematen baitu, besteak beste, diskriminazioaren, aurreiritzien, estereotipoen eta esperientzien arrazoiak aztertzeko (Cea D’Ancona, 2020)⁶⁰.

Talde minorizatuekiko eta gizartean zaugarrienak direnen aurkako jarrerren kasuan, ikerketa psikosozialak erakutsi du gaitzespen esplizitua neurtzeko moduak (arrazakeria biologikoa edo sexismoa arrazoitzeko argudio biologizistak erabiltzea, adibidez) ez direla eraginkorrak gizarte modernoetako gaitzespena atzemateko, erreaktiboegiak direlako, eta horrek desiragarritasun sozialak eragindako alborapena dakarrelako (Cea D’Ancona, 2009)⁶¹. Horri erantzun bat emateko, 80ko hamarkadatik aurrera horren erreaktiboak ez diren neurriak garatzen hasi ziren, jarrera diskriminatzaileek hartu dituzten forma eta adierazpen berriak atzemateko, hala nola aurreiritzi sotil eta nabarmenak (Meertens eta Pettigrew, 1992)⁶², arrazakeria kulturala (Jones, 1972), arrazakeria modernoa (McConahay, 1986)⁶³ eta arrazakeria sinbolikoa (Kinder eta Sears, 1981)⁶⁴.

Hala ere, azpimarratu behar da inkestaren metodoak, ikerketa sozialeko beste edozein teknikak bezala, hainbat muga dituela. Lehenengoa da jarrerei eta pertzepzioei buruzko inkestak ez duela neurtzen jendeak bizi duen benetako diskriminazioa (objektiboa), baizik eta pertzepzio eta esperientzia pertsonalei buruzko agerpen subjektiboak jasotzen dituela. Agerpen horiek baldintzatuta egon daitezke desiragarritasun sozialak eragindako alborapenarekin eta inkestari erantzun dioten pertsonen item edo galderen gaiarekiko, estiloarekiko eta formulazioarekiko duten posizionamendu eta harremanarekin ere (Cea D’Ancona, 2020).

Oso zeregin konplexua da biztanleria-talde desberdinekin konektatzeko gai diren galdetegiak sortzea, zapalkuntza-logikak erreproduzitzen ez dituztenak, eta, aldi berean, ahalik eta neurri handienez alborapenak —desiragarritasun sozialak eragindakoa, adibidez— saihestea lortzen dutenak. Galdetegi propioa

⁶⁰ Cea D’Ancona María Ángeles y Valles Martínez Miguel S., (eds). (2020). *Discriminación múltiple. Medición y acciones antidiscriminatorias*. Dextra Madrid.

⁶¹ Cea D’Ancona, María Ángeles, (2009). La compleja detección del racismo y la xenofobia a través de encuesta. Un paso adelante en su medición. *Reis. Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, (125), 13-45

⁶² Meertens, Roel W. y Pettigrew, Thomas F. (1992). Le racisme violé: dimensions et mesure, En M. Wieviorka (Dir), *Racisme et modernité* (pp. 109-126). Paris: La Découverte.

⁶³ McConahay, John B. (1986). Modern racism, ambivalence, and the modern racism scale. En John F. Dovidio, y Samuel L. Gaertner (Eds.). *Prejudice, Discrimination and Racism* (pp. 91-126). Orlando: Academic Press.

⁶⁴ Kinder, Donald R., & Sears, David O. (1981). Prejudice and politics: Symbolic racism versus racial threats to the good life. *Journal of Personality and Social Psychology*, 40(3), 414–431.

eraikitze orduan, beste inkesta ofizial batzuetan erabili diren metodo eta galderen egokitzapenetik abiatzea laguntza eta muga handia izan daiteke, aldi berean, eta Ikuspegik horixe egiten du: segurtasuna ematen du, eta, batzuetan, testuinguru desberdinetan bildutako datuen arteko konparazio interesgarriak egitea ahalbidetzen du (hori aberasgarria da emaitzen analisirako); hala ere, mugatu egiten da hurbileko errealitate sozialera egokitutako ñabardurak sartzeko aukera eta aurrez finkatutako adierazpen edo logikak aldatzeko aukera.

Aldi berean, gizarte osora estrapolatzeko moduko datuak sortzea potentzialtasun gisa nabarmentzen da; izan ere, hori oso baliagarria da markoaren argazki edo deskribapen orokor bat lortzeko (Luxan Serrano eta Legarreta Iza, 2019)⁶⁵, eta zenbait problematika edo fenomeno sozial beste estrategia metodologiko batzuk erabiliz arreta handiagoz edo sakonago ikertzeko euskarria eta justifikazioa izan daiteke. Sakontze-lan horren asmoa datuek itxura batean agerian uzten duten horri buruzko ezagutza zabaltzea izan daiteke, baita erakusten duten hori berariaz ezeztatzea ere. Edozein kasutan, datu ofizialek erreferentzia bat ematen dute lanean jarraitzeko, eta mugatua izanagatik ere, maiz erabilgarria izaten da.

Hori guztia kontuan hartuta, datu estatistikoak sortzeari balioa ematen diogu, baina dituen mugak eta arriskuak ere aintzat hartzen ditugu, eta konpromisoa hartzen dugu autokritika egiteko eta etengabe berrikusteko, gero eta zorrotasun eta bidezketasun handiagoko inkesten eraikuntzan aurrera egiteko.

1.2. Sortutako datuen interpretazioetan eta erabileran arreta jartzea

Ikuspegik egiten dituen inkesten emaitzen txostenak, dokumentu hau, esaterako, deskriptiboak dira nagusiki; txosten hauen helburua jendeari bildutako datu nagusiak era argi eta zuzenean aurkeztea da. Horrek, hasiera batean, nahiko zeregin erraza dirudi, baina konplexutasunak ditu; izan ere, lantzen ditugun datuak modu sinplistan, partzalean edo nabarmen modu okerrean interpretatzen badira, dinamika diskriminatzaileak indartzeko argudioen oinarri gisa ere balio dezakete, hain zuzen ere.

Ildo horretan, Ikuspegik hartzen duen lehen neurria da emaitzen txostenetan berariaz azaltzea zer-nolako zuhurtziarekin interpretatu behar diren datuak. Halaber, arreta jartzen da idazkeran txosten osoan zehar, argi erakusteko datuek biztanleriak adierazten edo aitortzen duenari egiten diola erreferentzia, eta horrek ez duela zertan bat etorri urraketa jasan duten kolektiboen benetako esperientziekin eta bizipenekin. Era berean, ahalegin aktiboa egiten da datuak

⁶⁵ Luxán Serrano, Marta, & Legarreta Iza, Matxalen (2019). Metodologías cuantitativas desde una perspectiva feminista: una aplicación a través de las encuestas de empleo del tiempo. En *Otras formas de (des)aprender: investigación feminista en tiempos de violencia, resistencias y decolonialidad* (pp. 93-110). Euskal Herriko Unibertsitatea.

komunikabideetan eta sare sozialetan (infografien bidez, adibidez) zabaltzean, ahalik eta hutsegite edo gaizki-ulertu gutxien eragiteko. Azkenik, egokia irizten diogu bildutako datuei buruzko hausnarketa sakonagoei eta zehatzagoei bide ematea, dibulgazio-materialak eta interpretazio-azterlan espezifikoak sortuz; lan horiek Zabaldur monografikoen seriea osatzen dute. Hurrengo orrialdeetan, aurrera eramaten diren prozesu nagusien zati bat partekatuko dugu.

Hori horrela, Ikuspegik elkarren artean berrelikatzen diren bi lan-ildo aktibatzen ditu: alde batetik, datu estatistikoak sortu eta erabiltzea, eta emaitzen txostenen bidez datu horiek publikoaren eskueran jartzea; eta, beste alde batetik, interpretazio- edo gogoeta-azterlan soziologikoak osatzea landutako gaietan espezializatutako adituekin elkarlanean, sortzen diren datuak modu arduratsuan interpretatzen eta eztabaidatzen laguntzeko asmoz.

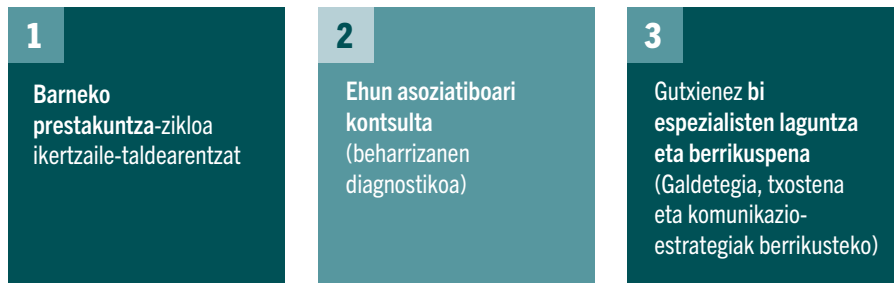
Ikerketa-taldean, uste dugu neurri horiek guztiak beharrezkoak direla eta funtzio garrantzitsua betetzen dutela; edonola ere, ziurrenik ez dira nahikoa edo ez dira gai, bere horretan, publikoak diren datuen interpretazioaren eta hedapenaren aurka eginiko erreakzioak geldiarazteko; hori horrela, datuak pertsona edo erakunde interesdun ororen eskura geratzen dira, haien asmoa edozein dela ere.

Horregatik, oso beharrezkotzat jotzen dugu ikerketa sozialean aurrera egiten jarraitzea, lortutako datuen ikuspegi orokorra sakontzeko, osatzeko eta kontrastatzeko aukera emango duten azterlanen bidez (kuantitatiboak zein kualitatiboak). Azpimarratu nahi dugu, gainera, ezinbesteko funtzioa betetzen dutela eskura dauden datuak zorrozki, arduraz eta kritikoki erabiltzen eta zabaltzen (baita inkestarekin berarekin ere) inplikatur dauden kolektibo eta gizarte-eragile guztiek, haiek baitira diskriminazioaren aurka bultzatu nahi dugun borrokaren motorra.

EAEko diskriminazioa eta bizikidetzako aniztasuna aztertzeak—migrazioaren auziaz harago—, Ikuspegi erantzukizun sozial, etiko eta akademikoa izatea eragiten dio, lantaldeak aurretik aztertu ez dituen errealitateei behar bezala, zintzoki eta zorrotz heltzeko, baita zuzenean eragiten dien gizarte-eragileekin harremana (eta, kasurik onenean, lankidetzan) izateko ere. Hartutako erantzukizun hori kudeatzeko, hiru ekintza konbinatzen dira aztertu beharreko errealitate bakoitzean:

1. Aniztasunari, diskriminazioari eta tratu-berdintasunari buruzko prestakuntza-ziklo bat garatzea ikertzaile-taldearentzat, EAEko profesional espezialisten laguntzarekin.
2. Gaian adituak diren eta unibertsitate-esparrutik ikerketan aritzen diren bi pertsonak (gutxienez) galdetegi bakoitzaren diseinuarekin laguntzea eta hura berrikustea, bai eta inkestatik ateratako emaitzen analisisian laguntzea ere.

3. Aztertuko diren errealitateekin lotutako kontsulta-prozesu bat abiaraztea ehun asoziatiboan, eta beharrianen diagnostiko bat garatzea.

Horrek guztiak kalitatea, ikaskuntza eta babesa ematen dizkio ikerketa-prozesuari, eta, epistemologia feministetatik proposatzen den bezala, egiten den lanaren potentzialtasunei eta mugei buruz eta tartean dauden botere-harremanei buruz hausnartzea sustatzen du (Gandarias, 2014⁶⁶; Osorio-Cabrera, Gandarias eta Fulladosa, 2021)⁶⁷.

Taula honetan, lankidetzaren eta laguntza-prozesu horietan parte hartu duten pertsonen eta erakundeen zerrenda partekatzen dugu; izan ere, horiek gabe, Ikuspegik lan-ildo honetan egin duen ibilbidea ezinezkoa izango zatekeen. 2024ko EPADE, txosten honetan lantzen duguna, horien guztien ekarpenez hornitu da.

⁶⁶ Gandarias Goikoetxea, Itziar (2014). Habitar las incomodidades en investigaciones feministas y activistas desde una práctica reflexiva. *Athenea Digital. Revista De Pensamiento E investigación Social*, 14(4), 289–304.

⁶⁷ Osorio-Cabrera, Daniela, Gandarias, Itziar, & Fulladosa, Karina (2021). Consideraciones ético-político-afectivas en investigaciones feministas: articulaciones situadas entre academia y activismo. *Empiria. Revista De metodología De Ciencias Sociales*, (50), 43–66.

11. taula. EAEko diskriminazioa aztertzeke eginiko lankidetzak

Errealitate soziala	Urtea	Zuzenean esku hartu duten Ikuspegiko langileak	Prestakuntza-zikloen arduradunak	Kontsultak	Inkestak eta txostenak gainbegiratu dituzten espezialistak
Diskriminazioa Euskadin 2020an	2020	Iraide Fernández Aragón (koordinatzailea) Irene Ruiz Ciarreta Julia Shershneva Taide Arteta Esnal Udane Hermosilla Fernández Lía González Estepa	Udane Hermosilla Fernández Lía González Estepa (Ikuspegi taldea)	José Antonio Oleaga Páramo (Begirune Fundazioa) María Ángeles Cea D'Ancona (Madrilgo Unibertsitate Konplutentsean) Lorenzo Cachón (Madrilgo Unibertsitate Konplutentsean)	Begirune Fundazioa (EHU)
Sexu- eta genero-aniztasuna	2021	Julia Shershneva Zastavnaia (koordinatzailea) Lía González Estepa Beatriz Otero Gutiérrez Irene Ruiz Ciarreta	Udane Hermosilla Fernández (SGAean espezializatutako gizarte-hezitzailea)	EAEn eragin politikoa duten LGTBI+ arloko 14 kolektiborekin lankidetzak	Jokin Azpiazu Carballo (EHU) José Antonio Langarita Adiego (Gironako Unibertsitatea)
Ijito-herria	2022	Julia Shershneva Zastavnaia (koordinatzailea) Lía González Estepa Maite Fouassier Zamalloa Peio Salazar Martínez de Iturrate	Eusko Jaurilaritzako Ijito Herriaren Erabateko Sustapenerako eta Partaidetza Sozialerako Kontseilua eta Biltzen Prestakuntza eman duten erakundeak/pertsonak: Kale Dor Kayiko Agifugi Rafael Giménez Jiménez Nevipen Gao Lacho Drom Biltzen	Aurretiko diagnostikoa 8 elkarrizketen bidez: 3 pertsona adituarekin (Biltzen; Daniel La Parra, Javier Arza); 4 Ijito Herriaren Erabateko Sustapenerako eta Partaidetza Sozialerako Kontseiluko erakundeekin: AGIFUGI, Kale Dor Kayiko, Nevipen eta Sim Romi. Galdetegia Eusko Jaurilaritzako Ijito Herriaren Erabateko Sustapenerako eta Partaidetza Sozialerako Kontseiluarekin kontrastatuta, Biltzen idazkari teknikoaren lanetan arituta	Daniel La Parra Casado (Alacanteko Unibertsitatea) Javier Arza (Nafarroako Unibertsitate Publikoa)
Erlijio-aniztasuna	2023	Julia Shershneva Zastavnaia (koordinatzailea) Lía González Estepa Maite Fouassier Zamalloa Ane Estebaran Delgado	Gorka Urrutia Asua (Deustuko Unibertsitateko Giza Eskubideen Institutua) Eduardo J. Ruiz Vieytez (Deustuko Unibertsitateko Giza Eskubideen Institutua)	Aurretiko diagnostikoa hainbat erakunde erlijiosori egindako 12 elkarrizketen bidez	Puerto García Ortiz (Pluralismo y Convivencia fundazioa) Gorka Urrutia Asua (Deustuko Unibertsitateko Giza Eskubideen Institutua)
Diskriminazioa Euskadin 2024an	2024	Julia Shershneva Zastavnaia (koordinatzailea) Ane Estebaran Delgado Irene Ruiz Ciarreta Lía González Estepa Beatriz Otero Gutiérrez	Lía González Estepa (Ikuspegi taldea) Andrea Ruiz Balzola (Begirune Fundazioa) Verónica Jaramillo Fonnegra (Universidad Autónoma Latinoamericana)	María Ángeles Cea D'Ancona (Madrilgo Unibertsitate Konplutentsean) José Antonio Oleaga Páramo (Begirune Fundazioa)	

Diziplina anitzeko adituen lankidetzak aniztasunaren eta diskriminazio anizkoitzaren azterketako lanketa teoriko eta metodologikoan: María Ángeles Cea D'Ancona (Madrilgo Unibertsitate Konplutentsean), Imanol Zubero (EHU), Jon-Mirena Landa (Giza Eskubideen eta Botere Publikoen UNESCO Katedra, EHU), Luis Sanzo (Berdintasun, Justizia eta Gizarte Politiketako Saileko arduraduna, Eusko Jaurilaritza), Trinidad L. Vicente (Deustuko Unibertsitatea), María Silvestre (Deustuko Unibertsitatea), Andrea Ruiz Barzola (Begirune Fundazioa) eta Jose Antonio Oleaga (Begirune Fundazioa)

Horrenbestez, bai galdetegia, bai EPADE 2024ko inkestatik eratorritako emaitzen analisia, diskriminazioaren neurketan eta ikerketa sozialean adituak diren bi pertsonak berrikusi eta kontrastatu dituzte: María Ángeles Cea D'Anconak —Madrilgo Unibertsitate Konplutentseko soziologiako katedraduna eta diskriminazioaren ikerketan aditua— eta Jose Antonio Oleaga Paramok —soziologo eta psikologo soziala, gizarte-ikerketan eta jarreraren neurketan aditua—.

Azkenik, inkestetako datuetatik abiatuta hainbat monografiko osatu ziren, gogoe-tazko irakurketa eta interpretazioa egin ahal izateko. Hala, gaur egun, Ikuspegik lau monografiko hauek ditu: Euskadiko biztanleek diskriminazioaren inguruan dituzten pertzepzioei eta jarrerei buruzko inkestaren analisia (2021); *Zabald* *1. Dimentsioak, desberdinkeria* *ren ikuspegitik* (2023); *Zabald* *2. Erlijio-aniztasu* *na EAEn* (2024); eta *Zabald* *3. Diskriminazioa eta aniztasuna EAEn eta Europan* (2025).

Euskadiko biztanleek diskriminazioaren inguruan dituzten pertzepzioei eta jarrerei buruzko inkestaren analisia	2021
Zabald 1. Dimentsioak, desberdinkeria ren ikuspegitik	2023
Zabald 2. Erlijio-aniztasuna EAEn	2024
Zabald 3. Diskriminazioa eta aniztasuna EAEn eta Europan	2025

2. Metodologia

2.1. Diseinu metodologikoa

Metodologiari buruzko oharrean aipatu denez, EPADE inkestan nazioarteko eta nazioko beste inkesta batzuk hartu dira oinarritzat, diskriminazioaren aurreko pertzepzioak eta diskriminazioarekiko eta aniztasunarekiko jarrerak neurtzea xede dutenak: Oinarrizko Eskubideen Europako Agentziarena (FRA), Europako Batzordearena, Ikerketa Soziologikoen Zentroarena (CIS) eta Arrazismoaren eta Xenofobiaren Espainiako Behatokiarena (OBERAXE).

Hala, galdetegia osatzeko inkesta hauetako galderetako batzuk erabili dira: Europako Batzordeak aldizka egindako inkesta, *Eurobarometro Berezia: Diskriminazioa EBN* izenekoa (2023koa eta aurrekoak); Emakumearen eta Aukera Berdintasunerako Institutuak (IMIO) eta CISEk 2013an eta 2016an egindako *Diskriminazioaren Pertzepzioa Espainian* inkesta; eta, azkenik, Nafarroako Estatistika Institutuaren (Nastat) *Gizarte eta Bizi Baldintzen Inkesta*.

Kontzeptuak operatibo egitea

Atal honetan, analisiaren dimentsioak aurkezten dira (tarteko aldagaiak edo konstruktiboak), enpirikoki behatu daitezkeen adierazle operatiboak biltzen dituztenak (aldagai operatiboak edo adierazleak).

Analisiaren dimentsioei dagokienez, nazio- eta nazioarte-mailan diskriminazioaren fenomenoaz aztertzen duten beste inkesta batzuei buruzko informazio dokumentala aztertu ondoren, eta María Ángeles Cea D’Ancona eta Jose Antonio Oleaga Paramo

adituekin gizarte-diskriminazioaren inkesten bidezko neurketaren gaia berariaz jorratzeko bilera batzuk egin ostean, analizatzeko dimentsio hauek definitu ditugu:

1. Aniztasunekiko pertzepzioak EAEn
2. Harremanetarako espazioak eta lagunak
3. Diskriminazioaren aurreko jarrerak eta pertzepzioak EAEn
4. Jarrera diskriminatzaileak
5. Norberak bizi izandako zein ingurune hurbilean zeharka bizi izandako diskriminazioa
6. Bizi izandako diskriminazioaren salaketa
7. Euskal biztanleriak indarreko legeriari, legezko mekanismo eta bideei, eta praktika diskriminatzaileen aurrean dituen eskubide eta betebeharrei buruz duen ezagutza
8. Euskal gizartean pertsona guztien tratu-berdintasunaren eta diskriminaziorik ezaren alde borrokatzeko erakundeek egiten dituzten jarduketan balorazioa
9. Praktika diskriminatzaileekin lotutako legeria, mekanismoak eta legezko bideak ezagutzea

Dimentsio bakoitzean enpirikoki behatu daitezkeen adierazleen hautaketari dagokionez, honako hau aurreratu dezakegu:

1. Aniztasunekiko pertzepzioak EAEn

- a) euskal gizarteak zer motatako gizartean bizi nahi duen
- b) aniztasunarekiko irekitasuna hezkuntzaren, lanaren eta bizitegien esparruetan

2. Harremanetarako espazioak eta lagunak

- a) aniztasuna pertsona ezagunen artean, adiskidetasun-harremanetan eta familia-testuinguruan
- b) diskriminazioa jasateko aukera gehien duten kolektibo eta gizarte-taldeetako pertsonekin bizitegia partekatzeko erosotasuna
- c) seme edo alaba batek diskriminazioa jasateko aukera gehien duten kolektibo eta gizarte-taldeetako pertsonekin harreman sentimentala izatearekiko jarrera
- d) diskriminazioa jasateko aukera gehien duten gizarte-taldeetako pertsonak ordezkari politikoak izatearekiko erosotasuna

3. Diskriminazioaren aurreko jarrerak eta pertzepzioak EAEn

- a) diskriminazioa, euskal gizarteko beste arazo batzuen artean
- b) diskriminazio-mota desberdinen hedadura EAEn
- c) tratu-berdintasuna zerbitzu publikoak eta gizarte-laguntzak jasotzean, etxebizitza bat eskuratzean, lanpostuak lortzean eta erantzukizuneko lanpostu baterako hautatzean

- d) pertsona bati kalte egin diezaioketen ezaugarriak legea aplikatzean, zerbitzu publikoak eta gizarte-laguntzak jasotzean, etxebizitza bat eskuratzean, lanpostuak lortzean eta erantzukizuneko lanpostu baterako hautatzean

4. Jarrera eta portaera diskriminatzaileak

- a) jarrera pertsonala diskriminazioa jasateko aukera gehien duten kolektibo eta gizarte-taldeetako pertsonen pisu bat alokatzearekiko
- b) gizartearen jarrera diskriminazioa jasateko aukera gehien duten kolektibo eta gizarte-taldeetako pertsonen pisu bat alokatzearekiko
- c) jarrera pertsonala diskriminazioa jasateko aukera gehien duten kolektibo eta gizarte-taldeetako pertsonak kontratatzearekiko
- d) gizartearen jarrera diskriminazioa jasateko aukera gehien duten kolektibo eta gizarte-taldeetako pertsonak kontratatzearekiko
- e) norberak duen irekitasun-mailaren uste subjektiboa diskriminazioa jasateko aukera gehien duen kolektibo eta gizarte-taldeetako pertsonen pisu bat alokatzearekiko
- f) gizartearen irekitasun-mailaren uste subjektiboa diskriminazioa jasateko aukera gehien duen kolektibo eta gizarte-taldeetako pertsonen pisu bat alokatzearekiko
- g) nahita edo oharkabean eragindako diskriminazioa
- h) diskriminazio-egoeren aurrean emandako babesa eta norberak gauzatutako diskriminazioa

5. Norberak bizi izandako zein ingurune hurbilean zeharka bizi izandako diskriminazioa

- a) azken 12 hilabeteetan norberak bizi izandako diskriminazioa
- b) azken 12 hilabeteetan ikusitako besteen diskriminazioa
- c) azken 12 hilabeteetan norberak bizi izandako diskriminazioa zer esparrutan gertatu den

6. Bizi izandako diskriminazioaren aurrean zer egin

- a) kexak edo salaketak aurkeztea
- b) horrelakorik ez egiteko arrazoiak
- c) diskriminazioaren biktima izanez gero harremanetan jartzeko erakundeak

7. Euskal biztanleriak indarreko legeriari, legezko mekanismo eta bideei, eta praktika diskriminatzaileen aurrean dituen eskubide eta betebeharrak buruz duen ezagutza

- a) diskriminazio-mota guztiei aurre egiteko EAEn egiten diren ahaleginen balorazio orokorra
- b) EAEn diskriminazio-mota desberdinei (matxismoa, anti-ijitokeria, kapazitis-moa, LGTBIfobia, adinkeria, arrazakeria, arrazoi erlijiosoengatikoa diskriminazioa) aurre egiteko erakundeek egiten dituzten ahaleginen balorazioa
- c) genero-berdintasunaren arloan erakundeek egindako lanaren balorazioa
- d) berdintasunaren eta diskriminaziorik ezaren aldeko erakundeen eta organismoen ezagutza

Lagina

Inkesta hau elkarriketa pertsonalen bidez egin da (aurrez aurre), inkestari erantzun dioten pertsonen etxeetan. EAEn bizi den adin nagusiko biztanleriari zuzenduta dago.

Lagina 1.200 pertsonak osatzen dute, 400 lurralde historiko bakoitzean. Datu-bilketa egiteko, etxeak ausazko ibilbideen sistemaren bidez hautatu dira, 37 udalerritan (6 Araban, 16 Gipuzkoan eta 15 Bizkaian) banatutako 60 laginketa-puntutan. Esleipen proportzional bidezko laginketa egin da, habitataren tamainaren, adinaren eta sexuaren arabera. Habitataren tamainari dagokionez, 4 geruza hartu dira kontuan: hiriburuak, 20.000 biztanle edo gehiagokoak, 5.000tik 19.999 biztanlera bitartekoak eta 5.000 biztanle baino gutxiagokoak. Adinaren aldagaiari dagokionez, 5 geruza hartu dira aintzat: 18-24 urte, 25-44 urte, 45-64 urte, 65-74 urte, eta 75 urte edo gehiago.

Lagin osoaren eta ausazko laginketa sinplearen ohiko kasuetarako (% 95,5eko konfiantza-maila eta $P = Q$), erreferentziazko lagin-errore orokorra $\pm 2,89\%$ izan da.

Alderdi etikoak

Inkestaren faseari ekin aurretik, laginketaren diseinua, galdetegia eta horiekin lotutako materialak Euskal Herriko Unibertsitateko Gizakiekin lotutako Ikerketetarako Etika Batzordeari (GIEB) aurkeztu zitzaizkion. Kide anitzeko organo hori arduratzen da izaera pertsonaleko datuak erabiltzea eskatzen duten ikerketa-proiektuak ebaluatzeaz eta haien jarraipena egiteaz.

Era horretan, zegokion ebaluazio-prozesua egin ostean, proiektuak (NoRefCEID: M10/2024/123) batzorde horren oniritzia jaso zuen, eta ikerketak baldintza etikoak betetzen zituela eta parte-hartzaileen eskubideak eta konfidentziasuna babesten zituela ziurtatu zen.

Landa-lana

Landa-lana 2024ko ekainaren 6tik uztailaren 15era bitartean egin da. Landa-lanaz CPS Iritzi eta Merkatu Ikerketak enpresa arduratu da, eta CCI/ESOMAR kode deontologikoaren printzipioak errespetatuz lan egin du. Ikerketa soziologikoaren arloan ibilbide luze eta egiaztatua duen enpresa da.

Inkesta aurrez aurre eta etxez etxe egin da, eta elkarriketek, batez beste, 30-35 minutu iraun dute. Landa-lana parte-hartzaileen etxeetan egitearen helburua pertsona horien erosotasuna bermatzea da, era horretan, konfiantzazko giroa sor dadin eta lortutako informazioaren kalitatea bermatuz, beste inkesta-prozedura

batzuekin alderatuta (telefonoz, online etab.). Inkestatutako pertsonak gaztelaniaz edo euskaraz erantzuteko aukera izan dute, unean bertan edo beste hitzordu bat jarrita, komeni zaien egunean eta orduan etxean erantzuteko. Era berean, inkestagileek proiektuaren xehetasunen (helburuak, etab.) eta eskubideen berri eman diete inkestaren hasieran, eta inkesta egiten hasi aurretik inkestatuen baimena lortzeaz arduratu dira.

Galdera-sortarekin batera laguntza-txartelak ere badaude, galderak ulertzen laguntzeko. Txartelak erabiltzeko beharra zer galderetan dagoen galdetegian bertan adierazten da, eta inkestagileak, galdera irakurri ondoren, dagokion txartela erakusten du erantzuteko aukerekin.

2024ko ekainaren 3tik 5era, galdera-sortaren aurre-test bat egin zaie 45 pertsonari, Aurre-test hori inkestak probatzen adituak diren inkestagileek egin dute, eta, ondoren, prozesuaren fase horri buruzko txosten bat osatu dute. Gorabehera aipagarriarik antzeman ez dela ikusitakoan, landa-lanarekin jarraitu da, lagin osoko inkestak burutzeko. Aurre-testaren txostena baliagarria izan da zenbait galderetan neurri osagarriak gehitzeko.

Inkestagileek (10 dira guztira), kalitate-saileko pertsonak eta landa-koordinatzaileak prestakuntza jaso dute enpresaren aldetik, eta landa-lanaren eskuliburua eta inkesta-teknikak ere azaldu zaizkie. Horrez gain, langile horiek behar bezala prestatuta daude etikarekin lotutako kontuetan, eta, gainera, konfidentzialtasun-dokumentu bat sinatu dute pertsona guztien pribatutasun-eskubidea bermatzen dela ziurtatzeko.

Erabilitako materialak

Inkestagileek honako material hauek erabili dituzte:

- Inkestageentzako jarraibideen eskuliburua
- Udalerriak, sexuaren eta adin-tarteen arabeko kuotak eta aukeratutako errolda-sekzioetako atarien helbideak biltzen dituzten ibilbideen karatulak
- Galdera-sortak (bi hizkuntza ofizialetan)
- Txartelak (bi hizkuntza ofizialetan)
- Akreditazio-gutuna
- Inkestage-agiria

Kalitate-kontrolako (ikuskapena) eta koordinazioko sailekoek:

- Inkestageentzako materiala
- Txantiloia: kuotak egiaztatzeko
- Txantiloia: telefono bidezko gainbegiratzeko (eta/edo gainbegiratze presentzialerako)

- Txantiloia: lan-plangintzarako (egindako lanak eta aurreikuspenak)
- Txantiloia: emandako eta jasotako dokumentazioa

Datuen babesa eta anonimizazioa

Inkestatuen datu pertsonalak dituen orria inkesta guztietatik bereizten da (datu pertsonalen atalean inkesta-zenbakia markatuta), digitalizazio sailari grabaziorako entregatu aurretik.

Beste alde batetik, 2016/679 (EB) Erregelamenduaren 13. artikuluan xedatutakoaren arabera, Ikuspegik ez du inoiz izaten inkestatutako pertsonen datu pertsonalik, salbu eta berariaz eskatzen ez bada gainbegiratze bikoitza egiteko. Kasu horretan, gainbegiratze bikoitza landa-laneko bulegoetan bertan egingo litzateke, datu horiek landa-laneko enpresatik inoiz atera ez daitezen.

6 hilabete igarotakoan, Ikuspegik inkestak berrikusteko eskaerarik egiten ez badu, landa-lanaz arduratzen den enpresak datu pertsonalak dituzten orriak eta gainbegiratze-orriak suntsitzen ditu. Galdera-sortak (datu pertsonalik gabe) urtebete igaro ondoren desegiten dira.

Era berean, landa-sareko enpresak bermatzen du ez duela datu-baserik sortuko datu pertsonal horiekin, inkestak gainbegiratzea ez den beste helburu batzuetarako.

Bildutako informazioa garbitzea eta landa-lana kontrolatzea

Inkestagile bakoitzak egindako lana egunero jasotzen da. Inkesta guztiak gainbegiratu dira (banan-banan), eta dokumentu bat osatu da telefono bidezko gainbegiratze-faserako galdera-sortekin. Gainbegiratze horretan hainbat alderdi ikuskatu dira, hala nola ibilbide zuzena egin dela, inkestatuen kuota behar bezala hautatu dela, inkesta behar bezala eta osorik bete dela, iragazkiak behar bezala aplikatu direla, erantzunen koherentzia, zalantzazko itemik dagoen, eta datu soziodemografikoak eta harremanetarako datuak azaltzea.

Bulegoko fintze-lan horiez gain, telefono bidezko ikuskapena egin da ikuskapen-dokumentu bat duten inkesten kasuan; eta, ondoren, ausazko ikuskapena ere bai. Dokumentu horretan adierazitakoaz gain, hainbat datu egiaztatu dira; besteak beste, inkestatuaren adin zehatza eta haren errolda udalerrian, inkestatzaileak inkesta egin duela eta inkestatuaren etxean egin dela, inkestak izan duen iraupen erreala eta inkestarako diseinatutako txartelak erabili direla. Horrez aparte, inkestagilearekin izandako esperientzia bildu da. Batez beste, ibilbide bakoitzeko 5 inkesta gainbegiratu dira telefonoz (ibilbide bakoitzeko % 25); hau da, guztira 302 inkesta (% 25,2).

Era berean, digitalizazio-fasean erantzunak osatuta daudela berretsi da, bai eta ibilbideen arabera kuotak berrikusi ere. Fintze-prozesu horren guztiaren ondorioz, 18 inkesta baliogabetu dira (% 1,5), izan kalitate-estandarra ez betetzeagatik, izan kuotatik kanpo daudelako.

Datu-prozesaketa

Lan hori galdetegiak grabatzen espezializatuta dagoen enpresa batek egiten du. Enpresa horrek, gainera, datuak haztatzen ditu eta aldagai gurutzatuak edo aldagai soziodemografikoak sortzen ditu, Ikuspegiko ikertzaile-taldearen jarraibideei kasu bietan jarraituz. Anonimizatutako datu-fitxategia SPSS gisa entregatzen da, estatistiketan erabiltzeko prest.

Datuen analisi estatistikoa

Datuak aldagai bakarreko, aldagai biko eta aldagai anitzeko analisirako teknika estatistikoen bidez tratatu dira.

Kategoriak aldagai kualitatibo ordinaletan multzokatu dira, maiztasun oso heterogeneoarekin, edo kategoriaren baten kasuan, maiztasun oso txikiarekin. Kategoriak mota horretako aldagaietan multzokatu dira, halaber, adostasuna/desadostasuna modu sintetikoagoan erakusteko. Bestalde, aldagai kuantitatibo batzuk eraldatu egin dira, eta balioak tartetan multzokatu dira; adibidez, ideologiaren eta espainiartasun-sentimenduaren/sentimendu abertzalearen eskalak.

Aldagai bakarreko analisisan, galdutako balioak jaso dira ("Ez daki/Ez du erantzun"). Aldagai anitzeko analisisan, galdutako kasuak esleitzea izan da erabilitako estrategia. Hala, Aniztasunarekiko Irekitasunaren Indizeak inkestatuek 72 aldagaitan emandako erantzun guztiak kontuan hartzen ditu. Aurreko urteetan bezala, inkestan parte hartu duten pertsona batzuek ez dute nahi edo ez dira gai izan gai guztiei baliozko erantzun bat emateko, eta horrek eragotzi egiten digu zuzenean indizean duten puntuazioa kalkulatzeko. Kasu horretan, galdutako balioak egozten dira (datu-basearen batez besteko balioa).

Aldagai bakarreko analisisan, aldagaia nolakoa den kontuan hartuta (kualitatiboa edo kuantitatiboa), maiztasun erlatiboak kalkulatu dira ehunekotan, bai eta beste neurri estatistiko batzuk ere: zentrorako joera, hala nola batezbestekoa, eta sakabanatze-neurriak, hala nola desbideratze tipikoa.

Bestalde, inkestari erantzun dioten pertsonen ezaugarri soziodemografikoak aldagai biko eta aldagai anitzeko analisisetan erabili dira, jatorri atzeritarreko pertsonetikiko jarreraren arabera hainbat eremutan profil berezituak zehazteko.

Aldagai biko analisietan erabili den teknika nagusia kontingentzia-taulena izan da, eta Pearsonen khi karratuaren probak aplikatu dira aldagaien independentzia egiaztatzeko. % 95eko konfiantza-maila duten edo 0.05etik beherako esangura duten lotura esanguratsuak baino ez dira kontuan hartu.

Norabide bakarreko faktore baten ANOVA analisiak ere egin dira, jakiteko zer aldagai soziodemografiko dauden modu esanguratsuan lotuta aniztasunarekiko irekitasunaren indizearekin, eta, horrela, aniztasuna gehien onartzen duten pertsonak eta gutxien onartzen dutenak karakterizatu ahal izateko. Analisi horietan, mendeko aldagaia Aniztasunarekiko Irekitasunaren Indizea da, eta aldagai independentea, berriz, ikerketan jasotako aldagai soziodemografikoetako bakoitza.

Bestalde, Aniztasunarekiko Irekitasunaren Indizea osatu eta aztertzeko, aldagai anitzeko datuak aztertzeko teknika hauek erabili dira: osagai nagusizko faktore-analisisa, AID analisisa (Interakzioen Detektagailu Automatikoa) eta k-means konglomeratuen analisi ez-hierarkikoa, analisi diskriminatzailea eta korrespondentzia sinpleen analisisa.

Azkenik, aipatzea komeni da ikerketa hau genero-ikuspegia kontuan izanik garatu eta aztertu dela. Begirada horretatik lan egiteak, gainera, aldagai guztiak —esanguratsuak izan zein ez— sexuaren/generoaren arabera aurkezteaz gain, inkestak egiteko irizpide “klasiko” batzuk aldatzea ekarri du.

2.2. Aniztasunarekiko Irekitasunaren Indizearen lanketa

Irekitasun-indizeak datu bakar batean laburbiltzen du galdetegiko itemen multzo baten bidez lortutako informazioa. Item horiek aukeratzeko bi irizpide hartzen dira kontuan: 1) irizpide estatistikoa, gehien diskriminatzen duten itemak hautatzen ditugulako (aldakortasun handiena jasotzen dutenak edo bariantza handiena azaltzeko gai direnak); 2) adituen irizpidea, aldez aurretik ezarritako dimentsioekin bat datozen item diskriminatzaileak erabiltzen ditugulako azkenean, ikertzaile-talde adituaren iritzia jarraituz.

Aniztasunarekiko Irekitasun Indizea osatzeko, urrats hauek egin ditugu:

1. Aldagai adierazgarriak hautatzea: hasiera batean, inkestako 92 aldagai aukeratu ditugu, galdetutako pertsonen hainbat gizarte-talderi eta pertsona-kolektibori buruz dituzten jarrerak, sinesmenak, posturak eta/edo portaerak jasotzen zituztenak.
2. Aldagaiak birkodetzea: horretarako beharra zuten aldagaiak birkodetu genituen, zentzu berean neur zezaten.

3. Arakatzeko-osagai nagusien⁶⁸ analisi faktorialen segida bat aplikatzea EPADE 2024 datu-baseari. Lehen analisi faktorial horiek arakatzeko asmoarekin aplikatu ditugu, haien xedea baita aldagai errepikakorrak identifikatzea, beste aldagai batzuekin batera faktoreak edo dimentsioak (konstruktua) sortzeko lotura nahikoa ez dutenak, eta/edo bereizketa txikia eragiten dutenak; era horretan, horrelako aldagaiak baztertzeko. 72 aldagairekin geratu gara azkenean.
4. Osagai nagusien lehen analisi faktoriala aplikatzea, berrespen gisa. Lehen analisi faktorial berresle horretan oinarrituta, pertsona batek aniztasunarekiko duen jarreraren eta beste pertsonen desberdintasunekiko duen onarpen-mailaren barne-egitura osatzen duten sei faktore edo dimentsiotara murriztu genituen 72 aldagai horiek.
5. Osagai nagusien bigarren analisi faktoriala aplikatzea, bigarren mailakoa, aurreko analisisian ateratako sei dimentsioei. Analisi faktorial horren bidez, inkestan parte hartu duen pertsona bakoitzaren jarreraren dimentsio horietako bakoitzak duen pisua hierarkizatu eta haztatu ahal izan genuen⁶⁹.
6. Lortutako informaziotik abiatuta, dimentsioetako bakoitzari esleitutako aldagaiak berriro kodetu ditugu, dimentsio guztiek (aniztasunarekiko irekitasun-mailari buruzko indize partzialak baino ez dira) hein edo ibiltarte bera izan dezaten: 0 puntutik 16,66 puntura bitartekoa. Horrela, lortutako sei dimentsioen artean, eta bigarren analisi faktorialetik lortutako haztapenarekin, 0tik 100era (100,05 puntu, zehazki) bitarteko ibiltarte izango duen indize bat lortu dugu batura bidez. Horrela, denboran zehar erraz konpara daitekeen indize bat lortu dugu; izan ere, soilik lehen fasean oinarritutako indize sintetiko batekin gelditu izan bagina (posible zen hori ere), adieraziko zukeen banaketaren ibiltarte hurrengo urteetako zundaketa bakoitzeko datu-basearen aldakortasunak berak definituko zuela.

⁶⁸ Arakatzeko-osagai nagusien lehen analisi faktorial horien bidez, aldagai jakin batzuk ezabatu eta araztu nahi izan ditugu, hala nola aldagai errepikakorrak; gainerakoekin dimentsioetan taldekatze-ko behar besteko loturarik ez dutenak; ateratako faktoreengatik behar bezala azalduta ez daudenak edo jaso gabeko aldakortasuna dutenak; edo aldakortasun txikia –hots, bereizketa-gaitasun txikia– dutenak. Hala, lehen analisisian barne hartutako 92 aldagaietako 20 baztertzeko erabaki dugu, irudiaren aurkako korrelazio-koefizienteetan nahi ez diren balioak zituztelako, laginaren egokitzapen-neurria (MSA) kalkulatzeko banan-banan lortutako balio baxuak eta/edo komunalitate txikiak zituztelako, edo hautatutako beste aldagai batzuekin informazio errepikakorra ematen dutelako.

⁶⁹ Lehen analisi faktorialerako Promax errotaia aukeratu genuen, faktoreen independentzia ezinbestekoa ez zelako; bigarren analisi faktorialerako, VARIMAX errotaia ortogonal aukeratu dugu, lortutako faktoreen independentzia maximizatzen duenez gero. Indizea, egiaz, 0 puntutik 100,05-era bitartekoa da, baina uste dugu eskalaren goiko aldeko 0,05 puntu horiek baztertu ditzaigekula, emaitzen azalpena eta zabalkundea sinplifikatzeko.

7. Indize partzialak eta indize sintetikoa kalkulatzeko. Kasu bakoitzak faktore bakoitzarekin dituen puntuazio faktorialetatik abiatuta, hau da, hautemandako sei eremu edo dimentsioetako bakoitzeko mailatik edo jarreratik abiatuta, indize partzialak kalkulatu ditugu eta, faktore bakoitzak azaldutako bariantza osoan duen pisan oinarrituta, indize sintetiko globala kalkulatu dugu.

Indizea egin ahal izateko, lehenik eta behin, Ikuspegiren inkestako zenbait aldagai aukeratu ditugu, aniztasunarekiko eta gizarte-talde desberdinekiko euskal herritarrek dituzten jarrerak eta iritziak biltzen dituztenak. 1.G (1 item), 2.G (7 item), 3.G (1 item), 9.G (11 item), 10.G (11 item), 11.G (21 item), 12.G (9 item), 14.G (9 item), 16.G (11 item) eta 17.G (11 item) galderez ari gara:

- 1.G: Aukeratu ahalko bazenu, zer motatako gizartetan bizi nahiko zenuke?
- 2.G: Zenbat lagun edo ezagun dituzu ezaugarri hauekin? Eta askotariko pertsonen 7 profil iradokitzen zitzaizkion inkestaren erantzuleari.
- 3.G: Zure iritziz, kolektibo jakin batzuen bazterketa zenbateraino da arazo euskal gizartean?
- 9.G: Oti 10era bitarteko eskala erabilita, esan dezakezu zenbateraino egongo zinatekeen batere eroso ez (0) edo guztiz eroso (10) Eusko Jaurlaritzazuzentzen duen pertsona honelakoa balitz? Eta askotariko pertsonen 11 profil iradokitzen zitzaizkion inkestaren erantzuleari.
- 10.G: Zuri, pertsonalki, zenbateraino irudituko litzaizuke deserosoa (oso, nahiko, zertxobait, gutxi edo batere ez) zure auzoan honelako pertsona bat edukitzea? Eta askotariko pertsonen 11 profil iradokitzen zitzaizkion inkestaren erantzuleari.
- 11.G: Seme-alabarik izan ala ez, esan mesedez, 1etik 10erako eskalan, zenbateraino egongo zinatekeen eroso ala deseroso zure seme edo alabak talde hauetako pertsonaren batekin harreman sentimentalik izango balu. Eta askotariko pertsonen 21 profil iradokitzen zitzaizkion inkestaren erantzuleari.
- 12.G: Pertsona bat kontratatu beharko bazenu, eta prestakuntza- eta esperientzia-berdintasuna duten zenbait pertsona egotekotan, zein pertsona kontratatuko zenuke? Eta askotariko pertsonen 9 profil iradokitzen zitzaizkion inkestaren erantzuleari.
- 14.G: Alokatzeko etxebizitza bat izatekotan, pertsona hauei alokatuko zenieke? Eta askotariko pertsonen 9 profil iradokitzen zitzaizkion inkestaren erantzuleari.

- 16.G: Ezaugarri hauetakoren bat duten pertsonekiko irekitasun-mailaren eskala batean, non kokatuko zinateke, kontuan izanik 0 “batere irekia ez” eta 10 “guztiz irekia” direla?” Eta askotariko pertsonen 11 profil iradokitzen zitzaizkion inkestaren erantzuleari.
- 17.G: Ezaugarri hauetakoren bat duten pertsonekiko irekitasun-mailaren eskala batean, non kokatuko zenuke zuk euskal gizartea, kontuan izanik 0 “batere irekia ez” eta 10 “guztiz irekia” direla? Eta askotariko pertsonen 11 profil iradokitzen zitzaizkion inkestaren erantzuleari.

Guztira, 92 aldagairekin lan egin dugu hasieran.

Egin dugun lehen eragiketa zerrendatu berri ditugun 92 aldagai horiekin esploraziorako analisi faktorial bat gauzatzea izan da, analisiaren egokitasun orokorra ez ezik, aldagai guztiak eta bakoitza txertatzea egokia ote den egiaztatzeko. Lehen analisi horren ondorioz, 72 aldagaitara⁷⁰ murriztu da multzoa. Zehazki, 9.G (11 item), 10.G (11 item), 11.G (21 item), 12.G (9 item), 14.G (9 item) eta 16.G (11 item) galderak hartu ditugu.

Segidan, dimentsio bakoitza zer aldagaik osatzen duten laburbilduko da.

1. dimentsioa: aniztasunaren onarpen-maila familia-esparruan. Aldagai hauek osatzen dute:

- 11.G: Seme-alabarik izan ala ez, esan mesedez, 1etik 10erako eskalan, zenbateraino egongo zinatekeen eroso ala deseroso zure seme-alabak talde hauetako pertsonaren batekin harreman sentimentala izango balu. “1” zenbakia “Batere eroso ez” litzateke, eta “10” zenbakia, “Oso eroso”.
Etorkina edo atzerritar jatorrikoa
Beltza
Asiarra
Zuria/kaukasikoa
Ijitoa
Semearen edo alabaren sexu berekoa
Transexuala edo transgeneroa
Gaztea
Adinekoa
Desgaitasun fisikoren bat duena
Desgaitasun intelektualen bat duena
Gaixotasun mentalen bat duena
Judua
Musulmana

⁷⁰ Sei aldagai alde batera uztea erabaki dugu, horien korrelazio-adierazleak (MSA) edo horien komunalitateak ez zituztelako betetzen analisisan txertatu ahal izateko gutxieneko baldintzak.

Katolikoa
Ortodoxoa
Protestantea edo ebanjelikoa
Ateoa
Prestakuntza txikia duena
Baliabide ekonomiko gutxi dituena
Gehiegizko pisua edo obesitatea duena

2. dimentsioa: aniztasunaren onarpen-maila material-esparruan. Aldagai hauek osatzen dute:

- 14.G: Alokatzeko etxebizitza bat izatekotan, pertsona hauei alokatuko zenieke?
Lesbiana, gaya, bisexuala
Transexuala edo transgeneroa
Adinekoa
Desgaitasunen bat duena
Gaixotasun mentalen bat duena
Beste erlijio batekoa (propioaz bestelakoa)
Baliabide ekonomiko gutxikoa
- 2.G: Pertsona bat kontratatu beharko bazenu, eta prestakuntza- eta esperientzia-berdintasuna duten zenbait pertsona egotekotan, zein pertsona kontratatuko zenuke?
Lesbiana, gaya, bisexuala
Transexuala edo transgeneroa
Adinekoa
Desgaitasunen bat duena
Gaixotasun mentalen bat duena
Beste erlijio batekoa (propioaz bestelakoa)
Baliabide ekonomiko gutxikoa
- 10.G: Zuri, pertsonalki, zenbateraino irudituko litzaizuke deserosoa (oso, nahiko, zertxobait, gutxi edo batere ez) zure auzoan honelako pertsona bat edukitzea?
Transexuala edo transgeneroa

3. dimentsioa: aniztasunaren onarpen-maila erakunde-esparruan. Aldagai hauek osatzen dute:

- 9.G: Otik 10era bitarteko eskala erabilita, esan dezakezu zenbateraino egongo zinatekeen batere eroso ez (0) edo guztiz eroso (10) Eusko Jaurlaritza zuzentzen duen pertsona honelakoa balitz?
Emakumea
Herritarren gehiengoarena ez den jatorri etnikokoa
Herritarren gehiengoarena ez den azal-kolorekoa
Ijitoa

Gaya, lesbiana edo bisexuala
 Transgeneroa edo transexuala
 Gaztea
 Adinekoa
 Herritarren gehiengoarena ez den erlijioa
 Desgaitasunen bat duena
 Gehiegizko pisua edo obesitatea duena

4. dimentsioa: hautemandako aniztasunaren onarpen-maila. Aldagai hauek osatzen dute:

- 16.G: Ezaugarri hauetakoren bat duten pertsonetako irekitasun-mailaren eskala batean, non kokatuko zinateke, kontuan izanik 0 “batere irekia” eta 10 “guztiz irekia” direla?”
 Beste jatorri etniko batekoa, propioaz bestelakoa
 Etorkina edo atzerritar jatorrikoa
 Beste azal-kolore batekoa, propioaz bestelakoa
 Ijitoa
 Lesbiana, gaya, bisexuala
 Transexuala edo transgeneroa
 Adinekoa
 Desgaitasunen bat duena
 Gaixotasun mentalen bat duena
 Beste erlijioaren bat duena, propioaz bestelakoa
 Baliabide ekonomiko gutxi dituen

5. dimentsioa: aniztasunaren onarpen-maila komunitate-esparruan. Aldagai hauek osatzen dute:

- 10.G: Zuri, pertsonalki, zenbateraino irudituko litzaizuke deserosoa (oso, nahiko, zertxobait, gutxi edo batere ez) zure auzoan honelako pertsona bat edukitzea?
 Lesbiana, gaya, bisexuala
 Adinekoa
 Desgaitasun fisiko eta/edo sentsozialen bat duena
 Desgaitasun intelektualen bat duena
 Beste erlijio batekoa, propioaz bestelakoa
 Baliabide ekonomiko gutxi dituen
 Langabetua

6. dimentsioa: kultura-aniztasunaren onarpen-maila. Aldagai hauek osatzen dute:

- 10.G: Zuri, pertsonalki, zenbateraino irudituko litzaizuke deserosoa (oso, nahiko, zertxobait, gutxi edo batere ez) zure auzoan honelako pertsona bat edukitzea?

Etorkina edo atzerritar jatorrikoa

Ijitoa

Gaixotasun mentalen bat duena

- 12.G: Pertsona bat kontratatu beharko bazenu, eta prestakuntza- eta esperimentzia-berdintasuna duten zenbait pertsona egotekotan, zein pertsona kontratatuko zenuke?

Etorkina edo atzerritar jatorrikoa

Ijitoa

- 14.G: Alokatzeko etxebizitza bat izatekotan, pertsona hauei alokatuko zenieke?

Etorkina edo atzerritar jatorrikoa

Ijitoa

- 16.G: Ezaugarri hauetakoren bat duten pertsonekiko irekitasun-mailaren eskala batean, non kokatuko zinateke, kontuan izanik 0 “batere irekia” eta 10 “guztiz irekia” direla?”

Ijitoa

3. Eranskina. Galdetegia

NEURTU
DISKRIMINAZIOAREN INGURUKO PERTZEPZIOAK ETA JARRERAK EUSKADIN 2024

Galdeketa zk.	
Data (urtea-hilabetea-eguna)	
Udalerrria	
Probintzia	
Elkarriketatzailea	

Egun/arratsalde on, _____ naiz. Ikuspegi azterketa bat egiten ari da Euskadiko biztanleek aniztasunari buruz dituzten iritziei buruz. Zure laguntza baliotsua behar dugu galdera batzuei erantzuteko. Galdeketak 20 edo 25 minutu inguru iraungo du. Kontuan izan ez dagoela erantzun zuzenik edo okerrik; gai batzuen inguruko zure iritzi zintzoa baino ez dugu jakin nahi. Zure erantzunak guztiz anonimoak eta konfidentzialak izango direla bermatzen dizugu, sekretu estatistikoari buruzko araudiari jarraikiz. Mila esker.

«Sekretu estatistikoari (12/89 Legea, maiatzaren 9koa, Funtzio Estatistiko Publikoari buruzkoa), Datuak Babesteko Errege-lamendu Orokorrari eta Datu Pertsonalak Babesteko eta Eskubide Digitalak Bermatzeko Lege Organikoari lotutako informazioa.» Estatistika Plan Nazionala 2021-2024. 1110/2020 Errege Dekretua, abenduaren 15ekoa.

1. G. Aukeratu ahal izango bazenu, zer **gizarte-motatan** bizitzea gustatuko litzaizuke? (IRAKURRI)

Askotariko gizarte batean, jatorri, kultura, sinesmen, sexu-orientazio eta sexu-identitate... desberdineko pertsonekin	1
Jende gehienak jatorri, kultura, sinesmen, sexu-orientazio eta sexu-identitate... berak dituen gizarte batean	2
Ed	98
Ee	99

2. G. Zenbat **adiskide edo ezagun** dituzu... direnak? (ERAKUTSI 1. TXARTELA)

	Bat ere ez	Gutxi	Dezente	Asko	Ed	Ee
Etorkinak edo atzerritar jatorrikoak	1	2	3	4	98	99
Ijitoak	1	2	3	4	98	99
Lesbianak, gayak edo bisexualak	1	2	3	4	98	99
Transexualak edo transgeneroak	1	2	3	4	98	99
Desgaitasunen bat duten pertsonak	1	2	3	4	98	99
Beste erlijio batekoak (norberarenaren bestelakoak)	1	2	3	4	98	99
Baliabide ekonomiko gutxiak	1	2	3	4	98	99

3. G. Zure ustez, **zenbateraino da arazoa zenbait kolektiboren diskriminazioa euskal gizarteetan?** Puntuatu Otik 10era bitartean “0 = Garrantzirik ez” eta “10 = Oso garrantzitsua” izanik (ERAKUTSI 2. TXARTELA)

Garrantzirik ez										Oso garrantzitsua		Ed	Ee
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	98	99	

4. G. Esango al zenidake, zure ustez, ondorengo arrazoiengatik **diskriminazio-mota** bakoitza Euskadin oso hedatuta dagoen, nahiko hedatuta dagoen, nahiko arraroa den, oso arraroa den edo ez dagoen? (ERAKUTSI 3. TXARTELA)

	OH	NH	NA	OA	ED	Ed	Ee
Emakumea izatea	1	2	3	4	5	98	99
Jatorri etnikoa	1	2	3	4	5	98	99
Nazionalitatea edo atzerritar jatorria	1	2	3	4	5	98	99
Larruazalaren kolorea	1	2	3	4	5	98	99
Ijitoa izatea	1	2	3	4	5	98	99
Sexu-orientazioa (gaya, lesbiana edo bisexuala izatea)	1	2	3	4	5	98	99
Transexuala edo transgeneroa izatea (IRAKURRI 1. definizioa)	1	2	3	4	5	98	99
Gaztea izatea	1	2	3	4	5	98	99
Adineko pertsona izatea	1	2	3	4	5	98	99
Desgaitasunen bat izatea	1	2	3	4	5	98	99
Gaixotasun mentalen bat izatea	1	2	3	4	5	98	99
Erljioa edo erlijio-sinesmenak	1	2	3	4	5	98	99
Egoera sozioekonomikoa	1	2	3	4	5	98	99
Gehiegizko pisua edo obesitatea izatea	1	2	3	4	5	98	99
Itxura fisikoa, oro har	1	2	3	4	5	98	99
Iritzi politikoak	1	2	3	4	5	98	99

- 5. G.** Zure ustez, Euskadin **tratu bera** ematen al zaie pertsona guztiei edo desberdintasunak egiten dira pertsonaren arabera honako kasu hauetan?
- A.** ... legeak aplikatzean?
- B.** ... zerbitzu publikoak eskuratzean, hala nola hezkuntza eta osasuna?
- C.** ... laguntzak edo abantaila sozialak eskuratzean (hots, DSBE, gizarte-behar larrietarako laguntza, dirulaguntzak eta abar)
- D.** ... etxebizitza eskuratzean (alokatu/erosi)?
- E.** ... enpresa batek gaitasun eta prestakuntza bera duten bi hautagaien artean aukeratu behar duenean?
- F.** ... erantzukizuneko lanpostu bat lortzerakoan?

	A	B	C	D	E	F	
Tratu bera ematen zaie pertsona guztiei	1	1	1	1	1	1	JOAN 8. GALDERARA
Desberdintasunak daude, pertsonaren arabera	2	2	2	2	2	2	JOAN 6. GALDERARA
Ed	98	98	98	98	98	98	JOAN 6. GALDERARA
Ee	99	99	99	99	99	99	JOAN 6. GALDERARA

- 6. G.** Zure ustez, zer **ezaugarrik** egin diezaiokete **kalte** pertsona bati ondorengo kasuetan. Mesedez, aipatu kalte egin dezaketen ezaugarri guztiak, kaltea txikia bada ere. (ERAKUTSI 4. TXARTELA). (ERANTZUN ANIZKOITZA. MARKATU elkarriketatutako pertsonak aipatzen dituen GUZTIAK)
- A.** ...legeak aplikatzean?
- B.** ...zerbitzu publikoak eskuratzean?
- C.** ...laguntzak edo abantaila sozialak eskuratzean?

	A	B	C
Emakumea izatea	1	1	1
Etorkina edo atzerritar jatorrikoa izatea	2	2	2
Jatorri etnikoa	3	3	3
Larruazalaren kolorea	4	4	4
Ijitoa izatea	5	5	5
Lesbiana, gaya edo bisexuala izatea	6	6	6
Transexuala edo transgeneroa izatea	7	7	7
Gaztea izatea	8	8	8
Adineko pertsona izatea	9	9	9
Desgaitasun fisiko eta/edo zentzumen-desgaitasunen bat izatea (IRAKURRI 2. definizioa)	10	10	10
Adimen-desgaitasunen bat izatea (IRAKURRI 3. definizioa)	11	11	11
Gaixotasun mentalen bat izatea	12	12	12
Katoliko elizkoia izatea	13	13	13
Musulmana, judua, beste erlijio batekoa izatea	14	14	14
Auzo degradatu/pobre/estigmatizatu batean bizitzea	15	15	15
Baliabide ekonomiko gutxi izatea	16	16	16
Prestakuntza gutxi izatea	17	17	17
Langabezian egotea	18	18	18
Gehiegizko pisua edo obesitatea izatea	19	19	19
Itxura fisikoa, oro har	20	20	20
Iritzi politikoak	21	21	21
Beste ezaugarri pertsonal bat. Zein? (EZ IRAKURRI)	22	22	22
Bat ere ez (EZ IRAKURRI)	23	23	23
Ed	98	98	98
Ee	99	99	99

- 7. G.** Zure ustez, zer **ezaugarrik** egin diezaiokete **kalte** pertsona bati ondorengo kasuetan. Mesedez, aipatu kalte egin dezaketen ezaugarri guztiak, kaltea txikia bada ere. (ERAKUTSI 5. TXARTELA). (ERANTZUN ANIZKOITZA. MARKATU elkarriketatutako pertsonak aipatzen dituen GUZTIAK)
- D.** ... etxebizitza alokatzean?
- E.** ... enpresa batek gaitasun eta prestakuntza bera duten bi hautagaien artean aukeratu behar duenean?
- F.** ...erantzukizuneko lanpostu bat lortzerakoan?

	D	E	F
Emakumea izatea	1	1	1
Etorkina edo atzerritar jatorrikoa izatea	2	2	2
Jatorri etnikoa	3	3	3
Larruazalaren kolorea	4	4	4
Ijitoa izatea	5	5	5
Lesbiana, gaya edo bisexuala izatea	6	6	6
Transexuala edo transgeneroa izatea	7	7	7
Gaztea izatea	8	8	8
Adineko pertsona izatea	9	9	9
Desgaitasun fisiko eta/edo zentzumen-desgaitasunen bat izatea	10	10	10
Adimen-desgaitasunen bat izatea	11	11	11
Gaixotasun mentalen bat izatea	12	12	12
Katoliko elizkoia izatea	13	13	13
Musulmana, judua, beste erlijio batekoa izatea	14	14	14
Auzo degradatu/pobre/estigmatizatu batean bizitzea	15	15	15
Baliabide ekonomiko gutxi izatea	16	16	16
Prestakuntza gutxi izatea	17	17	17
Langabezian egotea	18	18	18
Gehiegizko pisua edo obesitatea izatea	19	19	19
Izena	20	20	20
Hitz egiteko modua edo kutsua	21	21	21
Janzkera edo aurkezteko modua	22	22	22
Itxura fisiko orokorra	23	23	23
Iritzi politikoak	24	24	24
Beste ezaugarri pertsonal bat. Zein? (EZ IRAKURRI)	25	25	25
Bat ere ez (EZ IRAKURRI)	26	26	26
Ed	98	98	98
Ee	99	99	99

- 8. G.** Txartel hau erabiliz (ERAKUTSI 6. TXARTELA), esadazu zer neurritan zauden ados edo ez ondorengo esaldien edukiarekin (oso ados; ados; desados; oso desados). **Hezkuntzaren arloan**, eskolek eta eskola-materialek gai hauet buruzko informazioa jaso beharko lukete:

	OA	A	EZ A EZ D (EZ IRAKURRI)	D	OD	Ed	Ee
Erlijioa edo erlijio-sinesmenak	1	2	3	4	5	98	99
Jatorri etnikoa edo gutxiengo etnikoak	1	2	3	4	5	98	99
Arrazakeria	1	2	3	4	5	98	99
Ijito-herriaren historia eta kultura	1	2	3	4	5	98	99
Sexu-orientazioa (gaya, lesbiana edo bisexuala izatea)	1	2	3	4	5	98	99
Askotariko genero-identitateak egotea (adibidez, transgeneroa izatea)	1	2	3	4	5	98	99
Ezintasun-/dibertsitate-funtzionala	1	2	3	4	5	98	99

9. G. Otik 10era bitarteko eskala erabiliz, esango al zenidake zenbateraino sentituko zinatekeen batere eroso (0) edo erabat eroso (10) **Eusko Jaurlaritzako lehendakaria** honako hauetako bat izango balitz? (ERAKUTSI 7. TXARTELA)

	Batere eroso							Erabat eroso				Ed	Ee
Emakumea	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	98	99
Herritarren gehiengoaren jatorri etniko desberdinekoa	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	98	99
Herritarren gehiengoaren larrazal-kolore desberdinekoa	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	98	99
Ijitoa	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	98	99
Gaya, lesbiana edo bisexuala	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	98	99
Transgeneroa edo transexuala	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	98	99
Gaztea	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	98	99
Adinekoa	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	98	99
Herritarren gehiengoaren erlijio desberdinekoa	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	98	99
Desgaitasunen bat duena	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	98	99
Gehiegizko pisua edo obesitatea duena	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	98	99

10. G. Zuri, pertsonalki, zenbateraino sentiaraziko lizuke deseroso (oso, nahiko, zerbait, gutxi edo ezer ere ez) **auzoan** honelako pertsonak izateak? (ERAKUTSI 8. TXARTELA).

	O	N	Z	G	E	Ed	Ee
Etorkinak edo atzerritar jatorrikoak	1	2	3	4	5	98	99
Ijitoak	1	2	3	4	5	98	99
Lesbianak, gayak edo bisexualak	1	2	3	4	5	98	99
Transexualak edo transgeneroak	1	2	3	4	5	98	99
Adinekoak	1	2	3	4	5	98	99
Desgaitasun fisiko eta/edo zentzumen-desgaitasunen bat dutenak	1	2	3	4	5	98	99
Adimen-desgaitasunen bat dutenak	1	2	3	4	5	98	99
Gaixotasun mentalen bat dutenak	1	2	3	4	5	98	99
Zurea ez den beste erlijio batekoak	1	2	3	4	5	98	99
Baliabide ekonomiko gutxi dituztenak	1	2	3	4	5	98	99
Langabetuak	1	2	3	4	5	98	99

11. G. Seme-alabarik duzun edo ez alde batera utzita, mesedez, esan, 1etik 10era bitarteko eskala erabiliz, zenbateraino sentituko zinatekeen eroso edo deseroso zure **seme-alabak** honako pertsona hauetako batekin **maitasun-harremana izango balu**: “1”ak “Gutziz deseroso” sentituko zinatekeela esan nahi du eta “10”ak “Gutziz eroso” sentituko zinatekeela. (ERAKUTSI 7. TXARTELA)

	Gutziz deseroso					Gutziz eroso					Ed	Ee	Zerbaiteen arabera (EZ IRAKURRI)
Etorkina edo atzerritar jatorrikoa	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	98	99	11
Beltza	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	98	99	11
Asiarra	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	98	99	11
Zuria/kaukasoarra	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	98	99	11
Ijitoa	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	98	99	11
Seme-alabaren sexu berekoa	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	98	99	11
Transexuala edo transgeneroa	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	98	99	11
Gaztea	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	98	99	11
Adinekoa	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	98	99	11

Desgaitasun fisikoren bat duena	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	98	99	11
Adimen-desgaitasunen bat duena	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	98	99	11
Gaixotasun mentalen bat duena	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	98	99	11
Judua	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	98	99	11
Musulmana	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	98	99	11
Katolikoa	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	98	99	11
Ortodoxoa	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	98	99	11
Protestantea edo ebanjelikoa	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	98	99	11
Atea	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	98	99	11
Prestakuntza gutxi duena	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	98	99	11
Baliabide ekonomiko gutxi dituen	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	98	99	11
Gehiegizko pisua edo obesitatea duena	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	98	99	11

12. G. Pertsona bat **kontratatu behar izango bazenu**, prestakuntza eta esperientzia berarekin, kontratatuko al zenuke honako hauetako bat? (ERAKUTSI 9. TXARTELA)

	Bai	Saihestuko nuke	Ez	Ed	Ee
Etorkina edo atzerritar jatorrikoa	1	2	3	98	99
Ijitoa	1	2	3	98	99
Lesbiana, gaya edo bisexuala	1	2	3	98	99
Transexuala edo transgeneroa	1	2	3	98	99
Adinekoa	1	2	3	98	99
Desgaitasunen bat duena	1	2	3	98	99
Gaixotasun mentalen bat duena	1	2	3	98	99
Beste erlijio batekoa (norberarenaren bestelakoa)	1	2	3	98	99
Baliabide ekonomiko gutxikoa	1	2	3	98	99

13. G. Eta zure familia-ingurunean eta adiskideengan pentsatuz, pertsona bat **kontratatu behar izango balute**, prestakuntza eta esperientzia berarekin, kontratatuko al lukete honako hauetako bat? (ERAKUTSI 9. TXARTELA)

	Bai	Saihestuko lukete	Ez	Ed	Ee
Etorkina edo atzerritar jatorrikoa	1	2	3	98	99
Ijitoa	1	2	3	98	99
Lesbiana, gaya edo bisexuala	1	2	3	98	99
Transexuala edo transgeneroa	1	2	3	98	99
Adinekoa	1	2	3	98	99
Desgaitasunen bat duena	1	2	3	98	99
Gaixotasun mentalen bat duena	1	2	3	98	99
Beste erlijio batekoa (norberarenaren bestelakoa)	1	2	3	98	99
Baliabide ekonomiko gutxikoa	1	2	3	98	99

14. G. Alokatzeko etxebizitza bat edukiko bazenu, alokatuko al zenioke hauetako pertsona bati? (ERAKUTSI 9. TXARTELA)

	Bai	Saihestuko nuke	Ez	Ed	Ee
Etorkina edo atzerritar jatorrikoa	1	2	3	98	99
Ijitoa	1	2	3	98	99
Lesbiana, gaya edo bisexuala	1	2	3	98	99
Transexuala edo transgeneroa	1	2	3	98	99
Adinekoa	1	2	3	98	99
Desgaitasunen bat duena	1	2	3	98	99
Gaixotasun mentalen bat duena	1	2	3	98	99
Beste erlijio batekoa (norberarenaren bestelakoa)	1	2	3	98	99
Baliabide ekonomiko gutxikoa	1	2	3	98	99

15. G. Eta zure familia-ingurunean eta adiskideengan pentsatuz, **alokatzeko etxebizitza bat** izango balute, alokatuko al liokete hauetako pertsona bati? (ERAKUTSI 9. TXARTELA)

	Bai	Saihestuko lukete	Ez	Ed	Ee
Etorkina edo atzerritar jatorrikoa	1	2	3	98	99
Ijitoa	1	2	3	98	99
Lesbiana, gaya edo bisexuala	1	2	3	98	99
Transexuala edo transgeneroa	1	2	3	98	99
Adinekoa	1	2	3	98	99
Desgaitasunen bat duena	1	2	3	98	99
Gaixotasun mentalen bat duena	1	2	3	98	99
Beste erlijio batekoa (norberarenaren bestelakoa)	1	2	3	98	99
Baliabide ekonomiko gutxiakoa	1	2	3	98	99

16. G. Ondorengo ezaugarriak dituzten pertsonetikiko **irekitzeko** eskala batean, non kokatuko zinateke 0 “Itxia” eta 10 “Gutziz irekia” bada? (ERAKUTSI 10. TXARTELA)

	Itxia										Gutziz irekia										Ed	Ee
Zureaz bestelako jatorri etnikoa	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	98	99									
Etorkinak edo atzerritar jatorrikoak	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	98	99									
Zureaz bestelako larruazal-kolorekoa	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	98	99									
Ijitoak	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	98	99									
Lesbianak, gayak edo bisexualak	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	98	99									
Transexualak edo transgeneroak	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	98	99									
Adinekoak	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	98	99									
Desgaitasunen bat duena	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	98	99									
Gaixotasun mentalen bat duena	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	98	99									
Zureaz bestelako erlijioa dutenak	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	98	99									
Baliabide ekonomiko gutxi dituztenak	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	98	99									

17. G. Ondorengo ezaugarriak dituzten pertsonetikiko **irekitzeko** eskala batean, non kokatuko zenuke euskal gizartea, 0 “Itxia” eta 10 “Gutziz irekia” dela kontuan hartuta? (ERAKUTSI 10. TXARTELA)

	Itxia										Gutziz irekia										Ed	Ee
Norberarenaz bestelako jatorri etnikoa	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	98	99									
Etorkinak edo atzerritar jatorrikoak	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	98	99									
Norberarenaz bestelako larruazal-kolorekoa	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	98	99									
Ijitoak	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	98	99									
Lesbianak, gayak edo bisexualak	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	98	99									
Transexualak edo transgeneroak	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	98	99									
Adinekoak	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	98	99									
Desgaitasunen bat duena	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	98	99									
Gaixotasun mentalen bat duena	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	98	99									
Norberarenaz bestelako erlijioa dutenak	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	98	99									
Baliabide ekonomiko gutxi dituztenak	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	98	99									

Orain gai hauetan zentratuko gara: diskriminazio-gertakariak, pertsonen eskubideak, eskuragarri dauden zerbitzuak eta diskriminazioaren aurrean erakundeek duten jokatzeko modua.

18. G. Azken 12 hilabeteetan, diskriminatuta sentitu al zara arrazoi hauetakoren batengatik? (ERAKUTSI 11. TXARTELA).

Emakumea izatea	1
Jatorri etnikoa	2
Etorkina edo atzerritar jatorrikoa izatea	3
Larruazalaren kolorea	4
Sexu-orientazioa (gaya, lesbiana edo bisexuala izatea)	5
Transgeneroa edo transexuala izatea	6
Gaztea izatea	7
Adineko pertsona izatea	8
Desgaitasunen bat izatea	9
Erlijioa edo erlijio-sinesmenak	10
Egoera sozioekonomikoa	11
Auzo edo udalerri degradatu/pobre/estigmatizatu batean bizitzea	12
Gehiegizko pisua edo obesitatea izatea	13
Iritzi politikoak	14
Itxura fisikoa, oro har	15
Beste arrazoi bat. Zein? (EZ IRAKURRI)	16
Ez, ez naiz diskriminatuta sentitu	17
Ed	98
Ee	99

(Inoiz ez bazara diskriminatuta sentitu inolako arrazoiengatik, joan **22. galderara**)

19. G. Diskriminatuta sentitu zinen **edo jazarpena jasan** zenuen azken aldian pentsatuta, zer egoeratan gertatu zen?

Lana bilatzean	1
Lanean	2
Alokatzeko edo erosteko etxebizitza edo apartamentu bat bilatzean	3
Osasun-zerbitzuak erabiltzean edo behar izatean	4
Gizarte-zerbitzuak eskatzean edo erabiltzean	5
Eskolara edo unibertsitatera joatean edo izena emateko eskaera egitean	6
Kafetegi, jatetxe, taberna edo diskoteka batean	7
Denda batean edo banketxean	8
Espazio publiko batean	9
Online (sare sozialak eta abar)	10
Beste bat. Zein? (EZ IRAKURRI)	11
Ed	98
Ee	99

20. G. Diskriminazio-egoera horren aurrean aurkeztu al zenuen nolabaiteko **kexarik, erreklamazio formalik edo salaketarik?**

Bai	1	Joan 22. galderara
Ez	2	Joan 21. galderara
Ed	98	Joan 22. galderara
Ee	99	Joan 22. galderara

21. G. Zergatik **ez zenuen** kexa formalik edo salaketarik aurkeztu diskriminazio-egoeraren aurrean? (ERAKUTSI 12. TXARTELA). (GEHIENEZ 2 erantzun).

Ez nekielako non edo nola egin	1
Ez du ezertarako balio	2
Errepresalien beldurrez	3
Oso larria ez zelako	4
Burokraziagatik, eragozpenengatik, gastuengatik	5
Normala, ohikoa da	6
Beste bat. Zein? (EZ IRAKURRI)	7
Ed	98
Ee	99

22. G. (Pertsona guztiei) Diskriminazio baten **biktima** izango bazina (edo berriro izango bazina), nor informatzea nahiago zenuke? (ERAKUTSI 13. TXARTELA. ERANTZUN BAKARRA).

Hierarkian gorago dagoen pertsona bati	1
Poliziari	2
Abokatu bati	3
Auzitegiari, fiskaltzari	4
Sindikatu bati	5
GKE edo elkarte bati	6
Berdintasunerako erakunde publiko bati edo arartekoari	7
Gatazkak konpontzeko sistema bati	8
Adiskide edo senide bati	9
Inori	10
Beste bat. Zein? (EZ IRAKURRI)	11
Ed	98
Ee	99

23. G. Zure egoera pertsonala edozein dela ere, azken 12 hilabeteetan pertsonaren batek ondorengo arrazoietakoren batengatik jasandako diskriminazio-egoeraren baten **lekuko** (ikusi edo entzun duzu) **izan al zara?** (DENAK IRAKURRI)

Emakumea izatea	1
Jatorri etnikoa	2
Etorkina edo atzerritar jatorrikoa izatea	3
Larruazalaren kolorea	4
Sexu-orientazioa (gaya, lesbiana edo bisexuala izatea)	5
Transgeneroa edo transexuala izatea	6
Gaztea izatea	7
Adineko pertsona izatea	8
Desgaitasunen bat izatea	9
Erlijioa edo erlijio-sinesmenak	10
Egoera sozioekonomikoa	11
Auzo edo udalerrri degradatu/pobre/estigmatizatu batean bizitzea	12
Gehiegizko pisua edo obesitatea izatea	13
Iritzi politikoak	14
Itxura fisikoa, oro har	15
Beste arrazoi bat. Zein? (EZ IRAKURRI)	16
Ez, ez naiz lekuko izan	17
Ed	98
Ee	99

24. G. Azken 12 hilabeteetan, **egin al duzu** ondorengo ekintzaren bat? (DENAK IRAKURRI)

	Bai	Ez	Ed	Ee
Onlineko sare sozialetan tratu diskriminatzaileari buruzko edukia partekatu duzu	1	2	98	99
Publikoki defendatu duzu diskriminazioaren biktima izan den norbait. Hori lineako egoeretan aplikatzen da	1	2	98	99
Bat egin duzu pertsonak diskriminazioaren aurka defendatzen dituen elkarte edo kanpaina batekin	1	2	98	99
Publikoki planteatu duzu lantokiko diskriminazioaren gaia	1	2	98	99
Nahita edo nahi gabe norbait diskriminatu duzu	1	2	98	99

25. G. Entzun al duzu hauei buruz **hitz egiten?** (ERAKUTSI 14. TXARTELA)

	Bai	Ez	Ed	Ee
Eraberean Sarea	1	2	98	99
Berdindu	1	2	98	99
Emakunde	1	2	98	99
Migrazio eta Asilorako Euskal Foroa	1	2	98	99

Migrazioarako Euskal Itun Soziala	1	2	98	99
Ijito Herriaren Euskal Kontseilua	1	2	98	99

26. G. 1 eta 10 arteko eskala batean, zure ustez, eraginkorrak al dira **diskriminazio-modu guztiei aurre egiteko** Euskadin egiten diren **ahaleginak**? “1” zenbakiak esan nahi du ahalegin horiek “ez direla batere eraginkorrak” eta “10” zenbakiak “oso eraginkorrak direla”. (ERAKUTSI 15. TXARTELA)

Batere eraginkorrak										Oso eraginkorrak										Inolako ahaleginik ez (EZ IRAKURRI)	Ed	Ee
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11										98	99	

27. G. Zure ustez, euskal erakundeak behar adina **ahalegin** egiten ari al dira honako hauetarako: (DENAK IRAKURRI)

	Bai	Ez	Ez dira beharrezkoak (EZ IRAKURRI)	Ed	Ee
Gizon-emakumeen arteko berdintasuna lortzeko?	1	2	3	98	99
Adinagatiko diskriminazioarekin amaitzeko?	1	2	3	98	99
Etorkinak edo atzerritar jatorriko pertsonak diskriminatuak izan ez daitezen?	1	2	3	98	99
Ijitoak diskriminatuak izan ez daitezen?	1	2	3	98	99
Gayak, lesbianak edo bisexualak diskriminatuak izan ez daitezen?	1	2	3	98	99
Pertsona transexualak edo transgeneroak diskriminatuak izan ez daitezen?	1	2	3	98	99
Desgaitasunak dituzten pertsonak diskriminatuak izan ez daitezen?	1	2	3	98	99
Erljio edo erlijio-sinesmen guztietako pertsonak beren fedea aitortu ahal izan dezaten?	1	2	3	98	99
Indarkeria matxistarekin amaitzeko?	1	2	3	98	99

28. G. Errola edo inkesta baten esparruan ezaugarri pertsonal hauei buruzko **informazio anonimoa** ematearen alde edo aurka zaude, horrek Euskadin diskriminazioari aurre egiten lagundu badezake? (1 = Guztiz kontra; 2 = Zertxobait kontra; 3 = Zertxobait alde; 4 = Guztiz alde). (ERAKUTSI 16. TXARTELA)

	GK	ZK	ZA	GA	Ed	Ee
Nazionalitatea edo jatorrizko herrialdea	1	2	3	4	98	99
Jatorri etnikoa	1	2	3	4	98	99
Larruazalaren kolorea	1	2	3	4	98	99
Sexu-orientazioa (gaya, lesbiana edo bisexuala izatea)	1	2	3	4	98	99
Genero-identitatea (transexuala edo transgeneroa izatea)	1	2	3	4	98	99
Izan dezakeen desgaitasunen bat	1	2	3	4	98	99
Erljioa edo erlijio-sinesmenak	1	2	3	4	98	99
Osasuna	1	2	3	4	98	99

SOZIODEMOGRAFIKOAK

A. Inkestatutako pertsonaren **sexua/generoa**

Gizona	1
Emakumea	2
Beste aukera bat (pertsona ez-binarioa, adibidez)	3
Ed	98
Ee	99

B. Esango al zenidake zenbat **urte** bete dituzun zure **azken urtebetetzean?**

	Ed	98
	Ee	99

C. Habitata

5.000 biztanle arte	1
5.001 eta 20.000 biztanle artean	2
20.001 eta 150.000 biztanle artean	3
Hiriburuak	4
Ed	98
Ee	99

D. Euskaraz hitz egiten al duzu?

Bai	1
Ez	2
Ed	98
Ee	99

E. Amaitutako ikasketak kontuan hartuta, esango al zenidake zure ikasketa-mailarik altuena zein den?

Ikasketarik gabe; Lehen Hezkuntza; oinarrizko batxilergoa, OH0 edo DBH amaitu gabe	1
Lehen mailako ikasketak: oinarrizko batxilergoa, OH0, DBH edo oinarrizko LH	2
Bigarren mailako ikasketak: goi-mailako batxilergoa, BBB, UBI, batxilergoa, LH1 (erdiko maila)	3
Erdi-mailako unibertsitateko ikasketak (diplomaturak) edo LH2 (goiko maila)	4

F. Zure ustez, zer gizarte-mailetakoa zara?

Goiko klasea	1
Klase ertain-altua	2
Klase ertain-ertaina	3
Klase ertain-baxua	4
Beheko klasea	5
Ed	98
Ee	99

G. Jarduera ekonomikoari dagokionez, zein da zure egungo egoera?

Jardunean egotea, norberaren edo beste baten konturako langilea	1	H: Zein da edo izan da zure lana edo lanbidea?
Erretiratua, pentsioduna, errentaduna	2	
Langabezian, lan bila	3	
Etxekoandrea/etxeko gizona	4	H: Zein da zure etxean diru-sarrera handiena duen pertsonaren lana edo lanbidea? Eta I: Ikasketak
Ikaslea	5	
Ed	98	H: 98
Ee	99	H: 99

H. LANA EDO LANBIDEA	Oraingo lanbidea	Aurreko lanbidea
NORBERAREN KONTURAKO LANGILEA		
1. L. Ustiategi txikiko nekazaria / abeltzaina (1 soldatepeko finko baino ez)	1	1
2. L. Ustiategi handiko nekazaria / abeltzaina (soldatepeko finkoak izan ditzake edo ez)	2	2
3. L. Autonomoa (langilerik gabe)	3	3
4. L. Negozio txikiko enpresaburua (1-5 langile finko edo behin-behinekoak)	4	4
5. L. Negozio handiko enpresaburua (6 langile edo gehiago finkoak edo behin-behinekoak)	5	5
6. L. Norberaren kontura lan egiten duen profesionala, soldatepekorik gabea edo 6 soldatepeko baino gutxiago dituen (profesional horiek erdi-mailako edo goi-mailako titulua duen kalifikazioa behar dute beren jarduera garatzeko: OLT, arkitekto teknikoa, medikua, abokatua, arkitektoa eta abar)	6	6
BESTEREN KONTURAKO LANGILEA (sektore pribatua edo publikoa)		
7. L. 6 mendeko baino gutxiago dituen arduraduna	7	7
8. L. 6 mendeko edo gehiago dituen arduraduna	8	8
9. L. Soldatepeko profesionala (jarduera garatzeko erdi-mailako edo goi-mailako tituluekin onetsitako kalifikazioa behar dute: OLT, arkitekto teknikoa, medikua, abokatua, arkitektoa, maisua eta abar)	9	9
10. L. Erdi-mailako karguduna (departamentuburua, atalburua, bulegoburua, langilezaina, arduraduna eta abar)	10	10
11. L. Nagusiki bulegoan diharduten beste langile batzuk (ez-profesionalak, zuzendari ez direnak, ezta erdi-mailako kargudunak ere: idazkariak, laguntzaileak, kontulariak)	11	11
12. L. Nagusiki bulegotik kanpo lan egiten duten beste langile batzuk (saltzaileak, merkataritza-agentear, saltzaileak, zerbitzariak, banatzaileak, postariak eta abar)	12	12
13. L. Eskuz lan egiten duen langile trebatua (lanbidera bideratutako ikaskuntza edo lanbide-heziketa praktikoa izan dute: tailer-maisuak, tailerreko ofizialak eta abar)	13	13
14. L. Eskuz lan egiten duen langile trebatu gabea (peoiak, prestatu gabeko langileak)	14	14
EZ DUTE LANIK EGITEN		
15. L. Erretiratua / pentsioduna / errentaduna eta lanik gabeko beste batzuk	15	↑
16. L. Langabetua (3 hilabetetik gora langabezian)	16	
Langabetua (3 hilabetetik behera langabezian)	17	
ZEIN ZEN PERTSONA HORREN AZKEN LANA EDO LANBIDEA? (Idatzi eta sailkatu aurreko lanbideren batean, 2. zutabea erabiltuta)		

I. Etxekoandreak/etxeko gizonak eta ikasleak BAKARRIK: Zein da zure etxean diru-sarrera handiena duen pertsonaren ikasketa-maila?

Ikasketarik gabe; Lehen Hezkuntza; oinarritzko batxilergoa, OHO edo DBH amaitu gabe	1
Lehen mailako ikasketak: oinarritzko batxilergoa, OHO, DBH edo oinarritzko LH	2
Bigarren mailako ikasketak: goi-mailako batxilergoa, BBB, UBI, batxilergoa, LH1 (erdiko maila)	3
Erdi-mailako unibertsitateko ikasketak (diplomaturak) edo LH2 (goiko maila)	4
Goi-mailako unibertsitateko ikasketak (lizentziak edo graduak) edo goragokoak	5
Ed	98
Ee	99

J. Esango al zenidake, gutxi gorabehera, zer **diru-sarrera garbi** sartzen diren hilean zure etxean kontzeptu guztiengatik? Ez dizut kopuru zehatzik eskatzen, ondorengo tarteetan kokatzea baizik (ERAKUTSI 17. TXARTELA)

1.000 € arte (166.000 pezeta inguru)	1
1.001 eta 1.800 € bitartean (166.000 eta 300.000 pezeta bitartean)	2
1.801 eta 2.500 € bitartean (300.000 eta 415.000 pezeta bitartean)	3
2.500 € baino gehiago (415.000 pezeta baino gehiago)	4
Ed	98
Ee	99

K. Oro har, noraino zaude pozik edo kontentagaitz etxeko **egoera ekonomikoarekin**? Mesedez, puntuatu 0 (erabat kontentagaitz) eta 10 (erabat pozik) bitartean. (ERAKUTSI 18. TXARTELA)

Erabat kontentagaitz										Erabat pozik		Ed	Ee
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	98	99	

L. Nola definitzen duzu zeure burua **erlijioari dagokionez**?

Katolikoa	1	Joan M atalera
Ebanjelikoa / protestantea	2	
Musulmana	3	
Ortodoxoa	4	
Jehovaren lekukoa	5	
Budista	6	
Judua	7	
Beste erlijio bateko fededuna. Zeinetakoa?	8	Joan N atalera
Agnostikoa, ateo, erlijioarekiko interesik gabea	9	
Ed	98	
Ee	99	

M. Otik 10era, zenbateraino zara zure erlijioko **praktikantea**? 0 “batere praktikantea” eta 10 “oso praktikantea” izanik. (ERAKUTSI 19. TXARTELA)

Batere praktikantea										Oso praktikantea		Ed	Ee
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	98	99	

N. Politikari buruz hitz egiten denean, **ezkerra eta eskuina** hitzak erabiltzen dira normalean. Txartel honetan (ERAKUTSI 20. TXARTELA), zenbait lauki ageri dira, ezker-muturretik (0) eskuin-muturrera (10) sailkatuta. Zein laukitan kokatuko zenuke zeure burua?

Ezker-muturra								Eskuin-muturra			Ed	Ee
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	98	99

O. Ondorengo esaldietatik, zeinek adierazten ditu zure **sentimenduak** hobekien? (denak IRAKURRI)

Espainola bakarrik sentitzen naiz	1
Euskalduna baino gehiago espainola sentitzen naiz	2
Euskalduna bezain espainola sentitzen naiz	3
Espainola baino gehiago euskalduna sentitzen naiz	4
Euskalduna bakarrik sentitzen naiz	5
Beste bat. Zein?	6
Ed	98
Ee	99

P. Bizilekuan (Euskadi) pentsatuz, talde hauetako baten **kide** modura identifikatzen al zara? EZ IRAKURRI. (ERAKUTSI 21. TXARTELA) ERANTZUN ANIZKOITZA

Gutxiengo etnikoa	1
Larruazalaren kolorearen arabera gutxiengoa	2
Gutxiengo erlijiosoa	3
Ijitoa	4
Gutxiengo bat sexu-orientazioagatik edo genero-identitateagatik (gaya, lesbiana, bisexuala, transgeneroa edo intersexuala izateagatik)	5
Desgaitasuna duen pertsona	6
Bestelako gutxiengo-mota bat. Zein?	7
Gutxiengorik ez	8
Ed	98
Ee	99

Q. Atzerriar jatorriko biztanleentzat **SOILIK**: Zein da zure jaiolekua edo jatorria?

Latinoamerika	1
Ekialdeko Europa	2
Asia	3
Magreb	4
Saharaz hegoaldeko Afrika	5
Euskadi/Estatua	6
Beste bat. Zein?	7
Ed	98
Ee	99

MILA ESKER
ZURE LAGUNTZAGATIK

